

مَكَايِبُ نَقِيَّةٍ

خُصِرَتْ بِشَاةٍ عَلَامٍ عَلَى دِرْهَمٍ لَوِيٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ

حَكِيمٌ عَزِيزٌ جَلِيلٌ حَسَنٌ ذَلِيلٌ

قد اُعتنى بطبعه طبعة جديدة بالأوقست

حسين حلمي بن سعيد استانبولي

يطلب من المكتبة ايشيق بشارع دار الشفقة بفتح ٧٢

استانبول - تركيا

١٣٩٦ هجري ١٩٧٦ ميلادي

مکاتیب نسیہ

خُصِرَتْ شَاةٌ عَلَامٌ عَلَى دِيْهِلْوِيْ رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهَا

حکیم العبد المذنب عبد الحق

قد اعتنى بطبعه طبعة جديدة بالأوفست
حسين حلمي بن سعيد استانبولي

يطلب من المكتبة ايشيق بشارع دار الشفقة بفاتح ٧٢

استانبول - تركيه

١٣٩٦ هجرى ١٩٧٦ ميلادى

Işık Bookstore presents this
gift to your noble person

CALI MATBAASI Z0461

الحاج صاحبزاده محمد حفيظ الرحمن معصومی
در بار عالیہ نقشبندیہ موجود ہے۔ روضہ شریف
تخصیص کیا گیا ہے ضلع گجرات پاکستان

کلمہ تشکر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ - الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی سَیِّدِ الْمُرْسَلِیْنَ
شکر بے حد آل و اہلب العطا یا را تعالیٰ شاہد کہ اس فقیر بے بضاعت را تو فوق کرامت فرمود کہ مکاتیب شریفہ
حضرت شاہ غلام علی دہلوی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ بطبع آدرود۔

الحق کتابے است کہ در تشریح و توضیح طریقہ علیہ نقشبندیہ مجددیہ ثانی ندارد عبارتش نہایت سادہ و عام فہم است
اس کتاب بار اول در ۱۳۲۲ھ در مطبع عزیزی مدراس بطبع آمدہ بود۔ بمطابق آل نسخہ کہ مولانا محمد سعید خان صاحب
مرحوم و مغفور مفتی عدالت عالیہ حیدرآباد دکن در حدود ۱۲۹۶ھ از نسخہ مخطوطہ بخط جامع مکاتیب حضرت شاہ زکریا
مجددی رحمۃ اللہ علیہ از کتب خانہ مظہریہ بمدرستہ طیبہ علی ساکنہ الف الف تحیہ نقل برداشتہ بودند۔
اما از عرصہ دراز آن مخطوطہ تا پدید و اس مطبوعہ ہم نایاب گردیدہ بود۔

بوجہ تعدد قلم ناسخین نسخہ مطبوعہ مدراس از اغلاط کتب پاک نبود۔ و دیگر نسخہ قلمی کہ از کتب خانہ مولیٰ شریف
ہم رسید۔ آل ہم چنداں صحیح نبود۔ تا ہم غنیمت شمرده در تصحیح و کتابت اس اشاعت ہر دو نسخہ را پیش نظر داشتہ
مساعی ممکنہ در صحت آل بجا آورده شد و مکتوباتے چند کہ در سبوح شیارہ و کلمات طیبات و ہدایت الطالبین مندرج
بودند۔ آنہا را ہم بصحت بکار آورده شد۔ تا ہم در بعض مواقع سہوے و فرو گذاشتہ در کتابت و طباعت باقی باشد
براہ کرم در دست کنند و اس فقیر را معذور داشتہ معاف فرمایند و بدو علیٰ خیر یاد دارند۔

قطعہ تارنجیہ و مدحیہ

از مولانا محبوب الہی صاحب وفات سلمہ

۱	شاہ عبد اللہ غلام با علی	۱	خاندانہ خاسان مولائے کریم
۲	قطب عرفان، گوہر تلج و لا	۲	ہادی عالم برادر مستقیم
۳	بد مجتہد قرن ثالث۔ العشر	۳	حجۃ اللہ فی الدین القویم
۴	از مکاتیب منیر شرق و غرب	۴	از تجلی ہائے رحمان و رحیم

۵	آل طریق خاص شاہ نقشبند	۵	اقرب و ہم مؤسل و ہم مستقیم
۶	نخم آزاد زمین مہند کاشت	۶	خواجہ ما باقی باللہ رحیم
۷	گشت اصلش ثابت و فرعش بعرض	۷	از مجتہد الف ثانی و نجم
۸	شارح اخبار ختم المرسلین	۸	کاشف اسرار قرآن حکیم
۹	گفت دین چہ؟ اتباع مصطفیٰ	۹	زبان طریقت شد شراعت را دیم
۱۰	دادہ آرایش با فرازش زحق	۱۰	آداب اہل برحق دیار قسیم

قاسم آمد گنج آمد شاو ما ۱۱ بر ملا گویم ندارم بیج بیم

باز از دے دادہ تجدید جدید ۱۲ شیخ ماراداد آن رب علم

بحر عرفان شیخ عبداللہ ما ۱۳ کین زمان گریہ فیضانش عظیم
نائب بوسعہ احمد آمد ست ۱۴ کو بقیوم زمان بودہ و سیم
اوست نورے از سراج دین حق ۱۵ دان عثمان کلشن عنبر شمیم
اوز شیخ قنہاری نائب ست ۱۶ دان بشہ احمد سعید آمد ضمیم
گر برسی نسبت آن پاک ذات ۱۷ او رشاہ بوسعید آمد مقیم
او خلیفہ شاہ راپس این چنین ۱۸ شیخ ما با شاہ نامے گردنیم
فیض عبداللہ بوسعید رسید ۱۹ شکر اللہ العلی و العظیم

شیخ ما چون این چمن را آب داد ۲۰ شد مشام طالبان پر از نسیم
ہم بھت ہم بطبعش رنج برد ۲۱ تا بر آورد آب چوں در یقیم
چوں و ذاتی فکر سال لیل کرد ۲۲ گفت ہاتف این باند ہر فہیم
عظمت و عرفان حق را مظهر ست ۲۳ زان بیاید سال او شان عظیم
لا تُؤید غیر وجہک بالانی ۲۴ قد عملنا ربنا انت العظیم

معہ دریں زمان حامل این اسرار و معارف و صاحب رشد و ہدایت این طریقہ شریفہ سیدنا و مرشدنا حضرت لانا
محمد عبداللہ صاحب مد ظلم العالی اند کہ محرک طباعت این رسالہ شریفہ شدند۔ ایشان خلیفہ اعظم و سجادہ نشین
حضرت قیوم زمان محبوب رب العالمین سیدنا مولانا ابوالسعد احمد قدس سرہ العزیز ربانی خالقہ سراجیہ
مجددیہ اند۔ کہ نزد کشدیاں ضلع میانوالی بفاصلا سہ میل بجنوب مائل بہ شرق واقع است۔
دریں اشعار قطعاً مبالغہ نیست۔ حضرت ممدوح دریں زمان پرفتن ہم طریقہ علیہ نقشبندیہ مجددیہ را محافظ
اند ہم این راہ سلوک را ہادی و مرشد

ہنوز آن ابر رحمت در خردش است خم و خجاند و ساقی بجوش است

این حقیقت بر ارباب نظر و بصیرت محقق نیست +

این فقیر از عمدہ شکر پروردگار خود بر نیاید اگر ہم شکر مساعی و ذرہ نوازی شیخ خویش حضرت لانا محمد عبداللہ
صاحب مد ظلم العالی ممدوح الصدر بجا نیارد۔ مَن لَّمْ یَشْکُرِ النَّاسِ لِمَ یَشْکُرِ اللہ۔ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا
وَأَسْرِ فَنَافِیْ أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْکَافِرِینَ۔ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدٰی
وَالسَّلَامُ مَتَابَعَةُ الْمُصْطَفٰی عَلَیْہِ وَعَلٰی آلِہٖ الصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ

العارض بندہ عاجز فقیر عبدالمجید احمد سیفی عنی عنہ

۲۱ شعبان المعظم ۱۳۴۱ھ

مکاتیب شریفہ

قطب الارشاد سیدنا مولانا حضرت شاہ عبداللطیف دہلوی
 معروف بہ شاہ غلام علی دہلوی قدس سرہ
 بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله الذي جعل التصوف صفاء لقلوب الاصفيا واعد التعرف جلاء
 لجنان العرفاء والصلوة والسلام على عبيدنا امام الانبياء وعلى اهل بيته واصحابه الاتقياء

ترجمہ حضرت مصنف - قطب فلک ارشاد غوث ابدالحق اوتاد قدوة الواصلين امام العالمين
 زبدة الاولياء اکاملين نائب سيد المرسلين حضرت شاہ عبداللطیف دہلوی المشہور بہ شاہ غلام علی الدہلوی قدس سرہ
 سرہ وفاض علینا برہ ولادت در سنہ یکہز ایوکیست صد و پنجاہ و ہشت در قصبہ بٹالہ پنجاب بطور
 آمد نسب شریف بحضرت علی مرتضیٰ کرم اللہ وجہہ میر بعد تحصیل علوم دینیہ بعمر سبست و دوسالگی اخذ
 طریقہ شریفہ از حضرت مرزا جاجانان مظہر شہید قدس اللہ سرہ نمودند و کمال ریاضت و مجاہدات
 شاقہ سرآمد و لباء عارفین گشتند و فیض ارشاد و ہدایت ربیع مسکون را در گرفت ہزاران علماء و صلحا
 از اقالیم بعیدہ بخدمت شریف شتافتند بعضی بحکم آن سرور صلی اللہ علیہ وسلم بآستانہ علیا رسیدند
 مثل مولانا خالد دمی شیخ احمد کوردی و سید اسمعیل مدنی و بعضی بدلات بزرگان بیت نمودند
 بر خفیات مقتدر را در خواب دیدہ مشرف شدند قبولیت تمام و مرجعیت خاص و عام پیدا شد
 چون عمر شریف بہشت نمود و در سید در عین مرض بواہر و خدش حضرت شاہ ابوسعید قدس سرہ
 را کہ خلیفہ اقل ایشاں بودند برای جانشینی خود بتاکید تمام طلب فرمودند و رؤوسے خود قائم مقام
 خویش ساختند و بتاریخ بست و دوم صفر سنہ یکہزار و دو صد و چل ہجری بعد از شراق در ہیئتہ
 احتیاد و کمال استغراق مشاہدہ حق ازین دایرہ طلال انتقال فرمودند خوش گفت

سال تولید و حیات و فوت آن سلطان پاک
 منظر حود و امام و مظہر سیر یزدان پاک

و مرزا پیرانوار و دہلی اندرون خانقاہ شریف واقع است نیز ابو شیک رضی اللہ عنہا فاض عینہ
 و مرکاتہ - مرزا جاجانان و ابوسعید فاروقی و ابو الخیر بن دین خانقاہ

بصنعت غیر منقوطه و توشیح مورد اسرار علوم و حکم و حاکم کل عالم علم امام و مہر کرم ماہ عطا
 خطوط و دادس عالم اہل و دادہ صلی اللہ علیہ و علی آلہ و اصحابہ وسلم اما بعد امیدوار مغفرت ایندوی
 رؤف احمد مجدوی عفی عنہ گزارش می نماید کہ بالقاء غلیبی بخاطر رحمت کہ مکتوبات متفرقات تفسی
 سمات حضرت پیر دستگیر من کاروان طریقت من سالکان حقیقت رب نخل عرفان بر مرتب احسان
 بحر فیوض نبویہ حامی طریقت مصطفویہ قاف استقامت و تمکین امام ملت و دین عالم شریعت خیر البشر
 مجدد مائتہ ثالثہ و العشر و انفع ظلمات و لها و الی ولایات اولیا بانی مبانی عرفان و ارث کمالات مرسلان
 بشیر معارف و حقائق کتاب علوم و قایل رحمت دل و جان ولی انس و جان ہادی سالکان لامہوتی مہی صیقا
 ماہوتی عالم علوم نبویہ مالک شریعت مصطفویہ رافت عالم و عالمیان عظمت آدم و میان ثلثہ گمرہ اولیا
 مقبول جناب کبریا اویب قاصدان ہدایت نقیب لشکریان ولایت واقف یقین حامی دین ید اللہ
 لاخذ بیعت المریدین دلیل قدرت رب العالمین را و دار فانیما تو لو انتم و جہ اللہ واقف نشیب و فراز
 راہ حاوی اسرار معیت و اقربیت سرور سر مجبیت و محبوبیت نایب جناب مصطفی الیسر فرمای عسر و حلا
 ناظم منظم ولایت واقف موافق ہدایت باعث تجدید دین تابع رضای سید المرسلین ولی خدا محل تحبیر
 عالم امیر آدم کنز اسرار علمائے کرامی کاتبیاء نبوی اسرار میل خلیل رب جلیل وزیر سلطان لولاک شاہ
 ایوان فلک الافلاک دادس مظلومان آیت رحمان رہبر اعظم دفع ظلم رہنمائے انس و جان دار کرام من جان
 وسیلہ مغفرت نیاز مندان عارف معارف نقشبندان آفتاب آسمان ہدایت و یقین لعل کان ولایت
 و احسان مرون شریعت و طریقت واقف حقیقت و معرفت و علمہ سخا و عطا ہادی ما و شما عاشق خدا شیدا
 کبریا قیوم نان خازن عرفان والہ رسول الثقلین داوود کوفین مربای الطاف رب العالمین را کب تو سن
 تمکین افضل فضلا کل عرفان نافع امت مصطفویہ مقبل ذات بنوہ ناصب لوائی رہنونی کاسب ضیائی
 بیچونی شمس فلک احسان خمر زین و آسمان حافظانانت قاف استقامت یار و ناصر اہل ایمان قانع
 بدعت و بطلان توضیح مشکلات و وحدیت شارح متن احدیت رہ نور و دشت بحر عابد بادیشین
 تفسیر رہبر اعظم سرور اکرم و ارث کمالات انبیاء و اولو کھدخا بہتد او پیشوائے انس و ملک آبروی
 زمین و فلک کتاب اسرار الشیخا و امامنا و وسیلنا الی اللہ اللہ تعالی ظلال رافتہم علی غارق
 الطالبین الی یوم الدین آمین۔

متنوی مشہلہ صنعتیکہ از حروف سر تائے تمام مصابیح اعلی و کذلک از سر تائے مصباح
 آخری ہر دو عالم مبارک آنجناب مشہور و غیرہ مشہوری برآید بہمین پنج نام ہندہ
 لائے از حروف پائے ہائے مصابیح اظہار قدوسی خودی نماید تا بہ شعر کہ طور این صنعتیں متنوی

بهر دو بحرین است حامی دین مالک هر بحر و بر به حاکم کل نایب خیر البشر و ضابط سر مشداده
 طاهر و همام نور از پهل و لا و رحمت حق قاطع هر آرزو بهر بر دین دافع دلو عدو و تارک
 دنیا و دین را صدف و ترک اندوخته یافته عز و شرف به غلبه حق و الهی هر دو سر و غره پیشانی
 اهل صفاء و لمع نورانی تر و یح روح و لجنه و در بحر فتوح و اکرم عالم به عز و کرم و افضل آدم
 شد اهل حکم و مخزن اسرار و در بحر حمد و معادن انوار و در بحر حمد و عالم علی که علی دشمنی است و عارف
 اسرار نبی و دلی است و کوکب عمان سخا و کرم و لمعه فیضان و جوب مقدم و یار و مدد کار جهان حق
 نیر کن عسری فیضان حق و عارف و عریف بحر فان ذات به عالم علمی که گذشت از صفات
 بانی ایوان صفاء و صفا و باعث عز و وفادار و وفاء و دار و مقام جهان جهان و دافع آلام تن
 انس و جان و آئینه چهره مقصود خلق و آب و ده مرزعه امید خلق و لمعه انوار کرم الرحیم و لجه اسرار
 علیم الحکیم و لیس کشا ز وجودش نشان به لامع و ساطع زمین و زمان و کاف و آنکه هدایت نشان
 است و هدایت حق است که رافت حیان است و معماء اسم مبارک مشهور و بختاب
 اکلیل غرثیت بستر آن ماه من پدید آید و عین عنایت بهر من رافت ظهوری ساخته و ایضا
 منع نظاره را مکن لطف توانی قدر پس است و بنده چشم خویش خوان بهر من این نظریں است و
 معماء اسم غیر مشهور زنگس تو بدست یافت جائه عصا قیامت و زمین و دولا گزیر نیست کاش
 بچاه او فتم و بنده قامت و زلفین و دمان یارم و بنجه و سنبل و سر و نیست که در دل دارم و
 که هر یک مکتوبی از انباشتگی بر حقائق شریعت طریقت است و متضمن دقائق حقیقت و در
 بل هر سطره از ان چون سلک لای منشوره صفا بخش دلهای عارفان است و هر لفظی از ان برنگ
 و در غر منشوره ضیا افزائش تیره باطنان و هر حرف ملاحظت ظرفش چشمی است برائے نظاره یار و هر
 نقطه فیض لقطه اش مرو که است زیب دیده اولی الالباب جمع نمایم تا عالمی از منتفع گردد و جهان از منتفع
 شود مطالع اش طالبان را به راست هدایت نماید و خواندش خواهند گانز البصائر استقیم دلالت فرماید
 صفای صوفیان افزاید و رات لایوفیان زواید مریدان را به مقام مرادان رساند و مرادان را واصل تر گرداند
 ابراهان را مقام قربان عطا فرماید و مقربان را بکمال محبوبان معسر نماید و مکنومی عابدان را عاشقان خلق کند
 عاشقان را واصل مطلق کند و شوق افزاید و محبان را از و کور یابد و دیده بینا اند و سالکان را می برد از راه
 جذب و هر مریدی را کند آگاه جذب به مع بذ اخوت پناه کمالات و دستگاه عالم علوم دینی عارف معارف
 یقینی اخوی اعظمی که نام نایشش ازین بیت بطر تعبیه پیدا است معماء قدرت را بوی معطر و دید و کلاه
 سعادت پوشید عید و در میان ایشان و این تراب الاقدام در ویشان از آیام طفولیت تا الان اتحاد
 بحسبیت که در تحریر نبی آید و مودت بر مرتبه است که در تفسیر نبی بخند و یک جان و دو قالب ایم بل ازین هم

غالب بسلسله حقیقت این امر جلیل القدر گردیدند پس سینه هجری که اعدادش ازین قطعه می برآیند با من التراکیب شروع در جمع این مکاتیب فیوض اسماء بسبب نمودم قطعه تاریخی جمع آن نامها که از انها هر حرف قلب فرج است هر نقطه ایست نکته الموفق فرج غرایب و داده چو انتظامش را رفت بگفت ثالث و در باب سال جمع از مظهر عجائب و الله الموفق للتمام هذا الامر الصواب والیه المرجع والمآب -

182

مکتوب اول

در بیان عقیده در حق اصحاب کرام و تفصیل آنحضرت بر اولیاء ائمت و
تفصیل حضرات شیخین و ثبوت خلتین علیهم الرضوان و فضل متقدمین مشایخ بر
متأخرین و اثبات تجدید حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالی
عنه و ثمره در دفع شبهات بعضی منکران که بر کلام آنجناب نموده اند و مایه ناب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله صمدًا كثير الطيبات مباركة كافيها مباركة كما يحب ربنا ويرضى على ما نعيمنا ومن قبلنا ونفضل
شكر نعمتهائى متكاثره منعم برحق نعم نوا. مقدود بيان نیست که ما را از امت مرحومه محمد صلی الله علیه وآله وسلم
ساخت و بعقاید اهل سنت و جماعت سرفراز گردانید و تفضیل شیخین بر سایر امت و محبت ختین علیهم
الرضوان و محبت و تعظیم اهل بیت عظام و احترام و اکرام اصحاب کرام و این محبت و تعظیم دو رکن ایمان و
نجات اند ممتاز فرمود رضی الله تعالی عنهم و تفضیل انبیاء علیهم السلام بر اولیاء رحمته الله علیهم عقیده کرامت
فرمود فوق و شوق و اسرار و علوم هیچ دلی بلطافت نسبتائى عالمی هیچ نبی نمیرسد که آن از تجلی صفاتی صدور یافته
و این از تجلیات ذاتیه ناشی گردیده اولیاء را تابع خود نموده بلکه اصحاب کرام را رضی الله تعالی عنهم بر اولیاء افضل
ثابت است که بشرف صحبت مبارک خیر الانبیاء و صلی الله علیه وآله وسلم عیون حکمت الهی و زیای روح فیض استغاثی
گردیده بهدایت امت محمدیه پراختند و بنظر عنایت حضرت صلی الله علیه وآله وسلم تظیف و نور در دلها یافته
صبر و قناعت و توکل و رضا و تسلیم سرای حیات خود نموده و تاج و توفیق عبادات سجده شریف خود گردانیده اند

عاشیه مقلقه دیباچه (۱) از اول حروف سر بر فقره آغاز عبارت درجی که در وصف پیر شکر خورده شده اند این عبارت می برآید یا رب بحق
احمد یکریم رحمان و حیدر محسن و بتول پاک خوش دارد و عالم روشن خود را کن منکشف حقیقت شرع و طریق پاک
(۲) آن قلم جل تشبیه الف مراد داشته و چون با وصلی شد ابو شد و کلا سعادت که بین است چون عبد را پوشانید سعادت بین ابو شد (۳)

غلبه محبت خدا و رسول حرب اقرار با فلاح و صلاح دارین خود انست به جهادات دجهان فشانها راجع دین و
 اسلام فرمودند تا مردم مسلمان شدند پس هیچ ولی بر تبه ادنی صحابی نرسد رضی الله تعالی عنهم و شکر اینها بر همه
 مسلمانان لازم گشت جز اسم الله سبحانه خیر انجز سبحان الله نهی تاثیر صحبت مبارک و مقدس آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم قدمائے مشایخ از افضل مشایخ متأخرین است یقین می نمایم که بیمن تربیت و تلقین آن اکابر احوال
 و اسرار و معارف اینها را حاصل شد پس یا حضرت مجدد فرموده اند که حضرت شیخ ابن عربی رحمه الله علیه امام
 و متقدم است در معارف اسرار و ما واپس ماندگان از خان نعمت ایشان بهره یافته ایم بعضی جزئیات اسرار
 باقی مانده بود آنرا بیان کردیم چنانچه امام علم نوری و خورشید و غیره استند این حاجب رضی بعضی نحو و قائل و طرح
 نموده اند متاخران فقها جزئیات مسائل بسیار بیان کرده اند و هم از امام اعظم امام محمد رحمه الله علیه استفاد
 و ایند علوم و معارف و اصطلاحات طریقه خود که حضرت مجدد بیان کرده اند همه بتربیت شیخ المشایخ حضرت
 خواجه محمد باقی ایشان از رحمه الله علیه حاصل شده ایشان بعد گرفتن طریقه چشتیه و قادریه انوالد ماجد خود
 خلیفه حضرت شیخ عبدالقدوس و شیخ رکن الدین خلیفه و فرزند شیخ عبدالقدوس رحمه الله علیه و انتساب
 بحضرات سهروردی و کیرودی رحمه الله علیه با امام و القای الهی آن مقامات دریافته علی را بآن درجات
 رسانیدند و در آن درجات مفصل ایشان استنباط نیست که باقرار علماء و فضلاء ثابت شده و طریقه
 جدید ایشان مشتمل بر ده لطیف است در سیر لطیف تجلیات و حالات و اسرار جدا جدا است و در آن سیر این ده لطیف
 دیگر ارشاد فرموده اند که خواه در نیست و گزین طیب است و آیه شریفه *و لا یحیطون به* علماء بر نمیتوانند این
 راه گواه است لیکن بر منسوبان طریقه ایشان بآن اصطلاحات رسیده اند لهذا اختلاف در حالات آنها راه یافته تا مگر آن
 آن مقامات از نارسائی و جمل است جمل محبت نیست مقصود از طریقه صوفیه عقیده سلط صالح است یا وقت و زمان و توفیق
 اعمال موافق حدیث و نفع و فلاح و صبر و قناعت و توکل و مقامات سلوک آنچه میسر شود و در دلهال باطنی و در امور
 و حضور که مرتبه احوال است باین کامل شود و اجتناب از بدعت و مناسی تا دین تبا نه گردد الحمد لله که متوسلان طریقه
 ایشان که به نسبت باطنی ایشان رسیده اند بواسطه جناب مبارک ایشان این حالات نقد وقت دارند
 انکار و اعتراف را مخلصان ایشان جواباً بطور علماء صوفیه نوشته اند محمد باشم کشمی که آنجی سیر (مجموعه)
 (مجموعه) و ملا بدیع الدین سهروردی رساله مسموم (حضرات القدس) که احوال شریفه و احوال فرزندان گرامی و خلفان
 نامی ایشان نوشته اند و بفهم خود بیان علوم تازه و معارف جدید که آنجناب نموده و دیگر عزیزان نیز این معارف
 حاصل کرده اند جز اسم الله خیر انجز انشان مجدد الف ثانی اندو حقایق و دقائق و کثرت معارف الهیه و فیوض
 و برکات ایشان بواناضات کثیره که اندام حو لها نموده و مقامات عالی که در طریقه خدا با مقامات حق مقرر
 فرموده اند و آن مقامات قرب الهی است سبحانه معلوم نیست که در کتب صوفیه این مقامات که ولایات شانه
 و کواکب شانه و حقایق سیده و غیره بیان نموده تجدید علوم صوفیه علیه فرموده اند و نور شده باشد فلا تکلیف

المعتمد علیہ دلیل است و فی یحییٰ بن یحییٰ بن ایشان چنانچه حضرت خواجہ معروف کرمی حضرت غوث الثقلین و حضرت خواجہ
 حسین الدین و حضرت طریق نقشبند و حضرت علاء الدین سمنانی و حضرت امام غزالی رحمۃ اللہ علیہم مجددان طریقی مؤمنین
 بمودہ اند و الوار و علوم و معارف و فروع اینها دلیل تجدید ایشان است تشدات و ریاضات صوریہ را
 جو سطر مقرر نمودن و اسرار توحید بے مجادات افاضہ نمودن و دوام حضور در ہر لطیفہ از لطایف عشرہ شستن
 و مدار ترقی بر اتباع سنن حبیب خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مقرر ساختن از خصایص طریقی نقشبندیہ
 مجددیہ است کثر اللہ ہمار رحمۃ اللہ علیہم رحمۃ واسعة و افاض علینا بر کاتہم فی الدنیا و الاخرۃ آمین آمین ایشان
 از عقیدہ خود بجانب حضرت غوث الثقلین رضی اللہ عنہ نوشتہ اند کہ حضرت غوث الثقلین واسطہ
 فیض ولایت اند و این مرتبہ توسط اہل حضرت امیر المومنین علی مرتضیٰ کرم اللہ وجہہ تعلق داشت باز بحضرت
 ایماننا عشر رضی اللہ تعالیٰ عنہم بترتیب قرار گرفته پس بحضرت غوث الثقلین منتقل شد و حضرت غوث
 الاعظم صعدا و اصحاب عظام و اہل بیت کرام اند رضی اللہ عنہم و این ضعیف را حضرت غوث محی الدین
 و جہات نمود بہ ترقیات عالیہ و ریایند ایشان منیب و این فقیر نایب ایشان است و تحریر فرمودہ
 اند کہ عروج حضرت غوث الاعظم از اکثر اولیا بلند تر واقع شدہ و تا بمقام روح فرو ردا مدہ اند لیکن نسبت
 تصور نزول بحضرت غوث الثقلین و در کلام ایشان نیست کذب و افترا است بے تحقیق مروج ساختہ اند
 جزائے کذب و قرآن مجید است معاذ اللہ حضرت خواجہ قطب الدین مدوگار این فقیر کردیدہ افاضتہا
 فرمودہ اند و در باب حضرات مشایخ رحمۃ اللہ علیہم چنین تحریر کردہ اند این فقیر خوشہ چین و نلہ بر طرہ
 خان نعمتہائے آن اکابر است کہ بالواجب فیوض مراتب بیت فرمودہ اند و از غلبہ دیدہ قصد کہ پرہیز از اہل
 بیخودی و فتناست فرمودہ اند کہ کاتب شمال خود را در کار می بینم و کاتب بعین را بیکار خود را اگر بدتر از
 کافر و فرنگ نہ بینم محبت خدا بر من حرام فکیف از بزرگان دین سبحان اللہ و بچندہ من تو اضع للہ زینا
 اللہ حدیث پیغمبر صادق و مصدق است علی آکہ و اصحابہ و اولیاء امتہ الف الف صلوٰۃ و سلام
 و جزا ہم اللہ خیر الجزا سے من آن خاکم کہ ابرو بہا سی پاکند از لطف بر من قطرہ باری یا اگر بر روید از تن
 صد زبانتہ یا پیوستن شکر لطفش کے تو انم رضی اللہ عنہم و عنابہم آمین آمین پس روقیامت شوقیامت
 را بہ بین تو و بین ہر چیز را شرط است این تو محمد اللہ سبحانہ و نفسی و نسلہ علی حبیب رب العالمین
 و علی الہ و اصحابہ اجمعین یکے را بر دیگرے ترجیح نمودن بدون ثبوت از آیہ شریفہ یا از حدیث یا از
 اجماع علما چگونه درست باشد نزدیک ارباب علم و معرفت عقیدہ تساوی و تفاضل یکدگر از کجا ثابت
 کردہ اند عقل و شرع دیگر است و راہ محبت و غلبہ آن دیگر اللہ ارنا الحق کما ہی آمین آمین

بہ

مکتوب دوم

در بیان مشغولی بذکر حق سبحانه با توجه بلطائف سبعة و مراقبه احدیت و معیت و مانیاسب ذلک

بسم الله الرحمن الرحیم

طریق مشغولی بذکر حق سبحانه با توجه بلطائف سبعة تا در آن حرکت ذکر پیدا شود اینست که اول بهت و پند با استغفار بخواند باز بار و اح طیب بزرگان علیهم الرحمة فاتحه بخواند بواسطه آنها از جناب الهی التوا و طلب فیض محبت و معرفت کند و صورت شخصی که از تلقین یافته و بروی دل حاضر نماید اول از لطیفه قلب که زیر پستان چپ به فاصله دو انگشت مایل به پهلواست ذکر کند مفهوم اسم مبارک الله تعالی که ذاتی است همچون سبحانه در لحاظ داشته و نگذاشت غواطر گذشته و آینده توجه بقلب کرده توجه دل بسمان مفهوم مقدس داشته بزبان خیال اسم مبارک الله الله بگوید هرگاه حرکت در دل پیدا شود باز از لطیفه روح که محل آن زیر پستان راست به فاصله دو انگشت است توجه شده بزبان خیال ذکر کند بانه از لطیفه سر که محل آن برابر پستان چپ بطرف سینه به فاصله دو انگشت است باز از لطیفه خنی که محل آن برابر پستان راست به فاصله دو انگشت است بطرف وسط سینه باز از لطیفه خنی که محل آن در عین وسط سینه است باز از لطیفه نفس که محل آن در پیشانی است ذکر نماید باز از لطیفه قالب توجه بطرف تمام قالب نموده بزبان خیال الله الله بگوید تا که حرکت در لطیفه قالب ظاهر گردد و دوم ذکر نفی و اثبات است بزبان بجام سپانیده بزبان خیال کلمه لا ازنات تا مع کلمه لا اله الا الله تا بدوش راست آورده کلمه الا الله بر دل ضرب نماید بطوریکه گذرای کلمه بر لطایف خمس افتد و معنی کلمه طیب نیست هیچ مقصود در خرد ذات پاک در لحاظ ندارد و ذکر نفی و اثبات اگر حصر نفس نماید مفید باشد در گفتن ذکر نفی و اثبات رعایت عدد خاق کند و بعد چند مرتبه بگوید محمد رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم و نفس بسیار بند نکند تا خفقان نشود بعد گفتن چند بار ذکر اسم ذات باشد یا نفی و اثبات در خیال خود بگوید یا کسار تمام خداوند مقصود من توئی و رفعتی تو محبت و معرفت خود را برین هر دو ذکر خضیه معمول است هرگاه کیفیت و جمیعته پیدا نمود آن کیفیت را نگارد و اگر مستور شود باز ذکر کند تا که کیفیت ملکه شود گفته اند که طرق وصول فی الله سبحانه سه است یکی ذکر بشر الطمان دریم مراقبه و آن توجه بمبدء فیاض است و انظار فیض و نگذاشت غواطر سیود التزام محبت شخصی که از صحبت او جمیعیت و توجه دست و بد جمیعیت و کیفیت که از ورسیده است نگذاشته به تصور او نگاه باید داشت و گفته اند که ذکر و توجه بمبدء فیاض و توجه بقلب

نگهداشت صورت آن بزرگ هر سه امر در هر وقت و لحظه باید نمود هرگاه جمعیت و بی خطرگی یا کم خطرگی تا یکبار گهزی برسد مراقبه معیت بکند و هو معکده اینها کنند معیت اولی و در لحاظ داشته فکر کرده باشد اسم ذات بجز به اقرب است و نفی و اثبات برائے نفی خواطر و آرزو و مانع و محض توجه بدل و بجزرت حق سبحانه استغراق و بخودی و سکری آمد و در مراقبه معیت اسرار توحید و جودی یعنی همه دست و گرمی و ذوق و شوق و استغراق و بخودی و دیگر حالات پیدای شود انشاء الله تعالی و تلاوت قرآن مجید و درود و استغفار و کلمه تجید و کلمه توحید و سبحان الله و بجمده و نماز تہجد و اشراق و چاشت و بعد از نماز مغرب نوافل و این اورا در همه جمعیت و نسبت باطن می شود و آن توجه الی الله است یا بحسار تمام و صبر و قناعت و شکر و رضا و تسلیم و تفویض و توکل و عفو و صغیر و سکون و دوام ذکر و توجه از اسباب قرب الہی است مصرعه تایار کر خواهد و میلش بکے باشد و بعد حصول کیفیات نسبت قلبی مراقبه اقریبیت و محبت و مراقبه مسمی الباطنی و مراقبه ذات بحت معنی عن جمیع الاعتبارات و دیگر مراقبات اگر اراده الہی باشد سبحان پیش خواهد آمد و طریق بزرگان احمدی مجددی مبین مراقبات است والسلام

مکتوب سوم

بصاحبزاده عالی نسب والا حسب شاه ابو سعید صاحب سلمه الله تعالی
صدیه یافته در بیان جواب کتابت ایشان شمل بعضی اشارات و منع نمودن از
تذکار حالات توحید و جودی و بیان طرح از گذشتن از ان مقام نسبت نقشبندی
و یادداشت بنهاییه که موافق سنت سنیه است علی مصداق الصلوات و التحیه
و مانیاسب ذلک من الاحوال

بسم الله الرحمن الرحیم

منذ افروز هدایت و ارشاد اولیاء کرام سلامت بعد سلام نیاز واضح می نماید عنایت نامه پرورد
مسعود مستجاب شد و دعا بار باره شما کرده شد آثار ادعیه بالفعل هم ظاهر شده باشد امید است که
آثار این همه التماس بجناب الہی تمام عمر شمارا در گیر و درین پیروی و ضعف این ضعیف را بدوام توحید و
همت مشکلتا بدوام عفو و عافیت و حسن خاتمه یاد فرما باشند احسن الله جزاکم ع و لا اله الا

من کاس الکرام نصیب : بانی وقت شمار صحبت ارباب توحید که ظاہر و باطن این بزرگان محمود
 این دیداست که بریاضات و مجاہدات پیدا کرده باشند و از قال بحال آمده بسیار است و شمار این
 ازین مشرب خطی حاصل شده و آنچه مختار جناب مبارک حضرت امام ربانی است رضی اللہ تعالیٰ عنہم
 ازان خطی یافتہ اندازان معارف پیران ہمیشہ مخطوط باشند و ولہا را مخطوط بکنند و احمد سعید را نیز
 ایونیان کہ ترک ایونی می نمایند باز بہ تذکار آن کیفیات ایونی می شوند معاذ اللہ من المحور عبد الکدر اللہم
 بتنا و جمع اخواننا علی صراطک المستقیم و صلی اللہ علی سیدنا محمد و آلہ و اصحابہ چہ
 لیتے است ہنی و چہ دولتی است سنی ظاہر با تبار سنت آراستہ کہ شارع را بران جملے حرف نباشد
 و دل از ما سوا پیراستہ و جان نور یادداشت حضرت خواجہ بزرگ و خلفائے ایشان استغفرتے در شہود و شاہدہ
 حضرت حق یافتہ نیست نسبت عزیز الوجود حضرات اصحاب کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم اجمعین .
 ۵ تا یار کرا خواہد و میلش بکہ باشد : و آنچه ارباب ریاضات و مجاہدات و ترک و تجرید و خلوت و
 انزوا و کثرت اذیاء و اسرار توحید بحال خود دارند نہ قال از غلبہ سکر محبت معذور اند اہل علم و قال در اتباع
 آن معذوران طریقہ خود مقرر کنند معلوم نیست کہ عند الشرع و عقل جایز است یا نہ و معارف پیران ما و شما
 بوجدان صحیح تابعان ایشان می یابند و از تقلید تحقیق رسیدہ اند و الحمد للہ علی ذلک بودن شما ہمان جا
 خوب است اگر آنجا مستفیضان آنجا بکثرت جمع شوند سما بسر بر بند و الا بعد استخارہ در حضرت دہلی حاضر
 شوند در این ضعف مفرط شمار بسیار یاد کردیم و دعا نام کردیم لیکن آنچه نزدیک خدا و رسول باشد بہتر بیان است
 مکرری نویسم کہ بیچ کر بے استخارہ و نیت و تشریح صدر بناید کرد و جواب خط صاحب جزا دہ عالی نسبت حضرت
 احمد سعید اینست کہ طریقہ بزرگان خود را تا نقطہ آخر رسانند و تسلیم طالبان نمایند جواب خط حضرت
 فضل امام حیوانکہ صحبت حضرت ابوسعید مالانم شناسند و در باطن ترقیات نمایند میر سید محمد ہم شرف
 صحبت مبارک شما لازم گیرند :

مکتوب چہارم

باین بندہ لاشے عقی عنہ صدور یافتہ در جواب عرضے کہ متضمن بعضے از محالاست
 قلبی بود در بیان حضور بے غیبت مبرا از جہت فوق کہ نسبت لقتش بندہ
 عبارت ازان است و استہلاک توجہ و مانیاسب ذلک

بسم اللہ الرحمن الرحیم

حضرت سلامت رقعہ شریف رسید بمضامین مندرجہ اش سرور گردانید اللہ تعالیٰ شمار بمقامات

و علوم و معارف آباء کرام رساند در قسلی تلونیات بسیار پیش می آید این همه از تلونیات است می توانید
و بجناب الهی سبحانه التجا نمایند که احوال باطن به تمکین رسد و حضوری که حضرت حق سبحانه را بذات مبارک
است بر آن بر باطن شریعت ظهور نماید حضور به غیبت میراند جهت فوق که متوهم می شود دعاء پذیرد و شامل
جمع جهات شده گردد تا نسبت نقش بندی حاصل شود و از کیفیات و حالات گذشته به غیر توجه تمام نقد
وقت نباشد بلکه آنهم مستهلک گردد و این استهلاک علامت تمامی میر لطیفه قلبی است و اسلام :

مکتوب پنجم

به بر خور دار احمد سعید طال عمر و رزقه الله سبحانه کمال آباء کرام و سلمه

بعافیه صدر یافته در بیان نصایح و شمه از احوال لطایف عالم امر و عالم

خلق و حقایق در جواب عرضی ایشان

بسم الله الرحمن الرحیم

مقبول بارگاه الهی حافظ احمد سعید سلمه الله تعالی از جانب فقیر غلام علی عقی عنه بعد سلام و دعا معلوم نماید
کتابت شمار رسید سرور ساخت تحلف در خطاب و القاب نباید کرد تعمیر اوقات به لطایف اعمال حسنه
و دوام پروا ساخت نسبت باطن و تحصیل علم و مطالعه مکتوبات شریفه بزرگان خود و کتب قدما صوفیه عوارف
و تعرف و آداب المریدین و رفقاء الهی سبحانه کاشتیاق لعا کسب نمایند و بدعا خیر مرانیز یاد دارند الله
تعالی از کمالات آباء کرام رحمة الله علیهم بهره وافر گرامت فرماید صحبت شریعت و الدعا بخود سلمه الله تعالی
لازم شناسند و به لطایف عالم امر کیفیتها را ملاحظا هر می شود و در سیر لطایف عالم خلق بی نیکیها و لطافت
و بداهت آن به نظری است دست و دهن زیارت انبیاء علیهم السلام و حالات محبت ذاتیه در آن حقایق
باید که ظهور کند و وسعت در انوار و علو پیدا شود و اسلام :

مکتوب ششم

بنوا به محمد حسن صاحب مودود که هاری چشتی صدر و ریافته در بیان آنکه

آمار صوفیه علیه که مقامات رسیده اند علوم نافع اند و ترک و تخرید و ریاضات

بموسبت الهی سبحانه و تعریف بر منکران حضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه

بتقریر و احوال و تشبیهالات و درج بعضی شبهات معاندان که بر کلام آنجناب

منوده اند و ما این سبب ذلک

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بجناب صاحبزاده عالی نسب والا حسب سلمه الله تعالی از فقیر غلام علی عفی عنه بعد از سلام
نیاز میرساند از تحریر واقف ابوسعید صاحب دریافت شد که ملفوظات شریفه برائے استفادہ مطالعہ
ایشان عنایت کرده بودند ایشان نوشته اند کہ تحریر اینجناب بسبب بجا و متضمن فوائد العالی تعالی طاب
رأبانی منتفع فرماید حضرت سلامت ارشاد فرمایند کہ آثار صوفیہ عالیہ کہ بنسبت الہی بمقامات رسیدہ اند
چسبست تا دلیل باشد بر کمال باطن ایشان و آن علوم نافع است و ترک و تجرید و بیاضات و ترک
مغربیات و مالوفات چنانچہ از بزرگان دین ہمین مروی است آری اگر موہبت الہی و ستگیری
فرماید و کسب کمالات ریاضت را داخل نباشد مگر باز بر مجاہدہ باید آمد دیگر ارشاد فرمایند و انشا
نمایند و اعتساف در میان نباشد کہ اللہ تعالی بنی آخر الزمان را صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ملت
حنیفہ عنایت فرمودہ و وحی نازل کردہ و معجزات کرامت فرمودہ ہمہ عالم از علماء و عتقا بآن اقرار
کرده کہ در آن اشتہا ہے نمائندہ اگر چندے از معاندان انکار حقیقت آن نبی صادق مصدوق
نمایند اعتقاد سے نہاد پس اللہ تعالی شیخ المشائخ حضرت مجاہد ائف ثانی را از مقامات عالیہ
تلقین کرد و فیوض و برکات تازہ مرحمت فرمود و علماء و عقلا آن کمالات را حاصل کردند و اقرار
نمودند و در آن شبہ نمائندہ اگر بعضی از علماء ظاہر بتسلف و حسد انکار نمایند کہ بارچرا نمیشود
اعتبار سے ندارد و ہر اعتراضی را جوابی معقول موافق علماء صوفیہ موجود است و رسایل
اعتراضات متعدد و شیعہ یافتہ است انبیاء علیہم السلام را از اعمال امتیان ثواب حاصل
است الدلی علی الانہی کفاعلاً مر بطلب صلوة ہر ایہی برائے ہمین صد و یافتہ کہ در آن مرتبہ
ترقیات حاصل شود پس جمیع امت کہ مامور بطلب صلوة ہر ایہی اند درین درجہ حاصلہ فرایند دست
دادہ والا مامور نمی شدند مگر از بعضی کم و از بعضی زیادہ و از ارباب ریاضت و مجاہدہ از کثرت
اذکار کہ سبب غلبہ محبت اسرار توحید ظہور یافتہ بسبب غلبہ سکر معذہ راند و بزرگانی کہ ازین برتر
ترقی کردہ بمعارف حقہ شرائع اسلامی رسیدہ اند علوم ایشان موافق نصوص کلام اللہ و حدیث
است و میتواند کہ بعضی از کمالات الہی در میان میر و سلوک ظہور یافتہ بآن اسرار ممتاز فرمودہ
باشند و بعضی کمالات الہی در میان راہ پیش آمدہ ہمچہ مقتضائے صود و ہوشیاری است این اکابر را عطا فرمودہ بعضی آیات
الہی را تبذیل کہ معنی دیگر دارد موافق سکریات خود فرود آورده و در از عقل و شرع است صلی اللہ علی محمد وآلہ وسلم خیر خواہی
انہست کہ ہمچہ در فہم نیاید از علمائے آن طریقہ تحقیق فرمایند کہ زبان طعن کشانید پس نصیحتی است کہ الامین النصیحة باہم
عزیزان بتامل و بہ تحقیق اعتراضات کردہ اند و آن مراد اختلاف ہمہ بیجا است ایشان فرمایند کہ

کمالات مرابوا سطر حضرت خواجہ حاصل است و بجناب حضرت غوث الاعظم رضی اللہ عنہ
 نوشته اند ایشان واسطه فیض ولایت اند نسبت نقصه بجناب حضرت غوث الثقلین از
 مفتریات معترضان است و بجناب اولیا نوشته اند این کمینہ نہ کہ پر دار نعمتہائے ایشان است
 اصحاب کرام را در اصول مقامات یافته اند و اولیاء را در ظلال آن و الا مساوات لازم آید
 و آیه شریفہ و ما من حسابک علیہم من شیء مشعر برفع توسط است و آیه شریفہ یدعون
 و جہد ید الله فوق اید یہم میفرماید کہ ہمہ مریدان خدا اند و کمترین صحابی را از ہمہ
 اولیاء بہتری دانند فاعتبروا یا اولی الا بصار کمالات الہیہ را منحصر و ذکر اللہ داشتن
 غافل از آیت ولا یحیطون بہ علما شدن است والسلام :

مکتوب ہفتم

بایں کمینہ و رگاہ جامع مکاتیب شریفہ صدور یافته در نصایح و استفسار

احوال باطن بندہ و باران طریقہ و منع از مذکور موقوفات جناب خود

بجہت کمال کسر نفسی و از غلبہ دید تصور

بسم اللہ الرحمن الرحیم

حضرت سلامت السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ مدتی شدہ کہ بار سال رقمہ مسرور
 فرمودند و جہش معلوم نیست و طریقہ کہ بشما تلقین کردہ شدہ بران لازم باشند و احوال باطن
 خود و احوال یاران نوشتہ باشند و از و اگر زیدہ و بگوشہ خزیدہ بر طریقہ آباء کرام خود و زرش
 نمایند تبرک آرزو و ترک ماسوی و اگر استخارہ راہ دید قصد اینجا برائے چندے بکنند و الا آنقدر
 کہ بشماریدہ آگاہی است بران ثابت باشند و معلوم شدہ است کہ مزخرفات لفظ مرا جمع کردہ اند بسیار بجا
 کردہ اند و بجا تر آنکہ مذکور آن میکنند آن بشویند و بارہ بارہ بکنند لغوات و رشحات و مکتوبات حضرت مجدد
 رضی اللہ عنہ و کلام قدما صوفیہ مثل عوارف و تعرف و احیاء و کیمیایائے تہذیب و عبرت و عمل کافی اند و مذکور
 حدیث و تفسیر کردن ضرورت و اگر بالفرض بیایند پیرزادگی را گذارند بجا کساری و فروتنی و ترک میری و
 تیری و لغت کذا و فعل کذا و السلام :

مکتوب ہشتم

بشیخ نرالدین شہورے صدور یافت در استفسار احوال ایشان و کیفیات ذکر

و شغل و مراقبات و احوال یاران ایشان و تاکید وستی اوقات بکثرت ذکر و
احوال بیماری که لاحق حضرت ایشان شده بود و احوال خدقائے مخصوص خود و
تاکید رجوع بجناب پیران کبار نقشبندی و قادر و بواسطه مشیخ از جناب الہی
حل مشکلات نمودن

بہند

نقشبندی و قادر

بسم اللہ الرحمن الرحیم۔ بخدمت شریف صاحب معارج بلند مدارج ارجمند حضرت مسیاں
قمر الدین صاحب سلمہ اللہ تعالیٰ وادعہ الی فایہ ما یتناہ السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ مدت بسیار
گذشتہ کہ باخبار رسید خود در وطن شریف سرور و نفرمودہ اند دل نگران است امید کہ احوال صحت و سلامت
ذات شریف و کیفیات ذکر و شغل و مراقبات کہ بخدمت شریف بیان کردہ شد و در حالات ہر مراقبہ
و کسب کہ برائے توجہ می آیند احوال اینہا ترقیم نمایند کہ دل این فقیر انتظار دارد و در خلوت نشستہ و در برتے
ہم کہ سبب پرواخت نسبت باطن خود بکمال جہد و دین مراقبات اوقات بگذرانند گاہے اسم ذات گاہے ذکر
تہلیل بلحاظ این معنی گاہے تلاوت سکہ کمال توجہ الی المقصود و گاہے درود بالتجا بجناب پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و
آلہ وسلم و گاہے کلمات طیبات این است اسباب قرب الہی و بندہ این زور و عادی و نظر حاضر دار بند
احوال خود نہ زشتہ اند و دل من بسیار تر و در و دو نیم ماہ بیمار بودم من مردم را سر یاس بر نالو بود از دور و نہ
تخفیفی است مرض بواسیر بادی سخت شدہ بود و الحمد للہ کہ حالا افاقست است ضعف قوی دریافتہ است
از لکھنؤ حافظ ابوسعید صاحب را طلب داشتہ ام اللہ تعالیٰ آنجہ می باید درین راہ ایشان را کرامت کردہ
است دیگر میاں مولوی بشارت اللہ صاحب و میاں رؤف احمد صاحب و مولوی محمد عظیم و مولوی محمد جان
صاحب و مولوی شیر محمد صاحب از ایشان نیز بمردم فایہ میرسد شاید حضرت ابوسعید را امتیاز باشد
والعلم عند اللہ سبحانہ صحبت حضرت ابوسعید و مولوی بشارت اللہ انشاء اللہ نافع باشد ہر کہ مراد ایشان را
پسندد پیر محمد و گل محمد صحبت ایشان ہم بسیار نافع است شمارا اگر میاں و اقوری راہ باید برو حانیت من توجہ
نمایند یا بر مزار حضرت مرزا صاحب قبہ بیانداز توجہ ایشان رقیابت می شود ایشان بہتر از ہزار زندہ اند
کہ ہست بجناب حضرت غوث الثقلین مراقبہ نمایند و گاہے بجناب حضرت خواجہ نقشبند مراقبہ کردہ
باشد برائے حسن خاتمہ را یاد بکنند دیدن دیدار بر خود حافظ سعید الدین را دل بسیار مراد انشاء اللہ اگر
حیات و قیامت کند خواہم طلبید والا ایشان توجہ کردہ باشند و بہمت با شاعت طریقہ و احیائے سنت مصطفیٰ و شستہ
باشد سعادت داین است شجرہ کائنات قادی و نقشبندی و چشتی خواندہ باشند و در ہر امور بحضرت خواجہ نقشبند
و حضرت غوث الثقلین توجہ داشتہ باشند و بواسطہ ایشان حل مشکلات خواستہ باشند و السلام بہ جمیع دوستان

سلام خوانند:

مکتوب ہفتم

در جواب عرضی ملا فقیر محمد کو لابی صدور یافته در بیان معموداشتن اوقات
باز کار و مراقبات

حضرت سلامت دل باہر گزینے خواهد کہ کسی نور توجہ و ذکر و حضور پیدا نموده از ما جدا نشود ازین مردم ما را
شرف ما حاصل است چون گما آئند است و معمول است کہ ہر گاہ کیفیت و ملکہ صبر و قناعت حاصل میشود
از صحبت مرشدان دور رفتہ مراقبات و اذکار و اشغال میکنند تا در ان کیفیت قوت پیدا شود و اگر معاذ اللہ
فتور راہ یابد تدارک آن کردہ آید اول اہم فوات باز نفعی و اثبات بلحاظ مذکور باز محض و قوف قلبی و گاہی صورت
مرشد در نظر داشتن و در ہر ذکرا این صورت در نظر دارند مفید تر باشد و توجہ قلب گاہی مراقبہ اعلیٰ و مراقبہ
محلیت گاہی بلعینہ قوتانی مراقبہ اقربیت و گاہی مراقبہ محبت نیست طریقہ این خاندان در دو دستہ است و
تلاوت و کلمات عبادت و نوافل موجب ترقیات میشود:

مکتوب دہم

بہ شاہ گل محمد غزنوی صدور یافتہ در بیان احوال مرض کہ لاحق حضرت
ایشان شدہ بود و بعضی مواضع غفلت و اوت ترقیات طلبا

خدمت شریف مقبول بارگاہ الہی فروغ دیدہ آگاہی ملا گل محمد علیہ السلام و بارک فیما اعطاه اسلام
علیکم و رحمۃ اللہ الحمد للہ کہ در بنیاد خیریت است و خیریت شاد در کار از سہاہ بیمار بودم الحمد للہ کہ حال صحت
حاصل است اللہ تعالیٰ بفضل خدمت عمرے کہ باقیست و زیاد خود و اتباع پیغمبر خود صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
بگناہ صحائف شریف متواتر میرسد و بدیافت احوال شامل بسیار خوش میشود اللہ تعالیٰ و قبارک
ترقیات کثیرہ و در محبت و معرفت و اتباع پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در ظاہر و باطن نصیب فرماید و خاتمہ
بخیر گردان و بکاریک شمارا گفتہ ایم سرگرم باشند از بنجارا شریف اگر طلب مردم آنجا بیاید البتہ بروند یا آنکہ دل
گواہی دہد و استخارہ بکنند باز بروند حاصل اگر اشتیاق مردم آنجا معلوم نمایند بروند سلام من بر آن مردم
رسانند و جواب خطوط ہمہ مردم نیست کہ با خدا باشند و ہر ذکر و مراقبہ مواظبت نمایند تا دل را حضور
پیدا شود کار نیست و بس ملا شرفازی و خوجم مغل افسر دینا اللہ لما خلق لہ احوال ایشان معلوم نیست
حکمی بخیریت است و ترقیات عالی رسیدہ است از مجاہد نیست کہ حضرت پیدا مد از اولاد حضرت

در گاہ کیفیت و ملکہ صبر و قناعت

غوث الثقلین و حضرت سید اسماعیل مدنی از سادات مدینہ منورہ وصف ایشان مقدور بیان نیست محض
برائے کسب نسبت مجددیہ این ہر دو بزرگ قدرے استفادہ از مولانا خالد سلمہ اللہ تعالیٰ نمودہ اینجا
آمدہ اند و صف این سید مدنی بادراک من مقدور بیان نیست و العلم عند اللہ سبحانہ مردم زیادہ از صد
کس در طلبہ احزان من جمع آمدہ اند اللہ تعالیٰ ہمہ را کامیاب فرماید میان رؤف احمد صاحب و میاں عبدالرحمن
صاحب و میاں احمد سعید صاحب از صاحبزادہ ہائے نسبت عالیہ کسب کردہ اند بارے شما از یاران خود
بنویسند تا کجا رسیدہ اند :

مکتوب یازدہم بصاحبزادہ عالی نسب شاہ ابوالنعب سلمہ اللہ تعالیٰ در نصایح و وصایا در شدت مرض صدور یافتہ

بسم اللہ الرحمن الرحیم

حضرت سلامت السلام علیکم ورحمۃ اللہ مشب شب دوازدہم از مرض بتاریخ نوزدہم ربیع الثانی در
مرض تخفیف حاصل است لیکن نشستن و برخاستن دشوار است حق تعالیٰ عاقبت بخیر فرماید توجہ و التجا
بجناب کبریا بواسطہ پیران کبار برائے حق خاتمہ لازم شناسند نہ ختم کلام اللہ مجید و تہلیل مکرر بخشد مردم
اینجا اشتیاق استفادہ فیوض و برکات شما دارند حق تعالیٰ شما را آفتاب انوار طریقہ زیادہ ترکند
و احمد سعید را نیز برون شما ہمہ جا خوب است لیکن عین دت مزینہ اجرام دارد کثرت عزیزان زیادہ از صد
جائے اقامت نگذاشتہ است اگلا ان یشاء اللہ سبحانہ احوال تقدیر معلوم نیست کہ در ارادہ الہی چیست
مردم اینجا نظر بظاہر شمارا قابل آن میگویند کہ شما اینجا بشید و طریقہ بزرگان را رواج بدہید امور میں دنیا
و ظاہر و باطن بواسطہ پیران کبار بجناب الہی تفویض کردن و مجاری احوال را از تقدیر کریم کار ساز دیدن بر وقایع
لب چین و چراغ کشودن و بامردم معارفہ کردن و از زلات اغماض نمودن و مساوی بر روی کسے نیارودن و آنچه
میسر شود بفقرا رسانیدن و حصہ عیال و اتق معاش فقراداشتن و از خود و از خلق و از ماسوا نامیدودن
و بوعدا ہائے حقہ الہی دل قوی داشتن و بوسوسہا از جان رفتن و صبر و قناعت و توکل و رضا و تسلیم و انتقام
و انکسار و خاکساری و تواضع طریقہ دوستان خدا است کتب صوفیہ و مکتوبات شریف و نظر داشتن
لازم است دین راہ خود را و شمارا و ہمہ دوستان را بخدا میسپاریم اللہ تعالیٰ بایں خاک ناچیز و شما عزیزان
معاملہ تفنیل فرماید حبیبنا اللہ و نعم الوکیل یا من لہ الدنیا و الاخرۃ ارحم من لیس لہ الدنیا و الاخرۃ
بتوسل پیران کبار را رضی اللہ عنہم دوام ذکر و دوام توجہ الی اللہ بانکسار تمام از اسباب قبول بجناب الہی است

دین تغافل زود و ہر کہ تغافل کند از طریقہ می بر آید العیاذ باللہ والسلام :

مکتوب دوازدهم

به شانهراوه مرزا بهائیکه صدر یافته و تعبیر و تفسیر الیشال که معروض نمودن مع نصائح دیگر

بسم اللہ الرحمن الرحیم

تائیدات سبحانی و امادات ربانی شامل حال نجسته مال شائسته و بهیم سلطنت و شہریاری بوده همه جا منظر و منظور و مقبول جناب خود و از جانب فقیر غلام علی عفی عنہ بعد سلام سنت اسلام و دعائے کامیابی مطالب ارجمند و تائب بلند گذارش مینماید شفق خاص الطاف مضمون متضمن استفسار تعبیر مناسبت که دیده اند و در فرمود باین همه مکارم اخلاق سلامت باشند عالم خواب عجب عالم است که دوران و هم خیال را داخل بسیار است احوال گذشته و آئندہ نیز دوران دیدہ میشود گاہے احوال بیگانه می بیند و خیال میکند کہ احوال من نیست این همه از و هم است گاہے محض القاد تصرف شیطان میشود چنانچہ یکے آمد و گفت یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خواب دیدہ ام کہ سر من بریدہ شد فرمودند شیطان با تو بازی کرده است گاہی خواب متوحش برائے بیدار کردن برائے نماز و ذکر می آید چنانچہ بر اعراب صحابی رضی اللہ تعالیٰ عنہ در خواب دیدہ کہ گاوسے اورا شاخامی زند و رتجد و خواندن سورۃ بقرہ کہ معمول داشت و بیکرہ بود بیدار شد بتجد خواندن سورۃ بقرہ شروع کرد گاہے موافق غلبہ اخلاط خواب دیدہ میشود و غلبہ صغرا ند و بیدار غلبہ دم خون و جزیرہ کسرخ بنظر می آید بچہنیں غذا کسے گرم و حمر و تاثیر می کند خواب کسے پریشان اضغاث احلام است اعتبار سے ندارد و خود را در موتی محل دیدہ اند بسیار مبارک است خدائے کریم قادر است و مجیب الدعوات کہ بکامیابی و در موتی محل در شہجہان آباد و بیار و تشریش با ظاہر نیست مقدمہ دیگر انشا خدا تائے گرم و غلبہ بعضی اخلاط باشد حق نیست کہ این خواب متوحش برائے بیدار ساختن برائے نماز است کہ از غنایت الہی تنبیه و آگاہی برائے کار نیک میشود و خاطر خاطر جمع دارند و اندیشہ نکنند صدقہ از گاؤ و یا از گاومیش بدہند بدل خود باین نیت و التجا بر رب عالم سبحانہ نمایند الہی موافق حدیث کہ صدقہ بلا دفع مینماید این صدقہ قبول فرما و ہر بلا را دفع کن بصدق حدیث پیغمبر کہ خدا صادق است و مصدوق صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم موسم سرما است آنچه میسر شود را کسے کنیل بفقرا بدہند نیت کہ بلا را دفع شود اعظم کلم اللہ سبحانہ و سلم صبح و شام وقت خواب آیتہ الکرسی یکبار و ہر سہ قل سہ بار و در از محفوظ و محفوظ خراہند بود و اسلام :

مکتوب سیزدهم

در بیان تعمیر اوقات جان بازان راہ محبت کہ اہل صحوہ تمکین اند و اطوار

از وصایای و اہل بیت و حضرت زکریا

واوضاع آنها و ذکر اذکار و مراقبات این طریقی شریف و مانی است

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد حمد و صلوة بدانند در راه محبت الهی سبجاء خفقت و بیکاری منع است بزرگان
 دین و جانبازان راه حق زندگی و در محبت خدا صرف کرده اند بعضی هزار رکعت نماز و یک ختم
 قرآن مجید هر روز وظیفه داشتند کم خوردن و کم خفتن و کم در خلق بودن و کم گفتن و واجب می دانند
 مختار مانیت که در هر امر و عادت خود توسط لازم گیر و اوقات بذكر معهود و اوقات جمعیت
 و حضور و توجه صفت باطن گردد و باین حضور اعمال را قبول و کیفیت پیدا شود و ذوق شوق و تفراق
 محبت نقد وقت گردد و دوام ذکر لازم گیرند توجه بدل داشتن و توجه دل بحق سبحان نمودن و خواطر
 گذشته و آینده از دل نگه داشته ذکر اسم ذات یا لغی و اثبات خفیه بزبان خیال هر وقت باید
 نمود ذکر تهلیل ربانی نیز بتوجه بجناب الهی و توجه بدل بلحاظ معنی که نیست هیچ مقصود بجز ذات
 پاک نافع است ذکر گو ذکر تا ترا جان است پاک دل ز ذکر رحمان است یا لغی و اثبات
 بحسب عجز نیز فوایدی بخشد تلاوت قرآن مجید سیپاره و سیپاره در روز هزار یا پانصد بار و وقت خفتن
 یا هر وقت میسر شود سبحان الله و بحمد الله سبحان الله العظیم و ت صبح و وقت شام و وقت
 خفتن صد بار سبحان الله و الحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر و لا حول ولا قوة الا بالله العلی
 العظیم در روز صد بار کلمه توحید لا اله الا الله وحده لا شریک له له الملك وله الحمد یحیی و
 یمیت و هو حی لا یموت بید و الحیات و هو علی کل شیء قدیر در روز صد بار استغفار صد بار رب
 اغفر لی وارحمنی و عافنی و رب علی انک انت الغفور الرحیم اللهم اغفر لی و لوالدائی و لی
 توالد و لیج المومنین و المومنات بلیت و بیخ بار اللهم مغفرتک اوسع من ذنوبی و رحمتک
 ارحم من عندی من غمی سله بار ازین استغفار گفتن مغفور شود سید الاستغفار در صبح و شام بلکه هر وقت
 خواهد بخواند بالیقین بیکبار خواندن این استغفار مبین میشود اللهم انت ربی لا اله الا انت خلقتنی و
 انا عبدک فما اعلی عهدک ما استطعت ابوءک بنعمتک علی و ابوءک بنیفا غصرتی فانه
 لا یغفر الذنوب الا انت اعوذیک من شر ما صنعت و نماز شصت رکعت معمول است باطنیت
 و تعدیل ارکان و قومه و جمله مفیده رکعت فرض و سه و تر و دو از ده رکعت سنت و باقی نوافل تجمیع و
 رکعت یا ده یا شصت یا شش رکعات پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم خوانده اند اشراق چهار رکعت
 چاشت چهار یا زیاد بعد مغرب بست رکعت یا شش رکعت میخوانند بعد سنت عشا چهار نفل و بعد تر
 دو رکعت نشسته بقراءة سوره اذان و اذان و قیل یا ایها الکافرون ثواب تجمیع و بعد زوال آفتاب باندک
 چهار رکعت نیز آمده است بیک سلام یعنی سوره اخلاص و نوافل و بعضی سوره یس میخوانند بعد تجمیع

استغفار و دعا معمول است باز ذکر مینمایند ازین اذکار و نمازها آنچه مقارن باشد بخوانند راه محبت
 یابد بدون است یکنوگر لیکن و یکسان زیستن نعمتهای الهی در نظر داشته بزبان شکر بجا باید آورد
 و در حاجات رجوع بجناب الهی بواسطه پیران کبار خود باید نمود غیبت و سخن چینی و عیب بینی و مدح
 و تحقیر مردم حرام است همه را به تعظیم پیش آمدن و خود را خاک ناچیز دیدن و حضرت حق را سبحانه و حاضر
 داشتن و از عذاب خدا ترسیدن و گناهان خود را مانند کوه بر سر خود یافتن و ترسان و لرزان بودن
 که در آنچه پیش خواهد آمد و با خلق خدا بتواضع و تعظیم پیش آمدن و حقوق خود بخشیدن و حقوق غیر را نمودن
 این است طریق دوستان خدا سبحانه یکدم غافل نبودن و با کسار و شکست و خاکساری و در دو عالم محبت
 زیستن صبر و قناعت و توکل و رضا و تسلیم به دل مردان دین پرورد باید و حضرت رنگ شان بر زرد
 باید و ذکر هرگز برای گرمی دل و شنیدن اشعار محبت با و از خرن بجهت غلبه شوق گاه گاه و استماع قرآن مجید
 بحسن صوت دل را برقت و گذار می آید الله تعالی این پر ضعیف و همه عزیزان را برین نوشته عمل
 کرامت فرماید اول ذکر از دل باید نمود و محل لطیفه قلب زیر پستان چپ بفاصله دو انگشت مایل به پهلوی
 است هرگاه حرکت ذکر در دل معلوم شود باز ذکر از لطیفه روح که محل آن زیر پستان راست مقابل پستان چپ
 بفاصله دو انگشت است هرگاه حرکت ذکر دریافت شود باز از لطیفه سر که محل آن بر پستان چپ بفاصله دو
 انگشت بطرف وسط سینا است باز از لطیفه خفی که محلش بر پستان راست بفاصله دو انگشت بطرف وسط سینا
 باز از لطیفه اخفی که محلش در عین وسط سینا است باز از لطیفه نفس که محلش وسط پیشانی است باز از لطیفه قلوب
 که محل آن تمام بدن است و گرمی نمایند زبان بکلام چسپانیده توجه بدل و توجه دل به حضرت حق سبحانه نموده و اندیشه پاک گذشت
 و آئینده از دل بگذاشته بزبان خیال ذکر اسم ذات الشان می کنند و بعد چند بار ذکر بخیاال خود می گویند خداوند مقصود من تویی
 و صفای تو محبت خود و معرفت خود و هرگاه لطائف بسوفا گرمی شوند ذکر نفی و اثبات می نمایند طریقی آن است که باز از کلام چسپانیده
 قدم در زبان بند نموده کلمه لا از ناف تا بدماغ رسانیده کلمه اله برویش راست می آزند و کلمه الا الله بر دل
 بخیاال ضرب می نمایند گذر الا الله بر لطایف خمس در سینا می افتد بمعنی نیست هیچ مقصود بجز ذات پاک
 و در یکدم رعایت عدد طاق باید نمود سه بار یا پنج بار تا بست و یکبار باید گفت چنداں که نفس تشنگی نه نماید
 و ذکر بے عیس بخیاال و بزبان توجه دل و توجه دل حضرت حق سبحانه بجاظ معنی نیز مفید است عیس شرط
 نیست و توقف قلبی و ذکر رکن است طریق مشغولی آنست که اول استغفار صد بار بکند باز فاتحه بزرگان
 بخواند و صورت مرشد و بروئے دل داشته ذکر بکند هرگاه کیفیت و جمیته پیدا آید آن را نکاهدار و اگر
 مستور شود باز ذکر نماید گاهی اسم ذات و گاهی نفی و اثبات بعد چند بار محمد رسول الله گفته باشد هر
 گاه جمیعت و کم خطرگی تا چهار گه پری بر سر مراقبه معیت و هو معکم ایتما کنند بکند اسرار توحید و
 دوام حضور و فلق و شوق و بنمودی استغراق ظاهر خواهد شد ان شاء الله تعالی للمراقبه اقر بیت و مراقبه محبت

نمایان خیال توجه بر دل و توجه دل حضرت حق سبحانه
 ن - معشوقی بذر
 ن - بارون

و مراقبہ سہمی الباطن و مراقبہ حضرت ذات بخت سبحانہ و دیگر مراقبات اللہ تعالیٰ ہر کہ را خواہد نصیب
فرمایدے تیار کرنا خواہد پیش بکہ باشد و السلام

مکتوب چہارم و ہم

بصاحبزادہ بلئے عالی نسب صدور یافتہ در بیان آنکہ ہر کہ ادوام حضور و آگاہی
نیست از طریقہ می بر آید

صاحبزادہ والا نسب ولایت حسب حضرت سیف الرحمن و حضرت عبدالرحمن در یاد خدا و معرض
انسا سوائے باشند بعد از سلام نیاز گذارش می نماید مدتی است کہ از احوال شریف اطلاع نیست بچہری آن
رفع انتظار زود تر فرماید و میاں عبدالرحمن بجلدی بیاید ہر کہ ادوام حضور و آگاہی نیست از طریقہ می بر آید
پس ماراترسان باید بود کہ طریقہ از دست نرود و السلام

مکتوب پانزدہم

باین کمینہ و گاہ صدور یافتہ در جواب عرضیہ تفقید نوشتن احوال باطن و یاد
فرمودن در حضور بعد از استخارہ

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بخدمت شریف صاحبزادہ عالی نسب حضرت رؤف احمد صاحب سلمہم اللہ تعالیٰ بعد سلام نیاز
میرساند قیمہ کریمہ رسید و رفع انتظار فرمود از احوال باطن شریف ہیچ نہ نوشتند باید نوشت و تاثیر
صحبت توجہ و مراقبہ چہ ظاہری شود ارادہ این طرف بعد استخارہ نیک است اوقات و انقاس
بوظایف اعمال و اذکار و توجہ عموم و داشتن باید ساخت و السلام

مکتوب شانزدہم

بخواجہ حسن مودود کہہاری صدور یافتہ در بیان شرائط مرشدان و
مسترشدان و منع از توحید قالی جواز تکرار بیعت بر و شیخ دیگر

بسم الرحمن الرحیم بجناب سقراط علی القاب سلمہم اللہ تعالیٰ بعد سلام

نیاز گذارش می نماید الحمد للہ کہ صحبت و شفا حاصل است و سلامت و بقائے ذات والا صفات
 مستعدی صاحب آداب المریدین رحمۃ اللہ علیہم آچہ لا بد صوفیہ است بوجہ حسن بیان فرمود
 اللہ تعالیٰ این ضعیف را توفیق عمل عطا فرماید درین وقت کہ در ہم قصور راہ یافتہ و بدعت
 و خلاف شیوے پیدا نموده در پییر آچہ ضرورت نیست علم عقاید و فقہ و علم اخلاق صوفیہ و اعمال
 بتعمیر اوقات و ترک و افرز و تاثیر صحبت او اگر چہ شتی است بذوق و شوق و گرمی و حرارت
 و لہار اگریم نماید و تقادری از نسبت محبوبیت پر توے تواند القا نمود اگر نقشبندی است بجنود
 جمعیت و جذبات و واردات جانہا را مستنیر گرداند و مجددی بعد القائے نسبت قلبی تملیک
 نسبت ہائے عالم امر و عالم خلق تواند کرد و لازم است و مرید را توفیقات می باید و ترک چون
 و چرا و دیگر چیز یاد رکاز است مرید را بعد علم ضروری ایمانیات و عملیات متابعت شیخ خود
 اگر علم و عمل ضروری و احوال و ترک دنیا دار و واجب است والا ہر کس سال شیخ است و رامو
 طریقت و باطن و در اعمال ظاہر آچہ موافق شرع باشد اتباع فرض راہ است و کنارہ از اہل
 غفلت و تقسیم اوقات برہ ظالمت اعمال نیک و دوام توجہ و ذکر و شب خیزی و سحر خیزی و از
 دیدہ محبت اشک ریزی می باید کم گفتن و کم خفتن و کم خوردن و در خلق کم بودن و صبر و قناعت
 و توکل و تسلیم و رضا لازم حال طالبان خدا است سبحانہ ظہور اسرار توحید از کثرت ذکر و
 از نفل موجب غلبہ محبت میشود و مشتاق بوسم و خیال راضی نیست وائے بر کسے کہ عمرش با آخر
 رسیدہ و آن چہ می باید حاصل نکرد و فوا آسفاہ روزگار بہ بطالت بسر کرد و فوا حسرتاہ ع
 وائے گر گر یہ نیاید بمبد و گاری دل و لب انی مسنی القبر و انت ارحم الرحمین -
 کا چہ تدبیر اے مسلمانان کہ من خود را نمیدانم ؛ غم ایمان اندوہ افزائے وقت ماست اندیش
 گناہان در شکست خاطر نقد حال ہمتے از بزرگان امید می دارد کہ بدعا و استغفار اللہم اغفر
 و ارحمہم آلام را سرور و راحت فرماید جزا اکرم اللہ خیر الجناء و اگر چہ سخن بد را زی کشید
 لیک از تحریر و تظہیر چارہ نیست تکرار بیعت اصل کہ در آمان در طرق صوفیہ است
 حاجت نیست اگر ضرور باشد برائے استیفاضہ و صحبت پیرے دیگر چرا جائز نبود مقصود
 حصول فیوض الہی فرمودہ اند نسبت باطن کہ سبب غلبہ محبت و معرفت و توحید است اگر
 از صحبتہائے متعددہ دست و بد چرا حاصل نکنند بخدمت حضرت صاحبزادہ سلمہم اللہ
 تعالیٰ بعضی سلام اشتیاق و التماس تاکیدات برائے تکفیل علوم و تعمیر اوقات بوظائف
 بجا و اذعان و دوام ذکر متصدع میشود و السلام :

علاء الدین ابوالخیر عبدالقادر ابن عبداللہ السیرور دی المتوفی سنہ ۷۱۰ ہجری
 ۱۰۲۰ ہجری

مکتوب مقدم

در بیان درویشی و طریق درویشان و پنج تسلیم حضرت ایشان مجدد الف
ثانی رحمه الله و احوال و جمال بدایک بنواچه حسن و درویشی صدر یافته

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم
پس بعد سلام نیاز و التماس دعا میرساند عنایت نامه کرامت شمامه درود مسعود امتیاز بخش فقیر حقیر گردید
با این همه الطاف عظیم سلامت با کرامت باشد که یاد فرمائی درویشان خاک نشینان می فرمایند عنایت نامه
متضمن مطالب اربعه بود بیان مشرب اهل توحید و طریق سلوک و اذکار و آداب و اوضاع سالکان راه
درویشی عبارت از دوام ذکر و وظائف عبادات است و آن علوم ثمره ریاضت اگر چه مواسب حضرت
و باب است لیکن اکثر از معدرات آن ناگزیر طالبان خدا را سبحانه ترفیق متابعت طریقه اولیا مساعد یابد
باین طریقه رفتن و باین علوم ممارست نمودن پس غنیمت است که در ضمن اذکار و مراقبات حاصل میشود
الله تعالی ترقیات عالیله فرمایند در طریقه صوفیه کسی بذوق و شوق فرستد است و کسی دیدن مناهات
را که بسیر عالم مثال یافته مسرور و دیدن فرشته شاد که بعالم ملکوت رسیده اما آنکه تجلیات و تنویر با نور و
روشنیها یافته مناسبتی بعالم جبروت پیدا نموده ع. هینا لا در باب النعیم نعیمها و این پس مانده
طریق دوی دل بچه سرور نماید مگر بهمت بزرگان مدد فرماید بزرگان این طریقه بتوجه و بهمت القای ذکر و اذکار
می نمایند باز القای جمعیت می کنند که سبب بخودی و بخاطرگی یا کم خطرگی گردد باز بهمت فرمایند که از توحید گاهی
که پیش از آمدن در قالب روح داشته و از آمیزش جسم گم ساخته نقد و وقت شود باز از انجانی دوست و بد لطیف
ملایس واردات درود نماید و حضور حاصل آید پس بمراتب جمعیت اتصال متخیل شود و توجه الیه و در ایائے
ممکنات جلوه فرما شود و اسرار توحید انکشاف نماید و الا توحید بسیط جمعیت و بخودی و کیفیات لازم باطن باشد
و ذوق و شوق و استغراق و آه و ناله دل را گرم و شورش انگیزد و پس در توحید بهمت فوق که متخیل میشوند و حضور
جهت گردد و انوار نسبت که عبارت از دوام آگاهی است بدن را احاطه نماید نسبت لفتشندی عبارت
ازین حضور است با ذکر بطالیف دیگر و لطیفه نفس افتد و اسرار و حالات متنوع ظهور گیرد و وجود و توحید
وجود خود را تامل و وجود و توابع وجود حضرت سبحانه یابد و عدمی ماند جامد افعال را در سر قلب که از یک فاعل دید
و درین سیر صفات را بر توصفات حق یافت و تسلیم و رضا و نماندن چون و چرا بر قضا و اسلام حقیقی دست داد
و شرح صدر حاصل شد و اصلاحات این طریقه که بسیار بیان کرده اند هر کرا الله تعالی خواهد بیان برساند
ظاهر و باطن با تبتلع شرع و اخلاق نیک و نیات حسنه آراسته شد مقدمه را بجهت مذکور و جمال است در حدیث

کتابت حضرت غلام علی

است مذکور این صیاد آمد و صحابه کرام رضی الله عنهم سو گند خوردند که این صیاد و جمال است و قفسه تمیم داری
و حدیث آمده و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم آن را شنیده اند و سکوت فرموده بلکه ارشاد کردند
که آن چه من میگویم در طایفه داخل نخواهد شد تمیم داری شخصی بصفت و جمال دیده او گفته است که من در طایفه
داخل نخواهم شد پس یکی از این هر دو این صیاد و آنرا که تمیم داری و دید و جمال باشد و دیگری معاون او یا گویم
که صفت و جمال و اغوا و تلبیس بالفعل و در کس نمودار شد و در قرب قیامت در یک کس ظهور کرده سبب
قفسه گردد :

مکتوب ششم

نیز بنحواچه حسن مودود و صدور یافته در بیان توحید و جودی و شهودی و مسئله
تخیل اصیل و ارجل و بعضی نصایح بفرزندان ایشان و ما نیاز سب و ذلک

از جانب فقیر غلام علی عقی عتبه بعد اهدای یک سلام السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته گذارش
میدناید الحمد لله که بنده بخیر و عاقبت است و سلامت و خیریت ذات و الا صفات مستدعی عنایت
نامه گرامی متضمن انواع کرم بود و مسعود مسترت با کس کثیر و بخشیده بکفایت میگویم که دل ناتوان من بوصول
صحایف شریف بسیار خوش میشود چه از مجرد ورود و چه از مطالعه فیض مورد و چه از مضامین معرفت افزا
و چه از علوم مندرجه بدان وسیله اشرف بهر صورت بواسطه عنایتها نشا طهار حاصل است و انبیا طهار
و اصل است جزا کم الله سبحانه خیر الجزاء و سلمکم و الباقی ارشاد کرده اند که معرفت توحید و جودی متفق
علیهما کس جمیع عارفان است شک نیست که طریقه صوفیه علیه از کثرت نوافل و عبادات و اذکار و محبت
غلبه محبت میشود و آن سبب اتحاد با محبوب میگردد و مجنون عامری در غلبه محبت مخلوقی ترک مالمفات
خود کرده بذکر و تصور مقصودش پرداخته و دعوی انانیلی اگر و صوفیه صافی را که ریاضات و مراقبات و توجه
تمام بحضرت ذات پاک دارند اگر چه آنجناب قدسی قباب در غایت تنزیه از غلبه محبت متخیل یا متیقن میگردد
این همادست غلبه محبت و بدین کشیف رای که گردانید اگر روح لطیف را با مرتبه مقدسه الهیه سبحانه
که معیت او از ایمانیات است متخیل با اتحاد گردانند و در نیست پیران همانیز باین معرفت اقرار دارند
لیکن علاء الدین سمنانی ابوالکارم حضرت رکن الدین رحمة الله علیه و اتباع ایشان ازین معرفت تجاوز
دارند با حضرت عبدالرزاق کاشی رحمة الله علیه چه معارضه با فرموده و آن روح بدلی در نفحات حضرت
ملا جامی رحمة الله علیه مذکور است و بنندگان سهرندی بعد از ثبات این مشاهد معارف دیگر بیان کرده اند
آری آیه شریف رب زدنی علما اشاره است بآنکه کمال انسانی منحصر در عقل یکس نخواهد بود علم نیست

و جم غیر مقرر است بآنکه صوفیہ کہ این دید را کمال دانسته اند و سچ پیش نیست علما و عقلا خلاف آن گفته
اند و آن موافق است بشرع شریف کہ مبنا کے آن بر غیریت است کفر و اسلام را یکے اعتقاد کردن نہ
از عقل است غلبہ سکر است کہ باین اتحاد باعث شدہ و باین غلبہ معذور اند این عقیدہ را سبب حصول
وصول دانستن معلوم نیست کہ از کجا آورده شد از حصول وصول بعد رفع حجب ظلمانی کہ رذائل نفسانی و
و سادس شیطانی است و مستور شدن انوار صفات از نظر است مرتبہ احسان دست مے دیدگان دانی عین
و کائناتوای اللہ سبحانہ ہمنا از صحابہ کرام مروی است کہ کمل عارفان اند رضی اللہ تعالیٰ عنہم و از امیہ
بدی کیسے نسبت اتحاد و غنیمت ثابت نکرده و از جمیع ادبیا و علم و معرفت مرتبہ عالی دارند متاخران نقشبندیہ
از طرف شیخ المشایخ حضرت خواجہ محمد باقی رحمۃ اللہ علیہم لطایف بسیار دریافته و در سیر لطیفہ علوم
و معارف جدیدہ بیان کردہ اند و در سیر لطیفہ قلبیہ اسرار توحید و جود بیان نموده اند و در لطایف دیگر
معارف دیگر یافته اند و علم از اصحاب ایشان بآن اسرار اعتراف کردہ ہرگز متصور نمی شود کہ این قسم
جماعت مسلمانان بر ضلالت و باطل اجماع نمایند و ارباب وحدت و جود از لکھا گزشتہ اند معاذ اللہ
کہ بر بطلان جمع شوند باطل از سایہ ایشان گریزان است رحمۃ اللہ علیہم و معارف توحید و اتحاد و در کتب این
اکابر موجود است ازین علوم برتر رفته باشند اگرچہ در کتب یافتہ نمی شود بجناب این کبری اعتقاد است
و اریک پس مقتضای سیر لطیفہ قلبی است کہ از سکر و غلبہ محبت باین چنین اسرار تکلم فرمودہ اند این فقیر تابع
این اکابر احمدیہ مجددیہ است فوقاً و وجداناً و مقصود منحصر دین معرفت نیافتہ است و آں چہ بزرگان
احمدی مجددی گفته ہمہ را حق دیدہ است ہر مقام این عزیزان انوار و علوم علیحدہ دارد و مقامات علم
خلق ایشان چہ انوار و وسعت نسبت دارد چہ احوال ہائے لطیفہ بزرگ می بخشد جناب ہم اللہ خیر الجزاء
تحریر این معانی اگر فوقاً و وجداناً نمی یافت ہرگز نمیکرد و خدائے تعالیٰ مرا بایام زندہ و حدیث شریف
آمدہ کہ حاصل آں نیست کہ تا کہ مردم در نظر مومن کمتر از لشک نیستند مومن نمی شود یعنی در نفع و ضرر
النافع ہو اللہ سبحانہ و الضار ہو اللہ جل جلالہ موجودات اگر غیر حق نباشند پس رسول خدا صلی اللہ
علیہ و آلہ وسلم و کعبہ شریفہ و قرآن مجید و صلوٰۃ و صوم و امثال آں را چہ ظن توان کرد اشتغال باین ہلچلہ
درست آید و وجودات متبرکہ کہ آن را چگونہ چتین باید دید کہ سلطان المشایخ رحمۃ اللہ علیہ فرمودہ اند سلطان
المشایخ قدس اللہ سرہ العزیز عدم تاثیر خلق را بیان فرمودہ اند نہ آں کہ رسول و کعبہ و قرآن مجید و صلوٰۃ و صوم
را عین حق گفته اند و در کلام قدما کے حضرات چتہ رحمۃ اللہ علیہم جزو ہد و تعبد و ترک و انزاد و زوال
ذانیت از اسرار توحید سخن نکرده اند متاخران خصوصاً جناب مبارک ابن العربی رحمۃ اللہ علیہ صلی
باب بسیار غلو و اند حضرت شیخ ابن العربی سست متاخران و حجت متقدمان اند علم توحید را تفصیل بیان
فرمودہ جزا ہم اللہ خیر الجزاء پیران ما از کلام ایشان استفادہ دارند چنانچہ استفادہ ابن حاجب دلاجی

در ہستی در خوار سیبویہ ثابت است و جزئیات مسایل زیادہ تر از سیبویہ بیان کردہ اند مسئلہ تحلیل اصابع ارجل یا خوب نوشتہ اندنا عادیث و اقادیل فقہ تحریر فرمودہ اند از تحت القدم از خضر قدم مبین تحلیل اصابع تا تحت خضر قدم لیری مسنون است چنانچہ بیان کردہ اند تحلیل اصابع و دستہا معمول نیست و بعدیشے کہ تحلیل اصابع و دستہا وارد شدہ گفتگو کردہ اند حاجت تحلیل اصابع نیست مگر اصابع ارجل را تحلیل ہوکداست پنجاہ سال در او دراک حالات باطن کہ چلیست و از کجا است بسر بردہ ام خدا کند کہ لغائے معرفت افزا بکیفیات و انوار بکسبہ و متوارثہ و موسویہ آنقدر دل را مخطوط سازد کہ این ہمسہ اوراکات در برابر آن مثل لاشیء گردد کہست کہ اورا کشف عنایت شود کہست است کہ اورا دراک حالات مرحمت گرد و بندہ بسبب تیرگی استعداد کشفی نذارم و جہان و شوق و ذوق کرامت کردہ اند نعمتہائے متواتر و تکاثرہ منعم حقیقی از شکر و حمد و مدح و ثنا افزون است شکر نعمتہائے حق چند ان کہ نعمتہائے حق امیدوار است کہ بدعائے دوام عافیت و حسن خاتمہ مدد فرما باشند صاحبزادہ ہائے عالی جناب سلمہم اللہ تعالیٰ و جعل اللہ سبحانہ کل فرومنہم قطباً و غوثاً و اماماً یقبل سلام نیاز احوال شریفیہ در کسب علوم و تعمیر اوقات با ذکر بطریقہ البقیۃ آبا کے کرام خود رحمہم اللہ نگاہدارند و بندہ را بدعا و بیاو حق مسرور فرمایند و این عزیزان را تاکیدات بلیغہ در کسب علوم و تعمیر اوقات بوظایف اعمال و اذکار نمایند اہمال ویریں باب تجویز ندارد قطب الاقطاب مودود رحمۃ اللہ علیہ و عمر مہفت سالگی قرآن مجید با ترجمہ یاد کردہ اند متابعا ابائے عظام ضرور فرض است و السلام ملفوظات بزرگان در زبد و توکل و مقامات عشرہ و نوافل و عبادات معلوم نیست کہ ماخذ این قدر نماز ما از کجا دارند حکایات الصالحین و کلام الثقلین و توجہ و حضور و متابعت سنۃ سلبیہ شامل است معلوم نیست کہ ملفوظات آنجناب چہ قسم است و درق نمونہ آن افادات می تواند شد چنانچہ رسالہ بر بیان البقیۃ اکثر آن متضمن کلام حضرت ابن عربی است و مذاق ایشان را شامل باہیم التذتیم اہتدیم۔

مکتوب نوز و ہم

باین بندہ لاشیء جامع این مکاتیب عفی عنہ صد در یافتہ در جواب عرضیہ بیان خوشنود گشتن از مطالعہ رسالہ مراتب الوصول کہ تصنیف کردہ ارسال حضور نمودہ بود یا بعضے نصائح و طریقہ تسلیک طالبان و تقید بجا آوردن سجدات نیازمندے بجناب ایزد سبحان و معین کردن حصہ فقرہ در

فتوحات مذکور حدیث و تفسیر و مکتوبات وغیرہ قبل از توجہ و حلقہ و مانیاسب ذلک

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بخدمت شریف صاحبزادہ عالی مراتب والا نشان حضرت شاه رؤف احمد صاحب سلیم اللہ تعالیٰ ابداً
از اسلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ گذارش مینماید دو قطعه عنایت نامہ مع رسالہ شریفہ صادقه مصدوقہ رسیدہ سرتہا
بخشید جزاکم اللہ خیر الجزاء و از مندرجہ آن خیلے سرور حاصل شد حق تعالیٰ و تبارک زیادہ تر برکت و اشاعت
طریقہ شریفہ احمدیہ مجددیہ علی صاحبہا الصلوٰۃ و الخیر عنایت فرماید بر استقامت مردانہ باشند و از ہمہ کس
بیگمانہ و با خدا یگانہ و در محبتہا دلوانہ و ما انسان صاحبزادہ والا مناقب بسیار خوش ہستیم خداے تعالیٰ
در ہر دو جہاں خوش وارد و مشایخ کرام نیز رحمۃ اللہ علیہم از شما خوش باشند و ہر گاہ در ولہا توجہ و حضور جمعیت
و وسعت انوار پیدا شود بہتر آن است کہ آن توجہ مضحکہ گزینہ گردد باز توجہ بفقہ بکنند خدا کند کہ تصفیہ قلب
و تزکیہ نفس بطالبان خدا حاصل شود فقہ را از دعا فراموش نکنند و آل چہ از فتوحات عنایت شود حصہ
فقرار معین باشند فقراء کہ عیساۃ اللہ اند ہمراہ شما باشند و مذکور تفسیر و حدیث و مکتوبات شریفہ و عوارف و
تعرف و لغوات و نقد و حلقہ متبرکہ شدہ باشد و وقتے از اوقات سجدات محبت و نیاز مندی و تضرعات و گریہ
و زاری بجناب حضرت باری کردہ باشند و در خلوتے کہ خالی از غیر و شما باشند این فقیر حقیر لاشی را بدعا یاد
دانند از مطالعہ رسالہ شریفہ بسیار خوش شدم حق تعالیٰ آبخنان کند کہ مضامین رسالہ شریفیکہ لاؤکمیلہ علی
احسن الوجوہ در شما و در یاران شما ظہور کند و طالبان خدا را بہرہ یاب کند و حق تعالیٰ آنچه ابا و اجداد
کرام شما را عطا کردہ شمارا عنایت کند و السلام علیکم و علی امن لدیکم

مکتوب بہتم

بصاحبزادہ عالی اسب حضرت حافظ ابو سعید صاحب و احمد سعید صاحب سلمہما اللہ تعالیٰ
صدور یافتہ در جواب عرائض التیال و در بیان آنکہ در توجہ و ادراک حالات
نیک نیک نظر باید نمود امر آسانے نیست کسب مقامات مجدد و بہر سالک
را کہ سیر متوسط داشتہ باشد در ذہ سال می شود

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بخدمت شریف صاحبزادہ عالی نسب حضرت حافظ ابو سعید صاحب و احمد سعید صاحب سلمہما

اللہ تعالیٰ بعد سلام نیاز و رفع با و دو قطعہ رقیہ شریفہ بود و مسعود و مسرت رسانید و مندرجہ دریافت شد اوقات خود نوشتہ بودند اللہ تعالیٰ زیادہ تر قوی تر است فرماید و اتباع بندگان خود در اعمال و تسبیح آن عطا نماید در توجہ و ادراک حالات نیک نیک نظر نمایند و آسائے نیست بعد ہر تحقیق و حاصل انوار میشود و ثمرہ آن تہذیب اخلاق و برائے خدا بودن و بے توجہ و تاویل ماضی و ماضی شدن کرامت میفرماید و دل حزینے و سینہ بے کینہ و نیت صالحہ بے تعدی باید حزن گذشتہ کہ محبت و بے اخلاق و بے نیت نیک عمل آمد و حزن آئندہ معلوم نیست کہ در تقدیر چیست سینہ بے کینہ بدون دیدن تقدیر یا فضل الہی سبحانہ کہ ہم میرسد نظر حاصل پیدا کنیم و لوث وجود خود از روح ہستی پاک نمایم اسے برادر مصرع تو مباشر اصل کمال نیست و بس زفات و افعال و صفات خود را مستحکم دانیم و لب چون و چرا کشایم اگر معرفت معیت کہ باہم است عیان شود و آثار و صفات کہ فی النفس کہ افلا بتصرف در ممکن مشہود گردد و اناسرار علم باطن پیرہ حاصل شود معاذ اللہ این معرفت غریزان چنانو شتم من نادان معارف چه دامن بے تعدی و توجہ وقت شمار اضیاع کردم معاف خواهند فرمود پس از فرمودہ سالہا انہی ان کبار کسب نسبت نموده مقامات حضرت مجدد رضی اللہ عنہ کہ کسی کہ سیر او متوسط باشد و در ذہ سال میشود و مولیٰ غلام کی پنجا سال بہ نصف طریق رسید و فرض کہ احتیاط ضرورت منکر را دست آورن بہت نیاید اسلام +

مکتوب بہت و یکم

بجناب خواجہ حسن صدر یافتہ در بیان آنکہ علوم صوفیہ و جدانی است و علم الہی در احاطہ ممکن ممکن نیست و مانیاسب ذلک

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بجناب فیہما صاحبزادہ والا سید عالی حب حضرت خواجہ حسن صاحب اللہ تعالیٰ از فقیر غلام علی عفی عنہ بعد سلام نیلہ گذارش مینماید نوادہ شہادہ محرمہ و ہم شعبان ہر دہم آن بود و مسعود و فرحت فراوان رسانید علوم صوفیہ از تصفیہ باطنیہ ہمہ و جدانی است محبت است بر ایشان کمالات حضرت حق سبحانہ بر انواع ظہور یافتہ بعضی را بکمالے مشرف ساخت و بعضی را بعلیٰ ممتاز فرمود موافق این آیت شریفہ معلوم الہی و احاطہ ممکن ممکن نیست رب زدونی علما طالبان بر کمال سجد و جہد آن را دریافتہ اقرار و تصدیق آن کردہ اند حضرت حافظ ابوسعید پیرزادہ مجددی سلمہم اللہ تعالیٰ در آنجا آمدہ اند نوشتہ ام کہ بخدمت برسند ایشان از حضرت شاہ در گاہی رنگے را از نسبت چشتی برداشتہ بودند و بتوحید چنانچہ رایج است گویا

بودند نزد این ناچیز برائے کسب نسبت مجددی آندند آہ آہ من کجا و کمال و اکمال این نسبت عالیہ کجا بہ
نمی از این حد یا ما رسیدہ ام بآنے و اسے این بود و قسمت من ہر کہ بہ نمی رسیدہ سیرانی و شادابی و گنجان
از و معلوم بہر صورت از انوار این نسبتہا بہرہ در یافتہ اند بخدمت مشرف می شوند صحبت اہل باطن سکوت
و انوکاس انوار باطن است و صحبت علماء بعلم و گفتگوئے ایشان بوجدان و دریافت خود پڑ از معارف مجدد
الف ثانی اند و نورے از ہر نسبت آن پیشوائے اہل تحقیق و باطن ایشان تافتہ است بسیار بزرگ اند احوال
فقیر زبانی ایشان دریافت خواہ شد و السلام :

مکتوب بہت دویم

بہ بیان محمد حسن کبیل انگریز صدر و ریافتہ در روضہ نیاز سے کہ نواب امیر خان
برائے خرچ خالقہ عرش اشتباہ مقرر کردہ بود

بسم اللہ الرحمن الرحیم

حضرت سلامت السلام علیکم ورحمۃ اللہ چل سال یا زیادہ شدہ باشد کہ در خلوتے بدل از آرزو
فکستہ و در بروئے خلق بستہ بصبر و قناعت بسر بردہ می شود و بے روز و روزینہ و بے تعیین بعاقبت
و فراغت معاش بسر بردہ میشود الحمد للہ علی نعمایہ نواب صاحب امیر لدولہ ازین امر مذکور نباید کرد
قبول نیست مبادا در طریق فقر و قناعت و صبر و توکل علیہ و عارے دین آخر عمر لاحق گردد سے
ما آبروئے فقر و قناعت نمی بریم ؛ یا امیر خان بگوئے کہ روزی مقدم است ؛ و دین عمر احتیاج بحتاجان
بردن خلاف استغناء کبریائی درویشان است سے خاک نشینی است سلیمانیم ؛ عار بود افسر سلطانی
ہست چل سال کہ می پوشش ؛ کہ نہ نشد خلعت عریانیتم ؛ و السلام :

مکتوب بہت سوم

بحضرت مولانا خالد رومی صدر ریافتہ در بیان حب صرفہ

بسم اللہ الرحمن الرحیم

پیران کبار ما رحمۃ اللہ علیہم فرمودہ اند کہ تعیین اول حب ذاتی است و این حب را چندین درجات و
اعتبارات است محبوبیت ذاک پاک خود را و این را حقیقت احمدی گفتہ اند و محبوبیت ذات پاک
خود را با متزاج محبوبیت این اعتبار را حقیقت محمدی فرمودہ اند صلی اللہ علیہ صا جہاد و بارک وسلم
و محبوبیت ذات پاک خود را این را حقیقت موسوی فرمودہ اند و انس حضرت ذات پاک خدا مرتبہ

خلت فرمودہ اندوز غلت حقیقت ابراہیمی است علی نبینا وعلی جمیع الانبیاء الصلوٰۃ والسلام و ہمیں حب ذاتیہ منشا و مبداء جمیع کمالات است چہ کمالات ذاتیہ و چہ کمالات اسمائیہ و صفاتیہ شہا بلحاظ ہمیں حب ذاتیہ با جمیع درجات و اعتبارات آن کمالات مراقبہ کردہ باشند کہ فیوض این ہمہ درجات بر ہیئت وحدانی می آید و گاہے مراقبہ جدا جدا باین درجات باید نمود و بندہ مراقبہ ہمیں ملاحظہ رُفوق محمد و مولوی غلام محی الدین راقلیم نمودم و سعت در نسبت باطن اینہا پیدا شد فوق و شوق و گرمی و بتیابی مقتضائے قلب است و در اولیائے کرام شایع است و فیوض آن مراتب در اصحاب کرام مشغولے داشت این است و چہ فضل اصحاب عظام بر اولیائے کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم والسلام :

مکتوب بہت چہارم

نیز بصاحبزادہ صدور یافتہ در جواب تکرار بیعت و آنکہ درائے توحید و جدوی و شہودی مقامات دیگر ہم پیش می آیند معانکار بعضی کسان و احوال دیگر عزیزان بہ بیان گوہر نشان

بخدمت شریف مسند افروز اولیاء کرام حضرت عارف ابو سعید صاحب سلمہ اللہ تعالیٰ لا شاعۃ الطریقۃ الشریفۃ آمین از فقیر غلام علی عفی عنہ بعد سلام نیاز میرساند رقبہ کریمہ پور و مسعود مسرت فرادان بخشید از ملاقات خواجہ محمد حسن صاحب مرقوم بود بسیار بجا شد ایشان در عدم حجاب تکرار بیعت مسئلہ توحید و جدوی بسیار غلو دارند آن چہ نوشتہ اند کہ بیعت بر دست دو خلیفہ منع از ان جہت است کہ موجب فساد خواهد شد و تکرار بیعت صوفیہ مشتاقان کسب نسبت برائے اصلاح باطن است قیاس یکے بر دیگرے درست نباشد و پیران مجدوی در یافتہ اند و کشف صریح صحیح معلوم فرمودہ کہ بعد ظہور معرفت و وحدت وجود توحید و دیگر پیش می آید و بعد از ان سیر در مراتب دیگر است کہ این دو توحید را و سبب بخاریچ ظہورے نیست و این ہر دو توحید در راہ میماند حضرت خواجہ محمد حسن صاحب باین تحریر اعتبار نکردند مجادلہ نیست آن چہ وحدانی و مقرر بندہ بود نوشتہ ما علی الرسول الا البلاغ پیشینیان را بتصفیہ و ریاضت بخلیہ محبت اسرار ظاہر ہمیشہ پسیناں محبت و اعتقاد کہ بآن عزیزان داشتند تکلفات بتدقیقات موافق آن تعلیم حال از کتاب و حدیث آن معانی بر آوردند و آن معنی حدیث نیست :

مکتوب بہت پنجم

بجناب خواجہ حسن مودود صدور یافتہ در کمال انکسار و دید قصور خود معہ بیان

جوار تکرار بیعت برائے اصلاح باطن نہ بجهت فساد و آنکہ ورائے علم توحید
وجودی و شہودی مقامات دیگر اند کہ ہزاران متوسلان مجددیہ بآن سر فراز شدہ اند
بجناب مبارک مقدس صاحبزادہ عالی نسب والا حسب خواجہ حسن صاحب احسن اللہ سبحانہ الیہ
بطا و مرتبہ الاحسان و دوام الرضوان از فقیر غلام علی عفی عنہ بعد سلام نیاز میرساند صحیفہ شریفہ محروم
شعبان بود و سعادت توامان سترت فراوان رسانید اللہ تعالیٰ آنجناب را تبحر در علوم شریعت و طریقت
عطا فرماید مقدمہ تکرار بیعت آنچہ تحریر فرمودہ اند بجا است لیکن تکرار بیعت بر دست و خلیفہ مسلمان
و ظاہر موجب نسا و میشود در صوفیہ تکرار بیعت چہ جائز نباشد برائے اصلاح و تصفیہ باطن نہ برائے
فساد و مسئلہ توحید آن چہ گوئید مشرب یا مشرب جمیع انبیاء است علیہم السلام و بدون این عقیدہ
قایدہ نیست شیخ عبدالرزاق و حضرت مولانا جامی رحمۃ اللہ علیہما از وجدانیات خود گفتہ اند محبت
تیسرے ہزاران مجددیہ بعد حصول این مشرب برتر رفتہ اند و آنجا از این خیالات مغلوبان محبت بیچ نیافتہ
و عالم و عاقل و متشرع و متورع بودند شہادت دو کس کافی است چہ جائے شہادت الوف صدیقان
خدا بنہ نہایت است و فیوض و علوم آہی انتہا ندارد و اسلام :

مکتوب بہت و ششم

در بیان آنکہ اعتقاد توحید وجودی از ایمانیات نیست و این احوال در قرن
اول نموده این معارف در راہ پیش می آیند و نسبت حضور موافق قرن اول است
الحمد للہ و الصلوٰۃ علی رسول اللہ و علی آلہ و صحابہ اجمعین معنی قرآن مجید و احادیث شریفہ موافق
محاورہ عرب آنچہ علمائے اہل سنت و جماعت بے تاویل صوفیہ بیان فرمودہ اند بران ایمان واجب
است و مدار شرع بر غیریت است صوفیہ وجودیہ بعلیہ محبت کہ بکثرت ذکر و نوافل و عبادات و ترک
مالوفات می شود توحید وجودی قایل شدہ اند و کشف را دلیل آرند علما آرا قبول ندارند مثل مجتہدان
انست پس بر ظاہر نصوص ایمان می آیم و یاد داشت و اسکا ہی کہ بر توحید است از مرتبہ احسان شب
و روز دران شغل حاریم پس غضب کردن و غصہ شدن برین فقیر نیز مشروع نیست و اتباع قایلان توحید
وجودی کہ از مقاصد نیست و در قرن اول مشہور و معمول نبود بکس لازم نیست قلیل آن حضرت
شیخ ابن عربی باشد یا حضرت ملا جامی و حضرت شیخ محب اللہ الہ آبادی رحمۃ اللہ علیہم و حضرت
علامہ مولانا سمنانی یا حضرت عبدالرزاق کاشی درین امر مجادلہ دارند و حضرت مجدد رحمۃ اللہ علیہ

می فرمایند و حضرت علاؤالدولہ نیز ارشاد می نمایند کہ این معارف و سرائے سلوک پیش می آیند اہل محبت و ریاضت آل چہ محض تو ہم پیدا کنند معتبر نیست و السلام علی من اتبع الهدی ابتداء ظاہر نصوص نمودن و تاویل اہل و ہم و خیال گذشتن و بہ نسبت حضور و یا و داشت مشغول بودن مشابہ است بحال اہل قرن اول رضی اللہ تعالیٰ عنہم :

مکتوب بہت و ہفتم

بہ غلام محمد خاں صدور یافتہ در بیان استفسار حالات معہ امر توجہ گرفتار
ازین جامع مکاتیب نالائق کار و دیگر نوازشات دربارہ این ناخبر

خان صاحب عالی مراتب غلام محمد خان سلمہ اللہ تعالیٰ از فقیر غلام علی عفی عنہ بعد سلام اشتیاق معلوم نمایند ویراست کہ درود و عنایت نامہ مسرت رسان نگردیدہ امید کہ بہ تحریر احوال خود شاہ و کام فرمودہ باشند درین ولا صاحب جامع کمالات حضرت رؤف احمد صاحب بعنایت الہی طریقہ از فقیر گرفتہ اجازت یافتہ اند مناسب آن نمود کہ ایشان دران ضلع الفت دارند و طریقہ را رواج بخشند و شمارا اگر فرصت باشد از ایشان توجہ بگیرد پس مناسب است اللہ تعالیٰ ہمین قدم ایشان دران ضلع برکت و آبادی کہ امت فرماید و السلام :

مکتوب بہت و ہشتم

نیز بخان مذکور صدور یافتہ در جواب عرضینہ او معہ تقدیر فاتحہ بزرگان خاندان

خان صاحب عالی مراتب و الامتاق غلام محمد خان صاحب سلمہم اللہ تعالیٰ بعد از سلام اشتیاق واضح باد و قیمہ کریمہ درود نموده مسرت رسانید و مندرجہ دریافت شد برائے دعا نوشته اند التماس التجا بجناب مجیب الدعوات مرقوم بود دعا کردہ شد آیندہ نیز التماس و التجا بحضرت جود و عطا کہ دنا بے منت بخشندہ عطیات بے نہایت است کام بخشی و جہان نغمے از بچار عطا کے او مقصود رسائی دارین بوسے از گلستان نغمائے او نموده می شود امید کہ بصدق وعدہ الہی بنمایند مرتبہ پذیرائی یا بد جمعیت و کامیابی حاصل روزگار خان صاحب مہربان شود آمین ہر دو شجرہ فرستادہ شد یک وقت فاتحہ پیران نقش بند یہ رحمۃ اللہ علیہم و یک وقت فاتحہ پیران قادری علیہم الرحمۃ خواندہ مقاصد و خواہ اسطہ انہا طلب نمودہ باشند انشاء اللہ تعالیٰ تا بیدار خواہند یافت :

مکتوب بہت و نهم

بجاکم سر و پنج صوبہ مالوہ و راہ اشارہ غمطریقہ گرفتار ازین نالایق کار و مانیاسب
بخدمت شریف خان صاحب عالی مراتب منور خان صاحب سلمہ اللہ تعالیٰ بعد سلام سنت
السلام واضح باد سالہا شد کہ بتحریر احوال شریف سرور فرمودہ اند دوستی مقتضی ان است کہ
احوال خود نوشتہ رفع انتظار فرمودہ باشند صاحبزادہ والا نسب حضرت رؤف احمد صاحب کہ بشما
رابطہ دوستی دارند ازین فقیر طریقہ گرفتہ و فیض حاصل نمودہ اجازت یافتہ بخدمت میر ستمہر کہ از ایشان
طریقہ گیر سعادت اوست بخدمت ایشان حاضر باشند و السلام بخدمت دوستان سلام رسانند

مکتوب سی ام

بجناب شاہ عبداللطیف در ترغیب افادہ نمودن ازین پیچیدان کہ
فی الحقیقت فیض حضرت ایشان است

بخدمت شریف شاہ صاحب مالا مناقب حضرت شاہ عبداللطیف صاحب معروف میاں
منحہ صاحب سلمہ اللہ تعالیٰ بعد سلام نیاز گذارش مینماید عنایت نامہ بورد و مسعود مسرت بخشید
با این ہمہ الطاف سلامت باشند یاد آوری بزرگان خوردان را موجب سعادت ایشان است امید کہ
مدعائے خیر حسن خاتمہ و دوام عافیت و سلامت ایمان و مغفرت مدد فرما باشند حضرت میل
رؤف احمد سرزادہ سلمہ اللہ تعالیٰ ازین فقیر طریقہ گرفتہ بشغل و مراقبہ فیض حاصل کردہ اجازت
یافتہ اند تا شور و صحبت و فوجہ ایشان اللہ تعالیٰ عنایت فرمودہ است فالحمد للہ علی ذلک ایشان را آنجا فرستادہ
شدہ تا ہر کہ خواہد از ایشان استفادہ نمایند اللہ تعالیٰ آنچنگان بندہ و حق ایشان است صادق فرماید آمین و السلام

مکتوب سی و یکم

بہ صاحبزادہ شاہ ابوسعید صاحب صدور یافتہ و ربیان آنکہ فقیر از ایشان
ناخوش غمیت و مانیاسب ذلک

بخدمت شریف صاحبزادہ والا نسب عالی حسب حضرت حافظ ابوسعید صاحب سلمہ
اللہ تعالیٰ بعد سلام استباق واضح باد و بروز ہمزہ ہم محرم عنایت نامہ بورد و مسعود رفع انتظار فرمود

قبل ازین خطے در ڈاک فرنگی ملفوف رہ خطیکے در تعزیت حضرت سراج احمد صاحب بفرزند ان
ایشان دیم بخدمت شیخ فضل امام جیو سیوم بخدمت حضرت مولوی بشارت اللہ صاحب بخدمت
شریف رسال یافتہ امید کہ رسیدہ باشد کسے از نا فہمی خود سخن بیجا نوشتہ بندہ از آنجناب ناخوش
نہستم وجہ ناخوشی چہیست معاذ اللہ نوشتہ بودم کہ در پاس خاطر متوسلان آنحضرت مغفرت پناہ
باشند دور آمدن و نیامدن و بودن و در رام پور یا در لکھنؤ یا در دہلی آں چہ دل شریف شہادت
بدیہ عمل آزند مقصود یاد آہی است سبحانہ والسلام

مکتوب سی و دوم

نیز بہ صاحبزادہ موصوف صدور یافتہ در بیان شمع از احوال مولانا
خالد رومی کہ از خلفائے حضرت ایشان اند و مانیاسب ذلک

حضرت سلامت بعد سلام و نیاز و انعم می نماید عنایت نامہ پور و مسعود مسرت ہارسا بند اند
احوال باطن شریف خود و تاثیرات قلوب طالبان مرقوم بود الحمد للہ علی ذالک بنہایات کمالات
ایں طریقہ و غایت اشاعت الوار نسبت شریفہ بالکمال استقامت فائز فرما ید و ذات شریف را
مثل آباد و اجداد کرام آن حضرت واسطہ ہدایت امت مرحومہ نماید آمین بجزو آمدن عنایت نامہ بحجاب
آن پرداختہ می شود معلوم نیست کہ آنجا چراغی رسد عنقریب است کہ خطے مبشر از ترقیات نسبت
باطن مولانا خالد سلمہ اللہ تعالیٰ و شیوع طریقہ شریفہ بتوجہات ایشان و تاثیرات قویہ نسبت
شریفہ ایشان در ملک روم و بغداد و گرفتار پانصد عالم مبتکر طریقہ از ایشان و کثرت خلفاء ایشان
و ورع و تقویٰ و اخلاص ایشان باین طریقہ از روئے خطے کہ فرستادہ اند و حاجی حسن از آنجا آمدہ
فرستادہ ایشان در راہ بقارت رفتن اسباب و دیہا پیام رسلہ ایشان بخدمت سامی نوشتہ شدہ بجز
استقامت مولانا خالد سلمہ اللہ تعالیٰ بر طریقہ و فقر و قناعت و صبر و ورع و اشاعت الوار
طریقہ در آنجا دل بسیار خوش شدہ سبحان اللہ و الحمد للہ آن صاحب نیز شاد و بیابکنند باین عنایت
بے غایات حضرت حق سبحانہ حاجی حسن مہملی گرفتہ اند بعد زحمت خواهند رفت خطے در احوال خود
و سرور خاطر از احوال ایشان زود تر بفرسند بوعدہ اقامت تا دو ماہ رجا آمدہ اند بیضادی و مدارک
و خیر جاری و آن چہ از شرح ہم بدست آیند و نہایتہ قدر سے نویسانندہ و آن چہ از کتب موجود است و
ہر چہ بدست آید بیاہد فرستاد و والسلام و بدعاے سلامت ایمان و عافیت دارین یا داین فقیر متعین
البتہ نمودہ باشد رمضان المبارک بکمال ضعف دل و دماغ دین ایام نیز گذشت و می گذرد و اللہ تعالیٰ

و من عرض از ماسوا و اسلام و احوال باطن خود و تاثیر آن در مستفیدان نیز نویسد و اسلام

مکتوب سی و پنجم

به صاحبزاده ابوسعید صاحب صدور یافته در بیان آنکه بواسطه شجره
پیران کبار عمل مشکلات خود از جناب و ارباب عطیات خواهند و بر طریقه
مستقیم باشند و مع حالات بعضی مریدان که حاضر شده اند و خدمت
گرفتند

بخدمت شریف صاحبزاده والا نسب حضرت حافظ ابوسعید صاحب سلم الله تعالی از فقیر غلام علی
عفی عنه بعد سلام نیاز و واضح می نماید بدین مدت سه قطعه عنایت نامه و دو نوشته بر مندرجه آن مطلع فرمود. بول
یکه انان بخت سید مکر در شاه جهان پوری باشد از سال خدمت ایشان داشته بقضی الهی رسیده باشد
اقامت شریف چند و دیگر در اینجا ضرور است تا حضرت حق بخواهد چه خواسته است شجره طیب هر روز خوانده
بعد از آن بواسطه آن اکابر عرض حاجات بجناب قاضی الحاجات ضرور است حضرت مجدد رعی الله عنهم
در دفع جمیع کمالات و اذیات و اذیات توجیه خواهند فرمود و بنایت الهی ترقی ظاهر و باطن می شود بر طریقه مستقیم باشند
حضرت شیخ سید الرضی احمد از جانبدار این ضعیفی و کبر سن شریف آورده اند الله تعالی لودتر
کامیاب فیض باطن فرمایند محض براسطه طریقه آمده اند مولوی بشارت الشریحه نور دهم ربیع الاول و قاضی مجو
فلقد و میان حلیل الرحمن احمد بهرند شریف رفقت دوازده کس در روز رفقت خداست تعالی حافظ هر کس
با و بخدمت جمیع صاحبزاده و احوال و احوال خود عرض سلام نیاز برسانند

مکتوب سی و ششم

به صاحبزاده میبالی ابوسعید صادر یافته در امر ترک نمودن صحبت اغنیایا منع
فرمودن از منشیانی ایشان

حضرت سلامت از فقیر غلام علی عفی عنه بعد سلام نیاز گذارش مینماید به بیان بشارت رقیه گریه این بنده را
باز از خیریت مسرت بخشید عجب که وطن خود را بهر گوناگون اقامت متوسلان نصر الله تعالی و در بانی آنها اطمینان
کردند ایشان کیانند و کیستند بدینامی معنی دارد و پاس خاطر والده گاجده یک بعد و روزی که مدت دارد

لا یموت مستفیذاً لبیار بود و مدعی بجائے پیران کبار است اگر توز باطن خود و نمود لہائے کسان منظور
بود بہتر از مدعی بجائے نیست اللہ تعالیٰ ہر جانباق است صاحب فقر و فاقہ و قناعت و ریاضت
حمد اعلیٰ کردہ والا کاذب باشد این بندہ لاشے دین دیرانہ و مکران بسیار ہرگز نمرود امین صدق و مدد
اہل است سبحانہ و السلام :

مکتوب سی و ہفتم

نیز بصاحبزادہ مسطور صدور یافتہ در جواب غرضہ ایشان مدد دیگر
حالات متفرقہ عزیزان

بخدمت شریف صاحبزادہ والا نسب حضرت ابوسعید و امیر سعید صاحب سلمہا اللہ تعالیٰ از فقیر
غلام علی غنی عنہ بعد سلام و نیاز واضح نماید عنایت نامہ رسید و رفع انتظار نمود از ارادہ لکھنؤ مرقوم بعد رسید
مع الحزینت بر نگارندہ مدت اوقات مرجوہ و التماس جناب حق سبحانہ بواسطہ مشایخ کبار رحمۃ اللہ علیہم برائے سعادت
مکان و کشادگی تنگی ہائے بستہ لازم گیرند قمر الدین نیز طبعی چند ماہ حاصل کردہ و مجددیہ بیعت نمودہ خلافت
یافتہ نزدیک و نیم ماہ بوطن خود رفت پیر محمد خاں ملقب بشاہ آدم و کشمیر بقلبہ کثیرہ قوت تو جہی نمایند در
توجہ تاثیر قوی پیدا شد سبحان اللہ الحمد للہ کل محمد و ملک خود مرجع و آب طالبان گشت :

مکتوب سی و ہشتم

بمولانا خالد رومی در نصیحت صدور یافتہ

انتقام لایق عنوان ما و ثمانیست صبر و عفو مکینہ خوئے نیک متعلقان باعلاق اہل است اللہ تعالیٰ
عمل باین آیت کریمہ کہ ادفع بالی علی احسن کرامت فرماید عاقبت ہر امر را نیک ملاحظہ نمایند تا طریقہ
بدنام نشود نظر بارادہ یا بہ تقدیر اہل یا بفعل حق سبحانہ یا سرائے اعمال بد خود باید کہ ملکہ را سمعہ باشد و سلام :

مکتوب سی و نہم

باین بندہ لاشے صدور یافتہ در استفسار احوال مستفیذان و آنکہ ہر کہ معاف
بجیت نماید توقف نکند و استخارہ و شہادت قلبی ہر مسافر و بی اند

حضرت سلامت السلام علیکم ورحمۃ اللہ عنایت نامہ رسید مضمون دریافت شد در تحریر مطالب منشی گوی

و شاعری بگنارند و بعبارت صفات احوال خود و احوال مستفیدان بنویسند انعامات و حالات باطن
 هر که مصاحبه بکند خواهد توقفت انفرایند استخاره هم معمول است شهادت قلبی هم کافی است بنده را نیز در
 دوا دادند و اسلام

مکتوب چهل و یکم

به صاحبزاده ابوسعید صاحب صدور یافته در تقید تعمیر اوقات باعمال
 از کار کمال عبودیت و انکسار

حضرت سلامت از فقیر غلام علی عفی عنه بعد سلام اشتیاق و انشع می نماید دو قیمه شریفه لعل و مسعود مست
 بخشید و بیافت مزرعه آن هر دو که مختصر تعمیر اوقات بوظائف احوال صالحه و طهره تا ثیرات توحه موجب درو نهادل
 را بسیار مخطوط گردانید اللهم زد و فز و با تباغ پیران کبار رحمة الله علیهم مکرر باشند و بانکسار تمام و عبودیت و عبودیت
 اوقات شریفه داند بنده را نیز در دوا دادند و اسلام بدوستان سلام برسانند بر و هم لاطایل خود هیچ درون
 مبارک نیاند الله تعالی خوش دارد

مکتوب چهل و دوم

نیز به صاحبزاده مذکور صدور یافته در ممانعت مذکور و المعارف
 که موقوفات حضرت ایشان است از جهت کمال انکسار خود

حضرت سلامت از فقیر غلام علی عفی عنه بعد سلام سنون و انشع نماید قیمه کریمه و در و فز و مضمون او
 در یافت شد الله تعالی زیاده تر کوفیق کرامت فرماید خرافات و مخرقات که حضرت رؤف احمد جمع
 کرده اند مذکور آن روایت است باب یا بغیر آن ششسته پاره منسایند مذکور نفقات
 و رشحات و عوائف و کلام حضرت امام غزالی رحمه الله علیه بسیار مناسب است تاخیر تے و عبرتے دست
 دیدستی و کسل رخت بر بند و درویشی و مسکنت و انانیه و حضور لازم گردد و بخدمت صاحبزاده اسلام نیاند و انچه
 بکار افتد بسلام هم یاد نمی کنند و اسلام در تحریر بسیار نه نباید نمود و خود را بغیر وسیله و بنده را بهمین نسیم باید نوشت

مکتوب چهل و سوم

در جواب عرایض خوشدامن مولوی بشارت الله صاحب که در طلب

جناب مولوی مسطور ارسال حضور پر نور فرموده حلیہ تحریر یافت

بخدمت شریف صاحبہ مشفقہ مہربان سہما اللہ تعالیٰ فی فقر غلام علی عفی عنہ بعد سلام نیاز و التماس دعا کہ درین وقت ضعف پیری بدعا مدد فرما باشد گذارش می نماید دو قطعه عنایت نامہ بعد و مسعود مستر بخشید و طلب حضرت مولوی بشارت اللہ صاحب سلم اللہ تعالیٰ مرقوم بود انشاء اللہ تعالیٰ عنقریب بخدمت میرسند اگر چه بندہ بیکار و مدد گاری مانم مولوی حسن علی جیو پیش ازین اند فتن ایشان بسیار ملامت کرده اند کہ ایشان را از خود جدا کرده اند لیک خاطر خاطر مقدم است اللہ تعالیٰ ایشان را ہمہ جان خوش و ختم و مروج طریقت ہندکان و درستی علوم دینی دارا دآیین در حق ایشان و این پیر عمر ضائع کرده دعا فرمودہ باشند بخدمت عزیزان و دوستان سلام برسد

مکتوب چہل و سوم

بجناب مولوی مادی احمد صدور یافتہ در ترغیب التزام صحبت جناب مولوی بشارت اللہ صاحب و تقید از کار و اشتغال فرمودہ مولوی صاحب رابع بعضی از نصایح

بخدمت شریف مولوی صاحب عالی مراتب حضرت مولوی مادی احمد صاحب سلم اللہ تعالیٰ از فقر غلام علی عفی عنہ بعد سلام نیاز میرساند عنایت نامہ سامی بود و مسعود مستر بخشید از شوق ملاقات بندہ مرقوم بود و بدین حضرت مولوی بشارت اللہ صاحب سلم اللہ تعالیٰ بہتر از دیدن بندہ است بالترجمہ صحبت شریف ایشان و آنچه از اشتغال و از کار فرمودہ اند مرتبہ اسنان کانک قرآن ہم رسانند تا دین درست شود و نیز پائے محبت کہ در دل جبر محبت الہی ہیچ نماند و معرفت نقد وقت سازند و اوقات ما از تقدیر یا بھل الہی دیدہ را نمی بقضا باشند و در اشتیاق لقادر عنایم سریم والسلام

مکتوب چہل و چہارم

بقاضی صدور یافتہ در تقید ذکر و دوام توجہ و انکسار تعمیر اوقات بمراقبات از کار قاضی صاحب شمشیر خان صاحب سلم اللہ تعالیٰ از فقر غلام علی عفی عنہ بعد سلام نیاز در صبح می نماید رقیہ کریمہ رسید مستر بخشید مندرجاش وضع گردید در یاد حضرت حق سبحانہ عمر و القاسم تبرکہ بگذرانند و ذکر و دوام توجہ و نیاز و انکسار لازم گیرند بمراقبت و تلاوت اوقات غذا و نماز و در میان کہ برائے توجہ پیش ایشان

بیایند باید که باین فقیر متوجہ شدہ توجہ نمایند و خود را در میان نہ بینند و از ما و شاہانہ برساختہ اند و
ما السلام و بدوستان سلام رسانند و تاکید نمایند کہ بر نماز و ذکر و استغفار و درود و تلاوت مواظبت کنند
مشغول بسیار دیدہ ام کہ یکے را در کرم و شمشیر عشق بین کہ دو کس را یکے کند با آن شمشیر الکی شمشیر
محبت خودی را بریدہ اتحاد سے پیدا می نماید :

مکتوب چہل و پنجم

بہ صاحبزادہ میاں احمد سعید در تہنیت و تعمیر اوقات بوظائف و مراقبات
و تحصیل علوم و مطالعہ کتب صوفیہ مثل عوارف و مکتوبات صدور یافتہ

برخدا و احمد سعید طال عمر و مددہ اللہ سبحانہ کمال آید بایہ وسلم بالعافیت بعد و ما معلوم نمایند کہ کتاب شاہ
رسید سرور ساخت تکلف و در خطاب و القاب نباید کرد و ہمیشہ اوقات بوظایف و اعمال حسنہ و دعای ہمیشہ
نسبت باطن و تحصیل علم و مطالعہ مکتوبات شریفہ بزرگان خود و کتب قدماے صوفیہ و عوارف المعارف
و آداب المریدین رضائے الہی سبحانہ و اشتیاق لقا کسب نمایند بدعاے خیر مرا نیز یاد دارند :

مکتوب چہل و ششم

بجناب شاہ عبداللطیف صدور یافتہ در بیان کلمات بشارت افراد بارہ
ایں کمترین کناسان آن آستانہ علیا

شاہ صاحب عالی مراتب والا مناقب حضرت عبداللطیف عرف میاں نتھے شاہ صاحب سلیم اللہ
تعالیٰ از فقیر غلام علی معنی عنہ بعد سلام و نیاز گذارش می نماید عنایت نامہ رسید و از مطالعہ آن مسرت
حاصل گردید حق تعالیٰ آن والا مناقب را در ہر دو جہاں خوش و خوشم دارد و درود مسعود صاحبزادہ عالی
مراتب شاہ مدد احمد صاحب آن جہاں مغنمات است و شیوع طریقہ اینقہ عجیبہ بواسطہ ایشان
پیدا شدہ و زمینیان از انوار این طریقہ اینقہ فخر بر آسمانیان نمایند و السلام :

مکتوب چہل و ہفتم

بمیان رسول بخش گنگوہی صدور یافتہ در تعمیر اوقات بندگان فرمودہ اند کہ بمبادی
فانی نیست و اوقات بوظائف یک شمشیر ندارد از حضرت حق سبحانہ خیر حق می خواہد قبول نماید یافت

از آخر شب تا به اشراق بزرگ مشغول پروا غفلت بعد توبه و فائز حضرت شبان رحمة اللہ علیہم بعد از اشراق مشغول علم و قرآن یا آنچه مفید باشد نمودن تا چاشت و بعد چاشت طعام خوردن بعد از آن بزرگ مشغول مشغول بودن تا قیلولة برآگاہی نماید بعد از آن اول وقت ظهر خوانده تلاوت قرآن مجید نمودن بعد از آن مشغول علم نمودن تا عصر و مغرب تهذیب قلب از خواطر ساختن بعد از آن مطالعه کتاب بچند مرتبہ کردن بعد طعام نماز خوانده در دو فرستادن بر حبیب خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و خواب بر صفائی نمودن و آگاہی قلب و بخواب رفتن کم از دو پیر و در هر لحظه توبه بدل و حضرت حق و انتظار فیض داشتن و از صحبت فراق و فراقان پر میز نمودن و در گفتگو نرمی سخن و در دیدن و بمبارضه و مباحثه ینفاد و عداوت و کینه و حسنه نداشتن و واقعات از تقدیر دانسته پر خاشاک کردن و با خلق حسنه کسب نمودن بهر چه میسر باشد بعمل آورد.

مکتوب چهل و هشتم

حضرت سلامت بعد سلام نیازی رساند الحمد للہ کہ بندہ بخیریت است و صحت و عافیت ذات مبارک مستحکم دیہا است کہ باحوال ایشان اطلاعی نداد و بتحریر آن رفیع انتظار فرمایند و احوال صحبت حافظ ابوسعید صاحب و حضرت رؤف احمد صاحب و دیگر صاحبزادگان ارسال نمایند و میدار است کہ بدعائے حسن خاتمه و عافیت بدو فرمایند و السلام.

مکتوب چهل و نهم

بہ صاحبزادہ شاہ ابوسعید صاحب در بیان آن کہ جلدی در مراقبات بناید کرد و قلیکہ تحقیق و تاصل در یک مراقبہ نشود مراقبہ دیگر نباید گفت کہ بنمای طریقہ است و مانیا سب و لک

حضرت سلامت السلام علیکم ورحمة اللہ وبقیہ خیر بعد میدمند جہاش واضح گردید دل بسیار خوش شد دعا و رتی ایشان کرده شد اللہ تعالیٰ قبول نماید اذکار و مراقبات و بہر آنہ معلوم کہ ایشان را غش شد و مان جلدی بناید نمود تا قلیکہ تحقیق و تاصل در یک مراقبہ پیدا نشود. مراقبہ دیگر نباید گفت تا بنامی طریقہ نشود اہامات کہ بر قلب و دوح و نفس وارد می شوند منشاء آنہا نیز همان وقت معلوم می شود و السلام بخیریت میال و سعید صاحب رحمہ اللہ تا لے بعد سلام واضح بادرقیہ کریم رسید مندرجہ اش واضح گردید احوال باطن خود و نوشتن از کم نشغل باطن و توکل حدیث اوقات خود را مصروف و از بندہ و تان سلام رسانند.

مکتوب پنجاهم

به صاحبزاده شاه ابوسعید صاحب و احمد سعید و بنده لاشعروف احمد
در نصیحت ضروری صدر یافت

بخدمت شریف صاحب زاده عالی نسب حضرت حافظ ابوسعید صاحب و احمد سعید و بنده لاشعروف احمد سلام
الله تعالی بذقیر غلام علی معنی بعد سلام نیاز گذارش می نماید قبیله کریمه در سید بخیریت و سلام پور و رو یافت و دفع
انتظار شد بر طریق آباء کرام رحمة الله علیهم استقامت دارند مشغول در یاد حق باشند و السلام حضرت
رؤف احمد بیوکس میگفت از ده دلی دارند اگر استخاره راه و پیدایند و الا پروا تحت نسبت باطن
نابند و مردم طریقه بگویند

مکتوب پنجاه و یکم

باین زاده ابوسعید صاحب و احمد سعید و بنده لاشعروف احمد
باطن و اخذ این طریقه صدر یافت

حضرت سلامت فیقر عبد الله معروف غلام علی معنی بعد سلام نیاز می رساند عنایت نامه
زیگین عبارت دقیق الاشارات بر سر بر مندرج این مطلع فرمود شاعری و منشئی گری باید گذاشت و
صاف عام نهم باید نوشت احوال باطن خود را اگر کسی بخواهد توهم می آید چه حال پیدا کرده نبولیند و اوقات
بذکر و فکر معصوم دارند و السلام

مکتوب پنجاه و دوم

به صاحبزاده میرزا ابوسعید صاحب و احمد سعید و بنده لاشعروف احمد
حضرت سلامت السلام علیهم و آله و سلم نیاز می رساند عنایت نامه
توی دریافت از ده دلی دارند و در سیرادی و حق است و در و مزیل روح در لکھری و در
می نمایست و بر خاستن و جمیع حرکات و اکل و شرب و تلذذات قرآن و توفیق هیچ در ده خیریت
و انفعال از گذشته و خوف آینده در احوال نامه نیست خدا که کریم بواسطه پیران کبار که از پنجاه
سال بعد در ایشان براسه حصول سلامتی ایمان و دوام عافیت و مغفرت آشیان کرده ام گن بان

بسم الله الرحمن الرحیم

بیامرند و هر شکل آسان تر فرماید

مکتوب پنجاه و سوم

باین بنده لاشع روف احمد عفی عنه در کمال دید قصور خود

حضرت سلامت این بنده فقیر غلام علی عفی عنه ناچیز لیاقت ندارد که کسی برائے طلب طریقه شریفه تشریف فرما شود ستاره می حضرت ستاره است سبحانه و عیب پوشی عزیزان است که باین ناخاسته توجه می نمایند جزا هم الله خیر الجزاء این کمترین سگان کوسه مجاوره میخواند که صاحبزاده برائے طلب این نسبت بزرگ بے کیف بیایند آمدن آن سنرات و غنیمت میدانم لیک کار آهسته آهسته میشود بعد در دوازده بجای مشغول باشند و نسبت تمام طریقه را از حضرت و اسباب العالیات سبحانه طلب فرمایند

مکتوب پنجاه و چهارم

نیز باین کمینه خاک و بان خانقاه امجد روف احمد در استفسار احوال

باطن و احوال باین طریقه

صاحبزاده ولایت نسبت حضرت روف احمد عفی عنه السلام الله تعالی از فقیر عبد الله معروف غلام علی عفی عنه بعد سلام و صلوات باد پیش ازین چند رتبه ایشان رسید مسرور ساخته بودند و حالا اندک مدت صحیفه شریفه رسید لازم که احوال خود و احوال یاران خود بنویسد که رفع تشویش گردد و بنده را بدعا یاد و اسد با احمد خان حیدر و غلام محمد خان سلام رسانند

مکتوب پنجاه و پنجم

بجانبه بنوا جبه حسن بود و در جواب کتابت ایشان بکمال دید قصور خود

صدور یافت

حضرت سلامت فقیر غلام علی عفی عنه بعد سلام نیاز معروض میدارد عنایت نامه مشتمل بر تفصیلات بے بنیامت در عدد فرمود اطلع بر مضامین آنکه تمام لطفت و کرم بود بخت منفعل و متاسف ساخت که عنایت نامه حضور در باره این فقیر لاشع باین مرتبه باشد خود را فریاد نسیم مبارک نمیدانم و صیت دراز بزرگان عطف و از خوردان خطا انشاء الله تعالی آمده مقصود نخواهد شد تقصیر تقصیر تقصیر

مکتوب پنجاه و هشتم
بایں بنده نالائق رؤف احمد غفری عنده شتم بعضی کلمات عنایتانیز
شکایت انگیز که از رحمت یافت محو شد اندر یافت

بخدمت شریف صاحبزاده عالی مراتب والا مناقب حضرت عبدالرؤف احمد صاحب اسم الله تعالی
فقر غلام علی غفری عنده بعد سلام نیاز گذارش می نماید الحمد للہ تا نوزدهم ربیع الاول خیریت حاصل دست و
این ضعف مفرط لایم کبریا و پیری اللهم انی اعوذ بک من ان اذنی الی الذل العمد بدعا و
حسن عفو مغفرت گناهان گذشته و آینده و فریاد بالتجا و مغفرت رحمت سابقه بواسطه مشایخ ره نمایی
مشکل کشانماید و صلاحت و عافیت و استقامت و توفیقات یک برائے همه عزیزان خصوصاً
حضرات شامسآله می دعا الله تعالی باجابت رساند از برامپور که رقیه شریفه فرستاده اند سیه مسرود
فرمود و ازین راه دور کبابین نالائق رسد کچھ عافیت و احتر از نموده بر راه راست بمطلب رسید الحمد للہ
بکار مأمور یأس از خلق و امید از خدا امر گدازد حسبن الله و ایا کم و نعم الوکیل و السلام بدستان
التس و عا و سلام

مکتوب پنجاه و هفتم
به صاحبزاده شاه ابوسعید صدور یافته در بیان احوال خجست شدن
مولوی بشارت الله صاحب و آنکه بودن یک از شمایر و صنان در اینجا ضرورت است

الله تعالی با فاضلات کامل جناب فیض قاب صاحبزاده والا نسب حضرت حافظ ابوسعید صاحب سلمه
رتبه طریقه شریف احمدیه مجددیه را رواج که است فرایند و دلها را نورانی نموده منقطع و متبطل نماید فقر غلام علی
غفری عنده بعد سلام نیاز و اشتیاق واضح می گرداند رقیه که بیه بود و سعود فرحت فراوان رسانند تحریم
الفاظ اشتیاق بکثرت ضرورت ندارد این عبارت کفایت کند که این جا خیریت است الله تعالی
ملاقات میسر آرد از بعد یک غریمت آنطرف کرده اند بهین یک خط رسید باید که در راه اخبار غیریت
موقوف بوده باشند و سر روز شده که خط به دست بر آدم میاں میاید و فرستاده شد خدا کند که برسد بر طریق
شریف ظاهر و باطناً بکشد باشند از ماه ذی الحجه دو خط مولوی بشارت الله جبر رسیده اگر ملاقات شود
بعد سلام ظاهر زنایند خان میاں نقش علی جیلاز اصحاب مولوی لعل الله جیو معلوم خواهد شد سالها است که خط

نفرستاده اند و چه آن معلوم به نقش علی حیو خواهد بود مولوی منیا حسن علی جیها از رفتن مولوی بشارت الله صاحب
بسیار ناخوش شده مرا طاعت کردند که تو ایشان را چرا از اینجا رخصت کردی بعد طلب باید نمود و حضرت
رضی الله عنہم حیو فرمودند که بدون یکی از شما صاحبان و میخا ضرر است و السلام از دوستان سلام خوانند
و بعدستان آنجا سلام رسانند بر خود دار احمد سعید طال عمره کسب طریقه و علم نمایند سلام خوانند
بخدمت شیخ فضل امام حیو بعد سلام بگویند کتب خود بطلبند :

مکتوب پنجاه و هشتم

بشاه پیر محمد صدور یافته در بیان آنکه در راه خدا اگر جان و همهت محکم بسته
اوقات بیاد حق و اتباع حضرت پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم گذارند

بخدمت شریف صاحب و الامتاق مقبول بارگاه آله سلمه الله تعالی و جملہ الملتقین امامان فقیر عبد الله
معروف غلام علی عفی عنه بعد سلام نیانداش باد الحمد لله که اینجا خیریت است و خیریت آنجا مطلوب خدا بزرگوار
بمحض فضل عظیم بکار رسد که سرفراز و ممتاز فرموده است شکر و سپاس آن مقدور این خاکسار ناچیز نیست
استقامت و استقامت بر آن روزی با و صغیفه شریفه دید و نمود سر تها صانید و مندرج اش واضح
شد و در راه خدا اگر جان و همهت محکم بسته اوقات بیاد حق و اتباع حبیب خدا صلی الله علیه و آله وسلم
مستحکم دانند و بحال مستفیدان توهمات بلیغ بکنند الله تعالی شمارا بواسطه پیران کبار بسبب افاد و نسبت
ما سے الین خواند ان شریفه بفرمایید صبر و توکل و قناعت و رضا تسلیم و دوام العجا بجناب کبریا و یاس از
خود ما سوا طریقه دوستان خداست بنده را نیز در دعایا و دانند و السلام :

مکتوب پنجاه و نهم

به صاحبزاده میاں ابوسعید صاحب در بیان خرید کتب احادیث و بیغی نصائح

حضرت سلامت اسلام علیکم ورحمۃ اللہ صغیفه شریفه رسید مندرج آن واضح شد اگر چه صحاح ستہ و مؤلفا
و کتاب لغت در کار است لیکن الله تعالی هم مرگاہ قیمت آن میفرسید گرفته خواهد شد و کتب تحفیلی نیز و السلام
بخدمت احمد سعید حیو سلمه الله تعالی و دیگر دوستان سلام و طلب دعا به فکر آخرت و پرداخت نسبت باطن
و دوام ذکر و ترک آنچه نه در کار است ہمکس مواظبت دانند تا فوا حسرت نشود بخدمت شیخ فضل امام حیو
سلام پیوسته و مراد حق باشند و بلغوا لا یعنی عمر خود ضلک نکنند و در حساب مد پیش است و بے ضرورت نقد
حضرت علی نکنند :

مکتوب شخصیت

بجناب بادشاه هندوستان محمد اکبر بادشاه در بیان دریافت نمودن
سیدنا عیسیٰ مدنی که یکبار از خلفای حضرت ابیثان اند ظلمت در جامع
مسجد از راه کشف و آن تصاویر بود که بادشاه نهاده بود و منع
فرمودن انسان کار که بت پرستی او مانیا سبب لک

حضرت سلامت السلام علیکم ورحمة الله سبحان الله از عجائب حضرت اوسجانه چه نوشته شود این
سید که از مدینه منوره بکسب نسبت حضرت مجددیه رضی الله عنهم نزد این لاشه تشریف آورده امشب
شب جمعه در مسجد جامع دکن آثار شریف رفت گفت اینجا ظلمت اضمحلال معلوم میشود و این گفتن اواز
محض نور ایمان است او چه داند که درین آثار چیست تحقیق شد که تصویر در اینجا نهاده اند از بندگان و
تصویر پیغمبر خدا علیها السلام فائمه اهل بیت و اولیاء رضی الله عنهم که ساختن و پیش خود داشتن آن در
شروع محمدی جایز نیست تصویر حضرت ابیابیم علیه السلام خود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم بدست
مبارک شکسته اند تصویر پیر خود و تصویر پیغمبر خدا و تصویر جناب امیر المؤمنین علیه السلام بتان اند
ترک تعظیم آن کنند که صنم پرستی است تاب الله علیه و شکسته بران نقش قدم ساخته گویند که نقش قدم
پیغمبر است صلی الله علیه و آله و سلم بسمه است بسمه مسلمانان و توحید و اسم بادشاهی و متابعت اسم
کجا شد تا میری نمایند و این بت پرستی موقوف نمایند چه نام و چه گریه کنم بر خرابی و مسلمانان و ما همت
و سستی مسلمانان علیه کفران است به بتان کافران محتاج اند الله تعالی بایست خرابید و مسجد جامع و
قلعه بادشاهی که پروردگار مسلمانان است بت نهادن چه معنی دارد والله اگر مراقبه عود نماید از شهر
بت پرستان هجرت نمایم آمین

مکتوب شخصیت و حکم

بخواجه حسن بود و در بیان علم الیقین و عین الیقین و وجه انوار الحق گفتن
که از بعضی صوفیه صادر شده است و مایه سبب ذلک
بجناب مستطاب مستغنی عن الالقباب حضرت خواجہ حسن صاحب سلیم الله تعالی آنچه ارشاد

فرموده اند همه بجا و معقول و ضروری و تسلیم است که مشرب او یارای کرام رحمت الله علیه بیان کرده
 آن اکابر بریا ضاقت شاقه و جان باز بهاصل نموده اند از کثرت اذکار و مراقبات و غلبه محبت
 اسرار توحید و این وضع میشود بارک الله باین توضیح مسئله توحید مننون ما خلدن عزاکم الله خیر الجزاء سخنی
 اگر نگوییم ترک حقوق کرده باشند و اگر گوئیم حضور بزرگان توک ادب میشود لیک برائے جواب امر کرده
 اند و الا بر فوق الادب آن سخن نیست مجدی میفرمایند علم الیقین و عین الیقین و حق الیقین اگر
 گفته شود براین معنی معقول میگردد و ظهور کیفیت و انوار در مراقبات و اذکار علم الیقین است چنانچه
 و توجه که بر توحید احسان است فروغ دل را عطا نماید عین الیقین است حق الیقین تخلق باخلاق
 الهی گفته اند گفتیم من که از استغراق در مفهوم ذکر که لحاظ آن مذکور است تنور سے پیدا شود و
 مستغنی گردد که باین مفهوم حاصل شد اتحاد سه و یگانگی حق الیقین بود حضرت سلامت کیست که انکار
 معرفت می نماید مدنیان یقنی و ملا علی قاری بهما الله در این معرفت اصرار کرده اند و بنده و بجهت
 گفتیم و زو شتم بمنون عامری بغلبه محبت که از ترک مالوفات و کثرت ذکر یسلی انامیلی گفت و دیده کشف
 اتحاد پیدا کرد تصفیه بریا ضاقت که اثر سے از آثار جسم غلا کند و روح منزله میگردد اگر بغلبه ذکر تعالی
 بمرتبه تنزیه بهم رساند حسین ابن منصور رحمه الله انما الحق که میسر و پس ما فاپس ماندگان مشتغل باین
 معرفت نتوانیم شد انا احمد بلا میم و عرب بلا عین از حدیث نیست موافق مقصود خدایا جان
 اهل توحید ساخته اند عفا الله عنهم خطب پنج بلافت صحت نداده و اسرار توحید بر قلوب ارباب ریاضت
 و غلبه محبت نمایر شده بمرتبه که انکار آن نمیرسد پس تابان این مشرب نصوص قرآن مجید و حدیث
 شریف را برائے تائید مشرب متبوعان خود چنان اویل فرمایند درین معرفت شکل نیست بگمانیکه همین دید را
 مقصود داشته شود آیه کلا یحیطون به علما منع نمایند علما از آن ابا میکنند در حق صوفیه
 علیه نیز آنجناب ارشاد نکرده اند که بدون اعتقاد این معرفت و مولی نیست ارشاد موقوف علیه بعد البتة
 بظن باید فرمود که علم نیست + مکتوب شصت و دوم

بخواجہ حسن بودود در بیان نسبت این طریق شریف و آنکه هر کس میخواهد
 کما از طریق خود بهره بردارد و الا به محض انتساب چه فایده

زینت بخش مسند ایت و ولایت خواجہ حسن صاحب ملامت فقیر غلام علی عفی عنه بعد سلام بسیار
 گزارش می نماید تفضل نامه بودود مسعود مسرتها بخشید فکر این لطافت بے غایت که قصداً اهل تقصیر بنظر
 چشم عفو ملحوظ نموده در خود بزرگی خویش سلوک می نمایند مقدور بیان نیست باین مهربانیها سلامت

نہ اسرار توحید بر قلوب ارباب ریاضت

نہ باری

باشند بدعا می حسن خاتمه و همت مخمل کشاد و حصول این بدعا که از نسبت عزیزان قمان مقام ترم
و التوا بجناب کبریا است و نسبت بائے احمدیہ مجددیکہ آن شمول نور و عنایت است جمیع اهل کف
بلکہ زیادہ آنہا میں خاکپائے درویشان را عنایت فرمایند ہر کسے میخاد کہ از طریقہ خود بہرہ و عیال
والا بعض انتساب چہ نامکہ اقرار توحید و تصدیق پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم کفایت کہند اللہ تعالیٰ
عاقبت بخیر فرماید رہ با علی منکر کہ دل این یمن پر خون شد و بنگر کہ ازین سراے فانی چون
شد و مصحف بکف و پا پرہ و دیدہ بدوست و با پیک اجل خندہ زنان بیرون شد و اللہ تعالیٰ
این حالت بدعاے سامی نصیب فرماید و اسلام :

مکتوب شخصت و بیوم

بہ صاحبزادہ شاہ ابوسعید صاحب صدر یافتہ در بیان مکتوب صاحبزاد
مذکور و منع نمودن از سفر حج و عمل فرمودن باستخارہ کہ در حج نفل مری
حضرت امام ربانی نیست و بیان احوال خود و مایستاسب و لک
بسم اللہ الرحمن الرحیم

بجناب فیض تاب صاحبزادہ ولایت نسب عالی حسب حضرت شاہ ابوسعید صاحب
سلمہ اللہ تعالیٰ علی مفارق الطالبین بعد سلام منون السلام علیکم ورحمۃ اللہ ووعائے عافیت
و سلامت و استقامت جعلکم للمتقین اماما گزاریش می نماید ویروز دوم رجب عنایت
نامہ رسید مندرجہ دافع شدارادہ حج نوشتہ اند استخارہ تا نمایند اکثر در اعمال فتورے شود حج نفل
مرنی حضرت مجدد مری اللہ عنہ نیست ازیشان استیذان کنند بعد ہفت استخارہ بلکہ زیادہ اذان
آنچہ با سترضائے حضرت مجدد مری اللہ تعالیٰ عنہ پیش آید مبارک و ابد و منفعت قلب و منفعت پیری بر این
فقیر مستولی است و شدت غارش آن قدر است می تواند مری موت باشد بدعاے و ہمت و ثواب
ختمہا مدد فرما باشد بسلامت ایمان حسن خاتمه و دوام عفو و عافیت و اشتیاق لقاے جان فزا
این فقیر و ہمہ را ندزی یاد آیین آمین و دیگر آنچہ احوال باطن خود و باطن مستفیدان نوشتہ
بسلامت مسرور و شاد کام فرمود حق تعالیٰ زیادہ ازین رواج طریقہ کرامت فرماید و طریقہ از طرف شما
تا قیامت باقی و مستدام بمائتہ آیین و احمد سعید را دعا و سلام خوانندہ

مکتوب شخصیت چهارم

بخواجه حسن مودود در بیان مذہب ارباب توحید وجودی صمدیافته حضرت سلامت ہمہ اوست گویان چه میگویند ہر گاہ ممکن را عین حق لا یوت سبحانہ یقین میکنند مرگ بر ممکن چراطاری شدہ امر بعبادت و بہاد و چہ صمد و ربانیت مراتب وجود ثابت کردہ ازین اعتراض برآمدن معقول نیست عقل کے تجویزی نماید کہ شخص خود قاتل و خود مقتول گرد و خود را سجدہ کند ذائق و مذہب حیکے شود ممکن نیست حضرت سلامت آن مسئلہ مفصلاً نوشتہ میگویم کہ این شبہات نائل گردند در ذکر و دعا کہ انوار متموج میگردند ہمین نور بسیلہ است کہ محیط اشیاء است و آن انبساط حضرت وجود است و دنیا کل ممکنات را ازین نور وجود زمین و آسمان و ہر چیز بیرون نیست پس این نور وجود در لحاظ داشتہ اداک آن می نمایند و خود را و اصل و موجد میدانند کہ حضرت حق سبحانہ محیط و ساری و دالیشان معاذ اللہ سبحانہ لبس کثملہ فیسی و هو الہیسمیع العلیم حضرت سلامت بیعت خلفاء و صحابہ کرام پر دست ہمہ گیر محض برائے متابعت است و ترویج اسلام با این بیعت کسب فیوض ہم میگردند و اگر نمیکردند فضل سابق بر لاحق چگونہ ثابت شود۔

مکتوب شخصیت و پنجم

بشاہ پیر محمد کشمیری در بیان آنکہ تاثیر کہ در مریدان شما ظاہر میشود

از خود نہ فہمند این ہمہ از پیران کبار است و بعضی نصائح ضروری

خدمت شریف شاہ صاحب حقائق و معارف دستگاہ حضرت پیر محمد شاہ صاحب سلم اللہ تعالیٰ و جلیلہ الذنوبین اما از فقیر غلام علی عفی عنہ بعد سلام و دعا کے گمان استقامت و عاقبت رسالت معلوم با دستا کم کریم بیک معتمد دومہ بار رسید بنیت الہی سبحانہ تاثیر قوی در توجہ پیدا شدہ و مردم طلبان بیع آمدہ اند اعجازت و خلافت ہم دادہ اند الحمد للہ تعالیٰ زیادہ تر ترقیات تکرامت فرمایہ این تاثیر از جائے دیگر است لشکر پیران کبار رحمۃ اللہ علیہم لازم شتا سند و بان بہتد غرہ نشوند مباد استدرایع باشد معاذ اللہ ہمیشہ خایف و ترسان باشند بزرگ و مراقبہ و ہمدخت نسبت باطن ہونہ اعمال اوقات خود محمد دارند و یاس و نا امیدی از ماسوی وقوع از فضل خدا سبحانہ و خلوت و انزوا شعار خود سوا یہ حضرت و آبرو کے طہ نمایند از انکار و اقرار پروا نکنند اقرار از ہمہ تنائے الحق و انکار از

شامت اعمال ماست مستغفر باشد و منفعل دل شکسته و فتنی این کار است و این نوع نیز شکست
میسر نمیشود و در اجازت تامل بسیار باید نمود و دام حشود و جمعیت و ترک و اعمال و کثرت اعمال و
تاثير ضرر ماست آنچه از عینیب برسد جمعه فقر است و دارند مساکین و در صحبت شهابیه باشند بخودش خوانند
خوانند و بیسوزند نمیکنند تب تفسیر و حدیث و علوم صوفیه و کتب بات شریف حضرت توحید و توحید علی
در مجلس شهابیه در حبیب شناسند مخالف از فائده باشند متواضع و متذلل مسکین بیچاره فقیر و آواره و آوار
خود را بر کتانه دارند و نیز در دوا و یا دوا دارند و السلام کلمات را منسوب به خود میگویند و السلام
محض بیدان و قلای یومی را از تقدیر الهی تعالی اندکی پورا شده انظار میرسد تا آنکه بیشتر از بیدان و
ترک رنجشها نمودن شمار دوستان خدا است و شمع نور الهی که تو میباشی اصل کار و فایده است و پس از نسبت
و صفت از خود منتفی شود و دور و دور شود و سال این است و پس از آنکه استغفار کند از آنکه این
باشد و باشد و آتیه در پیش از چه صیغه محضر و سخن سپاسه با تو ای خدا و خداوندی که در پیش
حاصل زندگیت :

مکتوب شامت و ششم

در بیان تقید کردن نماز در اول وقت با جماعت و بعضی مسائل
آن و نوافل و تلاوت و درود و استغفار که سبب ترقیات باطن است
و ذکر اکرم ذات و نفی و اثبات محل الطائف

بعد از صلوٰة وضع یاد که نماز اول وقت با جماعت است و انما یند و ترتیل حدیث در قرآن بکند و قود
و جلسه در نماز فرض و نزد علماء تنقیه واجب و سبک بسیت فومه و جلسه رفته است آنرا قریب واجب
سید اند برک آن حمدا اعاده نماید و تبرک آن بسپویده و هو واجب میشود قاضی خان مفتی حنفی در فتاوی
نور چنین مقرر کرده و پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم تا به ترک قومه و جلسه و ترک نماز نیست و در نماز
نزد و فرموده اند صلوٰة کمال یتو فی السلی نماز خوانند چنانچه دیدید که من نماز میخوانم و بعد از نماز تسبیح و تکبیر
و تکبیر چنانچه معمول است و درود خوانده متوجه بدل منتظر فیض از مبد و فیاض باید نشست تا در نماز چه کیفیت
و چه فیض عنایت کرده اند تمجید و اشراق و چاشت و اقامین و وقت نطق و درود و استغفار و قرائت سوره
تبارک الذی و هر سه قل معمول بندگان است و اوقات روز و روزه را از تقدیر دانست چون در نماز کردن و
اندر خود را بگویند کار ساز بسجده و سجده و ادا کئے و طاعت و اعمال و دام ذکر بدل و زبان نمودن در هر
نفس توجیه بدل و توجیه دل بجنب حضرت حق داشتن و دل را از خاطر گذشته و آئینده گامداشتن و بندگراهم

ذات باشد یا نفی و اثبات بافتقار تمام پر و خفتن و هیچ مقصود در خاطر نداشته و خود را ناقابل و نالائق ذکر حضرت حق سبحانہ دانستہ و یقین نموده مذمت حضرت کریم مطلق سبحانہ بر خود دیده از این اعمال و اذکار عوض نخواستن و ترغیب ذکر اعمال نعتی است کہ شکر آن محال است در گفتگو بآراء و جدال و بحث نکردن این است طریقی اہل معرفت اللہ تعالیٰ ہمہ مخلصان را و این فقیر حقیر عمر ضائع کرده رایتزبان سعادتمشرف دارد آمین کلمہ تجید و سبحان اللہ و بحمدہ و کلمہ توحید و تلاوت و طیفہ باید نمود آنچه میسر شود در ہر عمل توجہ بدل و آگاہی حضرت حق سبحانہ ضرور است تا عمل قابل قبول گردد و در روزہ از غیبت و دروغ و لغو و احتراز کرد واجب است مراقبہ احدیت صرفہ و مراقبہ معیت لازم است تا وصلہ پیدا شود و بعد فراغت از وظائف مشغول کتب حدیث و علوم صوفیہ کسب سعادت نمودن ضرور است و ترک عادات و حرکات و سکات و ملاقات مردم و اکل و شرب و خواب بتوسط نمودن و رعایت اعتدال کردن ضرور است کسی را کہ در طریقی حضرت مجدد رضی اللہ تعالیٰ عنہ مناسبہ با لطائف فوقانی دست دادہ و از مراقبات آن درمات خطی یافتہ التزام آن مراقبات و لوافل نماز و طول قنوت بر ارکان نماز اطلاق می نمایند در نماز و کثرت تلاوت و درود سعی نماید تا بہ ترقیات کثیرہ برسد بیان طریقی اول از لطیفہ قذب کہ محل آن زیر پستان چپ مائل بہ پہلو است ذکر اسم ذات اللہ نمایند تا کہ حرکت پر حلاوت پیدا شود باز از لطیفہ روح کہ محل آن زیر پستان راست محاذی آن است ذکر میکنند باز از لطیفہ سر کہ محل آن برابر پستان چپ بقاصدہ دو انگشت و وسط سینہ است باز از لطیفہ خفی کہ محل آن برابر پستان راست بقاصدہ دو انگشت و وسط سینہ است باز از لطیفہ اخفی کہ محل آن عین وسط سینہ است باز از لطیفہ نفس کہ محل آن پیشانی است باز از تمام بدن کہ آنرا سلطان الادکار گویند دل را از خواطر گذشته و آیندہ نگاہ داشته و توجہ بدل نموده ذکر می کنند باز نفی و اثبات معمول است زبان را بکلام سپہا بندہ و دم را بر نیرناف بندہ نموده بزبان خیال کلمہ لا بد ماغ رسانند کلمہ اللہ را بر دوش رسانند الا اللہ بر دل ضرب می نمایند بطورے کہ گندآن بر لطائف خمسہ افتد معنی اینست کہ نیست هیچ مقصود بجز ذات پاک وقت مشغولی اہل بست و بیخ بار استغفار نموده و فائزہ بزرگان خواندہ ذکر می نمایند ہر گاہ کیفیت و جمعیت پیدا می شود آنرا نگاہ میدارند و اگر مستور شود باز ذکر می کنند

مکتوب شخصیت و مہتمم

در دفع شبہات بعضی منکران کہ بے تحقیق بر کلام فیض نظام حضرت

امام ربانی مجدد الف ثانی رضی اللہ عنہ

بعد حمد و صلوة معلوم نمایند کہ بر کلام حضرت مجدد حمۃ اللہ علیہم بے تحقیق اعتراضہا می نمایند میگویند

کہ ایشان بجناب حضرت غوث الثقلین رضی اللہ تعالیٰ عنہم آنچه نہ لائق شان آدمی است نوشته اند
معاذ اللہ این چه دروغ بیفروغ است یا وہ گویان میگویند غفر اللہ لہم ایشان در سالہ مبدا و معاو کہ منسوب
است بایشان نوشته اند درین عروج اخیر کہ عروج در مقامات اصل است باین فقیر مدوا از رحانیت حضرت
غوث اعظم محی الدین شیخ عبدالقادر بود و قدس اللہ تعالیٰ سہ الاقدس و بقوت تصرف از آن مقام گذریند
و باصل الاصل و اصل گردانیدند و نیز نوشته اند کہ از مشایخ عظام حشمتیه روحانیت حضرت خواجہ قطب الدین
پیش از دیگران امداد این درویش فرمودند رحمۃ اللہ علیہم و در سالہ مکاشفات غیبیہ کہ از مکشوفات ایشان
است میفرمایند رحمۃ اللہ علیہم باید دانست کہ واصلان ذات ازین بزم گویان را کہ با فردا ملقب اند نیز اقل
قلیل اند اکابر صاحب دائمہ اثنا عشر از اہل بیت رضوان اللہ علیہم اجمعین باین دولت فائز اند و از اکابر
اولیاء اللہ حضرت الثقلین قطب ربانی محی الدین شیخ عبدالقادر جیلانی قدس اللہ سرہ و الاقدس باین دولت
ممتاز اند و درین مقام شان خاص دارند اولیاء دیگر از ان خصوصیت قلیل النصیب اند و ہمین امتیاز فاضلی
باعث علو شان ایشان شدہ است کہ فرمودہ اند قدیمی ہذا علی رقبہ کل ولی اللہ اگر چه دیگران
را ہم فغافل و کرامت بسیار است اما قرب ایشان باین خصوصیت از ہمہ زیادہ تر است و در عروج باین
کیفیت کہسے بایشان نمیرسد و باصحاب و ائمہ اثنا عشر درین باب مشارک اند فاللہ فضل اللہ بوثیہ
من بشاء واللہ ذوالفضل العظیم و در جلد ثالث مکتوبات خود را آخر مکتوب آخر نوشته اند رحمۃ اللہ
علیہم ہر گز فیض و ہدایت میرسد توسط ائمہ اثنا عشر علی الترتیب بودہ رضی اللہ تعالیٰ عنہم تا آنکہ نزول
بشیخ عبدالقادر رسید قدس سرہ منسوب مذکور بایشان مفوض گشت و معلوم فیوض و برکات درین راہ بہر کہ
باشد ناقطاب و نجباء توسط ثرلیت او مفہوم میشود چہ این منصب غیر او را میسر نشدہ تا معاملہ توسط فیضان
برپا است بموسل است رحمۃ اللہ علیہ و بہان مکتوب خود را بایب و حضرت غوث الثقلین را منیب
نوشته اند و خلیفہ خلعت پیر خود می باشد چنانچہ ماد از خورشید اما قول بے صرفہ گویان کہ نزول حضرت
غوث الثقلین ناقص نوشته اند معاذ اللہ این افزا است کہ در هیچ جا این لفظ و نسبت نقصان با آنجا
مستطاب تحریر نکرده مگر این عبارت کہ عروج شان از اکثر اولیاء برتر واقع شدہ و ہمین است سبب کثرت
ظہور خوارق آنجناب در مکتوبات متبرکہ نیست و اینہم است در کلام ایشان کہ ہر گز عروج بلند تر نزول
او کامل تر خواہد بود و نوشته اند چندانکہ نزول کامل تر فادہ فیوض از و زیادہ تر خواہد بود و افاضات و
اشاعت انوار طریقہ سنیفہ و شریفیہ کہ از جناب حضرت غوث الثقلین رضی اللہ تعالیٰ عنہم بنظر آید
مقدور بیان نیست بدانکہ بے ادبی در جناب اولیاء رحمۃ اللہ علیہم فسق است و هیچ فاسق و مبتدع ولی
نمیشود و قال اللہ تعالیٰ ان اولیاء اللہ الا المتقون بدانکہ اتباع سنت موجب فضل اولیاء و طرق میشود
حاصل درویش عقیدہ صحیح اہل سنت و جماعت و اخلاق و اعمال و احوال باطنی است و در طریقہ حضرت مجدد

کہ طریقت حضرت بہاول الدین رضی اللہ عنہما است بے مزج بدست لغ است بے تعجب نظر مبادی کردہ احوال متوسلین طریقہ
ابن اکابر رضی اللہ تعالیٰ عنہم اللہم ثبتنا علی طریقہم المستقیمہ آمین کیسکہ ملاحظہ مکتوبات نماید هیچ اعتراض
نخواہد یافت والسلام امر بطلب صلوة ابراہیمی علیہا الصلوٰۃ ہمہ امت صادر شد پس صلوة ابراہیمی
بہر معنی کہ باشد امت را در تحقیق آن دخلی است از یکے کم و از یکے زیادہ واللہ اعلم و انبیاء و علیہم
الصلوٰۃ را بواسطہ امت تواریخ میرسد الدال علی الخیر کما علمہ و یرفع توسط ازہ مشایخ تا کل شدہ اند حضرت
عالمہ صدیقہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا در وقت نزول آیتہ برائتہ ایشان فرمودہ اند محمد خدا میکیم و
بس در غلبہ احوال کلمات مصروف عن الظاہر بسیار صادر شدہ تا دیلات آن کردہ اند پس تاویل را در
کلام دخلی ثابت است والسلام

مکتوب شخصیت و ششم

در بیان تحقیق مسئلہ وحدت وجود و مابیناسب ذلک

معلوم نماید کہ مولوی نور محمد جواد فقیر یہ سید نہ کہ نزد تو تحقیق مسئلہ وحدت وجود چلیست گفتہ
ہند یہ باطن ضرور است و ازین گفتگو چہ فائدہ در وقت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و اصحاب
کرام رضی اللہ عنہم ازین توحید ہرگز نبود اقبال باختر و اعراض از دنیا و اتباع پیغمبر خدا صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم ظاہراً و باطناً قبلہ ہمت داشتند در آخر قرن ثانی صوفیہ پیدا شدند و مجاہدات قرینہ کہ آنرا
جہاد اکبر فرمودہ اند موافق این آیت شریفہ والذین جاہدوا فینا لنجدینہم سبیلاً و
نترک و یجریہ و خلوت و انزوا و کثرت اذکار طریقہ خود نمودند پس بکثرت اذکار و طاعات و تصفیہ
قلب و تزکیہ نفس محبت علیہ نمود و در غلبہ محبت و ذوق و حال این اسرار ظاہر شد ہر گراہی باطن
و مجاہدات و غلبہ محبت این معرفت مکشوف شود برا و حجت میتوان شد نہ بر غیر او کیسکہ بتقلید و
خیال بختن و غلبہ و ہم و مطالعہ کتب توحید این چنین سخن بر زبان راند قاضی مسلمانان او ہما
نہر نماید علما ازین معرفت انکاری نمایند شیخ علاؤ الدولہ سمنانی و روز بہان بقلی انہ صوفیہ
رحمۃ اللہ علیہما منکر اند این معرفت را آنچه مختلف فیہ باشد اعتقاد آن روانیت جاہلان و
غافلان را ازین گفتگو منع می باید کرد تا بجناب کبریا سبحانہ بے باکی و بے ادبی نکنند گفت شیخ
علاؤ الدولہ لشیخ ابن عربی و رعاشیہ فتوحات اسے شیخ اگر کسی ترا عین فضلہ تو گوید بسیار
رنجہ گردی بجناب مقدس منزہ ابن چنین بے ادبی میکنی معاذ اللہ سبحان اللہ تب الیہ حضرت مجدد
فرمودہ اند این معرفت کہ دیدن یکسہی است در ممکنات ندانستن و خیال بختن در سیر لطیفہ قلب
پیش می آید و اندام حال قلبی است نہ حقیقت امر در لطافت دیگر اسرار علیحدہ دست میدہد

در سیر لطیفہ روح سلب نسبت صفات از خود انقساب آن بحضرت حق سبحانہ و در سیر لطیفہ
 سر اضحلال ذات سالک در ذات او توالی و در سیر لطیفہ خفی تفرید جناب کبریا از جمیع
 مظاہر و در سیر لطیفہ اخفی اتخلق با حلق الہی سبحانہ و در سیر لطیفہ نفس ظہور توحید شہودی و
 آن دیدن شہود حضرت حق سبحانہ است و در مظاہر کوفیہ و در سیر لطیفہ عالم خلق حقیقت
 بندگی العبد العبد و الحق حق جل جلالہ میگردود و چندانکہ نسبت باطن بلند تر میرود قوت در
 عقاید حقہ کہ معارف انبیاء است علیہم السلام و در عبودیت دست میدہد حاصل
 فنا و بقا کہ در طریقت و حقیقت رو میدہد آن است کہ آنچه نظری است بدہی گردد و آنچه
 استدلالی است کشفی شود و ہوا تابع گردد چنانچہ آورده است پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ
 و آلہ وسلم قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم لا یؤمن احدکم حق
 یكون ہواہ تبعاً لما جئت بہ من ظہور سر توحید از احوال قلب است و آن یک لطیفہ است
 از لطائف عشرہ بجان اللہ و بجدہ کیسکے سلوک مقامات این طریقہ از مشایخ عظام کردہ نہایت
 سلوک این طریقہ رسیدہ است بروی ظاہر است کہ توحید از احوال قلبی است حقیقت امر
 بگفت دشنود و میرود مظاہر مکتوبات علمی حاصل میشود نہ حالات و کیفیات و انوار و اسرار
 و رقیامت شوقیامت را بین خود السلام خود را منسوب نمودن بطریقہ حضرت مجدد
 مذکر قلبی بآنکہ آبا و اجداد مجددی بودند بدون کسب جمیع مقامات و آنچه در این طریقہ حاصل
 میشود دور است از عقل و طریقہ حضرت مجدد علماء و عقلاء کسب کردہ شہادت بہ صدق
 معارف و حالات و انوار و اسرار آن مادہ اند و در ان شہیت و شہود نیست حق تعالیٰ بفضل
 خود ریزی فرماید سے بوقت صبح شود ہم چہ روز معلومت یو کہ باکہ باختر عشق در شب در بجدہ یو ہر
 کہ بآن مقامات طریقہ حضرت مجدد رحمۃ اللہ علیہ و بحالات و اسرار و کیفیات ہر مقام
 قائم گردیدہ معارف ایشان بروی حجت است نہ بر غیر آن ۴

مکتوب شخصیت و نغم

در بیان آنکہ نسبت در میان خالق و مخلوق مثل نسبت کوزہ و
 کلال است و اسرار و اتحاد و عینیت کہ بر جان بازان راہ
 الہی مکشوف شداند باعث آن غلبہ محبت است و کثرت ذکر
 و ترک مالوفات و بیان شہ از احوال حضرت مجدد ذکہ بخدمت

پدر بزرگوار خود نسبت توحید وجودی حاصل نموده بودند و باز توحید
حضرت خواجہ محمد باقی رضا توحید شہودی عیاناً دریافتند و آنکہ توحید
وجودی مقتضائے لطیفہ قلب است و در لطائف فوقانی ازین
توحید هیچ نیست آنجا اول توحید شہودی باز محض نسبت بندگی
ثابت است خواجہ محمد اکرم خان حیدر آبادی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

فقیر غلام علی عفی عنہ بعد صلوة واضح می نماید کہ از کتاب وسنت ثابت است کہ نسبت
خالقیت و مخلوقیت مثل نسبت کونہ و کلال فیما بین حضرت حق سبحانہ بے تاویل و تأمل ظاہر
است و مدار شرع شریف و بعثت انبیاء علیہم السلام بر غیریت است خلق غیر خدا است تعالی
او امر حق سبحانہ تعالیٰ امثل جہاد و حج و نماز و غیرہ مبتنی از محض غیریت است در اصحاب
کرام و کلام ایشان رضی اللہ تعالیٰ عنہم بجز بندگی خود و معبودیت حق سبحانہ ہرگز دریافت نمیشود و
آنچہ از جناب امیر المؤمنین خلیفہ رسول اللہ حضرت علی مرتضیٰ کس مر اللہ وجہہ
اتحاد و توحید نقل کنند ثابت نمیشود و کما لے کہ در قرن اول از حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
بأہل آن رسیدہ مقتضی نسبت بندگی است با حق تبارک و تعالیٰ در قرون متاخرہ صوفیہ علیہ پدید آمد
و کما لے دیگر از ان حضرت حق سبحانہ بر این کاہر ظاہر شد و آن نسبت قلبی است مقتضائے آن ذوق
و شوق و نعرہ و آہ است گرمی و حرارت محبت کہ از صوفیہ صافیہ مرویست از کثرت ذکر و ترک
مالوفات غلبہ محبت ظہور یافت و آن باعث اتحاد و توحید گردید مجنوں حامری از ترک مرغوبات و
کثرت ذکر و خیال لیلی انامی گفت و جسم کشیت اتحاد پیدا کرد از ریاضت و ترک مرغوبات جسم
حکم روح پیدا می نماید و از غلبہ محبت بر تنزیہ متحد میشود در دید سالک نہ در واقع تعالیٰ اللہ
سبحانہ عن ذلک آفتاب و مائتہ با بصفات خود منعکس میشود و غیریت در نظر تیز بین باقی است
پیرا حضرت مجدد رضی اللہ تعالیٰ عنہ از پدر خود رسالت توحید خواندہ توحید علمی حاصل کردند و در محبت
حضرت شیخ المشائخ خواجہ محمد باقی باللہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ این توحید شہوداً و عیاناً دریافتند باز
ایشان از تزیات عنایت شد از ان جہت توحید شہودی بیان کردند در این توحید وحدت شہود است
و جرم آئینہ کہ در آن آفتاب میتابد و از شعشان انوار و حرارت گویا در دے آفتاب موجود است

و او در خارج موجود است و در توحید و جودی ممکنات در دید امواج وجود حضرت حق است بجهت معلوم نمایند که از کثرت ذکر و ثواب غلبه محبت میشود ازین غلبه سکر و سکر بر این توحید باعث میشود و اهل سکر باین دید معذورند و آنچه محض خیال بچشم کنند بکفر نزدیک است و الحاد و زندقه اعتباری ندارد و از مقتضای لطیفه قلبی است که این معرفت پیش می آید و در سیر لطافت فوقانی ازین توحید هیچ نیست آنجا اول توحید شهودی باز محض نسبت بندگی ثابت می شود و بالتراب و رب الارباب و در صحبت این ناچیز اگر خدا خواهد در سیر قلبی توحید و جودی پر تو سوائی اندازد و اگر کسی بسیر لطافت فوقانی میرسد ازین معرفت نام و نشان نمی یابد همه اوست کویان اگر در غلبه سکر و احوال این توحید بر زبان آرند معذورند لیکن در تصور موجود است ما را و مسلمانان را نسبت بندگی و غیرت عقیده باید نمود و بوظائف عبودیت عمل بسیر باید برد اگر حیاتی بقیه اختیار طریق تصوف و کثرت محبت و دیگر چیز بر زبان آید لا باس بیکر عقیده موافق کتاب و سنت لازم باید گرفت و ازین بزیان بازار بیان و بیگیان استغفار باید نمود و حضرت علامه جامی و حضرت ابن عربی رحمۃ اللہ علیهما درین مسئله معذورند اهل عقل و شرع با ایشان اقتناع نمی کنند اگر مثل آنها از کثرت ثواب و ثواب و ثواب و ثواب یاقت شود و میناید و نسبتها که فیما بین خالق و مخلوق و راس و علماء ظاهر است نسبت مخلوقیت است که اهل سنت و جماعت گفته اند کشف و شهود بندگان است حجت بر ایشان است نه بر دیگران بدون کشف خلاف علماء محل خطر است

مکتوب سہمقام دوم

در منشاء توحید و جودی و اثبات و انزال آن در لطیفه قلب و بیان مقامات دیگر که فوق وحدت الوجود بمکاشفہ حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ ثبوت پیوستہ اند و بیان آنکه در حدیث شریف آمده کہ حاصل الیقینیت کہ تا مردم در نظر مومن کمتر از یثک شتر نباشد مومن نشود و فرق در مکشوفات حضرت محی الدین ابن العربی و حضرت محمد رضی اللہ عنہ

بسم اللہ الرحمن الرحیم

حضرت خواجہ حسن ارشاد کرده اند کہ معرفت توحید و جودی متفق علیہاے جمیع عارفان است شک

نیست کہ طریقہ صوفیہ علیہ از کثرت نوافل و عبادات و اذکار موجب غلبہ محبت میشود آن سبب اتحاد
 با محبوب میگردد و مجنون عامری در غلبہ محبت مخلوقے ترک مالونات خود کرده بذكر و تصور مقصودش پرداخت
 دعوائے انانی را کرد و صوفیہ صافیہ را کہ ریاضات و مراقبات و توجہ تام بحضرت ذات پاک دارند اگر چه
 آنجناب قدسی قباب در غایت تنزیہ است از غلبہ محبت تمحیل متیقن میگردد این ہمہ اوست علیہ محبت است
 کہ دو بدن کثیف را یکے گردانید اگر روح لطیف را با مرتبہ مقدسہ الہیہ سبحانہ کہ معیت ادا از ایمانیات
 است تمحیل با اتحاد گرداند و در نیست پیران مائیز باین معرفت قرار دارند لیکن علاؤ الدولہ سمنانی ابوالمکارم
 حضرت رکن الدین رحمۃ اللہ علیہ و اثبات ایشان ازین معرفت تحاشد اند با حضرت عبدالرزاق کاشی رحمۃ
 اللہ علیہ چه معارضہ فرموده و آن رقوبدل در لطافت حضرت ملا جامی رحمۃ اللہ علیہ مذکور است و
 بزرگان سہرندی بعد اثبات این مسئلہ معارف دیگر بیان کرده آرے آیت شریفہ قل رب زدنی علما اشار
 است بآنکہ کمال انسانی منحصر در حصول یک نحو علم نیست و جم غفیر مقرر است بآنکہ صوفیہ کہ این دیدہ کمال
 دانستہ اند و ہمے پیش نیست علماء و خلاف آن گفته اند و آن موافق است بشرع شریف کہ بناٹے
 آن بر غیرت است کفر و اسلام را یکے اعتقاد کردن نہ از عقل است علیہ سکاست کہ باین اتحاد باعث
 شدہ باین غلبہ معذورانند این عقیدہ را سبب حصول و وصول دانستن معلوم نیست کہ از کجا بر آورده شد
 از حصول و وصول بعد رفع حجب ظلمانی کہ رذائل نفسانی و وساوس شیطانی است و مستور شدن احوال و صفات
 از نظر است مرتبہ احسان دست مبدہ کائنات ای عین و کائنات برای اللہ سبحانہ ہلہنا
 از صحابہ کرام مروی است کہ کُلّ عارفان اند رضی اللہ تعالیٰ عنہم و ازین ائمہ ہدی کہ نسبت اتحاد و غیبت
 ثابت نکرده و از جمیع اولیاء در علم و معرفت مرتبہ عالی دارند متاخران نقشبندیہ از طرف شیخ المشایخ حضرت
 خواجہ محمد باقی رحمۃ اللہ علیہم لطایف بسیار در یافتہ اند و در سیر سلطیفہ علوم و معارف جدیدہ بسیار
 کردہ اند و در سیر لطیفہ قلبیہ اسرار توحید وجودی بیان نموده اند و در لطائف فوقانی معارف دیگر یافتہ اند
 عالمے از اصحاب ایشان باین اسرار اعتراف کرده ہرگز متصور نمیشود کہ این قدر جماعت مسلمانان بفضلا
 و باطل اجماع نمایند و باب وحدت و حمدی از لکھا گذشتہ اند معاذ اللہ کہ بر بطلان جمع شوند باطل اند
 سایہ ایشان گریزان است رحمۃ اللہ علیہم و معارف توحید و اتحاد در کتب این اکابر موجود است ازین
 علوم برتر رفته باشند اگر چه در کتب یافتہ نمیشود و بجناب این کبریا اعتقاد درست داریم پس مقتضائے سیر
 لطیفہ قلبی است کہ از سکر و غلبہ محبت با چنین اسرار تکلم فرمودہ این فقیر تابع اکابر احمدیہ مجددیہ است
 ذوقا و وجدانا مقصود منحصر درین معرفت نیافتہ است و آنچه بزرگان احمدی مجددی گفته اند ہمہ راجع
 دیدہ است بہ مقام این عزیزان انوار و علوم علیحدہ دارد و مقامات عالم خلق ایشان چه انوار و وسعت
 نسبت دارد چه احوال ما کے لطیفہ بزرگی می بخشد جزا ہم اللہ خیر الجزاء تحریر این معانی بخدمت عالی

اگر ذوقاً و وجداناً نمی یافت هرگز نمیکرد بخدمت بزرگان طول کلام از ادب نیست خداے تعالیٰ مرا
 پیامزد و در حدیث شریف آمده که حاصل آن اینست که تا که مروم در نظر مومن کمتر از پشتک شر
 نباشد مومن نمی شود یعنی در نفع ضرر النافع هو اللہ سبحانہ الفاضل هو اللہ جل جلالہ معنی این عبارت
 شریف خود غرض ارشاد فرمایند موجودات اگر غیر حق نباشند پس رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
 و کعبه شریف و قرآن مجید و صوم و امثال آنرا چه ظن توان کرد و اشتغال با آنها چگونه درست آید و چه
 متبرکه که آنرا چگونه چنین باید دید که سلطان المشایخ رحمۃ اللہ علیهم فرموده اند سلطان المشایخ قدس
 اللہ سرہ العزیز عدم تأثیر خلق بیان فرموده اند آنکه رسول و کعبه و قرآن مجید و صلوٰۃ و صوم و غیر
 حق گفته اند و کلام قدما و حضرات چشتیه رحمۃ اللہ علیهم جز زهد و تعبد و ترک و انزوا نیست
 از اسرار توحید سخن نکرده اند متاخران خصوصاً جناب مبارک ابن عربی رحمۃ اللہ درین باب بسیار
 غلو دارند حضرت شیخ ابن عربی سند متاخران و حجت متقدمان اند علم توحید را بتفصیل بیان
 فرموده جزایم اللہ خیر الجزاء پیران ما از کلام ایشان استفادہ دارند چنانچه استفادہ ابن حاجب
 و ملا جامی و رضی در نحو از سیبویه ثابت است و جزئیات مسائل زیادہ تر از سیبویه بیان کرده
 اند این عبارت بحضرت خواجه حسن در مکتوبے نوشته ام علوم و معارف صوفیہ علیہ ناشی از صفائے
 وجدان است حجت است بر ایشان نہ بر غیر حضرت شیخ عبدالرزاق کاشی رحمۃ اللہ علیہ جمیع
 انبیاء علیہم السلام بہ مشرب توحید و جود و آن دیدن بیک ہستی است مثل امواج آب دریا در
 ممکنات و نہ دانستن کہ یکے است بتقلید کہ توحید بے مجاہدات و ریاضات و کثرت اذکار حاصل
 و معتبر نیست فرود آورده و لیئے از کتاب و سنت ندیدم عبدالرزاق بر وفق مدعاے خود کہ ثبوت توحید
 و جودی است ندانم و آنچه گویند کہ بدون این اعتقاد حصول و حصول میسر نیست آنرا ہم اصلے نیست
 از اصحاب کرام کہ ائمہ و اولاد ان در رضی اللہ تعالیٰ عنہم این اوایم اہل سکر ہیج مروی نیست اتباع
 اصحاب عظام رضی اللہ تعالیٰ عنہم اجمعین معمول نمودن واجب است حضرات مجددیہ مقامات
 طریقہ خود را بایار بیان کرده اند و قلب این معرفت را یافته و در لطافت عالم امر معارف دیگر
 تقریب کرده اند و در ولایات کیفیات دیگر و در کمالات سہ گانہ حالات و علوم دیگر و در حقایق عالم
 دیگر است و باین مقامات علماء و عقلاء ہزاران رسیدہ اند ہیج اشتباہے در آن نیست و در
 این مقامات عالیہ ہیج از توحید و جودی و شہودی مکشوف نمیشود ہمہ اینها اہل صحوا و متبع سنت
 کثر اللہ سبحانہ امثالہم بطریق اصحاب کرام علیہم الرضوان مناسبت دارند جز عبودیت و صفائے
 و یقین نقد حال شان نیست و در نسبتہا باطنی و سعتہا و بیگنیہا و لطافتہا مشہود دارند

سلطان المشایخ یعنی نظام الدین اولیا

در غایت

مکتوب مفتاد و یکم

نیز بنحو احسن صدور یافته در تعزیت برادر کلان ایشان خواجہ حسین
مرحوم و احوال اولیاء اللہ کہ بعضے از غموم محزون میگردند و بعضے از
آلام سرور میشوند و بعضے را غم و شادی مساوی است و بیان نسبت
چشمیہ و نسبت قادریہ و نسبت نقشبندیہ و نسبت احمدیہ محمدیہ
و فرق در میان نسبت طریقیہ و مابینا سبب ذالک

حضرت سلامت فقیر عبد اللہ المعروف غلام علی بعد سلام نیاز گذارش می نماید کرامت نامه گرامی
پور و مسعود بر الطاف شالہ بشارت رسان گردید ازین تحریر عنایت تقریر صریح دریافت میشود کہ هنوز
غم این ماتم بگر سوز خاطر عالم پرشوش میدارد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ امام مرسلان است فرمود اے
ابراہیم کہ پسرا آنحضرت است مادر غم تو غمنا کنیم و اشک از چشم مبارک میرفت در مقتضائے بشریت جاری
است حضرت سید محمد کیسود را از رحمۃ اللہ علیہم از مرگ پسر خود بچند بودہ در بیوشی میفرمود بجناب
مقدس قدوس منزہ از اذراکات سبحانہ ہندی اے پوتے تو پوت کی قدر کیا جانے فارسی اے بے
پسر تو قدر پسر چہ دانی یکے بود کہ در غمها شادی نماید و دیگرے در غموم محزون تر گردید یکے را ہر دو برابر بود
کسے را کہ اتباع حبیب خداست صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اور افضل است بر دیگران محمد را بنمود کہ مرچیں
باید بود در عنایت نامہ الفاظ تفویض ہم بود آری بے مقام تسلیم بندگی ثابت نشود تسلیم و رضا آخرین
مقامات سلوک است کہ ولایت بدون این مقامات و مقام جذبی صورت نہ بند و اللہ تعالیٰ بعد حصول
مقامات سلوک و مقام جذبی بولایت خاصہ کہ آن حصول معیت او سبحانہ است یا دراک بیچون و از علیہ شہود
معیت صفات بشریت و دعوی ہستی استہلاکے یا بد این پیر عمر ضائع کردہ را بواسطہ بزرگان مرحمت
فرماید حضرت سلامت افادہ فرمایند کہ نسبت چشمیہ عبارت از چلیست ذوق و شوق و لغو اثرات
لغوہ و گرمی چہر کہ لازم آن نسبت است میشود نہ ذات نسبت است این چہرہ کہ لازم نسبت است نسبت
قادریہ عالیہ عبارت از چلیست دیدن منامات و واقعات از لوازم آن نسبت است نسبت نقشبندیہ
بعد حصول ذکر قلبی و جمعیت نحو اطراف عبارت از حصول توجہ و یادداشت است کہ در دل گویا دیدہ نگہرانی پیدا
شود و آن توجہ بشمولے پیدا نماید تمام بدن را و نسبتہائے احمدیہ محمدیہ عبارت از پیدا شدن توجہ در ہر
لطیفہ از لطایف سبعہ تاکہ این توجہ نہ ایک گردد و حضور حق سبحانہ مانند حضور نفس سالک شود و

فلق و شوق و توجہ نماید در لطافت عالم خلق و سستی در افکار نسبت و لطافت احوال دست دہد ظهور
توحید از غلبہ محبت میشود از کثرت اذکار دست میدہد در ہر خاندان معمول است والسلام والا کرام ہو

مکتوب ہفتاد و دویم

بمیرورخ حسین صدر یافته در مذمت طلب دنیا و قیام کثرت

شغل علم طلب و علوم فلاسفہ و بعضی نصایح ضروریہ لازم گرفتار

صحبت فقر اگر بہتر از صدر نشینی اغنیا است و مایہ ناسب و لک

بخدمت شریف میر صاحب عالی مراتب سلمہم اللہ تعالیٰ لہد سلام اشتیاق گذارش می نماید قہر

کریم بور و مسعود مسرت رسانید تشریف شریف بان سمت بر من را بوجہ موجدہ ساختہ اند ہمہ آن خیر موجد

است آنچه بخاطر می آید از امور مہینہ گاہے منشی میشوند و گاہے محدث و گاہے خوش نویس گاہے

حافظ گاہے طبیب و راصل طینت سامی را میلے بدنیا است طبابت فن نافع است اما نظری باسباب

و تأثیر اند از دو موجب کسب صفائی محبت ہر کس میشود لہذا باین دو امر طلب شغل آن پیش نگریم ہم چنین

علوم فلاسفہ علمی است ازان اعراض کردم و شمار اطب و فلسفیت دو پرہیز از قضاے ہم نشینی عزیزان

است میخواہم کہ علم میراث کہ بوراشت از حضرت امیر المومنین علی و اہل بیت عظام رضی اللہ تعالیٰ عنہم

بدل یائے اہل صفار سیدہ و شمار ساینم و آن علم احوال است کہ از دوام ذکر و توجہ و تلاوت و دعا

و استغفار و غیرہ عنایت می نمایند سر از توحید و تقرب و ترک و تجرید و یأس از محتاجان و امید از

حضرت غنی سبحانہ داشتن برزق مضمون ساختن و در شہود حضرت حق سبحانہ استغراق داشتن

و ہو معکم اینما کنتم مطمح دل نمودن و آنچه در کتب صوفیہ مرقوم است اگرچہ درین وقت کہ وقت

کفر و فسق و بدعت است آن بسیار کم شدہ بہر حال چیزے نقد دہا میشود کہ ممتاز میگردد و در غی

کہ قصد آسمان نماید اگرچہ غیر سید مرزا و از شر گریہ آزاد میشود این ہمہ از صدور اہل بیت عظام

و اصحاب خیر الانام صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و صوفیہ کرام رسیدہ است شمارا لہذا ن لغت است

شب سمور گذشت و شب تنور گذشت و نر می سمور بجا سبہ نزدیک تراست و گرمی تنور از موافق

دعا آستان نشینی فقر بہتر از صدر گزینی اغنیا وفقکم اللہ تعالیٰ و ایای لم فضیلتہ سبحانہ

تعریف حکیم صاحب سلمہم اللہ سبحانہ لانا دات با دعا شکر یک دربار گاہ ایشان میشود سلامت

یابند با کرامت احوال خود اصلاح آن بر دعاے جناب سامی است عمر با خیر رسید وقت تداوی نیست

اندیشہ گناہان و جہل قبر و قیامت در نظر داریم امید کہ مغفرت نمایند تجاران و دانگراں و غیر ہم پیشہ آباد

میخواهند ویران استقامت دارند مگر این مردم از آن اجتناب دارند شیوع جہل آنان است:

مکتوب ہفتاد و سوم

بخواجہ حسن مودود و صدور یافته و احوال والد ماجد خود که نسبت قادریہ
داشتند نور اللہ مرقدہ و احوال استفادہ خود بطریقہ انیقہ نقشبندیہ
و جواب بعضی اعتراضات کہ ملا عبدالحق بر کلام حضرت مجدد نموده اند
از کلام ملا مسطور

بسم اللہ الرحمن الرحیم

حضرت سلامت این کمترین درویشان بلکہ تنگ و عمار ایشان خانہ زاد قادریہ است و
بزرگان من قادری بودند پدرم بولایت قادریہ مشرف گشتند مزار ایشان دلیلی است بر آن انکار
شائع برین خاندان دین ناہم اثری داشت ارادہ الکی سوانہ و تقدیر باین خاندان مستبعد ساخت
لیک در دل گرفتگی بود پس بمطالعہ کلام و مقالات حضرت مجدد شرف یافت و مناسبی کہ بفیوض ایشان
رسید آن اوام نائل شد بلکہ رسالہ در جواب حضرت شیخ عبدالحق رحمۃ اللہ علیہ کہ بے تحقیق محض
باستماع سخنان بے صرفہ گویان در انکار و اعتراضات بر کلام حضرت مجدد نوشته زبان طاعنان
و ساز ساختند تحریر کردہ ام سبحان اللہ من جاہل کجاء مقابلہ حضرت شیخ عبدالحق رحمۃ اللہ علیہ کجا
از اینجا احوال اعتراضات دریافت میشود کہ جاہلے آن اعتراضات بردار پس اعتراضات قدری
ندار و حکیم ذکاء اللہ خان صاحب بعد مطالعہ آن رسالہ فرمودند کہ این رسالہ در رد و اعتراضات
کافی است و حضرت شیخ عبدالحق رحمۃ اللہ علیہ در مکتوبات موسومہ بنام حضرت میرزا حسام الدین
خلیفہ حضرت خواجہ محمد باقی باللہ رحمۃ اللہ علیہما نوشته اند کہ در دل چیزے از غیب افتادہ آن
اعتراضات نمائد کہ با چنین عزیزان بد نیاید بود غشاوہ بشریت نمائدہ گفتم من سبحان اللہ آن
اعتراضات از بشریت بودند تا یہ حقانیت چنانچہ خود اقرار کردند انیست حال کل علما اللہم
اغفر جم غفیرے از مخلصان جواب انکار نیست اند حضرت مجدد سید المرسلین صلی اللہ علیہ وسلم
را نبی الانبیاء نوشته اند و ہمہ سری ما کفر نوشته اند میگویند انچہ اللہ تعالیٰ مرا از قرب و کمال عطا فرمود
بواسطہ سید انبیاء است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و اتباع او و پیچ ولی با دنی نبی بلکہ پیچ یک صاحب
گرام نمیرسد اولین قرنی باشد یا عمر بن عبد العزیز رحمۃ اللہ علیہما نوشته اند کہ ولایت و معرفت و

ناظم یعنی عبد اللہ دہلوی رحمۃ اللہ علیہ

نقائات

بر خاندان مجددیہ

بر خاندان مجددیہ

علوم باطن ہمہ را بواسطہ حضرت خواجه خاجگان پیر من محمد باقی است قدس سوان العتوب و باین طریق
تصوف تا بلکہ مولویت در علم باطن بنظر عنایت پیر خود حضرت خواجه محمد باقی رسیدہ ام اگر سر خود ندائے
آستانہ مبارک ایشان ہمہ عمر نمایم هیچ از خدمت نکرده باشم در بارہ اولیاء عظام نوشتہ اند کہ این کمینہ
خوشہ چین وزلہ پر دار ذیل ایشان است خگر نعمتہاے اینہا مقدور من نیست نوشتہ اند کہ از غلبہ دید
قصود فنا خود را از کافر فرنگ بد ترمی یا بم فکیف از کبراء دین در بارہ حضرت ابن عربی رحمۃ اللہ علیہ
نوشتہ اند کہ شیخ مقتدائے متاخران و سند متقدمان است مایز از خوان نعمت او ہرہ یافتہ ایم آنچه از
معارف از حضرت شیخ باقی ماندہ آنرا بیان کردہ ایم چنانچہ در نحو سیلویہ و دیگران از قدما استادانند و صاحب
کافیہ و رضی تابع آہنہا و اوش خوران اکابر اند حضرت شیخ ابن عربی از مقبولان است منکر او در خطر
نوشتہ اند کہ حضرت غوث الثقلین و اسطہ فیض ولایت اند گریا در زمرہ اصحاب کرام و اہل بیت عظام
اند رضی اللہ تعالیٰ عنہم نوشتہ اند کہ توجہ حضرت غوث الثقلین و حضرت خواجه قلب الدین رضی اللہ
تعالیٰ عنہما من ترقیات رسیدہ ام حضرت سلامت معلوم نیست کہ مکتوبات حضرت مجدد بتفصیل
بمطالعہ مبارک آمدہ است آن مکتوبات پیش این فقیر و مولانا خالد رومی سلمہ اللہ تعالیٰ از فقیر
با خود برد و این مولانا خالد نام این ناچیز شنیدہ از سلیمانہ کہ بہت منزل آن طرف روم است پیش
فقیر حقیر آمدہ تا دہ ماہ در خلوت نشستہ استفادہ کردہ رفت و ملک خود و بغداد شریف و آن
طرفنا مقتدائے طالبان حق سوانہ است سبحان اللہ من ناچیز و علما ازین حقیر استفادہ نمودہ طریقہ باطن
تلقین نمایند ان اللہ یفعل بالضعیف ما یتحیر فیہ القوی اقل انکار حضرت مجدد کرد و صرف
بیجا گفت آخر بعد حاصل فیض طریقہ مجددیہ بسیار معتقد شد و مکتوبات حضرت مجدد با خود برد کہ عربی نمود
دفع منکران خواہم کرد از ان ملک یکے را از شاگردان خود با عرضی احوال خود و تحفہ نماز سے برائے
این فقیر فرستادہ و نوشتہ کہ پانصد عالم متجربین ملک طریقہ مجددیہ از من گرفتہ بہ نسبت رسیدہ اند
سلمہ اللہ تعالیٰ الترویج الطریقۃ المجرتہ مولوی ہراتی عالمی متبحر اول انکار داشت بعد کسب طریقہ
سخت معتقد حضرت مجدد شدہ در کابل و غزنی و قندہار مرآۃ مرشدان این طریقہ است حالا پیر ضعیف
شدہ ام کسل غالب است قصود و رادقات راہ یافتہ اللہ تعالیٰ عاقبت بخیر فرماید امید دار
دعا است حضرت سلامت حضرت خواجه شمس الدین رحمۃ اللہ علیہ بجال جندہ بسیار مہربان بودند
از دوران فقیر را دیدہ از اسب فرومی آمدند و من گواہم کہ ایشان کیفیت باطن داشتند حضرت
سلامت چہ خوش باشند کہ آنحضرت برائے زیارت مزارات مقدسہ قدم فرمایند و زیارت ضعیفا
را حاصل شود حضرت سلطان المشائخ رحمۃ اللہ علیہ در وقت ملاقات حضرت شیخ رکن الدین
رحمۃ اللہ علیہ فرمودند کہ رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم محض برائے تربیت ضعیفان

در مدنی تشریف فرمودند شیخ رکن الدین فرمودند که بعضی ترقیات موقوف بر فقر و ضعف و مدنی منورہ بود
ازین جهت رفتند حضرت شیخ عبدالحق رحمۃ اللہ علیہ ازین توجیہ شیخ رکن الدین خوش نیستند عجب
چرا خوش نیستند بنی را بواسطہ ہدایت امت ثواب بامیر سدا لیل علی الخیر کفاعلہ اللہ تعالیٰ
این فقر و آن حضرت را در یاد خود داشته عاقبت بخیر فرماید آمین زیادہ امیدوار دعا است والسلام
حضرت سلامت آنچه حاصل انا اختیار طریقہ علیہ صوفیہ است عقیدہ صحیحہ اہل سنت و جماعتہ و توفیق
اعمال مہمات فتنہ و اخلاق صبر و توکل و غیرہما و احوال باطن از حضور و یادداشت و انوار و اصحاب این
طریقہ موجود است از پیران کسب کردہ اند

مکتوب ہفتاد و چہارم

در جواب بعضی طعنہا کہ بر این طریقہ شریفہ بطور ایہام نوشتہ بود
و بر مزو اشارت مع احوال بیعت حضرت مجدد و حضرت میرزا
صاحب قبلہ و بیان توحید و جود و شہودی نیز بخواجه حسن صدیق یافتہ
حضرت سلامت سلمکم اللہ تعالیٰ لا انتفاع المسلمین و الباقی از جانب غلام علی عفی عنہ
سلام و نیاز و تحیہ اسلام السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ بعرض میرساند صحیفہ شریفہ یکہ صحائف
منیفہ بود و مسعود ممتاز فرمود و علوم صوفیہ علیہ فوائد وافیہ سینہ دہان رسائل اندراج یافتہ برائے
ساکنان راہ کافی است اللہ تعالیٰ این فقیر را نیز ازین افادات سامیہ بہرہ یاب فرماید ہرگز
معلوم نبود کہ این قدر از معارف و اسرار تصوف ملائمان سامی احاطہ است تقریر بے بجاد تحریر
رساند و غالب است کہ در این معلومات از ہلہات خود آنجناب نیز مندرج باشد اللہ تعالیٰ
ہرگز میخواد بعلم و عمل و علوم و معانی سر فراز میفرماید الحق ذات سامی صفات دین و وقت یلدا
اسلاف صالحہ است سلامت باشند باکرام و کرامت بندہ پیش ازین معروض نمودہ بود کہ آل چہ
و در راہ خدا سجانہ زانہ باشد یہ تحریر آن ممنون با جابت سازند آن معروض این تحریرات نافع نمودہ
اند و آئینہ نیز تکلیف خوانند کشید اگر چہ برائے عمل حرفہ کافی بود یک ہر تازہ فوسف دیگر دارد
در نسبت شریفہ حضرت خواجہ نقشبند قدس اللہ سبحانہ سرہ الا قدس از مغلطائے ناہمان و بے
ادبی و نارسائی آنہا ارشاد نمودہ اند یعنی تمامی باید کہ ازین ناشائستگیہا دور و از کسکہ این جنہیں
بے ادب باشد لغز باشد اللہ تعالیٰ باین ارشاد سلامت دار و توفیق اجتناب این ضعیف
را کرامت فرماید خلیفہ خدا نایب مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم امام المحققین مجدد اہل ثانی رضی اللہ

تعالیٰ عنہم از والد ماجد خود طریقہ چشتیہ صابریہ و قادریہ رحمۃ اللہ علیہم تعلیق یافتہ بخدمت امام
الاکبر خواجہ خواجگان حضرت محمد باقی باللہ قدس سرہ رسید ترمیم یا فتنہ و ہمین انظار مرحمت
آنحضرت و ساندک مدت و مدارج کمال ترقیات بے اندازہ کردند ملفوظات حضرت خواجہ خواجگان
بنظر شریف گذشتہ باشد بلندی استعداد و سیر مرادی ایشان بسیار میفرمایند شیخ احمد آفتاب
است کہ مثل ما هزاران ستارگان در سایہ ایشان گم اند میفرمایند در تفضل نامہ اسمی ایشان
و اللہ عنہ من کاس الکرام نصیب معلومات ثما بسیار صحیح ہمین تربیت حضرت خواجہ ایشان را
طریقہ لوکامت کردند آنجناب مقامات و اصطلاحات جدیدہ و در طریقہ خود بیان فرمودند ہر مقام
علمی جدا و کیفیت معلومہ دارد ہزاران علماء و عقلاء بتربیت ایشان بآن حالات و کیفیات و
امراض اقرار کردند و بشہادت اہل علم و شرع در آن طریقہ جدیدہ اختیار ہے نماوند اعتراضات کہ
بر کلام ایشان بے تامل کردہ اند بطور علماء صوفیہ مندرج است و در صدق آن معارف بیچ شک
نیست در کلام الہی سبحانہ و کلام رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و کلام اولیائے دیلات جاری
است این فقیر بمعیت و قادریہ و تربیت در نقشبندیہ و محبت مفرطہ چشتیہ دارد و اللہ تعالیٰ
ہمین انتساب آن اکابر سلامت ایمان و عاقبت در دو جهان کرامت فرماید پیر و مرشد بندہ اول
استفادہ از سیالسادات بیدار محمد باونی چار سال در عین حیات ایشان و شش سال از مزار
مبارک ایشان کردند باز دوازده سال از شیخ الشیوخ شیخ محمد عابد استفادہ فرمودند و مدتہا
صحبت داشتند بحضرت حاجی محمد افضل و حضرت حافظ سعد اللہ رحمۃ اللہ علیہم جمعین و این
اکابر اربعہ بدو واسطہ بحضرت مجدد میرزا خلعت اجازت طریقہ قادریہ در واقعہ در حضور
حضرت رسالت مآب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از جناب حضرت غوث الثقلین پوشیدند و نسبت
چشتیہ از روح پر فتوح حضرت خواجہ قطب الدین رحمۃ اللہ علیہ یافتند و فیض چشتیہ و قادریہ
کہ درین طریقہ بتوارث رسیدہ بعد ازین اجازت و ازین نسبت تقویت یافت اللہ تعالیٰ این
ضعیف و نحیف را از فیوض این اکابر بواسطہ پیر و مرشد حقیقی بہرہ وافر عطا فرماید آمین عقد الغفر
در حق این ناچیز خطاب فرمودہ اند سبحان اللہ این پیر عمر برباد دادہ کہ لایق این خطاب است
اللہ تعالیٰ ہمین عنایت آنحضرت سلامت ایمان فرماید شاہ عبدالعزیز و برادران ایشان علماء
ربانی با عمل و نسبت نقشبندیہ ہم دارند بدین و تدریس علم ممتاز اند این فقیر حقیر کہ جوانی دوستی
و خلعت و میری درستی و ضعف گذرانیدہ میگذرانہ کہ لایق آن است کہ رابع این اکابر ثلاثہ باشد
مروم نام این کمینہ غلط مشہور کردہ اند من دانم این ناچیز را غم ایمان و ماتم گمان کہ بہ نسبت حضرت
غفار سبحانہ و رحمۃ العالمین صلی اللہ علیہ وسلم و پیران خود و خلق خدا تمام عمر کردہ ام باید و ہشت

آن حضرت دعا و سلامت ایمان و مغفرت گناہان و بارہ این خاکپا فرمائید جزا کم اللہ احسن الجزاء
 حضرت سلامت بنی الانبیاء و ائمتن ایشان حضرت حبیب غلام صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و زوشتن
 کہ ہم سری کفر است و بیج ولی بہ ادنیٰ نبی بلکہ بہ ادنیٰ صحابی تیرسد و من کیتہ خوش چین و زلہ
 برادر نعم اولیاء کرام ہستم و وصول ان امور را بر لہ در خاندان ایشان عقیدہ صحیح و اعمال موافق فقہ
 و اخلاق و احوال نسبت با خذ طریقہ ایشان شدہ و آلا دین خود را کہ بر باد نمی میدہد کافر و فاسق
 ہرگز ولی نمیشود اللهم احیی مسلماً و امکنی مسلماً و احشرنی مسلماً مرید می تابد و
 نقش بندہ و اخلاص چشتیہ برائے حصول اسلام است و بس بہ صورت بندہ کہ کار رب عالمیا
 است و امیدوار عقود مغفرت کایضہ المعصیۃ و شرمسار از ظہور تصور و جناب بندگان
 و متوقع صلح و کرمیت کاینفذ خزائن الرحمة بندہ ضعیف امیدوار ہست کہ بین الطاف
 بزرگان بیاد حق محفوظ و محفوظ سے مصحف بکف و یا برہ و دیدہ بدوست و بابک اجل خندہ
 زمان بیرون شدہ و در بارہ این کمترین صادق آید بندہ حال خود این دارد کہ در آفرین طریقہ از
 صفا و طمانیت دست میدہد محبوس است اللہ تعالیٰ ازین جس بر آرد وقت حلقہ و مرا تہ و ذکر و
 تلاوت ہمیں صفا و طمانان زیادہ میشود و استغراق و بخودی کہ در لطیف قلبی بسکری بود حال اسکر
 نیست و زوال خطر است و قطع امید و طمانیت بصدق وعدہ الہی سوانہ و سلب نسبت افعال
 و صفات از عباد و عارم توجہ در لطائف حاصل سماع و آواز خیرین و اشعار محبت و فکر اولیاء کرام
 رحمۃ اللہ علیہم نسبت باطن را در امتہ از می آرد ذکر و جہر متوسط و سماع غیر ممنوع نزد یک حضرت
 سلطان المشایخ رضی اللہ تعالیٰ عنہم اہل قلب را رقت می بخشد اطالت بحد سید المرعوف عفو کم
 و السلام ارشاد کردہ اند جملہ اللہ وجود یا و شہود یا ظاہر است کہ وجودیہ مائی و آئینہ ما
 یکے یافتہ اند و شہود یہ غیر ثابت می نمایند کہ جرم آئینہ در نظر بصیرت متور نیست و وجودیہ اند
 قلب سکر جرم آئینہ را نمی بینند پس وجودی و شہودی بودن چگونہ محقق شود و بطور بزرگان احمد
 محمدیہ معرفت توحید وجودی اند میر لطیفہ قلب ہم میرسد و معرفت توحید شہودی اند میر لطیفہ
 نفس حاصل شود پس مراد این باشد کہ ہر دو معرفت نقد حال گرد اما بتیابہ سماع حاصل و بطور
 توحید وجودی یا کار و مراقبات و توافقی کہ پیدا می کنند مقہل خواب شدہ باشد استعینہ حد خود
 نگاہ دارم و گویم لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ من تامل ما آتین حالات چہ خیر ظهور و صفا
 کم خطرگی بسیریم کہ حاصل پنجاہ سالہ حدیثی من است اللهم افی اسئلتک من خیر ما
 سئلتک نبیک محمد صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم عفو یک من شر ما استعادتک
 منہ نبیک محمد صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم ہر کہے لایق ظهور ہر از نیست نہ سلطان خریدار

ازین

ہر بندہ است و نہ در زیر ہر زندہ زندہ است و السلام :

مکتوب مفاد و نجم

در بیان آنکہ کمالات الہیہ در ہر خاندان بزرآنگ دیگر ظہور نموده اند
لیکن معیار آنہا شریعت است و معنی بیت حکیم سنائی بمعہ فوائد کثیرہ
نیز بخواجه حسن صدرور یافت

مکر بہجت تنقید و سرہ ساختن قلمی میشود کہ حضرت حق سبحانہ کمالات متنوعہ خود را در خاندانہ اہل
صوفیہ علیہ ظاہر فرمودہ اند آن طریق را ہدایت تلمیذین اذکار و اشتغال برائے کسب آن مراتب نمود مقامات
و اصطلاحات در طریقہ خاص خود بیان فرمودند پس آن مقامات و تجلیات مدارج قرب بکشف صحیح
و وجدان صریح در کتب خود مدون ساختند باز حکمت بالغہ الہیہ طالبان را از علماء و عقلاء تحصیل
آن انوار فیوض و مقامات معین گردانید تا آن حالات و کیفیات و علوم متنوعہ در بواطن خود عیان
یا قدم و بہ تصدیق الف الف اہل علم در آن مقامات شکے نماند و ہر یک ازین طریق کسب کمالات الہیہ
محمدی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم شاہ راہ ہست کشادہ برائے تحصیل مقصود آمادہ از محبت و توجید و معرفت
و صراط مستقیم محمدی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم با این ہمہ معیار قبول حضرت حق سبحانہ اتباع بنی معصوم
است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اہل ہر خاندان را در عقائد خود و اخلاق حسنہ و اعمال مرضیہ و احوال سلیمہ
اگر متابعت حبیب خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم درین عزیزان یافتہ نشود و بیچ طریقہ رواجی نیابد مگر
اطلاع بر حقیقت ہر طریقہ کما ہی بے ورزش اذکار و اشتغال و مراقبات خاصہ آن و صحبت مکملان آن
طریقہ متعذر می نماید و العلم عند اللہ سبحانہ معنی این بیت کہ حضرت مولانا روم رحمۃ اللہ علیہ در شہر شریف
بیان فرمودہ اند سہ بہرچہ از دوست دامانی چہ زشت آنحرف چہ زیبا و بہرچہ از راہ دورافتی چہ
کفر آنحرف چہ ایمان و نزدیقتر نیست عزیزان بجز از ذکر و توجہ از لواقل عبادات کہ از ایمان است
و محفل میشود در کسب حضور و توجہ در اول سلوک منع فرماند حضرت شاہ کلیم اللہ چشتی رحمۃ اللہ علیہ
ہمیں طور تربیت مقرر نموده اند و گاہ بود کہ در قلبہ احوال ادائے فرایض ہم متعذر میشود و اعمال ظاہر
مشوش می نمایند و این ہمہ از ایمانیات است و موحدان کذا بی از تصدیق انبیاء علیہم السلام تبری کنند
کہ اثبات غیرت است تاب اللہ علی و علیہم این کمترین درویشان بلکہ خاکپائے ایشان غلام علی
عفی عنہ بعد سلوک از علوم توحید کہ آنچہ کبرائی دین در قلبہ احوال فرمودہ اند عذر سے دارند مجنوں ہماری
در غلبہ محبت انالیلی گفت غلبہ محبت و سکر مستی عند خواہ است خود را بہ نسبت حضور جمعیت و آگاہی در

کم خطرگی یا بے خطرگی حادہ باتیان ظاہر اعمال مرویہ از رسول کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم پر داخت ہوتا
و احتیاط تصدیق می نماید بصبر و قناعت و رزق مقسوم چشم خرمن و طمع کور ساختہ بد نیازمندی خوش
زندگی میکند فالحمد للہ علی ذلک حمد اکثیر اطیباً مبارکاً فیہ و مبارکاً علیہ
بحکمما یجب را بنادید رضی و صلی اللہ علی سیدنا و مولانا محمد و علی الد و محمد و بارک سلو
اللہ تعالیٰ عواقب امور بخیر فرماید باطن بنور حضور و آگاہی کہ بہرہ اشقات مرتبہ احسان است
آراستہ و بہمت از التفات ماسوا پیراستہ ظاہر اعمال و اخلاق نیک تہذیب یافتہ و بصیر و توکل و قناعت
و تقویٰ و ازین و آن بر تلافی نفعی است بزرگ کیفیات اذکار و محبت لانہم عنایات حضرت او
سبحانہ است و بے شہود وحدت در کثرت نمکے در طریقہ نیست و علامات آن اعراض است و السلام

مکتوب ہفتاد و ہشتم

در بیان نسبت نقشبندیہ و احمدیہ مجددیہ در تعزیت نیز بخواجه
حسن صدور یافت

بعد سلام نیاز گذارش می نماید تفضل نامہ پور و دستر تہا بخش یا بن مہربانیا سلامت باشند بدعائے حسن
خاتمہ و بہمت مشکل کشا حصول این مدعا کہ از نسبت این عزیزان و آن دوام توجہ و التجا بجناب کبریاست
و نسبت ہائے احمدیہ مجددیہ کہ آن شمول نور حضور است و جمیع لطائف بلکہ زیادہ آنرا این خاکپائے درویشان
را عنایت فرمایند ہر کسے میخواد کہ از طریقہ خود برہ بردارد و آلا از محض انتساب بہ قایدہ اقرار توحید و تصدیق پیغمبر
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کفایت کند اللہ تعالیٰ عاقبت بخیر فرماید ۵ منکر کہ دل یا بن بھین پر خون شد و
بنگر کہ ازین سرے فانی چون شد و مصحف بکفت و پای برہ و دیدہ بد دست و پا پاک اعلیٰ خندہ زنان
بیرون شد و اللہ تعالیٰ این حالت بدعائے سامی نصیب فرماید با ستماع واقعہ جان خاصا جزاؤہ عالی
نسب خواجه یوسف صاحب دل بسیار متالم شد اللہ تعالیٰ مغفرت فرماید و یاقی باند کار بر اتباع
قدائے مشائخ خود موفق فرماید تا شرف بیوت ایشان آہنار حاصل میشود بسیار ضعیف و ناتوان گشتہ
ام معاف فرمایند خط بدست دیگرے نویسیا بندہ ۶

مکتوب ہفتاد و نہم

نیز بخواجه حسن صدور یافتہ در بیان آنکہ مکشوفات اولیا حجت است
بر ایشان نہ بر دیگران و آنچہ میگویند کہ بدون توحید خودی حصول

وصول نیست اصلے ندارد و بیان مقامات حضرت مجدد و جواز

تکرار بیعت برائے کسب فیض باطن

علوم و معارف صوفیہ علیہ ناشی از صفائے وجدان است بحجت است برایشان نہ بر غیر حضرت
 شیخ عبدالرزاق کاشی رحمۃ اللہ علیہ جمیع انبیاء علیہم السلام بر مشرب توحید و جودی و آن دیدن یک
 ہستی است مثل امواج آب و دریا و ممکنات و ندائستن است بتقلید کہ توحید بے مجاہدات و
 ریاضات و کثرت اذکار حاصل و معتبر نیست فرود آورده و لیکن از کتاب و سنت ندارد و آنچه گویند
 کہ بدون این اعتقاد حصول و وصول میسر نیست آنہم اصلے ندارد و از اصحاب کرام کہ ائمہ و اصلا نند رھنی
 اللہ تعالیٰ اعنہم این اوہام اہل سکر بیچ مروی نیست اتباع اصحاب عظام رھنی اللہ تعالیٰ اعنہم جمیع
 معمول نمودن واجب است بزرگان مجددیہ مقامات طریقہ خود بسیار بیان کردہ اند و قلب این معرفت
 را یافتہ اند و دیگر لطائف عالم امر معارف دیگر تقریر کردہ اند و ولایات کیفیات دیگر و در کمالات
 سہ گانہ حالات و علوم دیگر و در حقایق عالمی دیگر است و باین مقامات علماء و عقلا و شہرا را رسیدہ اند
 بیچ اشتباہے و ران نیست و درین مقامات عالمیہ بیچ از توحید و جودی و شہودی یکشوف نمیشود ہمہ
 آہنا اہل صحابہ و متبع سنت کثر اللہ سبحانہ امثالہم بطریق اصحاب کرام علیہم الرضوان مناسبت دارند
 جز عبودیت و صفای بروئے یقین نقد حال شان نیست در نسبتہائے باطنی و سعتہا کوہیزگی با ولطافت
 لا مشہود دارند حضرت سلامت ہر کس از طریقہ خود بکمال رسیدہ است بعضی توحید را بخیال سچتہ نورند
 اند و بعضی بذوق تارنغہ مخلوط و بعضی بآشک گرم کہ از ذکر چہرہ چس نفس می آید احتفاظ دارند این
 ہمہ حالات بسیار خوب دل سر از دنیا و فنا و بقا و ترک و تجرید و انزوا و نقد وقت این عزیزان
 باد اھل اہم اللہ سبحانہ و آیانائی صراحتیات امیدوار است کہ آن حضرت برائے حصول
 شربے کافی و دوائی ازین طریقہ مجددیہ دربارہ این فقیر حقیر و حسن خانہ و رضا و شوق لقاء اتباع مصطفی
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بہت مشکل کشا دعائے حاجت روا مدد فرمایند زیادہ والسلام والا کرام حضرت
 سلامت ہمہ اوست گویان چہ میگویند ہر گاہ ممکن را عین حقی لایوت سبحانہ یقین می کنند مرگ بر ممکن چہ اطاعت
 است و امر بعیادت و جہاد چہ اصدور یافت مراتب وجود ثابت کردہ ازین اعتراض برآمدن معقول نیست
 عقل کے تجویز می نماید کہ شخص خود قاتل و خود مقتول گردد و خود را خود سجدہ کند ذاب و مذہب و یکے شود ممکن نیست
 حضرت سلامت در ذکر و دعا کہ انوار منہوج میگردند ہمیں نور بسیط است کہ محیط اشیا است و آن
 انبساط حضرت وجود است بر ہیاکل ممکنات و ازین نور وجود زمین و آسمان و بیچ چیز بیرون نیست
 پس این نور وجود در لحاظ داشتہ ادراک آن می نمایند و خود را و اصل و موجدی دانند کہ حضرت حق

سبحانہ محیط و سارلیست در اشیاء معاذ اللہ سبحانہ لیس کہ شدہ شیئی و هو السميع العلیہ حضرت
سلامت بیعت خلفا و صحابہ کرام پر دست ہم دیگر محض برائے متابعت است و در ترویج اسلام یا باین
بیعت کسب فیوض ہم میگردند و اگر نمی گردند فضل سابق بر لاحق چگونه ثابت شود فایده تکرار بیعت
و تبلیغ اصحاب کرام است رضی اللہ تعالیٰ عنہم علیکم لبسنتی و سنت الخلفاء و الراشدین
فایده و تکرار بیعت پر دست حکام فساد و انشطام است و در بیعت پر دست اہل باطن کہ تکرار گردد
اصلاح پس قیاس یکے بر دیگر درست نباشد :

مکتوب ہفتاد و ششم بخواجہ حسن صدر دریافت در بیان جواز تکرار بیعت پر دست شیوخ متعدہ برائے کسب تہذیب باطن

بعد سلام میرساند الحمد للہ کہ صحت و عافیت حاصل است و سلامت خیریت ذات باریکات
مستدعی عنایت نامہ بہ درود مسعود و احترام ساینده و مندرجہ آن واضح شد آنچه قبل ازین تحریر یافتہ
این کہ بعد حصول انتساب بیک طریقہ بواسطہ بیعت کردن پر دست اگر صلاحیت داشتہ
باشد بعقبہ و عمل و اخلاق و احوال و ترک و انزوا و تاثیر صحبت کثیر آثار صحبت این انتساب بیعت
ثانی اصلی ندارد اگر در صحبت و اذکار معمولہ آنچنان ندان نسبت خاص و حالات در آنجا دست ندید و خود
است کہ بخدمت مرشدے و دیگر استفادہ نماید بلکہ واجب اگر طالب فیض الہی است سبحانہ بامر فاعل
او یا بجهت تاکید امر بیعت کند لازم بجهت استفسار و تنقید معلوم خود و عمالات از تحریرات لائقہ آنجناب
امتناع تکرار بیعت دریافت شد در مقدمہ مسئلہ توجیہ آنچه ازین طریقہ احمدیہ مجددیہ و عبدانہ دریافتہ
گزارش نموده معذرتہ ارحم ایمیان و انفعال معاصی ہفتاد سالہ و شہود استغناء و کیریای این لاشی
را دریافتہ است بدعاء سمیت سلامت ایمان و مغفرت و رضوان در بارہ این تنگ درویشان
بدون باشد باز بخاطری آید کہ منع از بیعت پر دست سخیفے دیگر بعد از آن کہ بیعت پر دست سخیفے
منع گذشت و امنیت و انشطام در خلق ظاہر شد از آن جهت است کہ موجب فساد و زوشت
خواہد گردید و در طریقہ بجهت اصلاح باطن ہست کہ از اول مرشد نسبت مع اللہ و حضور و محبت
و معرفت و اخلاق و توفیق اعمال بیافتنہ پس منع بیعت در ظاہر از آن است کہ فساد و فتنہ نشود
و جواز بیعت نکرد در باطن از آن است کہ صلاحیت پیدا شود آنجا موجب فساد و این جا بوجہ
حصول صلاح پس قیاس صحیح نیست در بیعت امر موکہ می شود بیعت نکردہ اصحاب کرام رضوان

اللہ تعالیٰ علیہم برکاتہم اتمثال و موافقت در امور اسلام است محتمل است کہ تکرار بیعت برائے فیوض ہم باشد و الا سابق را افضل ثابت نمیشود و اللہ اعلم پس تکرار بیعت بحیث فیوض اسلوے یافت علیکم لبسنتی و سنت الخلفاء المرشدین رضی اللہ تعالیٰ عنہم مدد فرما باشند موت این چنین پیش آید آمین ہزار آمین ہنگام کہ مل ابن یمن پر خون شد و ہنگام کہ ازین جہان فانی بول شد و صف بکف و پا پرہ و درہ بدست و با یک اجل خندہ زمان بیرون شد

مکتوب ہفتاد و نہم

نیز بخواجه حسن صدور یافتہ در معنی قلندر و صوفی و معنی فقیر کہ ہر حرف اشارت است بہ نکات عجیبہ و در توحید قالی و منع از بعضی امور

نامشروع ایماء و ماسک و ملک

سوز سینہائے مقتبسان افکار بزم جہان آرا کے آن آفتاب ظلمت زدائے محبت الہی آتش آفرینت و آگاہی باد از جانب فقیر غلام علی عفی عنہ بعد سلام بنیاد آنچہ گذارش نمودہ می آید سپاس ہزار سپاس عنایات بے قایات آنجناب معلی القاب است کہ بتواتر ارسال التفات نامہایا و این کمترین درویشان میفرمایند اللہ تعالیٰ باین ہمہ تفضلات سلامت با کرامت دار و کرامت نامہ در بیان معنی قلندر و صوفی و احوال اولیاء کرام رحمۃ اللہ علیہم و معنی تصوف کہ ہر یک موافق حال خود تقریر نمودہ و دیگر مطالب ارجمند درود نمودہ بر بحر طبعیت مبارک در علوم صوفیہ علیہ آگاہی بخشید بعد تفسیر و حدیث بہتر از علوم صوفیہ صافیہ شغل نیست کہ جان را ضیاع و دل را صفای بخشد و از اخلاق حسنہ حظ وافر کرامت می نماید و با اعمال مرضیہ ترفیق رفیق میفرماید و عبرتے و عبرتے نقد وقت میگرد و ما اسیران نفس و ہوار از ان بزرگان اعلائے و تنبیہ است ما خاندان را اللہ تعالیٰ و بزرگان را جزائے خیر عطا نماید کہ از تفقد احوال خوردان نظر رحمت در بلخ منی دائر قلندر و تصنیف باطن و محو و سجودی سعی می نماید و احوال ظاہر چندان پروا نمی کند صوفی در تصنیف ظاہر باطن و از الہ شرک خفی بہت می گوید و در وجود خلق از نظرش برخاستہ است نسبت فعل و صفت جز بحضرت حق سبحانہ نمی نماید صوفی را بر قلندر تمیزی نیست است معلوم نیست کہ کدام معنی آن است کہ قلندر بآن از صوفی فضل پیدا کند ارشاد فرمایند ظاہر موافق مصلحت اعلیٰ اللہ علیہ و آلہ و سلم و باطن از دید ما سوا و از خواطر و آرزو مصطفیٰ باشد اینست حال صوفی پس بہتر باشد از کسی رعایت ظاہر نکند و جہت ترجیح قلندر بر صوفی البتہ القا نمایند چون معنی قلندر و صوفی ارشاد می فرماید

دست میدہد وین شہر کسے مشہور نیست کہ غلبہ احوال باطن دار و حضرت خواجہ درویشاد اودانی رحمۃ اللہ علیہما از نسبت لغت بندگی خطے وافر داشتند و مرشد بنابر مجددی بودند نسبت بزرنگ و بے کیف بوسعت تمام ہر دم میر مایند حضرت سلامت عمر با خورسید و جزا فعال در نامہ اعمال حسیت و انتظار نفس ماسا قدمت لغد چندانکہ نظر کردہ شود و غیر از تفصیر و نہ است تقدیم نگردہ است الا ان یتعہد فی اللہ بسبق رحمۃ اللہ است کہ توسل با ذیال کرم و شفاعت بزرگان و سیدہ نجات گردد و بخواند کہ بر طبق قطعہ ابن یمن رحمۃ اللہ علیہ ازین جہان برود سہ منکر کہ دل ابن یمن پر خون شد و دانی کہ ازین سرے فانی چون شد و مصحف بکف و پارہ و ویدہ بدست و با پیک اجل خندہ نمان بیرون شد و برائے ابن مطلب بہمت مشعل کشا و دوائے حاجت روا شد و فرما باشند و با این نا اہلی خود کہ نہ از اولاد حضرت غوث الاعظم رحمۃ اللہ علیہ و نہ از بنابر حضرت خواجہ معین الدین چشتی قدس سرہ نہ علمے کہ قبولی عطا فرماید نہ عملے کہ در معرفت کشاید با این اطوار زندگی و تقسیم اوقات و باین دتیرہ حالات خوش باشم و خوش بزم و خوش بمیرم موافق مضمون قطعہ مرقومہ والسلام

مکتوب ہشتاد و یکم

بمولوی ولی اللہ سنہلی تحریر یافتہ در جواب عرضیہ ایشان کہ شکایت از بزرگی نسبت باطن خود نوشتہ بودند و وجہ تفوق این بزرگی نسبت

حضرت سلامت چندانکہ نسبت باطن بلند تر مدد ذوق و شوق و کیفیات کم میشود از اصحاب کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم کہ در نسبت باطن از اولیاء عظام رحمۃ اللہ علیہم برتر بودند این کیفیات و استغراق و غرقی منقول نیست مگر مرتبہ احسان ان تعبید بہت کم آنکہ کہ جز و سیوم ایمان است از اولیاء زیادہ داشتند و مرتبہ احسان آن اکابر گویا شہود عینی بود و اولیاء آن مرتبہ کہ آنرا شہود و مشاہدہ و حضور و یادداشت و آگاہی گویند خیال است تا فضل اصحاب رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ثابت گردد و بلکہ در نسبت فوقانی توجہ و حضور کم میگردد و حضور مثل حضور نفس و ذات طرد میشود و وسعت انوار بے کیف و اتباع ہویٰ لما جاء بہ المصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نقد وقت میگرد و این است مختار حضرت مجدد و الایشان فرمودہ اند آخر کار انتظار است و حاصل کار انتظار است و این انتظار در لطیفہ قلبی دست میدہد پس ازین بے کیفیت شکایت نیست لطافت و بزرگی کمال طریقہ احمدیہ مجددیہ است کثر اللہ سبحانہ اہلہا و افاض علیہا بکاہتم فی الدارین آمین

مکتوب ہشتاد و یکم

بمولوی صاحب جامع علم و عرفان مولوی بشارت اللہ بڑائی صدفیافتہ

در بیان اذکار و مراقبات لطائف عالم امر و لطیفہ نفس و عناصر ثلاثہ و منع فرمودن اجازت تعلیم طریقیہ بدون حصول ملکہ یادداشت و تہذیب و ذایل

مولوی صاحب فضیلت و طریقت مرتبت مولوی بشارت اللہ صاحب سلمہ اللہ تعالیٰ وافرودہ لما خلقہ
از فیض غلام علی عقی عہد سلام و دعائے سلامت و استقامت واضح یاد طریقیہ باطن کہ بشما گفته شدہ بران
مواظب باشند از گفتن ذکر اسم ذات از ہر لطیفہ و ذکر نفی و اثبات لمخاطب معنی و لمخاطب ہر لطیفہ چارہ نیست
و دلش با خدا بودن است و بس در وقت ذکر آئی ذی کماکان ملاحظہ مبدو آن لطیفہ ضرور است لطیفہ
قلبی را ناشی از تجلیات افعالیہ دانستہ و توجہ بروح پر فتوح محمدی صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نمودہ کہ از قلب آنحضرت
صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فیض ولایت و تجلیات افعالیہ رسیدہ متوجہ بقلب بودہ بذکر و توجہ باید پرداخت تا کہ ملکہ
یادداشت و حضور و جمعیت قوی گردد و سر تو حیدر پر تو اندازد و توجہ کہ پیدا شدہ بپرستش و منضم عمل گردد و با لطیفہ
روح را ناشی از تجلیات صفات ثبوتیہ دانستہ و توجہ بروح محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم الفت العن
صلوۃ کرد کہ از روح آنحضرت فیوض ولایت صفات ثبوتیہ بحضرت نوح و ابراہیم علیہما السلام وارود شدہ
متوجہ بروح بودہ ذکر و توجہ باید نمود تا کہ جذب و نسایم کیفیات لطیفہ باطن را در گیرد و سلب نسبت صفات
از خود و نسبت قیام آنہا بحضرت حق سبحانہ و تعالیٰ نقد وقت گردد و باز لطیفہ سر را ناشی از شیونات ذاتیہ
دانستہ و توجہ بسر حضرت مصطفیٰ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نمودہ کہ از لطیفہ سر آن حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ
وسلم فیض ولایت بحضرت موسیٰ علیہ السلام رسیدہ متوجہ بسر بودہ ذکر و توجہ باید کرد ہر گاہ حالات و کیفیات
ظاہر شود و اضمحلال ذات خود و ذات حضرت حق سبحانہ در یاد باز لطیفہ خفی را ناشی از تجلیات صفات
سلبیہ دانستہ و توجہ بلطیفہ خفی آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم کردہ کہ از لطیفہ خفی آنحضرت صلی اللہ علیہ
و آلہ وسلم فیض ولایت صفات سلبیہ بحضرت عیسیٰ علیہ السلام نالیض گردیدہ ذکر و توجہ بلطیفہ خفی باید کرد
تا کہ تفریب جناب کبریا از جمیع مظاہر مشہود شود و کیفیت مناسب آن لطیفہ حاصل شود باز لطیفہ اخفی کہ ناشی
از شائے است جامع این مراتب را و زیر قدم آنحضرت است و ولایت خاصہ آنحضرت صلی اللہ علیہ
و آلہ وسلم باید پرداخت تا کہ حالات علیحدہ و تخلق با اخلاق اتنی پیدا آید و سعی باید نمود کہ توجہ ہر لطیفہ را در
باستتار و اضمحلال آرد و تخلق بصفت المملک آنکہ مالک ہوا و نفس خود گردد تا نامرئی حضرت حق سبحانہ از او
مصادر نگردد و تخلق بصفت القادر آنکہ قادر گردد بر خود و نشود کہ قدرت را در بیج ہر نسبت بخود نماید زیر قدم
بودن لطیفہ یکے از انبیاء علیہم السلام بآن معنی است کہ صفتی از صفات حقیقیہ ربی آن بنی است صلی اللہ

علیہ وآلہ وسلم و آن صفت جزئیات بسیار دارد یک جزئی آن مری سالک است و باید که کیفیات و حالات
 هر لطیفه مشابہ حالات آن بنی باشد اگر چه آن صاحب را مناسبی بر نسبتهاست این لطایف حاصل است
 لکن برائے تقویت و حصول کیفیات و اسرار هر لطیفه بطریق ماضی گاهی شغل لطایف کرده باشند اولی
 بود یا دیگرے را پنج مسطور ارشاد فرمایند مناسب باشد و در هر لطیفه توجه بحضرت محمد مصطفی صلی اللہ علیہ
 وسلم برائے آن است که مناسبی و التفات از آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ظاهر شود و مرانا گوار می
 آید که توجه بغیر آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کرده شود اگر چه ایمان و یقین بحضرات انبیاء علیہم السلام حاصل
 است لیک در وحدت توجه که اصل این راه است تصور سے می آید و مشایخ زار رحمۃ اللہ علیہم مثل علیک
 تصور نموده یا حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و حضرت حق سبحانہ متوجه باشند در هر امر نیت متابعت آن سرور
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ضرور است و در هر امر هر عمل که از آن حضرت بامت رسیده است از فرض و فعل و توجه
 بآن حضرت باید نمود که آن حضرت مبدء العمل اندود و خوراک خوردن گوشت و سرکه و کدو و شیرینی و خربزه
 و تر بوذا پنجه خورده میشود تیز توجه بجنباب مبارک باید کرد که آن حضرت فرموده و کرده اند تا عنایت از جناب
 آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در رسد و متعین بانوار اتباع فرماید در تہذیب لطایف مستفید توجهات
 بلیغ باید نمود تا گریا و داشت در هر لطیفه و کیفیات آن توتے نگیرد و انقطاع و اعراض از دنیا و اہل آن
 و صبر و توکل و رضا و تسلیم و تہذیب اخلاق و تبدیل رذایل دست نهد و سر معیت بیچون و اقریت بیچون
 ظاهر نشود و غلبات احوال در نگیرد کسی را اجازت نباید داد و در مراقبہ اقریت خدایات و حالات ہمہ
 لطائف را میرسد تحصیل آن ضرور است و در مراقبہ محبت مجہم و محبونه نوال انا و زوال رذایل
 صفات دست سے و ہدسی نمایند کہ این معانی نقد و متع شود و در دوایر ثانی و ثالث و قوس مراقبہ و
 توجه باصول باید کرد و دایرہ ثانی را اصل و دایرہ اول و ثالث را اصل ثانی و قوس را اصل ثالث دانست و
 در ہر یک دایرہ توجه و ذکر و توجه بروح آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم باید نمود و بعد حصول حالات و کیفیات
 اصول اصول صفات و اسماء تہذیب عنصرا صریحا تہذیب الباطن و کثرت ذکر و طول قنوت و سنانہ نوافل
 باید پرداخت نشود کہ بے حصول ملکہ یاد داشت و تہذیب رذایل و شکست و مسکنت و نیستی کسی را اجازت
 فرمایند تا طریقہ بدنام نشود کہ مدین طریقہ الفاظ بے معنی مستعمل نیست معاذ اللہ غلبات احوال محبت و شہود
 حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ و کمال معرفت و توحید پیدا باید کرد و افعال را منسوب بواحد حقیقی یا فتن و صفات
 را بگو صفات الکیہ دیدن از ذات خود نشانی نیافتن این ہمہ اقسام معرفت است و در وقت ظهور مخالف
 طبع چہن بر چہن نیند رختن و اگر ظاہر شود نزد تر از آن مستغفر بودن این است راہ تصوف و شغل علم الغیہ
 و حدیث و علوم قدسا و صوفیہ مثل رسالہ قشیری و عوارف و تعرف و احیاء العلوم البتہ می باید و کثرت علوم منطق
 و دیگر علوم خوب نیست حال سلام :

مکتوب ہشتاد و دوم

باین جامع مکاتیب صدور یافتہ در تعبیر رؤیا کہ بشرف زیارت
حضرت فاطمہ زہرا رضی اللہ تعالیٰ عنہا مشرف شدہ بود و بعد بعضی
نصائح و دعاء ترویج طریقہ و مانیہ سبک

بخدمت شریف صاحبزادہ علی نسب حضرت یوسف احمد صاحب سلمہ اللہ تعالیٰ بعد سلام سنون
وضع باو عنایت نامہ سامی رسید باخبار خیریت مسرت رسانید و مندرجہ دریافت شد الحمد للہ کہ بعنایت الہی
سجائے صحت یافتہ اللہ تعالیٰ ہمیشہ بصحت و عافیت و استقامت داراد و فاقہ مبشرہ خوب است می تواند
کہ آنجناب رضی اللہ تعالیٰ عنہا خوش شریف آوردہ باشند بدقیقہ از ایمہ اہل بیت عظام رضی اللہ تعالیٰ
عنہم درین طریقہ سیدہ است بصورت آنجناب متمثل شدہ بتسلیہ شہ آمد است الحمد للہ اللہ تعالیٰ
شمار اہل احمدی رسانیدہ مروج طریقہ ائینہ مفیدہ مفیدہ احمدیہ مجتہدہ کثر اللہ امثالہم فارہ اوقات
باز کار و مراقبات و تلاوت و درود و استغفار و نوافل و خلوت و از باب میدار فضل خدا سبحانہ و یاس باز
ماسوی و التبا بحضرت حق عم نوالہ بواسطہ مشارح کرام رحمۃ اللہ علیہم معہم دارند و اسلام آنجورہ آبلغینہ کہ تحفہ
اغنیاست نہ فقر رسید جزاکم اللہ

مکتوب ہشتاد و سوم

بیزبایں جامع مکاتیب صدور یافتہ در تقدیر توجہات نمودن بحال
مولوی حبیب اللہ صاحب معہ نصائح و دیگر

حضرت سلامت السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ مولوی حبیب اللہ بخدمت میرسند بحال ایشان
توجہات فرمایند تا حضور جمعیت و جذبات و واردات و تہذیب لطایف و تبدل نوافل بحامید و تقویٰ
و تسلیم و رضا و مقامات عشرہ صوفیہ حاصل شود و از احوال خود و مستفیدان نوشتہ باشند و از و را ہب العطیات
سر نمازد التبا حرکت نکرد امت حبیبی فلا تکلیفی الی نفسی طرفہ عین موطاء امام محمد و سنن ابوداؤد و
ابن ماجہ و ترجمہ حضرت عبدالحق رحمۃ اللہ علیہ و آنچه از کتب تحصیل میسر شود در کار است بتوجہ و دعایت دین
وقت پیری و ضعف مدد فرمایند جزاکم اللہ خیر الجزاء

مکتوب ہشتاد و چہارم

نیز باین جامع مکاتیب صدور یافته در بیان آنکہ شجرہ بزرگان خود خواندہ بجناب اوسجائہ عرض حاجات نمایند و ختم پیران لازم شناسند

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بخدمت شریف صاحبزادہ ولایت نسب حضرت رؤف احمد صاحب سلمہم اللہ تعالیٰ العبد سلام نیاز گدازش می نماید متناشد کہ براخبار خیریت آنجناب اطلاع نیست بتحریر احوال شریف و احوال مستفیدان رفیع انتظار فرمایند شجرہ بزرگان خود خواندہ بجناب اوسجائہ عرض حاجات و جمعیت ظاہر و باطن و متابعت آن اکابر کردہ باشند ختم حضرت شاه نقشبند و ختم حضرت مجدد حمۃ اللہ علیہما لازم شناسند والسلام۔

مکتوب ہشتاد و پنجم (رسالہ اول)

در بیان اقسام بیعت و اثر الیط پیری و آثار تاثیر صحبت بمردان بیان آنکہ ذکر اصحاب کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم بخیر باید کرد و تفصیل یکی از اولیا بروگیری نباید نمود و مذکور سماع و درویشی و اقسام توحید و اجازت و خلعت و نماز و روزه و نہی از بدعت و رسوم کفار

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بعد حمد و صلوة فقیر عبد اللہ معروف غلام علی قادری نقشبندی مجددی عفی عنہ گدازش می نماید کہ دریا بند کہ بیعت بمعنی عہد کردن است و استوار بودن بران و معمول است در طریق صوفیہ و آن سنت اصحاب کرام است بعضی اللہ تعالیٰ عنہم بیعت قسم است بیعت اول توبہ کہ بر دست بزرگے بر ترک گناہان بیعت نماید و آن بگناہ کبیرہ شکستہ گردد و باز مکرر بیعت کند و در غیبت اختلاف است و بتحقیر مسلمانان بیعت گفتن و بیان مناقض البتہ کبیرہ و در بیان معائب اساتذہ کہ در وثوق اینہا قصد است و معایب شایع مبتدع لازم است تا مسلمانان پرہیز نمایند و و حکم بیعت برائے انتساب بخاندانہ نہ بجهت حصول بشارتے کہ دران خاندان است و امید شفاعت آنہا مثلاً قادی می شود تا در بشارت حضرت غوث الثقلین رضی اللہ تعالیٰ عنہم کہ فرمودہ اند مردان من بی توبہ نہ میرند شامل شود تکرار این بیعت ضرورت نیست سیووم بیعت برائے استفادہ از خاندانی می نماید پس

اگر اشغال وادکار و مراتب خلاص آن بزرگان چندے بجای آید و فائده نیافت لازم صدق طلب است که بخاندانی
دیگر رجوع نماید اگر مرضی شد یا نه باز بیعت بدست مرشد ثانی کند و از پیر اول انکار نکند که قسمت او آنجا بنود
و اگر در شریعت و طریقت و فتوری یافته و با اهل دنیا و طلب دنیا مبتلا گردیده از مرشدی دیگر فیض باطن و محبت
و معرفت حاصل نماید طفل که باتباع کسی بیعت کرده است بعد سید دل او بشعور و عقل مختار است هر جا که خواهد
بیعت نماید یا بر همان بیعت پیر اول باشد اگر شائسته پیرے است پیرے است که متبع سنت پیغمبر خدا صلی اللہ
علیه و آله وسلم باشد ظاهر او باطن او تارک بدعت و بر عقیده بزرگان سلف مانند حضرت غوث الثقلین و شیخ
الاسلام گنجشکر رحمۃ اللہ علیہم مستقیم بود و از علم ضروری فقہ بهره داشته باشد اگر حدیث مشکوٰۃ شریف و تفسیر قرآن
مجید در سطالع دارد و بر کتب اخلاق صوفیہ منہاج العابدین و کیمیائے سعادت حضرت امام غزالی رحمۃ اللہ علیہ دانند
آن و کتب احوال بزرگان و ملفوظات آنها از اولت نماید برائے تصفیہ و تزکیہ بسیار مفید است و از دنیا و اهل
آن احتراز کند و تعمیر اوقات با طائف اعمال نیک و خلوت و از دنیا نماید امید از خدا و یاس از ماسوی لازم شناسد
یا نمودن قرآن مجید اگر متعذر است چند جز آن تلاوت نموده باشد و بکثرت ذکر از کیفیات باطن بهره مند بود تو به دانست
و زهد و مدح و تقوی و صبر و قناعت و توکل و تسلیم و رضا طریقی خود دارد از دیدن او خدا سبحانہ یاد آید و دل از صفائی
از خواطر دست دهد اگر چشتی است از صحبت او ذوق و شوق و گرمی و بے تابی دل و ترک و تجرید حاصل گردد
و اگر قادری است صفائی قلب و مناسبت بعالم ادعاج و ملائک و از گذشته و آئینہ علی نقد وقت او شود و
اگر نقشبندی است حضور و جمعیت و نسبت یادداشت و بخودی و جذبات و واردات دست دهد اگر مجددی است
آینچہ در لطائف فوقانیہ کیفیات و صفات و لطائف نسبت باطن و انوار و اسرار که در طریقہ مجددیہ مقرر است پیدا شود
و اگر در صحبت اولین احوال ظهور نکند تو آن گفت ۵ صحبت نیکان ز جهان دور شد ۶ خان غسل خانه زینب
گست ۷ و مرید کسی هست که آتش طلب آرزو از باطن او بسوزد و در محبت بمقرار دارد و سحر خیز و از دیدہ حسرت
اشک ریز باشد ناکامی و خاکساری شعار او از گذشته شرمساری و از آئینہ ترس کاری کار او تقسیم اوقات بر
اعمال خیر مقرر نماید در قضایا صبر و عفو و نظر بر مشیت حضرت حق سبحانہ لازم گیرد به تقصیر خود معرفت باشد و مردم را
محذو و بداند و به نفس آگاه از ذکر حق سبحانہ باشد مبادا که این نفس آخرین بود و به غفلت بر آید و در محاورات از خشن
دانا از انجم اجتناب نماید مبادا بے آزار برسد که خانه خدا است سبحانہ ذکر اصحاب کرام رضی اللہ تعالی
عنہم آمین بخیر کند بکدام موافق حدیث شریف در این واقعات سکوت اولی است که طعن اینها تا مدتی سرسبز گردد
که حاضران تہذیب نیافتند و جانفشانیها کرده اند غائبان را چه توقع و دوستی اینها بدوستی حبیب خدا است صلی اللہ
علیه و آله وسلم و در ادب کرام بگمان خود تفصیل یکے بر دیگرے نکنند یکے از تفصیل دادن بنص و اجماع صحابه میشود
رضی اللہ عنہم جنون محبت از اعتبار ساقط است جماع را بزرگان شنیده اند بے مزید و حضور آما و دونه و اجتمع
نا املان و صحبت مبارک حضرت سلطان المشائخ رضی اللہ تعالی عنہ ملاہی ہرگز بنود گریہ بود و سوز جگر چہ بچہ

از اولت و حال

بجای

از ذکر از حق سبحانہ و ربہ تعالی

در فوائد الفوائد و سیرالاولیا مفصل مذکور است پیران کبار مل را سیاه مینمایند قلت سماع برائے
 بسط قبض باطن یا زیادتی انبساط یا برائے درود معانی که در اشعار محبت در وقت قلب میشود مقرر نموده
 اند نه برائے اجتماع غافلان و این مجامع بر چنین سماع فاسق است زیرا از ان پر بهیز بکنند اگر کسی ملاهی را
 جایز داشته از غلبه حال معذور است اتباع آن منع است موافق شرع شریف ذکر چهر برائے علاج
 دل مقرر نموده اند خفی اولی است هر وقت می شود و فضل ذکر خفی بر جهر ثابت است از روئے حدیث شریف
 چهر برائے حرارت دل و رفع کسل چند بار بتوسط جائز تواند شد از غلبه محبت که بکثرت اذکار و ریاضات
 میشود اسرار توحید ظاهر میگردد و آن دیدن یکس هستی است در ممکنات نه دانستن ممکنات را عین ذات
 حق سبحانه گمان نمودن و بتعلیل ارباب حال بوهیم و خیال این معرفت بر زبان را ندن و خود را موجد گرفتن و دور است
 از عقل و شرع حضرت رکن الدین ابوالکلام علاءالدوله سمنانی و حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیهما در بیان
 ایشان دیده اند و دریافته اند که معرفت سوائے این معرفت نیز حاصل میشود و موافق مذاق انبیاء است علیهم
 السلام و روشی با خدا بودن حسن اخلاق و اتباع شریعت است دل از خاطر غیر پرسته و ظاهر با اتباع
 حضرت محمد مصطفی صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم آراستہ و دام حضور که آنرا مرتبه احسان گویند لانم باطن گردیده عجب
 سعادت است اگر عطا کنند و محروم ندانند توحید افعالی افعال را از فعل یک فاعل دیدن و توحید صفاتی صفات
 را بر توصفات حق سبحانه یا فائق ذوات را در ذات او تعالی محو دیدن از اولیا کرام مرویست
 تا یار که اغیار در سلسلش بکشد اجازات و خلافت کسی اگر نسبت و حالات باطن کسب نماید
 و تهذیب اخلاق و صبر و توکل و تقاضا و رضا و تسلیم و ترک دنیا کند و شائسته این مرتبه بلند با اتباع سلف
 صالح باشد باید داد و بحصول حالات و کیفیات باطن بجز و تلبیقین اذکار اجازات دادن حرام است و خلافت
 پیران کبار یکجه را مغرور ساختن و دیگرے را محروم گردانیدن و در است از عقل و شرع اللہ تعالی اثنای او این پر
 عمر ضائع کرده را رضائے خود و رضای حبیب خود صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم داشتیاق لغائے خود که امت فرایند
 ه حلا یا بحق بنی فاطمه که بر قول ایمان کنی خامه که اگر دعوتی رد کنی و قبول بی من و دست و دامن آل رسول
 بد آنکه نماز بجماعت و با طمانینت در رکوع و سجود و قومه و جلسه از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و
 آلہ وسلم ثابت است قومه و جلسه بعضی فرض گفته اند قاضی خان از مفتیان حنفیه واجب گفته و تبرکات آن
 بسجده سهو واجب میگوید و اگر عدا ترک کند با عاده نماز قایل است کسیکه سنت مؤکده گفته است
 آن قریب است بواجب ترک سنت باستخفاف کفر است و قیام کیفیت جدا است و در رکوع جدا و در قومه
 و جلسه و سجود و قومه و حالات و کیفیات متنوعه دست میدهند نماز جامع انواع عبادات است تلاوت و تسبیح
 و درود و استغفار و دعا شامل است اشجار گویا در قیام اند و حیوانات در رکوع و جمادات در قعود نماز
 مشتمل بر عبادات اینها است نماز در معراج فرض شده کیسکه بطریق مسنون صاحب معراج صلی اللہ علیہ و آلہ

و سلم ادا نماید بچوبی در مقامات قرب برسد از باب ادب و حضور عروج نماز می یابند خدا و رسول
احسانے بر امت کرده اند کہ نماز را فرض نموده اند پس او را است منت و احسان و دیانت صلوات و تحیت
و ثناء و قد نماز عجب صفائی و حضور حاصل میشود پیر یا فرمود رضی اللہ عنہ در نماز اگر چه رویت نیست
حالتی کالرویت می باشند این از مجربات است و قیاس حکم تحویل قبل از بیت المقدس بسوی قبلہ ابراہیم علیہ
السلام شد یہود گفتند نماز مالک بطرف بیت المقدس کرده آید حکم آنا چلیست آیت شریف نازل شد
ماکان اللہ لیضیع ایمانکم اے صلوات نماز را بایمان تعبیر فرمود است پس ضائع کردن نماز از طریق مسنون
ضائع کردن ایمان است و فرمود پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گردانیده شدہ است خنکی و خوشی چشم من در
نماز یعنی در نماز ظهور و شہود حضرت ذات است کہ چشم مرا راحت میرساند فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و
آلہ وسلم آخنی یا بلال راحت رسان مرا اے بلال باذان و اقامت نماز کیسکہ راحت از غیر نماز فہمہ مقبول
نیست کسی کہ این تلاوت و انواع اذکار را متضمن است کیسکہ نماز را ضائع می نماید امور دیگر را از دین
ضائع تر خواهد ساخت روزہ بکلام لغو و غیبت بی ثواب میگردد و غیبت محبط ثواب اعمال است از ان احتراز
واجب است سخت بیعتی بود کہ سجد و کد اعمال کرده شود و ثواب آن حبط گردد و اعمال بجناب کبریا و سبحانہ
عرض میشوند بے ادبی بود کہ غیبت و لایعنی بجناب پروردگار خود عم نوالہ روانہ کنند شنیدن سرود و تار و نغمہ
و طبل و ویولن رقص و ساقش و نعل مزمارات مقدسہ حضرات حسنین رضی اللہ تعالیٰ عنہم کہ عزیزان انبیا
کرده اند تنگ و عار مسلمانی است تصویرات اکابر ساخته بزیارت آنها توسل بجناب کبریا میخوانند
از اسلام نیست نادیدہ ضرر بزرگان ملیسا زندان این افرات تا ب اللہ علیہم سید اسمعیل عالم و محدث سلمہ
اللہ تعالیٰ و بارک فیہا اعطاہ از مدینہ منورہ برائے کسب طریقہ مجددیہ پیش بندہ آمدہ بود اورا برائے
زیارت آثار شریف در مسجد جامع فرستادم رفت زودتر برگشت گفت آنجا ظلمت بتان است اگر چه
افزار پیغمبر خدا ہم است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از مجاہدان پرسیدم کہ در درگاہ شریف آثار کیست
گفت در صندوق تصویرات بزرگان نہادہ شدہ جزم کردیم کہ این ظلمات تصادیا است آنحضرت صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم تصویر حضرت ابراہیم علیہ السلام را بدست مبارک خود شکستہ اند باین عمل مبادا کہ این
آینہ شریف صادق آید مایومن اکثرہم باللہ الاوہم مشرکون مرغ چنگا بندن و کیوتر بازی و ہر
نہوہرام است شک تراشیدہ آنرا قدم شریف پیغمبر خدا قرار دادن این ہم مانند تصویر پرستی است بجا
آوردن رسوم کفار ہولی و دوالی و سبت و نوروز و مجوسان تشبیہ بکافران است العیاذ باللہ
برگاہ پیران باین قبیح ترکیب باشند میدان راندہ حاصل شد پیری و مردی بتقوی میشود کیفیت
باطن و کشف و خرق حادث کفار را ہمے شود ریاضات و اشغال سبب تسخیر جاہلان میگردد چنانکہ سبب
و نقش و تعویذ و شوق برائے کسب دنیا است۔ اعتبار سے ندارد و اتباع پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ

و سلم دین مسلمانی است و داء قرب حق سبحانہ و این است طریق محاب کرام و اہل بیت عظام رضی اللہ تعالیٰ عنہم و نزول قرآن مجید برائے ہمیں است اللہم اہلنا الصراط المستقیمہ بر صراط پیغمبر خود و صراط اصحاب کرام و اہل بیت عظام رضی اللہ تعالیٰ عنہم ثابت و دائمین .

مکتوب ہشتاد و ششم (رسالہ دوئم)

در بیان طریقہ شریفہ شاہ نقشبند رحمۃ اللہ علیہ و چیزے از احوال حضرت مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ مع دفع اعتراضات کہ ناہمان بر کلام آنحضرت نموده اند

طریقہ شریفہ حضرت شاہ نقشبند رحمۃ اللہ علیہ دوام ذکر حق و توجہ بقلب و توجہ بقلب بحضرت حق سبحانہ است و نگہداشتن خواطر و بازگشت بعد چند بار ذکر بگوید خداوند مقصود من توی و رضائے تو محبت و معرفت خود و حضرت شیخ عبدالحق رحمۃ اللہ در رسالہ موصل مرید الی المراد فرمودہ نزد انصاف طریقہ بہتر از طریقہ نقشبندیہ نیست برائے حصول فنا و بقا انتہی و شیخ عبدالحق از طرق متعددہ استفاضہ فرمودہ رحمۃ اللہ علیہ و از طریقہ نقشبندیہ صحبت شیخ المشائخ حضرت خواجہ محمد باقی رحمۃ اللہ علیہ نسبت حضور و یادداشت حاصل نموده و ملت بال التزام این طریقہ اتباع شریعت و ترک بدعت دست میدہد و توسط در ہر امر از ماکولات و عبادات می نمایند بمقامات بلند میرسند شصت رکعت نماز و وسیع پارہ کلام اللہ ہزار بار و روز اگر وقت عشا نزدیک بخواب باشد بہتر است و کلمات طلیات و آچہ مجدث صحیح ثابت شود معمول است در طریقہ حضرت خواجہ نقشبند رحمۃ اللہ علیہ این طریقہ علما و پسند است محنت کم و نفع بسیار حضرت مجدد و بعد تلقین اذکار چشتیہ و قادریہ و سہروردیہ انفالہ خود و اخذ طریقہ کبر و باز حضرت نقشبند صر فی رحمۃ اللہ علیہما از جناب حضرت خواجہ محمد باقی رضی اللہ عنہ طریقہ نقشبندیہ گرفته ہمین صحبت مبارک ایشان بکمالات و مقامات و محالات و جذبات و دارجات و کیفیات و علوم معارف کثیرہ و اسرارہ انوار بسیار رسیدند باز برکت تربیت آنجناب بطریق جدیدہ از مہمبت حضرت حق سبحانہ امتیاز یافتند و حضرت خواجہ اثبات آن فرزدند درین طریقہ جدیدہ حضرت مجدد و اصطلاحات و مقامات بسیار اند و در ہر اصطلاح کیفیات و محالات علیحدہ و اسرار و انوار جدا است این طریقہ ایشان بشہادت علماء و عقلا و مجتہدین یافت و عالمسبب این طریقہ از اصلا ح حق سبحانہ شد بر تو ظاہر است کہ در کلام بزرگان کلمات معنی و نہ از ظاہر بسیار است و آن کلمات را مخلصان تا دیات نموده اند ہمچنین آچہ مورد اعتراض در کلام ایشان باشد تاویل مشروع میگردد و جناب حضرت غوث الثقلین را نوشتہ اند کہ ایشان واسطہ

فیض ولایت اندو در اصحاب کرام و اہل بیت عظام معدود اند و مقام خلعت کہ امر بطلب زیادتی آن وارد شدہ ہمہ مسلمان شریک اند برکات آن از بعضی کم و از بعضی زیاد و ہمہ سری جناب پیغمبر خدا کفر گفتہ اند رسالہ معراجیہ و مساوات در حاسدان شہرت دارد و کلام ایشان بیج ہائے اعتراض نیست ایشان جواب اعتراضات خود نوشتہ اند و مخلصان نیز بے تحقیق و بے علم انکار اولیاد لہا را سیاہ می نمایند معاذ اللہ این کمترین درویشان بلکہ خاکپائے ایشان غلام علی عفی عنہ بیعت بماندان عالیشان قادر بر دار و باشغال و اذکار نقش بند یہ مجدد یہ ترمیت یافتہ و نیاز می بخبرات چشتیہ ہم حاصل است الحمد للہ کہ بحصول مناسبتی بہ سبہائے نقش بند یہ مجدد یہ حظها از کیفیات و حالات باطن یافتہ شکر و سپاس آن اکابر مقدور بیان نیست امیدوار است کہ چنانچہ از فیوض و برکات خود در دنیا این کمترین را مستفیض فرمودہ اند و در عقبی نیز بشفاعت خود از مفلحان و اہل نجات و رفع درجات فرمائید آمین جزا ہم اللہ عنی خیر الجزاء و صلی اللہ علی سیدنا محمد و آلہ و صحبہ و بارک و سلم۔

مکتوب شتاد و ہفتم در رسالہ سلووم در احوال حضرت خواجہ خواجگان پیر پیران امام الطریقہ مریم دہلوی و از منہ حضرت خواجہ بہاؤ الدین نقشبند رضی اللہ عنہ

سطری چند از احوال شاہ نقشبند رضی اللہ عنہ تہرگاً نوشتہ شد این احوال در مقامات ایشان مذکور است مفصل امام اولیا صاحب الطریقہ خواجہ خواجگان حضرت خواجہ بہاؤ الدین نقشبند رضی اللہ

عنه انیس الطالین مستفہ صلاح بن مبارک بخاری بروایت حضرت خواجہ علاؤ الدین عطار قدس سرہ نقل کردند خواجہ علاؤ الحق والحق عطر اللہ تربیہ کہ دہاں ابتدا کہ حضرت خواجہ قدس اللہ روحہ نقیر بچشم روزی با جمعی از درویشان دہشہر بخارا در مدین و عازہ کلا ہے بود کہ امر او حکام می پوشیدند و حضرت خواجہ بسط عظیم داشتند چنانکہ جبہ را از ان صفت ایشان ذوق پیدا شدہ بود و آنرا خیال حضرت خواجہ برائے درویشانیکہ در صحبت ایشان بودند ہر یکے را کلا ہے پوشیدند آنگاہ خواجہ فرمودند چون کلاہ اہل ملک بر سر نہادیم می باید کہ در مملکت تصرف کنیم اکنون خود را بر کدام اہل ملک زنیم از درویشان بپوشان محمود علیہ الرحمۃ درویشی بود کہ دہاں صحبت ذکر حاکمی کرد کہ در آن عصر در ماوراء النہر حاکم بود خواجہ فرمودند بر وزیرم حاکم تاریخ آنرا ثبت کردند و در آن مجلس کسی بود کہ بجا بل می رفت بنزد یک یکے از امرائے بخاری کہ از بن حاکم ماوراء النہر گوئیے بود خواجہ بدست آن رندہ کابل مکتوبے بر امیر بخاری فرستادند کہ چنین بحال چنین شد باید کہ پانصد دینار معاملہ بدست دارندہ مکتوب نزد یک درویشان روانہ کنی بعد از چند روز خبر آوردند کہ آن حاکم ماوراء النہر کشتہ شد نقص کردند در ہماں تاریخ بود ہمہ از ہاں حال تعجب کردند و گفتند حق تعالی او تقدس بندگان خواص خود را چنین (بانی بر صفحہ ۸۰)

از این طایفه
زیاد
۲۰۰

عنه از سادات کرام اند نسبت مبارک ایشان میرسد بحضرت امام تقی رضی اللہ تعالیٰ عنہ ولادت با سعادت
آنجناب در محرم سنہ ۱۰۸۵ در میان کعبہ مایہ است اولیاء رضی اللہ عنہم مثل حضرت حکیم علی ترمذی و حضرت خواجہ
اسحاق یسوی رحمہما اللہ سبحانہ و غیرہما از سادات با شہادت بہر وجود ایشان پیدا شد کہ در بخارا مجذوبی و مجربینی ظاهر
میشود عالم ببرد ہدایت و ولایت او را بی گروہ و حضرت خواجہ محمد بابا ساسی رحمۃ اللہ علیہ و قتیقہ در ویہ
ایشان میگذاشتند میفرمودند مرا از اینجا بوسے ولایت ولی خدا سبحانہ می آید نزد یک است کہ این قصر بندہ
قصر فارغان گردد بکسے فرمودند آن بوسے زیادہ شد تا کہ آن ولی متولد شدہ باشد حضرت خواجہ را بخدمت
ایشان برآمد فرمودند این بہان ولی است کہ بالوسے او را از سادات شہیدہ بودیم صاحب خاندان عالی گروہ و اولیاء
در خاندان او بسیار پیدا شوند حضرت خواجہ نقشبند رحمۃ اللہ علیہ را مد عمر شہودہ ساگی جاذبہ حق سبحانہ رسید و کسے
ہست از ہمہ بر تافتہ و مدہ سلوک طریقہ صوفیہ و آمدہ ریاضت و عبادت پیش گرفتند تا ہفت ہفت روز
فاطمی نمودند تا تصفیہ دست و بد علوم دین خواندہ و علم حدیث از امام الہدیٰ بابا الدین قشلاقی رحمۃ اللہ علیہ
شد کردہ اند مولانا بابا الدین قشلاقی از جلد او لیا عائدہ در اول ملاقات بحضرت خواجہ بابا الدین فرمودند میں جنس مرغ
کہ توئی دیگر عارف دیگرانی است میخوای کہ بینی او را عرض کرد البتہ پس بالاسے بام آواز دادند کہ عارف بیامولانا محمد عارف
از شخصت کردہ آواز مبارک شنیدہ و یک قدم سیارہ بخواجه نقشبند ملاقی شد و از مستقیدان مولانا بابا الدین قشلاقی او را مولانا از حضرت
سید میر کلال فیوض بسیار داشتہ حضرت خواجہ نقشبند تعظیم او بسیار میکردند رحمۃ اللہ علیہم حضرت خواجہ نقشبند بہ صحبت
مبارک سید السادات حضرت میر کلال رحمۃ اللہ علیہ خلیفہ حضرت مولانا بابا ساسی کہ بجا رود اسطر بخواجه جہان
حضرت خواجہ عبدالحق بن محمد دانی میرشد استفادہ نسبت خواجگان کردند حضرت میر موافق وصیت پیر خود بسعی
بلیغ تربیت ایشان بجا آوردہ پس بعد حصول نسبت حضرت میر فرمودند بہت شما بلند افتادہ است مرغ روحانیت
شما از بیغہ بشریت برآمدہ ہر جا کہ بوسے این مطلب بدیا بندہ عروج نمایند حضرت خواجہ تواضع نمودند و عرض
کردند من خاک آستانہ شما است و آنچه دریافتہ ام مرا کفایت کند فرمودند رضی الہی ہمیں است مثل آن از شما
راضی ماند و توجہ تکمیل و علو درجات شما دارند پس حضرت خواجہ ناچار مقرر طلب مقصود گذریدہ آخر بصحبت

(حاشیہ بقیہ صفحہ ۷۹) تصرف دادہ است و آن واقعہ سبب مزید یقین جماعت شد حضرت خواجہ فرمودند در آن
اوقاتیکہ این معنی انشا بظہر می آید آنے دوستاں مامیانہ نیستیم بیابے خواست می گذرانند و گرنہ از فیض مغنس عاجز جز
تقصیر در وجود آید بہت زہے سلطان بیہمتا کہ با چاکر کند سواد اگر خواہد بد کالاکر خواہد براندانند یاد وجود این کمال
و قریب کہ حضرت محمدی را صلی اللہ علیہ وسلم بود و با خطاب آمد کہ و ما رست از رست و لکن اللہ رمی از ہنجا معلوم کن کہ
احوال بچاگان امت ادبہ خواہد بود ہر چہ از درویشان او صادر شدی شوالیشان را و آن اختیار و خطی نیست بحیثیت راہ
نمودن طالبان است ۱۲

شیخ قشیم کہ از اجلہ مشائخ اند و میر سید احمد یسوی کہ آن حضرت خواجہ عبدالخالق عجمدانانی از خلفا خواجہ
 حضرت یوسف سہدانی رحمۃ اللہ علیہ چندی استفادہ کردہ و سے فرمودہ و در بارہ حضرت خواجہ باین چنین حراز
 طلب شوق ولی و بے آسای زنجار آندہ و حضرت قشیم شیخ از خاندان یسویہ از اجلہ مرزا است و قریب انتقال
 خود دریافتہ بے سبقت مرض فرمود آب گرم کیند گور سے کند پس چند بار ذکر گفتہ جان بحق سپرد یکبار
 حضرت خواجہ عرض کردند اکی از دریا سے محبت خود کہ بر ارواح دوستان خود ریختی قطرہ از آن بہ
 بہاؤ الدین بدہ نہ آند کہ اسے دوں بہت از ما قطرہ سے طلبی پس طپا چہ سخت بر کلمہ خود زوم کہ و در آن
 تا مدتہا یافتہ گفتم اگر آخر سلطان بایزید بسطامی اول بہاؤ الدین نہ باشد محبت خدا بر بہاؤ الدین حرام
 پس بجا ہدایت تو یہ رسیدند آنجا کہ رسیدند آثار و انوار و حالات و کیفیات و لایات و تصرفات و خرق عادات
 کہ از حضرت خواجہ نقشبند رحمۃ اللہ علیہ صد و ریافتہ از دو صد سال از پیچ ولی مروی نیست و جب تسمیہ ایشان
 بہ نقشبند آست کہ از آبا سے کرام ایشان کہے قالین بان بود نقشبندی میگردد یا گویم از دہائے طالبان
 نقش غیر بانڈک تو می شستند و انتساب طریقہ بایشان برائے آست کہ جذبی دعاء از نفی و اثبات حاصل
 میشود و حضرات خواجگان معمول بود و جذبے از مراقبہ معیت پیدامی شود حضرت ایشان را محبت شد
 و ہر دو جذب را رواج دادند و صحبت ایشان در چند روز از غلبہ حالات امتیاز و رنگین و شیرینی کردند
 جزاہ اللہ خیر الجزا آثار ہدایت و رشد از طفلی از ایشان ظاہر بود کرامات و خرق عادات و تصرفات حضرت
 خواجہ در مقامات شان مذکور است حد سے ندارد چہا رسالہ بودند فرمودند این گاؤں ما گوسالہ ما ہنچہ پشانی
 خواہد آورد و آنچنان شد روز سے مذکور احیاء و اماتہ کہ از اولیا ظاہر شدہ در میان بود بمحمد را ہد
 فرمودند ہمیر فرمودند زندہ شو زندہ شد روز سے بخسرو گفتند خود را فدا کن دین راہ خود را بدریا بیند
 پس خود را بدریا بیفکند مردم گفتند خود را در تہلکہ بیجا انداخت فرمود خسر و بیرون آئی از دریا بہ آمد یک
 موئے او تر نشدہ گفت در آنجا بچہ بود مراقب بودم آنجا روز سے مذکور ہر دو از اولیا و در ہوا شد فرمودند این
 چہ کار است بہ زنبیل فرمودند در ہوا بر شو از ان تودہ خاک کہ آنجا افتادہ بود خود را پر کردہ می آرز زنبیل
 در ہوا رفت و از ان تودہ خاک خود بخود پر کردہ می آورد چندین بار چنین کرد تا کہ فرمودند بس کن بس کہ
 شخصے بزیارت حضرت خواجہ می آمد گفت ازین دریا کہ در راہ بود پا بر آب نہادہ خشک پا بگذرم پس
 اینچنین شد گذر کردہ در راہ قطار سے از آہوان دید گفت پیش من بیایند آہوان نزد یک او آمدند
 اینہا را تماشا نمود گفت مرا طعام گرم می باید دیکچہ پر از طعام گرم پیدا شد و قتیکہ بچند حضرت خواجہ
 رسید فرمودند از روزیکہ از خانہ برآمدہ نظر بہ دست و ست زیر پای تو ما ہادیم از دریا خشک پا
 بگذشتی آہوان را ما تماشا شدہ تو آردیم طعام گرم ما پیش تو ہادیم ایں حال کہ در باطن تست اگر خواہیم بگیریم پس
 توجہ بسلب آن نمودہ اورا خالی کردند باز القا سے آن در باطن او فرمودند باز گرفتند باز فیض ما حوالے بلند

۲۰
 نقشبندی

از خود با احوال ادعایت نمودند و فرمودند الله تعالی ملاقات با سلب و عطا و احوال کرامت فرموده است
 شخصی گفت که عم من مرد فرمودند تیره است من نخواهم که بمیرم و مرگ فرموده گفتند نه شد مرگ او را
 از فرشته گرفته بیدش و آینه هم بهمت و توجه طالبان را بمقصودهایندن خاصه حضرت خواجهاست که دلهارا
 توجه ذاکر می نمایند و بالقائے قیض جمعیت خاطر و جذبات و داروات
 عنایت می فرمایند و از حال بکمالی و از مقام بمقام برتر میرند و طالب
 را در آن دخی نیست مگر بمراقبه و ذکر در آن درجات قوت و ثبوت پیدای نمایند خلیفه ایشان حضرت خواجہ
 علاء الدین عطار عرض نمودند که در پیشی گفته است احوال دل پیش من مانند ماه چهاردهم است فرمودند احوال
 نورانیت دل خود گفته است قلب کبیر که آنرا حقیقت جامع انسانیه گفته اند آن دیگر است پس گریان
 ایشان گرفته توجه نمودند ایشان عرش و ما فیها را در خود مشاهد کردند بحقیقت قلب کبیر باندک التفات
 حضرت خواجہ رسیده باین وسعت کمال باطن فائز شدند حضرت خواجہ فرمودند دل این است نه آن حضرت
 خواجہ عطار میفرمودند بهمن عنایت خواجہ همه عالم را بولایت تو انیم رسانید لیکن مرضی حق نیست سبحانه اصحاب
 حضرت خواجہ در چند روز از غلبه حالات در غلین و شیرین امتیاز نمیکردند یک بار بر کینز که توجه نمودند شاره
 و بخود گردید بجان رفت مالکه اش بیدار او میوش افتاد زن همسایه آمد بیدار مالکه اش مغلوب غلبات
 بخودی و سرگردیده سکه که بهی شرب و بطیاز دند و نوبت آخر به بخار از دند و از خط آن سکه نشد بهره مند
 جز دل بے نقش شے نقش بند و این گویا پاک نه هر جا بود و معدن ادغاک بخار بود و اول او آخر منتهی به آخر
 او حبیب تنهائی و اندراج نهایت در بدایت که خاصه حضرت خواجہ است بر تو است از تصرفات
 پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم در اول صحبت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم دلهای بد و آل چشمه
 حکمت میشد افضل می گشت از اولیا علیهم الرحمة هرگاه دوام توجه و حضور در صورت بے خطرگی یا کم
 خطرگی یا دوام کیفیت قلبی حاصل شود این را اندراج نهایت در بدایت گویند حضرت خواجہ میفرمودند
 مرا آن کرامت کرده اند که بواسطه من بلا برگردد و در بلا التجا بما کن و حاجت را روایه بین سی سال است
 آنچه بها و الدین میگوید خدا می کند مزار حضرت خواجہ مطاف عالم حاجت روائی زائران است یکے را
 بامر بادشاه از مناره بلند بریزند و افتند هیچ آسیبه با و نرسید گفت توجه بمزار خواجہ نقش بند شکل کشا کردم و دست از منار
 بر آمد و مرا گرفته اینجا ایستاده کرد و از یکے گفت یا حضرت خواجہ دریش ندارم بعنایت حضرت خواجہ ریشے گرد بر
 روئے او پیدا شد تا ضی جا بل گفت یا حضرت خواجہ علم ندارم فدای بعنایت حضرت خواجہ عالم نفعی گردید الحق دولت نهد
 خدا کسی را بعثت حضرت خواجہ فرموده اند که با طریق عنایت کرده اند که البته معل است که دلتاں طریق محرومی نیست یافت
 بسیار است بفضل الی فیضها میرسد و طریق من مجاهد نیست باتباع سنن و عمل بعزیمت کامیاب می شود و با فضیلتیم
 ما مراد انیم اتباع سنت حبیب خدا صلی الله علیه و آله و سلم و عمل بعزیمت و ذکر خفیه طریق من است از کثرت ذکر بند

در بعضی از کتب آمده است

در بعضی از کتب آمده است

در بعضی از کتب آمده است

از سیران کبار خود یافتند و بر اقبه معیت که جذب قویہ عنایت میشود حضرت را نواخته اند و جہت تکریم و دین و دنیا
و متیازے یافتند و طریقہ بالیشان از متابعی گزینہ ملا جامی میگوید وفات ایشان شب سیوم ربیع الاول است
و اندکے از احوال خود بقیہ بند رحمۃ اللہ علیہ نوشتہ شد کہ اندک دلیل بسیارے بود و مفصل در مقامات
ایشان مذکور است وصیت کرد کہ پیش خیارہ یکن کلمہ و آیتہ نخوانند چرا کہ بے ادبی میشود و این ابیات بخوانند
مفسریم انما نلک انما نلک و یاد گیر ہر گاہ در بے خطرگی یا کم خطرگی دل را حضورے و تو چہ یا کیفیت از کیفیات
قلبیہ حاصل کرد و این حالت را اندراج الہامیت در بدایت گویند این حضور و کیفیت در نہایت طرق دیگر
اگر دست دید کہ بیت اہم است و این حضور و ترجمہ درجات وارد ہر گاہ حضور شش جہت را احاطہ نماید آنرا
نسبت نقشبندی گویند و نسبت مجددی ہر لطیفہ را از لطائف عشرہ این حضور پیدا شود کذا قال و اما
فقیران بواسطہ سیران این ہر احوال را دیدہ و نمودہ ایم فالحمد للہ سبحانہ

مکتوب ہشتم و ہشتم (رسالہ ششم)

در جواب اعتراضات کہ ملا عبدالحق دہلوی بر کلام حضرت مجدد رسالہ نوشتہ اند
بسم اللہ الرحمن الرحیم

بدانکہ حضرت مجدد رضی اللہ عنہ جواب اعتراضات کہ ناہمان بر کلام ایشان می نمایند و مکتوبات خود
خود تحریر کردہ اند حاجت ندارد کہ دیگرے جواب آن بنویسد و ہمہ مخلصان و فرزندان ایشان نیز مقصدی دفع
آن شدہ اند حضرت شاہ بھی پس ایشان و حضرت محمد فرخ و حضرت عبدالاحد نبیرہ و کما ایشان و مرزا
محمد بیگ بخشی و دیگر شریف و حضرت شاہ ولی اللہ محدث و قاضی ثناء اللہ و دیگر عزیزان از مخلصان ایشان
برو آن پروا نداشتہ اند کہے کہ تاویل عبارت بطور صوفیہ عالیہ میدانند و تاویل صحیح اعتراض نیست و حضرت شیخ
عبدالحق عمو بہ اعتراضات زبان بے صرفہ گویان را دلعن و لیر ساختہ سخن بطور علمائے ظاہر فرمودہ اند
و کلام حضرت مجدد بطور علمائے باطن است آن از عالمے دیگر و این از مقامے دیگر است اعتراض کجا است
بدانکہ جناب شیخ حضرت عبدالحق بعد استفادہ از اکابر قادریہ و چشتیہ و غیرہم از حضرت خواجہ محمد باقی
رحمۃ اللہ علیہ استفادہ نمودہ اند ہمین صحبت حضرت خواجہ حضور نسبت نقشبندیہ حاصل نمودند و این مطلب در
رسالہ بیان سلاسل مشیخ خود نوشتہ اند و در رسالہ موصل المرید الی اللہ نوشتہ اند کہ نزد اہل انصاف طریقہ نقشبندیہ اقرب
طریق است و برائے حصول فنا و بقا بہتر ازین طریقہ نیست و در رسالہ انکار حضرت مجدد نوشتہ اند مجتہد کہ مرا
باشما است کہے را باشما نخواہد بود شما عزیزید و طریقہ شما عزیزتر حضرت خواجہ اثبات شما بسیار میکردند و نیز
نوشتہ اند کہ یکبار و بارہ شما بجناب الہی سبحانہ متوجہ بودم کہ این مقامات کہ ایشان میگویند حق است یا
اصلاً ندارد آیتہ شریف کہ در رفع اشتباہ حقیقت مرسو علیہ السلام نازل شدہ در حق حضرت مجدد و بردل حضرت عبدالحق
نازل شد پس تامل ضرور است آیتہ شریف اے ایست ان یک کاذب یا غلبہ کذبہ و ان یک صادق یا صبح کذبہ بعض

الذی یجدکم فی السیاحۃ علیہ السلام برحق بعد از فرعون بانکار بعض جزا رسید فرق شدن و تباہی ملک و باستیفاء جزا و دوزخ
چنانچہ آیتہ شریفہ بر آن دلالت مینماید آیت فاخذ اللہ اقلت از بن آیتہ شریفہ مفہوم میشود کہ اتباع حضرت
مجدد مانند موسیٰ برحق اند و میتوان گفت کہ نا فہمال مراد کلام ایشان نمی فہمند مانند آل فرعون بزنا حق معاذ اللہ
کہ در رفع اشتباہ حقیقت موسیٰ علیہ السلام نازل شدہ و برحق حضرت مجد و بر دل حضرت شیخ عبدالحق نازل
شد پس تأمل ضرور است و ربابہ شام و باطن فقیر وارہ شدہ در مکتوبہ مرسل بحضرت میرزا حسام الدین خلیفہ
حضرت خواجہ خواجگان خواجہ محمد باقی رحمۃ اللہ علیہما نوشتہ اند کہ غبار سے کہ فقیر را بخدمت حضرت شیخ احمد
بود رفع شد و غشاوہ بشریت نما ند بذوق و وجدان در دل چیز سے افتادہ کہ با چنین عزیزان بد نباید بود سبحان
اللہ مقلب القلوب است ظاہر بنیان استبعاد و خواہند نمود حاصل آنکہ اگر حضرت شیخ عبدالحق مطالعہ مکتوبات
حضرت مجددی نمودند و بعد حضرت خواجہ ملاقات ایشان میکردند ہرگز انکار نمیکردند آنچہ از زبان زیادہ گویند
شنیدہ اند بجز آن پرداختہ اند کہ بشریت نداشتہ باشد قول شریف ایشان غشاوہ بشریت در میان نما ندہ اشارت
می نماید کہ تحریر اعتراضات از بشریت و نفسانیت بودند از راہ حقیقت سبحان اللہ این است احوال علماء و
اولیاء رحمۃ اللہ علیہم و اسے بر حال جہال حساد و معاندان فہم معاذ اللہ حسن عقیدہ موافق اہل سنت و جماعت
و عمل بر نفقہ و تحلیق با خلاق صوفیہ و اشاعت کثرت انوار نسبت باطن و کمال استقامت کہ حضرت مجدد بیان
موصوف بودند و لیلے است واضح بر حقانیت طریقہ ایشان کہ بہین تربیت حضرت خواجہ خواجگان خواجہ محمد باقی
رحمۃ اللہ علیہ بطریقہ و مقامات و حالات و علوم و معارف آن امتیاز یافتہ اند و آنحضرت تحریر بیان فرمودہ
و علماء و عقلا بر بصحت آن شہادت دادہ بعضی علوم ایشان بظاہر و در فہم شاید تبادل درست می شود تا دلیل
معمول است در طریق مستقیم صوفیہ بعضی اقوال حضرت شیخ عبدالحق رحمۃ اللہ علیہ با جوابہ آن نوشتہ
می شود قولہ شاعر کہ ادب بجناب پیر خود کرد دید جواب این ثانی شود حضرت مجد میفرمایند در بعضی از مکتوبات
خود آنچہ مرا از علم و معرفت حاصل شدہ ہمہ بہ برکت تربیت حضرت خواجہ است قدس سرہ در علم باطن اند
الف با تا بلکہ مولویت بخص توجہات علیہ ایشان رسیدہ ام بیک توجہ عنایت ایشان آن یافتمہ ام
کہ اہل مجاہدہ را در سنین حاصل نیست سے ہر کہ بتبریز یافت بیک نظر شمس دین و طعنہ زندہ ہر وہ و فتنہ
کند بر جہد و بخدمت ہر دو پیر زادہ خود حضرت خواجہ کلان و خواجہ خرد رحمۃ اللہ علیہما کہ اینہا ارادت
و بیعت و اخذ فیوض نسبت حقیر از حضرت مجد دارند در مکتوبہ میفرمایند در آدای احسان مائے والد
ما جدا مجد شمارا اگر سر خود را بر آستان شما بجاک برابر کنم تیج نکرودہ باشم آنچہ از کمالات و مقامات قرب
و علوم و مدارات اس حقیر نا چیز را حاصل شدہ ہمہ بواسطہ خواجہ خواجگان شیخ المشایخ امانت و مرشد
ما دنیا حضرت خواجہ محمد باقی است رضی اللہ تعالیٰ عنہم قولہ شما نزول حضرت غوث الثقلین رضی اللہ
تعالیٰ عنہ ناقص نوشتہ ایجاب ایشان و جزئ کثرت خوارق عادات از جذب غوث الثقلین نوشتہ اند

که عروج ایشان از اکثر ادبیا و بلند تر واقع شده و جهت کثرت ظهور و خوارق که دیده و بینج با نسبت
 نقصان نزول بآنحضرت نکرده اند معاذ اللہ آنچه مفتریان میخوانند میگویند معلوم نیست که حضرت
 شیخ عبدالحق نقصان نزول از کجا نوشته اند چند آنکه در کلام ایشان تجسس کرده شد در هیچ کتاب
 نقصان بآنجناب نکرده اند در صورت نقصان نزول افاضه کم میشود و افادات جناب مبارک
 حضرت غوث الثقلین بمرتبه نیست که در احصائے مآثر آنحضرت مجد و زشته اند که حضرت غوث الثقلین واسطه فیض
 ولایت اند و در اعداد اصحاب کبار و اہلبیت عظام داخل اند رضی اللہ تعالیٰ عنہم و خود را نائب و آنجناب را منیب نوشته
 اند کہ خلیفہ قائم مقام پر میشود قولہ شما خود را ہمیری پیغمبر خدا میگویند جواب بدان کہ درایت شریف پروردگار و جہد
 جماعت اصحاب امر حق سبحانہ تعالیٰ میفرماید آیت شریف ید اللہ فوق ایدایہم نیز اصحاب کرام را امر حق سبحانہ تعالیٰ
 می نماید پس آنچه از آیات ثابت شود جائے اعتراض چرا گرد و آنچه میگویند کہ ایشان میفرمایند درین
 فیض و سہمی واسطه نیست الحق در فیض کسبی واسطه را داخل است نہ در فیض و سہمی اگر منصب
 دارے کہ بواسطه وزیر معروضات خود یا دشاہ میرسانند تا آنکہ بے واسطه بحضور معروض نماید
 این ہمہ از کمال تقرب و جاہ و زیر است در حضرت یا دشاہ کہ بندہ او باین مرتبہ رسیده است
 و لا محذور بر رفع توسط حضرت عائشہ صدیقہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا و خود حضرت شیخ عبدالحق رحمۃ
 اللہ علیہ و دیگر علمائے صوفیہ قایل اند ازین بیان حضرت شیخ ہمیری و مساوات ہمیدہ معترض
 شدہ اند ایشان خود نوشته اند ہمیری کفر است پس تہمت ہمیری با خاتم المرسلین صلی اللہ علیہ و
 آ لہ وسلم بر ایشان بستن دور از انصاف است و قول حضرت عائشہ صدیقہ وقت نزول آیت برأت
 ایشان از افک در جواب یا در خود گفته احمد اللہ لا غیر و آیت شریف ما من حسابک علیہم
 من شیء رفع توسط می نماید بدانکہ توسط پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم در اتباع عقاید و اعمال
 و اخلاق حسنہ و معاملات نیک ہمیشہ ثابت است ثبوت رفع توسط در کلام بزرگان از غلبہ احوال است
 کہ حیلولیتہ ذات پاک واسطه کائنات علیہ افضل الصلوات و ما خیر مشہود نمی شود نہ کہ در واقع نیست چنانچہ
 عینک موجب صفائی نگاہ و روشنی حروف است لیکن در وقت توجہ بحروف ملحوظ نیست معاذ اللہ علم عقل
 و اخلاص و محبت و قرب ہمہ بواسطه آنجناب مقایس است صلی اللہ علیہ وسلم قولہ شما خود را شرک یک دولت نوشته
 اند و آن مستلزم مساوات پیغمبر خدا است صلی اللہ علیہ وسلم جو ایشان خود در مکتوب نفی مساوات می نمایند
 فرمایند شرک یک دولت نہ شرکتی کہ از ان ہمیری خیزد کہ آن کفر است بلکہ شرکت خادم یا مخدوم بدانکہ در دولت
 توحید و ایمان و انوار ولایت کہ پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم خازن و قائم آن است ہر کہ شرک یک نیست مسلمان
 نیست پس شرک شدن بآن مرتبی حق سبحانہ است اما در نبوت کہ ختم است بر خاتم المرسل صلی اللہ علیہ وسلم
 پنج مسلمان در آن شرکت نمی گوید و نمی اندیشد و آنچه میگویند کہ ایشان نوشته اند بعضی از درجعات خلد پیغمبر خدا را

نہ

نہ کہ کمال آنقدر میرا لایق نہ پس بسبب کمال آنقدر

نہ تا پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

بواسطہ فردی از افراد امت حاصل شدہ و از ان ذات خود مراد داشته ایشان هیچ جا انان فرو خود را مراد
نوشته اند بیکجا مرطوب صلوٰۃ ابراہیمی با زیادتی آن بہ امت را و در دست حصول آن از بعضی کم و از بعضی
زیادہ چنانچہ ثواب حسنت امت موافق این حدیث الدال علی الخیر کفاعلہ از ہمہ امت حاصل شدہ از بعضی
کم و از بعضی زیادہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند کہ منافع و خیرات زمین مرا عنایت کردند و آن خیرات
زمین و تسلط بر ملک بعد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بواسطہ خلفاء راشدین رضی اللہ تعالیٰ عنہم و سلاطین
نامدار رحمۃ اللہ سبحانہ علیہم حاصل شدہ و می شود تسلط بر ممالک و محاربات برائے دفع کفار کہ موجب ظهور
اسلام و ایمان است و واسطہ حصول ثواب است برائے پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ امر کردہ اند باین
امر و رواج دین امر و ماورہ رود در ثواب شریک اند و این ثواب بواسطہ خلفاء و سلاطین با پنجاب حاصل
شد و ترقی درجات بعد انتقال ازین عالم ثابت است پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را خدا خلیل خود
اختیار فرمودہ پس امر بصلوٰۃ ابراہیمی و اتباع ملت ابراہیم علیہ السلام برائے زیادتی آن مرتبہ میتواند شد
و ثواب بواسطہ امت موافق حدیث الدال علی الخیر کفاعلہ حاصل است پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
تا قیامت دقایق فتنہ و دقائق اسرار تصوف بواسطہ مجتہدان و صوفیہ ظهور یافتہ بے تامل مبادا بلفظ حصول
گرمید معاذ اللہ سے بعد از خدا بزرگ قوی قصہ مختصر صلی اللہ علیہ وبارک وسلم آنچه میگویند ایشان خود
را مجدد نوشته اند درین چہ قباح است در حدیث شریف آمدہ کہ بعد ہر مائتہ مجدد سے پیدا می شود
کہ ہر امت را تازہ می نماید مجدد و در سلاطین چنانچہ عمر بن عبدالعزیز و مجدد و ماورہ دین در علماء چنانچہ امام
شافعی و مجدد و در صوفیہ معروف کرخی و در اسرار علم امام عزالی و مجدد و در افاضہ فیوض با کثرت خوارق حضرت
غوث الاعظم ابن مجددان امر امت را تقویت فرمودہ اند و شیخ جلال الدین سیوطی در حدیث مجدد است و علم
حدیث را رواج بخشیدہ و حضرت مجدد الف ثانی در بیان مقامات طریقت و حقیقت متان اندر سوخ رواج
طاہون در علم دین با کثرت افشائے الوار فیوض و دلیل است بر مجدد بودن آن اکابر ہم چنین کثرت فیوض و
افادات کہ صحبت مبارک ایشان و اسرار توحید و شہود وحدت و کثرت و نسبت حضور و یادداشت و مراتب
کمالات نبوت و حقائق آہیہ و حقایق انبیاء علیہم السلام کہ بے مجاہدات و ریاضات در صحبت ایشان
و مانند زمان دست میداد سالکان را برود جہات و لایات ترقی حاصل میشد از دلایل مجدد بودن ایشان
است رضی اللہ تعالیٰ عنہم آنچه میگویند ایشان خود را از امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہم
و افضل نوشته اند معاذ اللہ این افزائے مفتریان است ایشان ادنی صحابی را از اولیا بہتر میدانند
میفرمایند بشرف صحبت مبارک آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ صحابہ را رضی اللہ تعالیٰ عنہم حاصل بود
اولس قرنی و عمر بن عبدالعزیز بہ ہیچ صحابی نمیرسند بجناب حضرت خواجہ نوشتنہ اند کہ مقامی پس شگرت
مرتفع منقش و ملون بنظر آمد محاذی آن مقامی دیگر کہ با انعکاس نقوش و الوان آن رنگین است ظاہر شد

آن مقام مرتفع از حضرت خلیفہ اقل است رضی اللہ تعالیٰ عنہ و ثانی از من ظاهر است ہر کمالیکہ و پیری
باشد یا ملن مرید یا انعکاس آن ملون میشود مرید مقتبس است از انوار سیر طرہ این مقام اندکے رفتی جلد
چنانچہ صفو را ارتقا ع باشد پس ہیج فصل ثابت نشد دیگر حضرت خواجہ عیدین ویدایشان قدسی نکرند آنچه
میگویند کایشان رسالہ و معراج خود نوشته اند سبقت اسب خود اناسپ پیغمبر خدا ثابت نموده این صبر
از مفتریات و دفع گویان است ہیج با این چنین نفرموده اند ایشان از اولیائے خدا اند افترا و کذب صفت
اولیائے نیست آنچه میگویند کہ ایشان در طریقہ خود مقامات عالیہ بسیار بیان نموده اند و آن مستلزم تصور و بیان
است حضرت غوث الثقلین و رغنیۃ الطالبین کہ تصنیف ایشان است در فصل ادب مرید با شیخ
زیادتی مرید بر شیخ نوشته اند حاصل آنکہ گاہ باشد کہ مرید را بعد رسیدن بعلوم و مقامات شیخ حضرت حق سبحانہ
مقبول تربیت میگردد و کمالات و حالات دیگر میرسد قولہم فی الغنیۃ رضی اللہ تعالیٰ عنہم فیتولی الحق غرض
تربیتہ و تہذیبہ و بوفتہ علی معنی خفیت علی الشیخ فیستغنی بربہ عن الغیر انتہی پس باین تقریر
حضرت غوث الثقلین زیادتی مرید بر شیخ ثابت شدہ ایشان خود را می نویسند این کینہ زویل زلہ خوار خوان نعم
این اکابر است با انواع نعم این حقیر را تربیت فرمودہ اند نوشته اند کہ این فقیر را کہ حضرت خواجہ قطب الدین
مددگار ترقی شدہ اند حضرت غوث الثقلین بتوجہات شریفہ امداد فرمودند بد آنکہ درین کلام شریف رفع توط
ثابت میشود ظاہر است کہ از ملت محمدی کہ جامع کمالات عالیہ است بمثل انبیاء علیہم السلام ہیج منقصۃ راہ
نیافتہ حق تعالیٰ موافق حکمت بالغہ خود ہر کرا خواست بکمالے ممتاز فرمود و ہر کمال الہی واجب التعظیم است
حضرت مجدد و در طریقہ جدیدہ خود کہ مستغن وہ لطیفہ است در ہر لطیفہ کیفیات و علوم و انوار عبادا بیان
فرمودہ سوائے آن ہم تحریر کردہ اند و حالے را از علماء و عقلا بہرہ یاب ساخته اند و آن اصطلاحات و مقامات
بشہادت جماعت کثیرہ ثابت شدہ کہ احتمال وہم و خطا نماند جز اہم اللہ تعالیٰ الخیر الجزاء مقامات قرب را
در فوق و شوق و استغراق و بیخودی منحصر داشتن خلاف آیتہ شریفہ است ولا یحیطون بہ علم افضل
ثابت است مگر تمام مقامات طریقہ ایشان ہمہ متوسلان را حاصل نمی شود لہذا در احوال متوسلان طریقہ ایشان
اختلاف بسیار است و از مراتب مرید قرب کسی را اطلاع نیست مگر پیشینہ از ابر متاخران فضل ثابت
است بسبب تربیت و تلقین باین ہمہ گفته اند کہ حضرت غوث الثقلین و حضرت شیخ شہاب الدین و حضرت
علاء الدولہ بمنالے و حضرت سلطان نظام الدین و حضرت شاہ نقشبند رحمۃ اللہ علیہم در کمالات سبقت
داشتند از پیشینیان اگر کسی در متاخرین بوفتہ فیوض و حالات ممتاز باشد در شرع شریف منعی ندارد و
آنچہ میگویند کہ ایشان اولیا را در ظلال تجلیات آہیہ گفتہ اند بر تو ظاہر است کہ اصحاب کبار رضی اللہ
تعالیٰ عنہم باقصی درجات قرب رسیدہ اند و آن درجات اصول تجلیات است و ہیج دلی بر تہ صحابی
نمیرسد پس سیر اصحاب کرام در اصول مقامات باشد و سیر اولیا و عظام در ظلال آن و سیر تجلیات ظلال

اما وصفات را در اصطلاح خدمت ولایت صغریٰ مقرر کردن و سیر اصول تجلیات را در ولایت کبریٰ
نام نمودن در شرع و عقل منع نیست محبت هم مانع نتواند شد بدانکہ موافقت این آیت شریفی را ب فہمی
علما و کجھول ترقی است و در مراتب علم و علمے کہ نقد وقت باشد از ان اعراض ضرورتا علم و مشاہدہ و معرفت
در درجات عالیہ قرب او سبحانہ دست دہد آنچه میگویند ایشان کلمات فخر و مبالغات خود بیان کردہ اند
کلمات مبالغات از بزرگان بسیار مرویست در وقت ظہور نسبت بقایہ و عروجات افتخار و مبالغات علیہ
میشود و در وقت ظہور نسبت فنا بیہ غلبہ دید تصور پیدای شود حضرت مجد میفرمایند کاتب مبین خود را بیکار
می یابم و خود را از کافر فرنگ بدتر لکیف از کبر ایدین سے من آنخاکم کہ ابرو باری یکنہ از لطف برین
قطرہ باری بود آنکہ میگویند کہ ایشان انکار توحید و جود می نمایند ایشان ہرگز انکار توحید و جود نکرہ اندی گویند
کہ این معرفت در راہ می آید و معارف دیگر بعد از ان دست می دہد ایشان از حال خود چنین نوشتہ اند کہ از صحبت والد ماجد خود
کہ از خلفا حضرت شیخ عبدالقدوس بودند رحمۃ اللہ علیہم رسائل توحید خواندہ علم این معرفت حاصل نمودہ بودم
پس بہین تربیت حضرت خواجہ قلندر مراد علم آن معرفت معائنہ شد و از دانستن بشہود عیان مبدل شد بدست
مغلوب الاحوال این معرفت بودم اللہ تعالیٰ بفضل خود معرفتے دیگر عطا فرمود کہ آن موافق کتاب و
سنت است بے تاویل پس این معرفت در راہ پیش می آید و از غلبہ محبت عذر سے دارد و حضرت شیخ
ابن عربی را رحمۃ اللہ علیہ سند و تمسک متقدمان و متاخران نوشتہ اند میفرمایند کہ ما را نیز از کلام ایشان
فراید رسیدہ است و خطے حاصل شدہ جزاہ اللہ بدانکہ در کلام الہی سبحانہ و کلام پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و آلہ
و سلم سخنہا است کہ بے تاویل فہم در ان قاصر است و ہم چنین در کلام اولیا سخنہا است کہ آجاتاویل باید
نمود تا گمان بنیک کہ مامور بہ است از دست نرود ہر تاویلے کہ در کلام اولیا و کرام نمایند از غلبہ سکر یا تشنگی
نعمت یا ترغیب طالبان یا عدم مساعدت الفاظ بمعنی و آن در کلام حضرت مجدد نیز جاریست صلی اللہ
تعالیٰ علی خیر خلق محمد وآلہ و اصحابہ و بارک وسلم حضرت شیخ عبدالحق رحمۃ اللہ در شرح فارسی رسالہ فتح
الغیب تصنیف حضرت خوث الثقلین رضی اللہ تعالیٰ عنہم نوشتہ اند گاہ اسرار و قیقہ و علوم غامضہ
بر قلوب عارفان وارد میشود عبارت بآن کفایت نمی کند پس تسلیم و تقویض آن بعلم حضرت علیم مطلق سبحانہ
باید نمود و زبان انکار نہ باید کشود بدانکہ حاصل از طریقہ صوفیہ کرام عقیدہ صحیح اہل سنت و جماعت موافق
کثر بقول و تخلیق باخلاق بطور صوفیہ علیہ و عمل موافق فقہ و اجتناب بدعتہا و حصول احوال سنیہ است کہ
ہر وہائے اہل محبت وارد میشود الحمد للہ کہ بعنایت الہی درین طریقہ این مراتب دست میدہد اللہ تعالیٰ
این کمینہ را نیز ازین طریقہ شریفہ فیوض نسبتہا کرامت فرماید بلکہ جمیع طالبان حق را تلمذ نمایند کہ کالات باطن
را نہایت نیست و الحمد للہ اولاً و آخراً و الصلوٰۃ والسلام علی محمد وآلہ و اصحابہ اجمعین تکفیر کسی بے دانستن
مراد کلام از سخت منع است گفتہ اند اگر در شخصے مفتاد و جبہ کفر باشد و یک وجہ اسلام او را کافر نباید گفت

تکفیر کسی که بکفر منزه از نیست بقای عاید میگردد این چنین است در حدیث شریف علی صاحب افضل
 الصلوات و التحیات و آله و صحابه اجمعین معترضان حضرت علیهم الرحمة قرآن دارند که شما درجات
 متابعت بسیار میگوئید و نظریات اعمال آنحضرت از مجاهدات و غزوات در شما هیچ نیست جواب در ذریع
 و راجب و سنن مکرده اتباع لازم است و این مجاهدات و ریاضات بمقدور کسی مقصرت نیست بلکه گویم
 این غلبات جوع و طول قیام و قنوت و تهجد که قدم مبارک حرم می نمود و سبقت در محاربات خاصه آنحضرت
 است فرمود امیر المومنین علی رضی الله تعالی عنهم مادر شدت عرب پناه با آنحضرت میگریتم پس در جهاد
 جعفر و در جهاد اکبر استطاعت شرط است معرضان و مقتدایان شما نیز مقصرا اند مگر مقبور و یسر و اولاد
 نعتروا و خذوا من الاعمال ما تطیقون یرید الله بکم الیسر الله تعالی الخ و مشاق را آسان نموده است
 فالحمد لله و یگر آنکه ایشان نفرموده اند که در جمیع اعمال آنحضرت متابعت کرده میشود و عقاید و اعمال فق
 و ادکار قلبیه و احوال باطن و در مویط و عروج نسبت باطن متابعت داریم بر تو پوشیده نیست که بدین
 این درجات متابعت کسی ولی نمیشود و این شور و غوغا کس از ناهمی کلام ایشان است مگر این لفظ
 که از کمال متابعت اتحاد پیروی می شود عزیزان فنا فی الشیخ فنا فی الرسول فنا فی الله اصطلاح مقرب
 و انداز فنا فی الرسول انصباغ برنگ کمالات آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم مراد داشته اند و همین مراد
 کلام ایشان است بے محابا و بے لحاظ خور و امکانات را خدا میگویند تاب الله علیکم و وضع شرع تشریف
 و نزول قرآن مجید بر غیرت است کلام اهل سکر حجت نیست ایشان از ظهور پر تو کمالات آنحضرت در تابع
 اتحاد با جناب فرموده اند و مشهور است که محمد را بنمود که مرا چنین باید بود ایشان ببنده خاص اتحاد ثابت می
 نمایند و شما اتحاد بخدا سبحان تعالی الله عن ذالک جناب معترض چشم پوشیده بے تأمل اعتراضات می
 نمایند تا مردم را از طریق ایشان که صراط مستقیم است باز دارند و برین مشک خاشاک نتوان افشانند که بوس
 خوش مشک پنهان نماید معترض رحمة الله علیه افاده می کنند که در ایشان اول عبد بفضل فقر از غنای گرفتند
 ایشان میل بغنا و اسباب دنیا دارند این غلط است ثابت نیست میفرمایند ایشان نشینی فقر را از صدر
 آرائی اغنیا است می فرمایند در ایشان اینجا اگر چه وجه معلوم ندارند بر ذوق مضمون فراغت دارند گوئیم که برای
 حاجات ضروری خود و تفقد حال فقر اطلب غنا محمود است حضرت سلیمان علیه السلام و امیر المومنین
 عثمان و عبد الرحمان بن عوف و صحابه بعد آنحضرت اسباب دنیاوی بسیار داشتند و در مراتب قرب
 آنجماعه هیچ منقصه راه نیافت این است عقیده اهل سنت و جماعه اختلاف است در فضل فقر مع
 الصبر و فضل غنا مع الشکر آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم که طاقت یار فاقه داشتند فقر اختیار کرده
 اند میفرمایند ابیت عند ربی فیطعمنی و یسقینی صلی الله علیه و آله و سلم پس اگر ضعف در عبادت
 از فقر باشد غنا که موجب قوت در طاعت گردد و افضل باشد از فقر که برا غنیا شاکرین زیبا در از فرموده

غافل شدن است ازین حدیث ذلک فضل اللہ یؤتی من یشاء کہ در بارہ دولت مندان شاکر فرمودہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کمترین درویشان بلکہ خاکپائے ایشان عبد اللہ معروف بغلام علی عفی عنہ معتمد بیعت در طریقہ شریفہ قادریہ نمودہ و بحضرات چشتیہ نیاز و اخلاص دارد اما اذکار و اشتغال و مراقبات و کسب نسبت باطن از خاندان عالیشان بزرگان نقشبندیہ مجددیہ رحمۃ اللہ علیہم نمودہ است پس حق بزرگان مجددی برین فیترا ثابت است لهذا این رسالہ مختصر را برائے مخلصان این طریقہ تحریر نمودہ در دفع اعتراضات کافی است و حاجت رسایل مبسوط نیست اللہ تعالیٰ ہمین توسل بذیل عنایت حضرات این خاندان علیہم الرضوان این عمل این عاجز را قبول نمودہ سزاوار رضا و عطائے این اکابر فرماید و دوام رضائے خود و خوشنق لقاء روح افزا و اتباع حضرت مسطفی و حسن خاتمہ کرامت نماید آمین صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہ و اصحابہ اجمعین و بارک وسلم۔

مکتوب شتادونہم در فوائد جلیدہ کہ داستان آن نقشبندی مجددی را ضرور است

بسم اللہ الرحمن الرحیم
ظاہر است کہ تخیلات متبعان خیال و اولام از اعتبار ساقط است آنچه یافتہ شدہ است و نمود میشود نوشتہ می آید بدانکہ امام ربانی مجدد الف ثانی حضرت شیخ احمد سرہندی رحمۃ اللہ علیہ میفرمایند کہ رسایل توحید از دالہ ماجد خود خلیفہ حضرت عبدالقدوس رضی اللہ عنہ خواندہ علمے بمعرفت توحید و جوی پدید اگر دم باز بوجہات شیخ المشایخ خواجه عبدالباقی و تلقین و تربیت ایشان آن علم مبدل بشہود و عیان گردید و اتصال تجلی حضرت حق جل و علا کہ قبلہ ہمت حضرت ابن عربی است حاصل گشت و علوم بسیارے ازین معرفتہ دست وادہ مغلیب ساخت پس بعنایت الہی بواسطہ حضرت خواجه ترقیات بسیارے واقع شد و از علم و شہود کہ آن دید و یافت ہستی حضرت حق است در مجالی ممکنات بیج نمایند و معرفتہ دیگر حاصل شد و آن وحدت شہود حق است سبحانہ در مرا یا علمے ممکنات درین معرفت غیرت باقی است چنانچہ آئینہ از نور و لمعان و ششمان آفتاب ممسلی است و جرم آئینہ باقی چنانچہ آئینہ معرفت اولی و در لطیفہ قلب پیش می آید و آن از غلبہ محبت است صاحب این معرفت از غلبہ سکر و محبت معذوری تواند شد و معرفت ثانیہ در سیر لطیف فوقانی ظاہر می گردد و باز بجدبات عنایت الہی ترقیات دست داد و معارف موافق مذاق انبیاء علیہم السلام پیش آمد و درین معرفت ثالثہ اثری از توحید و جود و شہودی نیست چنانچہ در وقت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و اصحاب کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم ازین ہر دو توحید مذکورے نبود توحید و جود و توحید شہودی را مقصود نشد و از تخیلات است کہ مدار شرعیہ بر غیریت است آیات و احادیث را کہ علماء تفسیر آن کردہ اند بطور مذاق

انبیاء برادر ہام و خیال فرود آوردن از شرع نیست و کسیکه بتطبیق آن ہر دو معرفت عاقل شدہ از قوت ملکہ علمی است آن از جائے دیگر ناشی است و این از جائے دیگر نیست اجمال طریقہ حضرت مجدد کہ موافق مذاق انبیا و است علیہم السلام طریقہ مجددیہ شہادت علماء و عقلا بر ثبوت یافتہ در آن شبہ نیست کسیکہ نسبت تمام خاندان حضرت مجدد کہ آن ولایات و کمالات و حقائق است حاصل نماید این معارف را بلیغین میدانند این علوم از ظن و گمان نیست واقعی و نفس الامریت پس آن چہ از غلبہ احوال سکر باشد اعتقاد را شاید آنچہ علماء فرمودہ اند اعتقاد واجب است العبد عبد الحق حق اگر غیریت ثابت نشود تکلیف شرایع برائے چہ فرمودہ اند بدائکہ انتساب و بیعت ببطریقہ برائے حصول فیض خاص آن طریقہ است اگر حاصل نشود جائے دیگر بیعت کند اگر طالب صادق است و السلام بحث آنچہ نہ ضرور دینی است بیفائدہ است و کسے را کافر گفتن بے امر شرعی جایز نیست اگر مفاد و وجہ کفر داشتہ باشد و یک وجہ اسلام اورا کافر نباید گفت الحق یعلو و لا یعلیٰ

مکتوب دوم در ایضاح الطریقہ

در بیان احوال سعیت و ارادت خود در خاندان قادریہ و کسب سلوک نمودن و نقشبندیہ فواید ضرریہ از کلام حضرات خواجگان نقشبندیہ و اکابر احمدیہ مجتہدہ سلوک و تسلیک مجددیہ کثر المذا مشاہم مع فواید دیگرہ تکلیف بعض عزیزان صدور یافتہ

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بعد حمد و صلوة فقیر عبد اللہ عرف غلام علی عفی عنہ گذارش می نماید کہ بہت دود سالہ بودم کہ ہدایت و عنایتی غایت الہی شامل حال این فقیر گردیدہ بحساب فیض تاب فرید زمان و حمید دوران مطلع انوار منبع اسرار مجی سنن نبویہ قیم طریقہ احمدیہ مجددیہ شمس الدین حبیب اللہ حضرت مرزا جان جانان قدس اللہ سرہ العزیز رسانید و مستفید شرف ارادت و بیعت بخدمت مبارک حضرت ایشان در خاندان علیہ قادریہ گردانید آنحضرت اگرچہ افادہ و الفاظ نسبت نقشبندیہ مجددیہ میفرمودند و این نسبت و اجازت آن از سید السادات سید نور محمد بدایونی گرفته اند رحمۃ اللہ علیہ و ایشان از خلفائے معرفت افزائے شیخ سیف الدین خلیفہ و خلف الصدق عرفۃ الحق

حضرت ایشان محمد معصوم بودند قدس اللہ اسرارہم لیکن اجازت طریقیہ علیہ قادریہ از روح پر فتوح حضرت
 غوث الثقلین رضی اللہ تعالیٰ عنہ نیز دارند میفرمودند بعد انتقال حضرت سید بامران ایشان استفادہ از شیخ
 الشیوخ حضرت محمد عابد رضی اللہ عنہ کریم و ایشان از خلفائے ہدایت فرمائیے دلیل الرحمن حضرت شیخ
 عبدالاحد سجاولہ نشین خازن الرحمۃ حضرت محمد سعید بودند رضی اللہ عنہ میفرمودند بخدمت حضرت شیخ
 بچہ طلب اجازت خاندان عالی شان قادریہ عرض نمودیم قبول فرمود و بجال فقیر تو بھی نمودند غیبیہ دست
 داد و در آن غیبت بجال جہان آراے رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مشرف شدیم دیدیم کہ حضرت شیخ
 رضی اللہ عنہ بجنور مبارک برائے اجازت آن خاندان برائے فقیر عرض می نمایند رسول خدا صلی اللہ علیہ و
 آلہ وسلم می فرمایند کہ بجز حضرت غوث الثقلین عرض نکنید حضرت شیخ رضی اللہ عنہ بآنحضرت معروض داشتند
 پذیرا فرمودند و بنجام خود برائے عطائے تبرک خرقہ اجازت امر نمودند خادم خلعتی از سندس گران بہا آوردہ برگردان
 فقیر نہادہ و در باطن فقیر عجب برکتی و کیفیت تازہ وارد شد کہ در بیان راست نمی آید بعد مشاہدہ این واقو
 بامر حضرت شیخ قدس سرہ از غیبت افاقے دست داد حضرت شیخ مبارکباد این عطاء کرامت فرمودند انوار
 نسبت قادریہ کہ در این خاندان از مشایخ کرام متواتر است بوصول این اجازت زیادہ تر گردید میفرمودند
 از جناب مبارک حضرت خواجہ قطب الدین رضی اللہ عنہ نسبت چشتیہ نیز بار رسیده است کیفیت آن نسبت
 شریفی گاہ گاہ خود بخود ظہور می نماید و شوق و ذوق و سوختگی کہ از لوازم این خاندان است دل را بہتر از می
 آرد و دین وقت میل بہماع و رقت و گریہ پیدای می شود بر سر باز از صرافان عشق و زیر ہر در سے دکان
 دیگر است حضرت ایشان قدس سرہ جامع نسبت نقشبندی و مجددی و نسبت قادری چشتی بودند لیکن نسبت
 بندگان مجددی برایشان غالب بود بر عایت آداب خاندان نقشبندی استعمال اذکار و اشغال این طریقیہ
 شریفی می نمودند عالمی از مواید فیوض و برکات ایشان بہرہ یاب گردید تا آنکہ خلفائے خلفائے ایشان در اہل
 عالم ہدایت طالبان راہ خدای نمایند این فقیر مسکین بیکر و شغل باطنی از حضرت ایشان تلقین یافتہ برہمن
 طریقیہ موافقت نمودم و تا پانزدہ سال اقتباس از اوصاف حلقہ و ذکر و توجہ و مراقبہ حضرت ایشان داشتم و
 ہمین توجہات روح افزائے حضرت ایشان مناسب بجاالات و واردات این طریقیہ علیہم رسید و در اک
 و بعد ان کیفیات مقامات و اصطلاحات آن حاصل شد بالحمد للہ علی ذالک و دین ایام گذشتہ ہجرت
 مقدس ہزار و ہشتاد و ہزارہ است بکلیف بعضی عزیزان این چند فوائد از کلام مبارک حضرات خواجگان
 نقشبندیہ و اکابر مجددیہ رضی اللہ عنہم التقاط نمودہ جمع کردہ آمد و این ہمہ تحریر و تقریر اسی فوائد از برکت محبت
 کثیر البرکت حضرت ایشان است رحمۃ اللہ علیہ رحمۃ واسعہ و الاسخ من از مقولہ بندگان راندن کار این بے
 سرو سامان نیست سہ جمال ہم نشین و دامن اثر کرد و و گرنہ من ہما خاکم کہ ہستم و بداند کہ طریقیہ مجددیہ ہمینی
 است بر اصول طریقیہ نقشبندیہ و آن و توفیق قلبی و توجہ بمبدء و نیاز داشت خاطر و دوام ذکر و تہجد

بصحت شیخ مقتداست در ہر مقام لحاظ مورد فیض و اخذ آن می نمایند و بر اذکار و اشغال بہا
 طریقیہ مواظبت می فرمایند تا مقامات بلند و اصطلاحات ارجمندہ این بندہ گویا مان چیزے دیگر است
 چنانچہ در ضمن این فوائد لخص آن باختصار مذکور میگردد الحمد للہ کہ بہین صحبت پیر دستگیر قیم طریقیہ
 احمدیہ نجد و یہ نجی سنن نبویہ کیسکہ مستفید ازین طریقیہ شود و نہایت سلوک این اکابر برسد میداند کہ بہین
 مقامات چلیست و منبع این بجا فیوض و برکات کیست سہ آئینہ پیش تو پیش ازین رہ نیست
 غایت قیم تست اللہ نیست می فرمایند کہ حاصل این طریقیہ تشریفہ دوام حضور و دوام آگاہی است
 بحضرت ذات الہی سبحانہ بالتزام عقیدہ صحیحہ موافق اہل سنت و جماعت و اتباع سنت نبویہ علی
 صاحبہا الصلوٰۃ و ہر کہ یکے ازین امر نگشتند از انہ طریقیہ مای بر آید لغو ذب اللہ منہا این حالت را
 در طریقیہ صحابہ رضی اللہ عنہم احسان میگفتند و در اصطلاح صوفیہ شہود و مشاہدہ و یادداشت و
 عین الیقین میگویند و برائے حصول این دولت کہ سرایہ صحت عبودیت است سہ طریقیہ مقرر نموده
 اند اول طریقیہ دوام ذکر است بشرط آن و ذکر بر دو قسم است اول اسم ذات است طریقیہ آنکہ
 زبان بکام چسپا بندہ و بزبان دل کہ محل آن نہ پستان چپ بفاصلہ دو انگشت است اسم مبارک
 اللہ را بگوید و مفہیم آن در لحاظ داشتہ کہ ذاتیست موصوف بصفات کاملہ و منزہ از سمات ناقصہ
 کہ بران ایمان آورده ایم و این لحاظ را پروا نداشت و بعد ذہنی گویند در وقت ذکر حرکت در زبان و بدن پیدا
 نشود و در تمام اوقات بر این ذکر مواظبت نماید تا دل جاری شود پس از لطیفہ روح کہ محل آن نہ پستان
 چپ است راست بفاصلہ دو انگشت است ذکر نماید پس از لطیفہ سر کہ محل آن بر پستان چپ کہ مائل بوسط
 سینہ بفاصلہ دو انگشت است ذکر نماید باز از لطیفہ خفی کہ محل آن بر پستان راست است بفرق دو
 انگشت مائل بوسط سینہ ذکر کند باز از لطیفہ اخفی کہ محل آن در عین وسط سینہ است ذکر نماید تا آنکہ بطریق
 خمسہ جاری شوند بزرگ باز از لطیفہ نفس کہ محل آن در وسط پیشانی است و از لطیفہ قابلیہ نیز ذکر اسم
 ذات محمول است دوم ذکر نفی و اثبات است طریقیہ آنکہ دل نفس خود را از بی زنا ف بند کند پستہ
 زبان بکام چسپا بند و بزبان خیال کلمہ لا را از ناف تا بدماغ رساند لفظ اللہ را بر دوش راست فرو
 آورده لفظ لا اللہ را بر دل ضرب کند بوجہیکہ اثر ذکر لھا لک خمسہ رسد و لفظ محمد الرسول اللہ
 را در وقت نفس گذاشتن بخیل بگوید شرط است در ذکر لحاظ معنی کہ نیست هیچ مقصود بجز ذات پاک
 و معنی لازم است ہر لفظ را پس لفظ بی معنی متصور نشود و نیز از بشرط است در وقت نفی نفی ہستی خود جمیع
 موجودات و در وقت اثبات اثبات ذات حضرت حق سبحانہ ملحوظ داشتن اگر چہ نفی متعلق بہ تمام مقصودات شدہ
 اما لحاظ را و معنیها است و نیز از شرط است در ہر دو ذکر بعد چند بار بزبان دل بکمال خاکساری و نیاز منی
 مناجات و التجا نمودن کہ خداوند مقصود من توئی در منائے تو ترک کردم دنیا و آخرت را از برائے تو

محبت خود و معرفت خودہ اگر طالب صادق ضعیف باشد ترک کردم دنیا و آخرت را نگویید الا ہر دو
 جملہ را گفتن لازم گیرد و نیز شرط است توجہ بقلب بے آنکہ شکل صنوبری دل یا نقش اسم ذات در
 تصور آرد و این توجہ را وقوف قلبی گویند و این توجہ قائم مقام ضرب است
 کہ در طرق دیگر ذکر شایع است و نیز شرط است توجہ بذات الہی داشتن نگران بجهت فوق باشد
 کہ بذات الہی نگران متوجہ و منتظر فیض است رعایت جهت فوق بیاس ادب است کہ اللہ تعالیٰ
 فوق ہمہ اشیاء است بلکہ وقوف قلبی و توجہ بمبدء فیاض از ارکان ذکر و طریقہ علیہ است کہ حصول نسبت
 حضور بے این دو در کن محال است و نیز شرط است دل از خواطر و سوسہ با باز داشتن بجز و خطوط
 خطرہ دل را نگاہ باید داشت تا خواطر استیلا نیابند و این را انجم داشت گویند حبس و حصر نفس در ذکر مفید
 است شرط نیست حرارت قلب و شوق و رقت قلب و نفی خواطر و ذوق و محبت از فوائد حصر نفس است
 و می تواند کہ موجب حصول کشف باشد و در ذکر نفی و اثبات رعایت عدد و طاق معمول است لهذا این را
 وقوف عددی گویند فرمودہ اند کہ وقوف عددی سبق اول است از علم لدنی باین معنی کہ حصول کیفیات
 و علم آن دشواری و اسرار و دریافت آن ہمہ ازین ذکر است و این ذکر ماثور است از حضرت خضر علیہ
 السلام بار رعایت حبس نفس پس اگر در یکدم تابست و یکبار رسانیدہ است و فایده بر آن نشد تلاش
 باطل است در طریق محسوب نیست از سر گیر و شرط را یک احتیاط نماید طریق دوم مراقبہ است
 و آن نگہبانی دل از خواطر و نگرانی فیض الہی است بوسیاطہ ذکر و بے رابطہ مرشد باید کہ در جمیع اوقات
 بہ نیاز و شکست تمام متوجہ ذات الہی باشد تا توجہ الی اللہ بے مزاحمت خواطر ملکہ دل گردد و این
 لحاظ ذات تقدس و تعالیٰ و دوام توجہ قسم اعلائے ذکر است کہ مقصود اہم از اذکار حضور مستمی
 مطلوب است بحضور اسم کہ آن واسطہ است حصول مطلوب را میفرمایند مراقبہ اقرب است بجذبہ
 از نفی و اثبات از دوام مراقبہ بمرتبہ وزارت توان رسید اشرف بر خواطر و تصرف در ملک و ملکوت
 از مراقبہ است اما ملکہ مراقبہ بے کثرت ذکر و محبت ارباب جمعیت دشوار است طریق سیوم
 استفادہ از صحبت صاحب کمال است کہ بہین توجہ و اخلاص او دل از غفلت پاک گردد و بجاذبہ محبت
 او افکار شاہدہ الہی بر دل و خشیدن گیرد و حضورش بر رعایت ادب و رضائے خاطر در غیبت بنگاہداشت
 تصور و فیض یاب شود گفتہ اند کہ این امر تمام ادب است و بیج بے ادب بجز انرسد من ضیع الرب
 الا دخی لم یصل الی الرب الا علی میفرمایند این طریق موصل تر و آسان تر است از طریق ذکر و طریق
 مراقبہ و این را ذکر رابطہ گویند پیر کسے هست کہ ظاہرش با اتباع سنت آراستہ باشد و باطنش از التفات
 ماسوا پیراستہ در محبت او باطن از نقوش ماسوا مصفا و بہمت او دل متوجہ جناب کبریا گردد اما ظہور
 تاثیر بمقدار سعی و اخلاص است و بتدریج تا اثر و تاثیر زیادہ میشود و با سعی باہر کہ نشستی و نشد جمع دولت

و ذکر و مراقبہ

وز تو زمید ز حمت آب و گلات و ز نہار ز صبحش گریزان می باشی و در نہ نکلند رُوح عزیزان بکلت و معتبر و تاثیر حصول جمعیت خواطر و توجہ بجناب الہی و انجذاب قلبی است تدریجاً کہ علامت فرق حجب است و ظهور گرمی و حرارت اگر چه مفید و ذوق افزا است اما در قرن اول نبود بدانکہ مفید تر و معمول در طریقہ تخریق آنست کہ طالب ہر گاہ خواہد مشغول شود اولاً چند بار توبہ و استغفار از معاصی نماید و مرگ را حاضر و اندیش صورت درویشی کہ از دو طریقہ ذکر یافتہ رو بروئے دل خود با دلب تمام حاضر نماید تا جمعیت و کیفیت پیدا آید باز بذكر بشرائط آن مشغول شود اول با ہم ذات کہ موجب حصول حرارت و شوق است پس منفی و اثبات و اگر دل از حصر نفس مانده شود بچہ نفس ذکر کند و ذکر و مراقبہ توجہ با حدیث صرفہ حضرت ذات نماید ذکر بے توجہ و سوسہ بیش نیست ذکر تہلیل زبانی اگر چہ تا حصول ملکہ حضور معمول نیست لیکن بشرائط مذکورہ نیز مفید است کثرت ذکر می باید و دل بے ذکر کثیر نمی کشاید ہیچ وقت از اوقات بے ذکر و توجہ و نیاز بجناب الہی نگذرد و در انجمن و ملاقات مردم نیز مذکور آگاہی مشغول باشد فیض حق تا گاہ برسد لیکن بر دل آگاہ برسد یک چشم زدن غافل از ان ماہ نباشی و شاید کہ نگاہ سے کنہ آگاہ نباشی و این حالت را خلوت در انجمن گویند الصوفی کلان ثبات بداند کہ از تعلق خاطر بماسوی و رسوخ نماید در باطن سہ و در فیض می افتد پس بکلمہ لافعی آن باید نمود مثلاً برائے ندال حد لا اله نیست حسد در من الا اللہ مگر محبت خدا باین لحاظ کثرت نفی و اثبات و تصرع بجناب الہی برائے ازالہ آن نماید تا آنکہ ذمیمہ زایل گردد و ہم چنین ہر مانع را از باطن ازالہ کند تا تصفیہ و تزکیہ حاصل شود و زیش این شغل قسمی است از سفر و وطن ذکر است کہ موجب حصول فنا و بقا است ذکر است کہ موصل بخداست سہ ذکر گو ذکر تا ترا جان است و پاکی دل ز ذکر یزدان است و داد کرد و اللہ کثیر العلمکہ تفلحون چون کیفیت ذکر حاصل شود بحفظ کیفیت پردازد و چون ستور شود باز بر سر ذکر رود تا آنکہ کیفیت و حضور ملکہ گردد و ہر گاہ جذبہ قبول میرسد نسایم فیض و نفحات رحمانیہ بابتزاز می آید گاہ گاہ وارد فیض ناگہان دل را می رباید و نیستی رونماید چون این حالت تو از تو کاثر نماید امید و دام حضور و حصول فنا است و اصل اعدام گرفتاری کرد و کار مردان مردانی کرد و بحصول و دوام حضور طالب بحقیقت ذکر فائض گردد و پیش ازین صورت ذکر بودہ حقیقت آن این حالت را اندراج نہایت و بدایت گویند و حصول این معنی طالب را دین طریقہ مانداخذ ذکر و اشغال است و طرق دیگر از مرشد حصول این حالت موقوف بر قوت توجہ شد است کہے را زد و ترکے دیو حاصل میشود نزد قدامت این طریقہ علیہ السلام لطائف عبارت از دعوات استیلا و حضور حق اگر با حضور خلق برابر بود ذکر قلب گویند و حضور حق اگر بر حضور خلق غالب است فکر مدح و اگر حضور حق با غیبت از حضور خلق است ذکر سرور اگر حضور حق با غیبت از خود حضور خلق است ذکر خفی سہ فیض روح القدس از باز مدد فرماید و دیگران ہم بکنند آنچه میگویند و نزد حق مجبور رضی اللہ تعالی

عنہ بر لطیفہ جدا است و سیر و سلوک و فتاویٰ و علوم و معارف ہر یک از ان جدا است لهذا حضرت
 رضی اللہ عنہ طالبان راہ حق را تہذیب و تسلیک لطافت جدا میفرمودند می فرمودند این طریق کہ
 ما در صد قطع آنیم ہمگی بہت گام است پنج از ان در عالم اُمر و دو از ان در عالم خلق می افتد و دو قسم
 گفتن باعتبار عالم اُمر و عالم خلق است اما فرزندان ایشان قدس اللہ اسرار ہم بعد حصول فنا کے قلب
 تہذیب لطیفہ نفس مقرر نموده اند کہ در ضمن سلوک قلب و نفس این چار لطیفہ را نیز فنا و بقا حاصل میشود
 و در وقت ہمین مودل است کہ اہل طلب را فرصت نیست و کار دیگر در پیش است مینمایند کہ چون ملک
 بدل خود متوجہ شود و دل خود را بحق سبحانہ جمع یا بدین حالت دوام حضور است و حضور حاصل است اگر چه
 علم حضور در تمام اوقات حاضر نیست چنانچہ علم حضور نفس خود و وقت اشغال با امور کم میشود علم است و علم علم
 نیست لیکن چون دوام بے خطرگی و دوام کیفیت از کیفیات قلبی و دوام نگرانی و انتظار کما تک تو راہ در حالت
 بیداری و خواب در سخن گفتن و غضب راندن و در جمیع اوقات لازم قلب شود و حضور بے غیبت ملکہ گردد و مستبصر دوم
 آگاہی نیست دانست یاد داشت و غیر ازین ہمہ پیدا شدت این حالت را عین الیقین گویند رباعی
 تا دوست بچشم سرنہ بینم ہر دم بوزار پاسے طلب کجا نشینم ہر دم بگویند خدا بچشم سرتوان دیدن آن ایشان
 اند من جنینم مروم بوزار این رباعی اشارت است بحالت مذکورہ اما از غلبہ حال فرق در رویت بصر
 و مشاہدہ بصیرت نمی تواند کرد و الا رویت الکی سبحانہ بدیدہ سر در دنیا واقع نیست بعد از آن مراقبہ
 معیت و ہو محکمہ اینما کنند و ذکر تہلیل زبانی میفرمایند و این مراقبہ در ولایت صغری کنند
 کہ ولایت ادبیا است رحمۃ اللہ علیہم درین ولایت سیر در ظلال اسماء الہی است و مقام حصول حقیقہ
 است در نیجا جذبات و غلبات نسبت و طیش و شوق قہر و نعرہ و رقت و گریہ و ذوق و وصول فی یافت
 مقصود و دیدل نسبت افعال از عبارات و توحید فعلی و تجلی برقی و شہود وحدت در کثرت و دیگر حالات انس و
 وحشت و یحسان اُحیرت نقد و وقت میشود و معرفت و احاطہ اگر دیدہ بصیرت بینا است مشکوف میگردد و الا
 بوجدان خود معیت حق سبحانہ مدرك میشود کمالا یحقی علی ارباب ہذا الولاية الثابتة لہم فی الخادج
 لا المحصلة فی الخیال سے خواجہ پندارد کہ مردے واصل است بوحاصل خواجہ بجز پندار نیست بوزار
 استغراق و سکر وستی و قطع علائق علمی و حسی و جہل و بسیار ماسوا و سلامت قلب کہ خطرہ ہرگز در دل نفوذ نکند
 دست و بد و فنا کے قلب کہ عبارت از دوام بستی و سیر است حاصل آید سے کے بعد خود ز خود جدا مانده
 من و توفیقہ و خدا مانده بوزار چہا قسم گفتہ اند اقل فنا کے غلج کہ امید و بیم از ماسوا منتفی شود و دوم فنا کے ہوا کہ
 در دل آرنو کے بجز ذات مولی نماند سیوم فنا کے ارادت کہ صفت با نیست و خواست از سالک زایل گردد
 چنانچہ ناموات چہا دم فنا کے فعل کہ بی مبصر و بی سیم و بی مینطق و بی بیبطش و بی میشود و بی عقل
 نقد و وقت گردد و علم صوفی عین ذات حق بود و علم حق او خود صفا حق بود و علم حق در علم صوفی کم شود بوزار این سخن کے باور مروم شود

بصیرت
 و مشاہدہ
 بصیرت

رسیدن بمقام ولایت بغير حصول مقامات عشره که توبه و انابت و زهد و قناعت و ورع و شکر و صبر و
 توکل و تسلیم و رضا است مقصود نیست که درین مقامات اگر قدم گاه به راسخ نشود بارے گذرگاه خود ضرور است
 که درین خاندان نسبت اجمالی و جذبی است حصول این مقامات بتفصیل در سلاسل دیگر است که سیرور
 آنجا تفصیلی و سلوکی است بدانکه از کلام اکابر متقدمین این طریقه شریف قدس اللہ اسرارهم کمال عبارت از
 رسوخ ملکه حضور و حصول فنا و بقا معلوم میشود و میفرمایند آخر کار انتظار است پس اگر طالب بیدوام حضور و
 وسعت نسبت قلبی مشرف شود و حضور حیات سسته را احاطه نماید و توجه باشد به کیفیت درجهین پس
 نموده پرداخت آن نماید و درجات حضور که بیان کرده شد البته برسد و از دوستان خدا است مستغرق
 در یاس و وحدت و قابل اجازت طریقه اما در طریقه علیہ محمدیہ تا بفنائے نفس و کمالات ولایت کبریٰ رسید
 اجازت مطلقه نمی شود در فنائے قلبی خطر از دل برود اما از دماغ ریزان شود و بعد فناء نفس از دماغ نیز
 منتفی گردد و بعد زمان در ادراک خطر که از کجایمی آید حیرت است انتفائے خطر از دل و دماغ پیش ابواب
 عقل معقول نیست لیکن طریقه درستان خدا و راهی نظر و عقل است پس بعد تمام شدن معامله قلب تهذیب
 لطیفه نفس که محل آن پیش حضرت مجدد رضی اللہ تعالیٰ عنہ پیشانی انسانست معهود است و علم بتمامی مقام
 قلب که ولایت صغری است از باب کشف و معرفت را آسان است اما اهل وجدان و ذوق را با الهام و القا
 از جناب الهی یا حضرات مشایخ رحمۃ اللہ علیهم معلوم میشود می تواند که آثار آن حصول وسعت و روانی نسبت
 باشد گویا سینه از انوار هم چو پیاله پر از آب لبریز گردد و جهت فوق که در توجه نگرانی متوهم می شود مستور شود
 و بساطت و حضور پیدا آید و العلم عند اللہ اینجاست مراقبه اقرابت حضرت ذات منحن اقرب الیه من جبل
 الودید می نماید و ذکر تلیل بشر الطمان ترقی می بخشد و حضور و نگرانی و عروج و نزول و جذبات چنانکه در مقام
 قلب بود و درین جانب نیز نقد و وقت می شود بلکه انجذاب تدبیراً تمام بدن را در می یابد و بدن مشمول انوار
 نسبت می شود و کیفیات و حالات اینجاست بمقام قلب بے مزد و کم علالت است اما چون درین نسبت
 قوت پیدا شود حالات سابقه فراموش گردد و مود فیض اینجا بالا ولایت لطیفه نفس است این مقام را ولایت
 کبریٰ گویند که ولایت انبیاء است علیهم الصلوات والسلام این ولایت علیہ متضمن سوره دائره و یک
 قوس است نصف ساقل دائره اولی مشتمل اسماء و صفات زائده نصف عالی متضمن شیونات اعتبارات
 و انتیه است و دائره ثانیہ متضمن اصول آن و دائره ثالثه متضمن اصول آن اصول و قوس متضمن اصول اصول
 آن اصول است این اصول سه گانه اعتبارات اند و حضرت ذات که مبادی صفات و شیونات شاره
 اند سه رده جانان را نقاب اندر نقاب دیگر است بے راک طے کردی بجای دیگر است و فنائے حقیقی و حقیقت
 اسلام و شرح صدر و مقام و دامن شک و یحی که بر حکم قضا بری خیزد و در قبول تکلیفات شرعی احتیاج
 و یس نمائند و استدلالی بدیهی گردد و اولیون از نور شهنشاه عالم جذب و قوت یقین بمواغید الهی و استیلاک

و انصاف چنانچه برف در آفتاب میگردد از ماد و توحید صفاتی و انتفا و آنکه وجود و قوایع وجود را منسوب
 باد سبحان زیاد و در اطلاق لفظ انا بر خود صاحب محبت نتواند کرد و متمم داشتن نیات و وید تصور که بعین مشر و
 منقصت در خود نبیند و تہذیب اخلاق که حاصل سلوک است و تزکیہ از زایل حرص و بخل و حسد و غرور
 کبر و حب جاه و عجب و غیرہ درین مقام بلند دست و بدست نیاید اگر اخواہد و میلش بیکہ باشد و در دایرہ
 دویم و غیرہ نگرانی و توجہ کہ متوہم بشود کہ ہمیکہ در دل نفس صاحب توجہ قیامت نگران کہ باشد و ریخا مطلقہ
 بر تخت صدر ارتقای نماید و انجذاب صدر را مددک میشود و ریخا مراقبہ حضرت ذات من حیث المحبۃ
 یحکم و بچونہ تا ولایت علیا می نمایند تغییر از مقامات قرب کہ مرتبہ بیچونی و تنزیہ حاصل است و در عالم
 مثال میشود میشود بدائرہ مناسب و پدہ اندک الا جائے کہ خداست دائرہ کجا است بعد تمام شدن ولایت
 کبری و سیر در اسم ہوا الظاہر سیر و سلوک در ولایت علیا است کہ ولایت ملاء اعلیٰ است علیہم السلام
 در این ولایت کار بغنا و شلثہ سوی عنصر خاک افتد و ریخا مراقبہ ذاتی کہ مسمی ہوا الباطن است نمایند و ذکر تہلیل
 و صلوات نافلہ و ریخا ترقی می بخشند و توجہ و حضور و عروج و نزول عناصر ثلثہ را ہم میرسد و گاہی بدن مانند
 یک چشم نگران مددک می شود و در وقت سلطان لاڈ کار کہ مبتدیان را حاصل میگردد و بدن را صفائی است
 داده بود آن صفا دیگر است و این تصفیہ عناصر دیگر حالات و کیفیات اینجا با لطافت و نزاکت است و دہشت
 عجیب و باطن پیدای شود و مناسبہ با ملاء اعلیٰ حاصل می گردد و می تواند کہ ملائکہ کرام ظاہر شدن گیرند و امر آرد
 کہ لائق ستر و خفاست مددک گردد و عہدیشا لا ریاب المغیمہ نعیمہا بعد حصول سیر اسم ہوا الظاہر
 و اسم ہوا الباطن و جناح برائے سیر بسوئے مقصود کہ ذات بخت است حاصل می شود پس با انجام رسانیدن
 معاملہ ولایت علیا اگر فضل الہی شامل حال شود سیر در کمالات نبوت واقع خواهد شد و آن عبارت است از تمام
 تجلی ذاتی بے پردہ صفات و اسما و دین مقام شگرف کہ قطع یک نقطہ و ریخا بہتر از جمیع مقامات ولایت است
 حضور بے جہت می شود و نگرانی و توجہ بے سابقہ و طلب و بیانی شوق زائل می شود و بر و یقین دست
 میرسد و دست حال و مقام و معرفت از ریخا کتاہ است لا تدک کہ لا بعدا بر صدق حال گواہ است
 سبط از دامن ناز او چہ ز خاکساری بارسد و نزد آن مرز بہ بلندی کہ بگرد سرمد ہارسد و در اینجا یافت
 و ادراک علامت نارسائی است نکارت و جہالت نسبت و وصل حریان حاصل می شود و وصول است حصول
 نیست سہ اتصالی بے کیفیت بے قیاس و ہست رب الناس را با جان ناس و صفائے وقت و حقیقت
 اطمینان و اتباع ہوی لما جاء بہ المصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم و کمال وسعت نسبت باطن و بے کیفیتی و یاس
 و حوائج دست می دید معارف و حقایق با ریخا شراعی است و پس کہ این مقامات انبیاء است علیہم السلام و تابان
 را بہ تبعیت و وراثت حاصل شدہ توحید و جدی و شہودی از معارف ولایت بود و در راہی ماند اما عروج و نزول
 و جنابت لطیف خاک را بالا صالہ و تبعیت لطف ثلثہ را میری شود مورد فیض و ریخا بالا صالہ

لطیف خاک است و بہ تبعیت تمام بدن و رینجا مراقبہ ذات جہت معرا از جمیع اعتبارات و حیثیات سابقہ
مینماید و تا وقت قرآن مجید و طول قنوت در نماز در کمالات ثلثہ و حقایق سبعہ و جزآن کہ من بعد پیش
خواہد آمد ترقی می بخشد ہمیں بپزنگیہا و لطافتہا در پیش می آید کہ این مقامات بلند درجات و امواج بحر مقامیہای
ذات بخت الہی است جل جلالہ در کمالات رسالت و کمالات اولوالعزم و حقایق سبعہ و جزآن مود
فیض ہدایت و حدانی سالک است کہ بعد تنویر و تکمیل لطافت عشرہ حاصل شدہ و عروج و نزول و بجزآن
نصیب تمام بدن است سے این کار و دولت است کنون تا کار رسیدہ از کمالات رسالت و کمالات اولوالعزم
چیزے نوشتہ نشد و حقیقہ کعبہ عبارت از ظهور سہ اوقات عظمت و کبریائی ذاتیہ الہیہ است
و حقیقت قرآن عبارت است از مبدء وسعت بیچونی حضرت ذات و حقیقت صلوٰۃ عبارت از کمال و
بیچونی حضرت ذات فرمودہ اند از کلام حضرت محمد و قدس سرہ مستفاد میشود کہ معبود صرفہ کہ بعد از حقیقت صلوٰۃ
مشہود بود بیچونی صرف ذات بود کہ انان نصیب بمقبولان برسد و برآن داخل دایرہ قیومیت می شود و از ذلالت
کہ قیام جمیع حقایق امکانی بآن تواند رسید برہمی یا بند مقامات عابدیت و سیر قدیمی و سلوک بانہائے این
حقایق تمام میشود بعد از ان معبودیت صرفہ است و پس و اینجا سیر قدیمی ممتنع گفتہ اند و سیر نظری جائز و شستہ
مقام خلقت حقیقت ابراہیمی است علیہ السلام و آن مقام است بس شگرت کثیر البرکات اعیان درین
مقام تابع اند حضرت خلیل را حبیب الرحمن علیہ وعلیہم السلام پامر فاتح ملت ابراہیم حنیفا مأمور
است لهذا در صلوٰۃ و برکات مطلوبہ خود را تشبیہ میفرماید بصلوات ابراہیمی علیہ السلام اللہم صل علی
محمد و علی آل محمد کما صلیت علی ابراہیم و علی آل ابراہیم فانک حمید مجید از بخار ریاب خیر
و برکت این مقام عالی را مرکز این مقام محبت صرفہ ذاتیہ حقیقت موسوی است علیہ السلام و بسیارے
از پیغمبران بتابعیت او باین مقام رسیدہ اند و در قرب و معیت ممتاز اند علیہ السلام این مرکز بتلخیص
نظر کشفی دایرہ عظیم می نماید و مرکز این دایرہ محبت و محبوبیت ممتزجتین حقیقت محمدی است صلی اللہ علیہ
آلہ وسلم گوید و ہم اسم مبارک محمد بر این محبت و محبوبیت اشارہ میفرماید و نیز درین مرکز کہ بغور نظر رفتہ
می شود و مثل دائرہ رفیع الشان بنظر می آید مرکز این دایرہ محبوبیت صرفہ ذاتیہ حقیقت احمدی است
صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و اسم مقدس احمد ازین معنی رمزے و امی نماید بدانکہ این عظمت و کبریا
و این وسعت و این محبت و درجات آن می تواند کہ در نفس حضرت ذات باشد کہ حصول این مراتب
بہ تحصیل تجلیات ذاتیہ و انبیہ کہ در کمالات نبوت حصول میشود پیش می آید با عظمت و وسعت
بودن و محب و محبوب خود شدن تحقیق آن موقوف بر اضافت غیر نیست محض وجود و اعتبارات
است مرحضرت ذات حق را تعالٰت و تقدست و نیز مقتضائے محبت کہ در سیر ظلال و صفات
پیدا شود اذواق و اشواق قلبی است و محبتے کہ در این مقامات محض بفضل الہی دست و بہ موجب

کمال اطمینان و وسعت و بزرگی باطن و ارادہ طاعت و استوائے ایلام و انعام محبوب می گردد و چنانچہ شہادت و جہان اہل وصول این مقامات مصداق این معنی است حصول این معنی در کمال مقامات سابقہ نیز می شود فارق قطع و خاصہ این مقام چہ باشد بلکہ انصاف آن است کہ ہر مقامی را آثار خاصہ کہ مطلقاً در دیگرے حاصل نشود و ہر را کہ در آن مقام شامل باشد و بان استدلال حصول آن مقام توان کرد نیست توقع آن ہم نباید داشت و اگر از صفات اضافیہ باشد و آن در اول درجہ ولایت گیری گذشتہ رحمت قہقری لازم می آید قائل با جملہ حقیقت محمدی و حقیقت احمدی با حضرت ذات نزدیک تر اند آن حضرت رئیس محبوبان گشت و تابعان او خیر الامم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اللهم ارزقنا حبک وحبہ واثقافہ وشفاعتہ ودرمناک ورضائہ بعدہ حب صرف و لا تعین است کہ سیر قدی انابجا کوتاہ است و سیر نظری روا بدلائلکہ نزد حضرت مجدد رضی اللہ تعالیٰ عنہ تعین اول تعین جمعی است و مرکز آن تعین حب باعتبار محبوبیت ذاتیہ حقیقت احمدی است و تعین روحی آن حضرت است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و باعتبار محبوبیت و محبت متمیز جتین حقیقت محمدی است و تعین جسمی آن حضرت است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و باعتبار محبت صرفہ حقیقت موسوی است و تعین موسی علیہ السلام و محیط آن مرکز کہ مثل دائرہ است در صورت مثالی غلت است و آن حقیقت ابی اسمعیل است علیہ السلام و تعین ثانی تعین وجودی است و مانند ظل است تعین اول رالتعین حضرت ابراہیم است علیہم السلام و مبدء تعین ہر پیغمبری و رسولی حصہ است از حصص این تعین وجودی و از امتان نیز اگر کسی را برکت متابعت انبیاء علیہم الصلوٰت و التسلیمات دین تعین وجودی نصیب باشد و حقیقت یا لفظہ آن تعین مبدء تعین آن کسی بود و مجوز است بلکہ واقع ملانکہ علیین را علیہم السلام نیز مبادی تعینات در ہمین تعین بود است و حقیقت امیر المومنین حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ کہ مبدء تعین اوست بے توسط امری ظل حقیقت محمدی است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم برنجی کہ ہر چہ در ان حقیقت کاین است بطریق تبعیت و وراثت در ان ظل ثابت ازینجا است کہ حضرت صدیق رضی اللہ عنہ ضمنیتہ کبرے داشتند کہ انکمال محبت و معیت در ضمن حبیب خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سیر مقامات قرب میفرمودند ما صلب اللہ فی صداری شیلان الا صلبتہ فی صداری بلکہ و این مرتبہ عالیہ شیخ الشیوخ حضرت محمد عابد رضی اللہ عنہ بہ تبعیت و وراثت حاصل شدہ بود و حضرت شیخ رضی اللہ تعالیٰ عنہ حضرت ایشان را رضی اللہ عنہ بضمنیت خود ممتاز فرمودہ اند چنانچہ لازمے حضرت شیخ رضی اللہ عنہ فرمودند کہ اللہ تعالیٰ اشب مارا بہ نسبت تازہ سرفراز فرمودہ است حضرت ایشان ما بعرض رسانندند کہ از غلال وقت این نعمت عظمیٰ کہ امت کردہ فرمودند آری شما ضمنیت ما و اریڈ شمار اینز باین دولت سرفراز فرمودہ اند سبحان اللہ نہ قبل و کشف و ادماک حالات و مقامات در حقائق انبیاء کرام علیہم السلام کثرت درود بابرز خیت روح مبارک پیغمبرے کہ با حقیقت او اتقوالے بہر سببہ ترقی افزا است اللهم صلی علی سیدنا محمد حبیبک

و ابراهیم خلیف و باریک و سلسله یا درود که در شهر معمول است تا سه هزار و در سائر دین مقامات
الوار نسبت و ارواح طیبه آن اکابر علیهم التسلیمات ظهور کنند و در ایمانیات و تها بیفزاید و انکه اس
ولایات ثلثه و این کمالات ثلثه و حقائق سبعة و دیگر مقامات که نمی از آن در یاد دین قرطاس تراوش
یافته همه متوسلان این خاندان شریف را میسر نیست بعضی بولایت قلبی بلکه در دایره امکان و بعضی بولایت
کبری و قلبی کمالات ثلثه و نادری بحقائق سبعة و جز آن ناکثر می شوند نازیب است که در حالات و تاثیرات این
عزیزان تفاوتها است که حالات و علوم هر مقام جدا است چنانچه نمونه از آن تحریر یافته بالجمله و در ولایات
خصوصاً در ولایت قلبیه تاثیر و حالات با ذوق و شوق و حرارت ظاهر شود و در کمالات نبوت و حقائق سبعة
جمیع با صفا و لطافت بزرنگ پیدا گردد که در اینجا تجلیات ذاتیه بے پرده اسما و صفات ظهور دارد کمالات
یعنی علی اهلها و تفصیل این مقامات و معارف و مکتوبات حضرت مجدد و مذکور است رضی الله تعالی
عنه و بالفعل درین کمالات ثلثه و این حقائق سخن نمودن رسمی بیش نیست استعداد کجا و کرا لیاقت این مقامات
بلند است ه نه هر که سر تراشد قلندی و اند و نه هر که آئینه سازد سکندری و اند و بشارات معموله
این خاندان بے تحقق آثار و علامات آن در خارج و باطن سالک مسمر و معتبر نیست ه مگر روشی
بخواب اندر شتر شری و آنچه مشهور است که علم احوال ضرور نیست مراد علم تفصیل احوال یا کشف احوال
است و اگر فرضاً عدم تغیر باطن از در و حالات باشد پس بخیطری و دوام نگرانی و فنا هر ا و فنا را راه
و فنا را نافر و است حضرت ایشان ماضی الله تعالی عنهم میفرمودند قریب است که راه تسلیک جمیع
مقامات مجدد و بیسود شود و اشاره بقرب انتقال خود فرمودند و فرمودند معلوم نیست که بر روی زمین کس
را وقت تسلیک تمام مقامات باشد محمد احسان در روضه القومیت که در مناقب حضرات مجددیه رضی الله
عنه نوشته نیز نقل این معنی نموده پس جذبات و کیفیات و دلایات و کلمات و بیکیهات کمالات نبوت
و دیگر مقامات گواه صدق حصول مقامات کافی است از و هم و جبال چه پیش و بشارات بے حقیقت مغرور
ساختن و مردم را در غیبت انداختن چه فایده قائم و نیست مگر ظاهر را با اتباع ملت آراستن و باطن را
بدوام حضور و توجه بجناب الهی سبانه منور داشتن در ویشی هدایت یکسان زیستن و یکسو نگرستن ه
تا ز قید خود پرستیها دے آسودے و همچو مظهر کاش را هے با خدا بدهے مرا و اسرار توحید وجودی و احاطه و سرایا
ارباب فنا و قلب را که بتعمیر اوقات بوظائف عبودیت و کثرت ذکر تربیت حضرات مشایخ بمقام جذب و سکر
وستی و غلبه محبت و تجلی برقی شرف شده اند پیش می آید اما توحیدے که بعضی مراقبه سرایان وجود ه ه
اوست و هاله وجود تحصیل گردد و استیلا و ابره پیش نیست از حیث اعتبار ساقط است و علوم توحید شهودی
اهل فنا نفس را که بعد حصول فنا و قلب در غلبات انوار حق بانتهاء انا و توابع وجود استهلاک یافته اند مکتشف
میشود و در کمالات نبوت و دیگر مقامات مجددیه که در اتمام تجلی ذاتی و تمام محمود و پیاری است حقائق و معارف

علوم شرعی است و پس بآب توحید و جودی عالم را بحضرت حق جل و علا نسبت اتحاد و عنایت ثابت کنند
و اهل توحید شهودی نسبت طاعت مقرر نمایند و کسانیکه ازین هر دو مقام گذشته اند بکمالات نبوت و تعجیبیت
و وراثت رسیده اند از غایت تمیز به مقصود را از اثبات نسبت برتری فرایند الا نسبت محذوف است و صحت
مالالتواب و در باب اول این معرفت ذوقی و وجدانی است نه تقلیدی اما ظهور این اقسام علوم برای
رأی نیست زانکه فضل الله یوتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم می تواند که سالک بولایت
و کمالات نبوت فائز شود و ازین علوم اولیای مسیح نکشاید نه سلطان خریدار هر بنده ایست و نه در زیر پرده
نندیده ایست و اما حاصل سیر و سلوک حصول فنا و دوام حضور و تمیز اخلاق و اخلاص تمام و رفع تکلف و رادای
احکام شرعی با دیگر حالات بجا نکشافت اسرار توحید و دست میداد حضرت مجدد رهنی الله تعالی اخلاص سیر و سلوک
نسبت نقشبندی اختیار فرموده اند که نور شرع بسیار آراسته است و نسبت احرار به که خواجیه احرار از آباء کرام
خود دارند قدس سره و منشاء اسرار توحید و جودی است گذشته که در آن منزلت اقدام پیش می آید و آنکه درین وقت
اکثر از باب سلوک از ذوق و وجدان هم بهره تمام ندانند می تواند که از دوری زمان نبوی صلی الله علیه و آله و سلم
و قرب قیامت و نور استعدا و باشد پس آنچه بزرگان دین از معارف بیان فرموده اند همایش حق است هر کس با
آنچه پیش آمده و نموده است تفاوت در معارف از جهت اختلاف در مقامات الهیه راه یافته معاذ الله که کذب
را مدخلی باشد تا کسی تکذیب صدیقان نماید اما تعلیل و جودی اهل توحید شهودی را چنانکه گویند نعمت طاهران
التوحید شهودی کا و جودی فنا و سلوای حقیقتا مقام از عدم ظهور معارف مقامی است که در
آنجا علوم توحید شهودی منکشف میشود و این مشرب صافی از ظاهیر خصوص روشن و یکشف کمال تا بعان که از سکر
و شطخ برآمده از محو هشیاری که مشرب انبیاء است علیهم السلام حظ وافر دارند پس این است هیچ شنیدی که
کسی از صحابه کرام که فضل از اولیاء عظام اند به هم او است گویا شده باشد عبارات ما بر مشرب خود فرود
آوردن از غلبه حال است هم چنین تطبیق معارف مختلف با هم از قوت تا ویل عبارات است تا اختلاف از میان
برخیزد و الا اتحاد مقتضیات متباینه مقامات مختلف چگونه صورت پذیرد و اگر عبارات بتأویل متحد نمایند
حالات و اذواق مقامات متفاوت که یکے میشود اگر گوئی هوای مستان و تابستان در نفس هواییت یکے
است برودت و حرارت هر متحد تواند شد با این همه علوم و معارف هر مقام جداست و افوار و فیوض هر مرتبه
جدا پس این همه تطبیق از قوت بلکه مقال بود تا از غلبه واردات حال و العلم عند الله تحریر و تقریر سخن بزرگان
در غور لیاقت این بے سر و سامان نیست و خوف درویشان بدزد و مردود و تا بخواند بر سیم زان فسون و
اما از تعظیف که باحوال بزرگان دارد سخن چند از کلام عزیزان التقاط نموده و لعل الله یوزقنی صلاحها
گر ندارم از خگر جز نام بهره زان بے خوشتر که اندکام زهریه اگر طالع بے باید تکرار استخاره موافق حدیث یا نه
قبل قلب در باره او ضرر است و درین افاده جز اشتراک در فیوض یکدیگر منظور نباشد تا فایده بران مرتبت

شود بعلیقین توبه و استغفار ذکر اسم ذات میفرمایند و توبه نمایند دل خود را مقابل دل او نموده صحت القاعے
 ذکر کنند تا دلش ذکر شود و حرکت دهد پیدا آید کسی که دلش متأثر نشود محض بوقوف قلبی بردارد هم چنین بر لطیفه
 خود را بر این لطیفه او داشته توبه القاعے ذکر باید نمود بر لطیفه را جدا جدا چند روز توبه نمایند تا طالع سبوع
 بفضل الهی گویا بذر خدا گردد پس بذر کفری و اثبات و مراقبه احدیت صرفه ارشاد نمایند و همواره بر دل او
 توبه القاعے انوار نسبت که از بندگان رسیده است و جذب بلیغ نموده باشند انشاء اللہ تعالیٰ در
 چند روز دل سالک نورانی گردد و درین ضمن دیگر لطائف نیز متلون یا نور میشود رنگ نور قلب زرد
 و رنگ نور روح سرخ و رنگ نور سر سفید و رنگ نور خفی سیاه و رنگ نور خفی سبز و رنگ نور لطیفه
 نفس بزرنگ است و ازین رنگها در و منعکس میشود و دیدن انوار مقصود نیست انوار بیرونی چه کمی دارد
 که کسی سعی بر آن کند تا انوار درونی نماید منامات و واقعات جویش برات نیستند نه شب
 نه شب پرستم که حدیث خواب گویم و جو غلام آفتاب گویم و از اجله واقعات نسبت باری تعالی
 و زیارت آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اگر از شائبه هم و خیال مبرا باشد وجه اشتباه حقیقت بموهم
 آنکه لمعان انوار ذکر یا محبت و اخلاص یا مناسبت استعداد بجناب آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یا رضاء
 مرشد یا نسبت باطنی او یا کثرت درود یا خواندن بعضی اسماء یا احیاء سنت یا ترک بدعت یا خدمت صادق
 یا توکل بحکم حدیث بصورت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مقصود می شود پندار که بشرف زیارت مشرف شد
 است و انچنان نیست بلکه به نئے اندان دیدار رحمت میراب شده ازین است که بصورت مختلف آنحضرت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را می بینند اگر صورت مبارک که در مدینه منوره موجود است و صاحب شایع آنرا
 بیان نموده بنید البتہ سعادت نیست بزرگ و موجب ترقی در باطن و از دیا و توفیق میشود و آلا دل بوهم
 و خیال خوش میشود و هم برین قیاس است زیارت ارواح طیبہ مشایخ کبار رحمة اللہ علیهم هم چنین صحت
 کشف کونیات بسیار متعذر است معتقد و متخیل خود یا خبر مشهور که در مردم قرار یافته یا معامله عمل بصورت
 معامله زید یا القاعے شیطانی یا هوای نفسانی در مرآت خیال منعکس میشود پندار که صورت محدود در
 عالم مثال دیده است و گاهی از شروط وقوع امر معلوم نمیشود لهذا غلط واقع میشود پس راه رضا و تسلیم
 پیش گرفته متوجه بجناب احدیت باید شد و باین و آن نباید پرداخت و از من امری الی الله ان الله اعلم
 بالعباد و سعی باید نمود و جانے باید کند تا شاید مقصود از گردش باغوش برسد شهودے که جان را پیش و
 گرفتاری بیدان بود و در ظلمات جسمانی آنرا نموده پیدا باید کرد و کسی را که بغایت کشف می تواند اندان
 سیر خود را بنظر بصیرت مشاهده می نماید و الا جمیع خاطر و توجیه قلب و نگرانی بمبدء فیاض رفته رفته ترقی
 می یابد و چند مدت لطیفه قلب منور شده از قالب می برآید ارباب وجدان را جذب و کشش لطائف
 مدرک میشود که سلوک عبارت از رفتن است و رفتن متضمن است جذب را و چون لطیفه قلب از قالب

برآید کسی را از قلب بیالاراهے کشاده و کسی را مثل تبه زرد منارہ بالائے سرایتناوہ دریافت میشود
 گاہے حالت عروج کہ دل را بجانب فوق کشان و گاہے حالت نزول کہ گویا قلب را بجهت تحت روان
 ی یا بدتا آنکہ تدریجاً لطیفہ قلب را با اصل خود کہ آنرا قلب کبیر و حقیقت جامعہ انسانی گویند و بالائے
 عرش مجید است و اصل و متحدی یا بدخیال نکلی کہ اینجا قلب را فاعل حاصل شد این از منظر کشفی است تا اینجا
 نصف دائرہ امکان و سیر آفاقی تمام می شود و نصف دیگر کہ عبارت از سیر در عالم امر است و بلا شک
 موصوف ہنوز در پیش است بعد تمام دائرہ امکان و سیر در ولایت صغری قلب را صورت فنا حاصل
 میشود کہ از غلطی کشفی رسیدن بقلب کبیر و حصول فنا و سیر در اصول لطایف را ولایت کبری
 و فنا نفس و اندک ظاہر است کہ مستفیدان اورا از کیفیات و جذبات و دیگر احوال کہ در ولایت صغری
 پیش می آید در رسیدن باین ولایت شرط است وصول ولایت کبری را چہ حاصل خواهد بود محض بجزول در کوہ
 ایام گذاری نموده اند فنا کوہ ولایت کجا اللہ تعالیٰ المراد ایشانرا بجزبات فضل عظیم خود بمقامات ارباب
 تحقیق رساند آئین چون بجزبات عنایت الہی و توجہات مشایخ ہر دو قوس دائرہ امکان تمام شود و در نہایت
 تمامیت سیر موقوف بر کشف صریح یا وجدان صحیح است و علامت آن حصول حالت دوام حضور است در
 بیداری و خواب یا بعضی از دیگر کیفیات سیر در ولایت صغری پیش می آید و جذبات قویہ و دیگر حالات و مراتب
 نقد وقت میشود و نور این ولایت مشابہ بنور ماہتاب است و دین مقام چون رسوخ و قوتے پیدا کند
 قابل اجازت مقیدہ میشود و در ولایت کبری کہ نور آن مشابہ آفتاب نیم روز است اجازت مطلقہ می
 فرمایند **فصل بعد حصول حقیقت فنا و بقا بر ہر خاطرے کہ متوجہ میشود اللہ تعالیٰ آنرا بر انجام میفرماید پس**
 برائے القائے توبہ بر کسی کہ بر شریعت استوار نیست متوجہ حال او بودہ بہمت نمایند کہ ملکہ صلاحیت
 کہ نفس شمارا بتفضل الہی راسخ شدہ و نفس او حاصل شود ہم چنین چند وقت متوجہ باشند یا خود را بہمان
 کس گنہ گار و در خیال خود تصور نموده چند روز توبہ و استغفار نمایند انشاء اللہ تعالیٰ بر شریعت ثابت گردد
 و بجهت حل مشکلات آنچہ مقصود است در لحاظ داشتہ بہمت نمایند تا مطلوب حاصل گردد و در بعضی را صحیح
 و تندرست ملحوظ نموده بہمت نمایند یا قصد ازالہ مرض فرمایند تا بتفضل الہی شفا یابد در یافت خاطر باطن غیر
 کسی را کہ صید دل بخیر و با صفا حاصل است چندان متعذر نیست بعد مقابل داشتن دل بدل غیر متوجہ بوجدان
 خود شوند بر خطر کہ در دل قرار گیرد خطرہ انباطن اوست و خواطر کہ در باطن می آید بر اقسام است از چپ پائے
 دل بطول اہل و تسولین ثل و جرأت برگزادہ و غرور مغفرت الہی خطرہ شیطانی است و از راست پائے دل
 بطاعت و ذکر و امر خیر خطرہ ملکی است و از بالا پائے دل بجمہدی و خود آرائی و عار و تنگ خطرہ نفسانی است
 و از فوق ہمہ تر کبہ و ترک مقامات و حالات نیز خطرہ رحمانی است برائے دریافت امور مغیبہ بعالم مثال و ملاز
 علی التطلع نمایند در غیبت یا در خواب چیزے واضح خواهد شد اما حکم بعد تکرار توجہات نمایند برائے ادراک باطن

اہل اللہ دل خود را از حالتی کہ دارد خالی تصور نموده مقابل دل آن بزرگ دارند و حالتی کہ در باطن پیدا شود
 انعکاس احوال شریفہ دست اکثر از ارباب خاندان چشتیہ حرارت و شوق و از بندگان قادر بہ صفا و
 لمعان و انما کا بر نقشہ بندہ بخودی و اطمینان مددک می شود و احوال بزرگان سہروردیہ شباب بہت بحالات
 نقش بندہ دارد و قدس اللہ تعالیٰ اسرار ہم جمیع فیض نسبت اہل اللہ مثل نور غورشید کہ از خود می تابد یا
 مانند برے کہ محیط گردید یا مانند نسیم خنکے می وزد یا مانند باران یا مانند آب روان یا مانند چادر باریک کہ
 تمام بدن را شامل گردید یا مانند شبنم لطیف مددک میشود و اہل ادراک را احوال ارباب قلب بر قلب بافتن
 و شوق و حرارت محبت و نسبت اہل ولایت کبریٰ بر لطیفہ نفس نیز باطمینان و استہلاک و انحلال ظاہر شود
 بلکہ تمام بدن را درگیر و نسبت ارباب کمالات نبوت و دیگر مقامات مجددیہ بلطافت و سیرنگی و وسعت
 تمام لطایف را محیط میشود بلکہ از ادراک آن نزدیک است کہ نزدیکان دوری نمایند تا بدوران چہ رسد
 لهذا از غایت لطافت و سیرنگی از نسبت این خاندان شریف مردم اعراض نموده طلب نسبتی کہ ذوق و
 شوق دارد و ناشی از مقام قلب و تجلی افعالی است می نمایند و ندانند کہ این لطافت از کجا است و حال آنکہ
 در وسط رہ درین طریقہ اذواق و اشواق عجیبہ و جذبات غریبہ در پیش می آید و احوال اہل این طریقہ
 استمراری است و کمال این طریقہ را در مقام تجلی ذاتی دائمی بے پردہ اسما و صفات و درجات آن قدم
 گاہے است راسخ پس سیرنگی و غایت لطافت و صف نسبت باطنی ایشان آمد کہ دست ادراک از ان
 کوتاہ گشت نارسیدگان گویند کہ در صحبت ایشان جمعیت مائی و صفائی حاصل است و کسے را کہ درین
 طریقہ سیر مرتبہ ظلال اسما و صفات یا تجلی صفاتی است البتہ تاثیر توجہ ادبا کیفیت تیز و قوت مددک
 شود پندارند کہ باطن ایشان قوی است بلکہ رسیدگان بدوام تجلی ذاتی در افاضہ فیوض و برکات شانے
 عظیم دارند و مستفیدان ایشان در اندک مدت حرارت و شوق و حضور پیدا کنند هو الذی جعل لکم
 من الشجر الا خضر تاداسہ و دنیا بد حال بختہ ہیج خام نویسن سخن کوتاہ باید و السلام و در طرق دیگر کہ از کثرت
 ذکر جہ و حبس نفس و اشتغال بملء حرارت قلبی و ذوق و شوق اکثر ظاہر شود و کیفیائی کہ در مقام جذبہ نقش بندہ
 و حصول فنا حاصل گردد و ہر دو قسم حالات فرقا است اینجا وسعت نسبت باطن و دوام حضور و کثرت
 انوار و برکات نقد وقت است و توحید حالی بے استیلائے دہم ظاہر شود و اینجا محض حرارت و تبش قلبی
 است کہ از بعض غوازش لاحق گردیدہ است اگر حالت توحید است از غلبہ و اہمہ و مراقبہ توحید است اما اگر
 این نسبت شریفہ بقا و بقا برسد اکیر اعظم است و احیائے دہا کے طالبان راہ خدا سہ تایار اگر خواهد
 و میلش بکہ باشد بدانکہ از کثرت مراقبہ کہ آن عبارت از نگہبانی بل از خواطر و اشتطاف فیض الہی است نسبت
 باطن عمیق و قوتی پیدا شود و از کثرت ذکر تلیل کہ آن عبارت از نفی ہستی خود و ہستی جمیع موجودات و اثبات
 ہستی حق تعالیٰ است با رعایت شروط مقررہ فنا و نیستی قوی گردد و از کثرت تلاوت قرآن مجید نورانیت

وصفا و انکسرت استغفار و نماز تضرع و نیاز و از کثرت درود منامات و واقعات عجیبه ظاهر شود اگر
نسبت فانیه خود توجیه شوی حالتی دیگر و اگر نسبت بقایه خود توجیه نمایی ذوق دیگری و نه باید در وقت
بسط حالت اگر چه یکسر متغیر شود شکر پیش گیر و اندک بعد از آن در وقت قبض بعد غسل یا آب سرد و الا آب گرم
و گاه نماز و استغفار کنی و اگر قبض نرود باز غسل یا وضو و تضرع و التجا باین دو سجده نمائی تلاوت قرآن مجید
بترتیل و تذکرات و زیارت گورستان کهنه و حضور در مواقع خیر و صدقه از صاحب مال و توبه بمرشد دفع قبض
است از لقمه حرام قبض و بے حلاوتی تا سده و زوایز لقمه شبهه تا تحلیل آن و از صفای ذنوب تا وضو و ادای
نماز می ماند و از تجلی هوای القابض رفع قبض بمباراده آبی است کوشش میکنی و کشتنش را چشم میدار و
عاشق که شد که بار بجالش نظر نکرد و از آنجا که در غیبت و گمراه طیب هست و میفرمایند هر که را ضبط اوقات
بدوام ذکر و وظائف عبودیت و قناعت بلباب معاش نیست و از غذا غیر غذا سبانه بخورد در راه خدا ناقص است و
حضرت خواجہ بزرگ امام طریقه خواجہ نقشبند رضی اللہ تعالیٰ عنہ وظائف و ادرا و طریقه خود را بر آنچه از احادیث
صحیحہ ثابت شود تصرف نموده اند پس اہل این طریقه را از کمال اتباع سنت ناگزیر است وقت صبح یا دعویہ یا ثورہ بقدر
میسور باید پرداخت ده بار در فردودہ بار استغفار و ده بار اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ و آیتہ الکبریٰ یکبار
سورۃ اخلاص و معوذتین سه بار سبحان اللہ و سجدہ صد بار و وقت شام و غسق نیز بخواند پس بعد فاتحہ و رجوع
بار و اح طیبہ حضرات مشایخ قدس اللہ تعالیٰ اسرار ہم تذکر و مراقبہ مشغول شود و در وقت اشراق دو گانہ شکر ہزار
و دو گانہ استخارہ باین نیت بگنارد و آبی از علم تو استخارہ میکنم کہ آنچه از مرادت روز و شب در بارہ من بہتر باشد
مرا پیش آید و از سوء قضا مرا نگاہدار و رضا بقضا کرامت فرما بعد از آن بدین کتاب و امور ضروریہ سپرد و در وقت
چاشت چہار رکعت کہ در حدیث صلوة الاولیٰین ہمین نماز منہی است انہ کان للادابین غفور پس اگر بہتر
شود قبل از نماز کہ مؤید قیام لیل است و وقت فتنہ زوال چہار رکعت بطول قنوت بخواند بعد سنت مغرب شش رکعت
کہ بصلوة الاولیٰین در مردم مشہور است و ادلی بہت رکعت است و شب را اگر مقیوانہ تثلیث نماید ثلث اول
و آخر برائے اُدائے حقوق مولیٰ جل و علا و ثلث وسط بجهت استراحت نفس خود مقرر نماید و الا تریع لیل از ہمت
داند و پیر خواب کافی است نماز تہجد کہ آن بعد از خواب برخاستن است و مغلوب النوم را پیش از خواب ہم
جائز است و بے ترفیق را وقت چاشت مدارک آن ضرور است و از وہ رکعت یا دہ یا ہشت آنچه تواند
بخواند در بوافل قرأت سورہ یسین معمول است و الا سورہ اخلاص بخواند وقت سحر و عادت استغفار و ذکر و مراقبہ
نماید اگر از ثلث شب بیدار شود بعد فراغت از کار اندکے خواب رود کہ آنرا خواب مشاہدہ گویند نماز صبح
در اول وقت کہ ستارگان درخشان باشند بخواند و اورادے کہ در احادیث ثابت شدہ طیف باید نمود و تلاوت
قرآن مجید حافظ را دہجو بہتر است و غیر حافظ قرآن بعد نماز اشراق یا نماز ظہر تلاوت بترتیل و تحسین صوت
بدان خود قرار کہ بہتر از یادہمت بہتر و اگر شوق مطلوب باشد اندکے جہت نیز نماید کلمہ تہجد صد بار

دکھائی دے۔ بارود دے صد بار بعد از خفتن والا ہر وقت کہ میسر شود معمول ہزار بار است ہر قدر کہ تواند
 بخواند استغفار صاب اغضری دارحسنى و تب على انك انت المواب الغفور صد بار صاب
 اغضى و ارحم و اهدنى السبيل الا قوم صد بار اللهم اغضری دارحسنى و لوالدی و لمن
 قاتلہ و للمؤمنین و المؤمنات بستی و بیج بار بخواند بد آنکہ این نماز بار تلاوت و اوراد بے حضور قلبی
 صحیح نیست لہذا فرمودہ اند سالک بعد از اے نماز قرض و سنن نمکدہ بجز ذکر و مراقبہ نیز و از آنکہ حضور
 ملکہ گردد و بغنا نفس و تہذیب اخلاق مشرف شود پس ہر روز دے از او را دو امر دے از امور معاش و دین
 و تدریس کہ پیش گیر و سپرداخت و قوف قلبی و یادداشت لازم نشناسد اما در علوم و فقیہ تو غل مضراست
 و غفل علم دینی عمد نسبت باطن فرمودہ اند خصوصاً علم حدیث کہ جامع است تفسیر و فقہ و علوم تصوف را
 بشرط توجہ بروحانیت مقدس و مہر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و حفظ ادب کلام رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم این چند فقرہ
 جامعہ بر ہم تبرک از کلام مبارک حضرت خواجہ عبدالحق عجدانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ ناگزیر ہمہ سالکان است نوشتہ می
 شود اللہ تعالیٰ کاتب را نیز توفیق عمل بران کرامت فرماید نصالح حضرت خواجہ عبدالحق رحمۃ اللہ علیہ
 میفرماید بصیت می کنم ترا ای پسرک من بعلوم و ادب و تقویٰ در جمیع احوال بر تو باد کہ بتبع آثار سلف کنی
 و ملازم سنت و جماعت باشی و فقہ و حدیث آموزی و از صوفیان جاہل پر میری و نماز بجاعت گذاری
 بشرطیکہ امام و مؤذن بناسی، ہرگز طلب شہرت کن کہ شہرت آفت است بمنصبہ مقید مشود ایم گنام باش
 در قباہ نام خود منویں بچکہ و قضا حاضر مشو و صمان کسے میباش بوحایائے مردم در میا و بالوک و انبائے
 ایشان صحبت مدار خانقاہ بنا کن و در خانقاہ منشیں و سماع بسیار کن کہ سماع بسیار دل را بمیراند اتفاق
 پدید آرد و نیز بر سماع انکار کن کہ سماع را اصحاب بسیار اند کم گو کم خور کم خپ از خلق بگریز چنانچہ از شیر
 بگریزند و ملازم خلوت خود باش با مروان و زنان و مبتدعان و توانگران و عامیان صحبت مدار ہلال بخور
 از شبہ ہمہ نیز تا زانی زن مخواہ کہ طالب دنیا شوی و در طلب دنیا دین بیا و دمی بسیار نخر و از خندہ ہفتہ
 اجتناب کن کہ خندہ بسیار دل را بمیراند باید کہ ہمہ کس را بچشم شفقت نگری و بیج فردی را حقیر نشمری ظاہر
 خود را میار کہ آرایش ظاہر از خرابی باطن است با خلق مجادلہ کن از کسے چیزے نخواہ و کسے را خدمت
 مفریاد و مشایخ را بمال و تن و جان خدمت کن بر افعال ایشان انکار نما کہ منکر ایشان ہرگز رست نگاہی نباید
 بدینا و اہل دنیا مغرور مشو باید کہ دل تو ہمیشہ اندوہین بود و بدن تو بیمار چشم تو گریان عمل تو فاصلہ دہی
 تو بتضرع جامہ تو کہنہ رفیق تو درویش مایہ تو فقر خانہ تو مسجد منس تو حق سبحانہ تعالیٰ باشد احوال حضرت
 عید و رحمۃ اللہ علیہ امام ربانی مجدد الف ثانی صاحب الطریقہ حضرت شیخ احمد فاروقی رضی اللہ عنہ طریقہ حشیہ
 از پیر بزرگوار خود گرفته اند و از ارواح طیبہ این سلسلہ علیہ قدس اللہ تعالیٰ اسرار ہم فقیہان و اجازت و خلافت
 یافتہ و در خودی باز منظور نظر عنایت حضرت شاہ کمال قادری قدس سرہ بودند و خرقہ تبرک حضرت شاہ کمال

از دست شاه سکندر رحمۃ اللہ علیہا در واقعہ حضرت شاه کمال بالباس آن ایشان را تالیفات فرمودہ پوشید
 و از ارواح مقدسہ اکابر خاندان قادریہ در روح پر فتوح حضرت خورشید الثقلین رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 بفیوض و برکات و اجازت و خلافت فائز شدہ اند و اجازت طریقیہ کبریہ از مولانا یعقوب صوفی کہ در
 خطہ کشمیر کمالات ایشان مشہور است دانند اما نسبت حضرات خواجگان نقشبندی قدس اللہ سرار ہم کہ از
 خواجہ آفاق حضرت خواجہ باقی اللہ یافتہ اند بر حضرت ایشان غالب است و ذکر و شغل و وضع و آداب بہین
 طریقیہ معمول دارند پس تحریر ہر چارہ شجرہ ضرور است برائے برک و تمین تا موجب برکت متوسلان این سلسلہ
 علیہ باشد و باوجود آنکہ کسب فیوض ہر چارہ خاندان عالیشان از جناب الہی بموجب جلیہ و عطایا برائے
 نبیلہ سر فراز شدہ اند کہ عقل در ادراک آن کمالات و حالات حیران است حضرت خواجہ رضی اللہ تعالیٰ
 عنہ در بارہ حضرت ایشان فرمودہ اند کہ ہم چون ایشان زیر فلک نیست و درین امت مثل ایشان چند
 کس معلوم میشود و معلومات و مکشوفات ایشان ہمہ صحیح و قابل آن است کہ بنظر انبیاء علیہم الصلوٰت و التسلیمات در
 آید و از مکاتیب شریفہ حضرت خواجہ قدس اللہ سرہ العزیز کمال حضرت ایشان معلوم میشود ملا بدر الدین
 در (حضرات القدس) و محمد ہاشم کشمیری در (برکات احمد) و محمد احسان در (روضۃ القیوم) و دیگر عزیزان مقامات
 و طاعت و عبادات حضرت ایشان مفصل تحریر نمودہ اند و حضرت شاه ولی اللہ رحمۃ اللہ علیہ بعد
 تحریر مناقبات حضرت ایشان نوشتہ اند لا یحبہ الا المؤمن نفی و لا یفصدہ الا منافق مشقی محمد ہاشم
 کشمیری در برکات احمد یہ نوشتہ و فیکہ حضرت خواجہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ اصحاب خود را بحجت استفادہ
 از حضرت ایشان ترغیب نمودہ پس فرستادہ اند یکے از امثال امر شریف ابا نمودہ پس در خواب می
 بیند کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خطبہ در مدح ایشان میخوانند میفرمایند کہ مقبول میاں احمد مقبول است
 و مرد و میان احمد مرد و ما است حضرت شیخ عبدالحق رحمۃ اللہ علیہ در خاتمہ رسالہ کہ از موالات بہر کلام
 شریف حضرت ایشان نمودہ می نویسد کہ مراد بارہ شما این آیتہ شریفہ دان یک کا ذبا فعلیہ کذبہ و
 ان یک صادق صا دقا یصیبکم بعض الذی بعد کما الفاکر دیدہ مخفی نیست کہ این آیتہ کریمہ در رفع اشتباہ
 حقیقت حضرت موسیٰ علیہ السلام است مرفیع و ذوقیان را سبحان اللہ حضرت ایشان موسیٰ المشرب
 بودند اگرچہ حضرت شیخ را از قوط غضب رفع شبہات از این کریمہ نشدہ اما بعد چندے بحقیقت کمالات حضرت
 ایشان اقرار نمودہ اند چنانچہ در مکتوب مرسل حضرت شیخ عبدالحق بنجدت حضرت مزاحم الدین احمد کہ از اجلہ خلفائے
 حضرت خواجہ باقی باللہ اند رحمۃ اللہ علیہما مذکور است کہ حضرت شیخ از انکار خود باز آمدہ و میفرماید کہ چنین عزیزان
 را بد نباید داشت و انکار او را کہ کسی کہ تہرجمہ لفظ عربی را مانده سخن از تعصب گوید و با معارف و بقیہ متہ
 ندارد اعتبار نیست کسی کہ دیدہ بصیرت او بینا و نظر کشفی او در تدقیق حقائق رسا باشد اگر در سخن الوالہ بصرہ
 خوض کند جا دارد و با اینہم مولانا محمد بیگ بخشی در رفع اغراضات کہ بر کلام حضرت ایشان متعسفان می نمایند

بسم اللہ الرحمن الرحیم
 در جواب مکتوب حضرت خواجہ باقی اللہ

چار مذہب رسائندہ و بالفعل درینجا موجود است و دیگر مخلصان حضرت ایشان نیز برچیدن این اذی این
سلوک راه خدا سعادت یافته و حضرت ایشان خود نیز وقوع اعتراض فرموده اند پیش اہل انصاف و مدار
حد و اعتداف اجوبہ حضرت ایشان کافی و شافی است میفرمایند کلام ما غالی از سکر نیست صحوفاً لخص
عوام است میفرمایند در این راستبای بسیار است از اشتباه ظل باصل و عروج بنزول الا لمن عصمہ
اللہ تعالیٰ میفرمایند کثوف و معارف خلاف کتاب و سنت مقبول نیست نزد خرد و قیاس ازین حد بلکہ
کلام شریف حضرت ایشان جواب ہر اعتراض می تواند شد و تفصیل ہر جواب در مکتوبات خیر ہے حضرت ایشان
مسطور است فارجمع الیہا اما از تحریر معارف غریبہ و مقامات جدیدہ و بعد تقریر تثبیت معارف متقین
نقصانے بجانب آن اکابر عاید نیست چنانچہ از ظهور ملت محمدیہ علی صاحبہا افضل الصلوات و التسلیمات
بمحل سابقہ منقصتے لاحق نشدہ از مذہب جدید شافعی کہ تلمید حضرت امام مالک است بمذہب امام مالک
فقورے راہ نیافتہ میفرمایند کہ معرفت خدا بران کس حرام است کہ خود را از کافر و رنگ بہتر و اندکیست از
اکابر دین میفرمایند کہ من کیمینہ خوشہ چین خرمہا کے دول ایشانم در ذیل مذلتہ بر وار خواننا کے نعم اینہا ایشانند کہ
بالواع تربیت مربی ساخته اند و با صناف کرم و احسان مرا منتفع گردانندہ حقوق این اکابر قدس اللہ سرار ہم بر خود
لازم دارم میفرمایند کہ ایں علوم و معارف از وحدت وجود و احاطہ و سرایان ذاتی و غیر ذلک ایں اکابر را در
وسط راہ پیش آمدہ باشد و از ان مقام ترقی فرمودہ باشند اگر تبلیغ کلام اولیاء کرام رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہم
نمای بہ بینی کہ چہ سخنہا کے بلند ازین اعزہ بر زبان آمدہ است بزرگے میفرمایند سجدانی ما اعظم شافی
لوانی ارفع من لواء محمد و یگر میگوید قدمی علی منقبۃ کل ولی للہ دیگر گفتہ قدمی علی جہۃ کل
ولی اللہ و در ایں کل اصحاب عظام و حضرت امام مہدی رضی اللہ عنہم کہ بالاتفاق افضل اولیاء کرام اند
داخل اند و دیگری گفتہ کہ قدمے در مقامات قرب از خود بیشتر دیدم غیر تم آمد کہ سچکس بر من سابق نیست گفتند
قدم مبارک آنحضرت است صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم خاطر من تسکین یافت و یگرے فرمودہ کہ در مقامات قرب از
دریائے گزشتہ ام کہ انبیاء علیہم السلام ایں طرف آند یا ماندہ اند و حضرت شیخ محی الدین رحمۃ اللہ علیہ خود را
ختم ولایت نوشتہ اند فرمودہ اند کہ ختم رسالت از ختم ولایت استفادہ می نماید پس ہر توحید کہ تابعان ایں اکابر
در چنین کلمات افادہ میفرمایند از غلبہ حال یا مأمور بودن باظهار آن مقامات یا تحدیث نعمت الہی یا ترغیب
طالبان راہ یا صرف عبارات از ظاہر کہ گاہے الفاظ ایں بزرگان بمعانی مقصود و مساعدت نمی نماید پیش انصاف
ہمان ترجیحہ جواب اعتراضات است کہ اہل ظاہر را بر کلام حضرت ایشان مطمئن می شود فلا تکن من المتعثرین
علوم و معارف ہر کہ موافق کتاب و سنت بیشتر است در بعضے غیر معقول خود تاویل قوین باید نمود و زبان اعتراض
نباید کشود منکر ایں طایفہ علیہ قدس اللہ سرار ہم در محل خطر است حضرت عبداللہ انصاری رحمۃ اللہ علیہ فرمود
اند انکار کن کہ انکار شوم است انکار آن کنند کہ ایں کار محروم است اللہ تعالیٰ ما و شمارا محبت خود و محبت دوست

خود عطا فرماید آمین المأمون مع من احبہ

مکتوب نود و یکم

منشی الدین الدولہ احمد خاں صدر یافتہ و موعظ عبرت انگیز و
نصایح حسرت آمیز بعنوانی کہ ترکبان کیا پیر راہ توبہ کشاید از ضلالت

والات بدایت فرماید و پر وہ نفس نفیس خود جلوہ ظهور دادہ

منشی صاحب والامراتب عالی مناقب سلیم اللہ تعالیٰ السلام علیکم ورحمۃ اللہ حضرت منشی
نعیم الدین خاں صاحب مناقب آنجناب بسیار بیان فرمودند لہذا گذارش میروند کہ گوشہ چشم عنایت یار
فرمایند و توجہ نمایند کہ عمر این پیر در گناہان بگذشت گناہان محضہ از گلہ و غیبت و طعن و لعن و حیفہ بحال عزیزان
یا مخلوطہ نماز بے حضور و بی ترتیل قرات و روزہ مشوب بلفظ و لایعن و تلاوت بدون تدبیر معنی و اوقات خالی
از خشیت و حضور حق سبحانہ و انقاس و غفلت مصروف اعمال نامہ را سیاہ ساخت فوا اسفا و باغ جہان
برائے گل آیدیم و خار و سیار داریم فوا حسرتا صحت و عافیت و کامیابیہا مرحمت فرمودند و شکر آن ہمہ تصور
نمائند اما بقراآن مجید و نبی حمید صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم عنایت باشد و رپاس آن این ہمہ غفلت معاذ اللہ حیرتہا
است کہ فرو بجہ و پیش خدا و رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قبول پیدا شود چہ نا فہمہا است بدہمہ شفاعت
و مغفرت رسیدن باین عدم لیاقت متعذر مگر سابقہ رحمت مدیاد تدارک مافات اللہ تعالیٰ بفضل خود
می تواند فرمود و الا هیچ عذرے نیست انا للہ مرگ بر مسوق قیامت نزدیک کدام عمل بکار آید نیکان بجنبت
بروند و بتنعمات و دیدار حضرت حق پسند و با غافلان در محاسنہ روزے کہ مقدار آن پنجاہ ہزار سال
است گرفتار ہای ہای یا الیتنی لم اخلق تا بل ضرور است کہ فراحسرت نشود التزام اعمال چنانچہ سحر خیزی
و از دیدہ حسرت اشک ریزی و مجاہدات و جانفشانی از مقربان بارگاہ الہی سبحانہ مروست اللہ تعالیٰ
غیرت و حمیت مرحمت فرماید حضرت منشی نعیم الدین خاں و آنجناب مہربان و اوقات خاصہ خود یاد
پیران شکستہ بال در راہ ماندہ فرمایند سبک پے جوانان چو منزل رسند و نچیند کہ و ماندہ گان در
پس اندازد عاکے غایب برائے غایب امرع است در اجابت از شب نیم مہادی الثانی بدویشان برائے
دعا کے خیر برائے آنجناب گفتہ شد بعد ختم نیز دعا کردہ میشود بندہ نیز از دعا غافل نیست اللہ تعالیٰ
بکامیابی دارین فائز فرماید و بندہ را نیز آمین والسلام والا کرام

مکتوب نو و دوم

در بیان آنکه آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم جامع جمیع کمالات الہیہ اند
و سر علو و معارفی کہ در امت ظاہر شدہ پر تو نیست از کمال او صلی
اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ ظہور او موقوف بر وقت خاص و شخص خاص بود و باین سبب

بدانکہ پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سید المرسلین جامع کمالات الہیہ است و علوم و فیوض کہ در
علما و اولیاء رحمۃ اللہ علیہم رواج دارد بر تو نیست از کمالات او صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کما لہ
افاضات آنجناب بر دہائے اصحاب کرام تافہ آنہا را یا قصی مراتب قرب الہی سبحانہ رسانند و آن طہور
تجلیات ذاتیہ و اممہ است پس با علی و وجہ احسان و یرولقین و محبت و معرفت حضرت حق سبحانہ سید
و اعراض از دنیا و اقبال با آخرت و اتباع سنن ہدیٰ یکہ سنن عادی آنحضرت بحمد ضیہ خداوند متعال
از نماز بطریق سنون کہ معراج مومن است و تلاوت قرآن و اذکار مأثورہ می یافتند و وطن و ملک و ممالک
گذشتہ بہمت بحاربات کفارہ آرزوئے شہادت فی سبیل اللہ داشتند نسبت سکیفہ طمانیت
گویا بسرے ایشان طیور نشسته اند از کمال حضور گویا رویت علیی نقد وقت اینہا بود می گفتند کنا
منتوای اللہ ہا ہما اولیاء را شہود جہالی میشود و اصحاب کرام را رویت علیی از انعکاس مشاہدہ قرآن حضرت
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دین اند جوہ فضل ایشان است بر ادبیائے امت از کمال مجاہدات و در راہ
خدا و ترک دنیا و رغبت آخرت از خود خبرے نہ داشتند کمال مرتبہ احسان و صفات لطافت حالات
کہ دست ادراک از ان کوتاہ است سرمایہ ایشان بود و فنا و بقا و استغراق و بنجودی و اسرار توحید و جود
و کثرت خوارق عادات ازین اکابر منتقل نیست باز کما لے از دل پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اللہ تعالی
در امت ظاہر فرمود قابل این کمال کبرائے صوفیہ مثل حضرت ذوالنون مصری و حضرت ابو یزید بسطامی
و حضرت جنید و امثال اینہا رحمۃ اللہ علیہم شد و از مقتضیات این کمال ذوق و شوق و استغراق
و بنجودی و آہ و نالہ و اسرار توحید و استماع اشعار نغمہ و وجد و رقص و میل بحسن و جمال و کم خوردن و کم خفتن
و غیر سہا و متحیر و مشہود حق سبحانہ بودن و سکر و مستی و فنا و بقا و عالم با مظهر وجود حق و توالع آن یافتن از
معارف این کمال است این کمال از اسرار قلبی است و درینجا تجلیات انغالیہ و صفاتیہ ظہور دار و ازین
ذوق و شوق قلبی و دید نور توحید ہر طرف انجمن با آراستہ شد و دلولہ و طنطنہ و شورش و گرمی و بے
تابی دل در جہان پیدا آمد و غلغلہ آہ و نالہ دل کہ از در گنبد دثار پیچید و جو آسمان پر شد از گرمی ہائے
آمار محبت جان سوز ساکنان ملا و اعلیٰ حیران و جد و تواجد مل سوختگان گردیدند و حق ہائے تجلی غلبات

عشق و اشتیاق و احراق جانہائے از خود رفتگان پرداخت صبر و خرد و خست قرار و آرام بیرون
 انداخت و اشعار محبت و شوق از نو و حیرانی ارد و اح خبر داد و سے اسے عجب آن عبد و آن سوگند کو
 وعده ہائے آن لب چون قند کو زجہ بہانہ میدہی شیدات را و سے بہانے شکر لہیات را و ازین
 گرمی ہائے ناله زار و بیتا بیہائے و فرما کے جانماہ ملائک سرگردان و مقدسان و رفیع این معنی نہاد آن
 ملک را از سوز آتش عشق آدم چه خبر و جن را ازین گرمی ہائے جانسوز چه اثر از بعینات و انواع
 از کار اگر چه از جوگیہ باشد اختیار نمودند سبحان اللہ عما یصفون لکن طریقہ اصحاب کرام کہ آن
 صفاء مرتبہ احسان و انقصار از کار مآثورہ بود و ناپیداشت ہمین حالات قلبی و ولایت را بر نبوت فضل و اوند کہ در
 ولایت توجہ و روستے بحق است و در نبوت توہم بخلق بدانکہ ولایت از تجلیات افعالیہ و صفاتیہ ناقص است و
 نبوت از تجلیات ذاتیہ و ایم کہ صاحب آن نہایات مقامات قرب رسیدہ توجہ و انتظار ندارد و در ولایت
 توجہ باقی است کہ علامت تارسانی بکمال مقصود است اللہم اذنا الحق حقاً و اهدنا الصراط المستقیم
 از نبی اولیاء برآمدہ اند با تبار او و ولی محتاج است و صعود مقامات بہ نبی صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم باز کمالے
 از لطیفہ نفس مقدس پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم ظهور سے یافت و ازین کمال خطے وافر بحضرت شاہ نقشبند
 عنایت فرمودند بلکہ این کمال خاصہ حضرت شاہ نقشبند است رحمۃ اللہ علیہ و درین کمال حضور توجہ و مشاہدہ کہ
 از خلد قلب از آرزو و دوام آگاہی بحضرت حق سبحانہ حاصل میشود و جذبات و واردات و شمول توجہ جہات
 سنہ را لازم میگردد و توجہ و تشرع و عمل بفرمیت پیش نہاد میشود بعضی را اسرار توحید واضح میگردد و الا
 دوام توجہ و کیفیات در بے خطرگی یا کم خطرگی حاصل وقت می شود تہ سطر در امور از ماکولات و عبادات و عبادت
 طریقہ حضرت خواجہ است و بہمت و ہمارا ذکر و نورانی ساختن و از خواطر پر و اختن زکار ہا سر انجام فرمودن از
 خصائص شاہ نقشبند است جزاہ اللہ ذکر خفی با توجہ بقلب و حضرت حق سبحانہ و التزائم محبت مرشد مختار
 ایشان است مرشد باید کہ کثیر الاحوال بکسب کمالات قلبیہ و حالات لطیفہ نفس از استہلاک و ختملال و غیرہ شاہ
 والا ناقص است و از ناقص کامل نیاید چنانچہ تشریع سمحہ نافذہ از آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم ظهور یافتہ بنی آدم را مقرب
 بارگاہ الہی سبحانہ ساختہ طریقہ حضرت خواجہ خواجگان شاہ نقشبند بکمال سیر و سہولت و افاضہ احوال باطن را کامیاب فرمودہ سبحان
 اللہ و بحمدہ و این طریقہ اسہل طرق در افاضہ احوال باطن و کثیر النفع و علمایست باز کمالے از جناب پیغمبر
 خدا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم حق آرد لے حضرت مجدد را کرامت کرد و در طریقہ حضرت مجدد تصنیف قلب و لطافت
 علم و نور و تہ کیفیہ و استقامت بدن و لطافتہائے نسبتہائے کمالات و حقایق ہر کرا حق تعالیٰ میجواید عنایت
 این طریقہ می نماید بسبب کثرت نسبتہا و علوم مقامات ہمہ کس را حاصل نمیشود و ہر جا غذا خواستہ است میرسند
 لہذا در علوم و حالات اختلاف دارند توحید و جودی و توحید شہودی و سیر یعنی درجات این طریقہ اگر حق تعالیٰ
 فضل نماید ظاہر میشود و باز بجزبات و عنایت الہی بان درجات عالیہ نماید و ندکہ اسرار و سکریہ بخود می

صوفیہ را آنجا راہ نیست سبحان اللہ این تا الیق سنرا و از تقریر مراتب قرب اولیاء نیست رحمۃ اللہ علیہم لیکن
برائے حصول افتخار و سعادت حریفی چند از مقامات بزرگان نوشته ام کہ نگذارم از شکر جز نام پرست
زان پس خوشتر کہ اندر کام زہرہ کثرت کمالات الہی کہ بواسطہ حبیب خود صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم امت
را بآن نواختہ چہ مقدور بیان است و ہر یک را از اولیاء خدا یصل بایست و ہر فرد را از انسان ہر
انواع تجلیات بیشتر یعنی از کمالات را تہرکہ کردہ است۔ بدانکہ در طرق اولیاء و طریقہ حضرت شاہ
نقشبند بطریقہ اصحاب کرام مناسبت تمام دارد اللہ تعالیٰ مرا و ترا در اتباع این طریقہ و احوال مقامات
آن برہ و در وارد و حلقہ و از نصیب فرمایہ و عنایت از شاہ نقشبند و خلفائے ایشان شامل حال ما پس
ماندگان گردانار علی و لکشا و بہمتہ کار و با و ابریم بگاہر شاہ حضرت خواجہ ما مراد انیم با فضلیا نیم ما را امید
دارمیدار و فالحمد للہ علی ذلک نوشتہ شمار سید کہ اگر شخصے اعتقاد حقیقت توحید و ہودی با توحید
شہودی نماید حکم او چلیست بدانند کہ قرآن مجید و شریعت برائے اصحیح عقائد و ایمانیات و اعمال صالحہ و
اخلاق حسنہ و معاملات بتراستی بیکر گیر و رود یافتہ و از اثر بؤثر رفتن و باستدلال یقین توحید ایمانی قوی
داشتن و تصدیق نبی و آچہ آوردہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و خوف قیامت و واقعات را از تقدیر حق
تعالیٰ دانستہ رضایا صبر بآن حاصل نمودن و دوام ذکر و مرتبہ احسان و عبادات لازم دل و جان داشتن
و نہایت جہاد و دل را سخ نمودہ و توکل و قناعت تسلیم و تقویٰ و وثوق بر وعدہ ہائے حق سبحانہ قوی
ساختہ خشیت و رضا را مدو کار استعداد موت کردن از مامورات الہی و مختار اکابر دین است بر کرا
و بہن امور ظاہر و باطن قصورے باشد قصور است در دین او تمام است بہمین طریق مامور اند آنچہ مردمان
بکثرت از کار و پیوستہ ریاضات و خیال بستہ آنرا وحدت وجود مقرر کردہ اند مامور بہ نیست و این
اولام متولبیہ قابل اعتقاد نتواند شد مبنا کے شرع بر غیریت است و در مقامات عالیہ تجلیات ذاتیہ
دانند کہ اصحاب کرام رضی اللہ عنہم بآن درجات رسیدہ اند این خیالات ہیج خود و آن اقام از اہل کایہ ہرگز مردی
نیست مامورم اتباع امام العزیز و المحققین حضرت مجدد داریم کہ آنچہ علوم و معارف از جناب قایل
تر صدق سبحانہ ذی ذی علما ایشان را محبت می شد بعلماء و متقلما می نمودند سخن تعلیم و دہم گفتن
اعتبارے ندارد ایشان میفرمایند کہ رسائل توحید از الدماجد خود حضرت شیخ عبدالاحد خلیفہ حضرت
شیخ عبدالقدوس رحمۃ اللہ علیہا خاندہ علی باین معرفت حاصل نمودم باز بہین تربیت و تلقین و صحبت
شیخ المشائخ حضرت خواجہ محمد باقی قدس سرہ العزیز آن بعبیان و شہود مبدل گردید و اتصالی و تجلی ذاتی
برقی کہ قبلہ بہت حضرت شیخ ابن العربی است رحمہ اللہ دست داد و علوم و اسرار این معرفت بسیار حاصل
شدہ مغلوب گردانید باز بعنایت الہی و توجہات حضرت خواجہ تبرقیات کثیرہ فائز شدم و معرفتے ذرا کے
معرفت مذکورہ بحصول آمد و آن وعدت شہود حضرت حق است سبحانہ و مرایا کے ممکنات دین معرفت

غیرست باقی است چنانچه آئینه از لمعان آفتاب منقلب می گردد و حرارت و قرص شمس پدید آید اگر آئینه از شمس
بگردد بظهور طبقات و انعکاس قرص آفتاب کاذب بتواند شد اما جرم آئینه باقی است این است غیرت
آئینه از اتحاد با آفتاب معرفت اولی در سیر لطیفه قلب ظاهر میگردد و آن از غلبه سکر و محبت است و صاحب
این معرفت از سکر معذوری تواند شد و معرفت ثانی در سیر لطایف فوقانی پیش می آید و سکر بصیرت مبدل میگردد
باز بجزایات عنایات الهی ترقی واقع شد و معارف موافق مذاق انبیاء علیهم السلام پیش آمد و از توحید
وجودی که در سیر تجلیات افعالیه ظهور می نماید و از توحید شهودی که در سیر تجلیات صفاتیه واضح میگردد اثری
نماند تجلی ذاتی ذاتی ازین معانی بیچنگ داشت محض عبودیت و ذل عبدیت نه در وقت گشت قلت اعتقاد
تجلیات مقصود خلاف طریق شرع است اعتقادات مقررات علماء از واجبات است تا دین درست
حاصل شود آیات را که معانی آنها علماء موافق مذاق انبیاء علیهم السلام فرموده اند بتأویل بر خیالات فرود آورده
موافق غلبه عام هرگز مرضی نتواند شد و تطبیق وحدت شهود با وحدت وجود و آنرا تابع این معرفت ساختن
از قوت ملکه علمی است معرفت از مقامی ناشی میشود و معرفت از مقامی دیگر حاصل میشود هر دو نفس
الامر یکی نتواند شد توحید وجودی در سیر لطیفه قلب توحید شهودی در سیر لطایف فوقانی و ازین
هر دو توحید اثری نیافتن در تجلیات ذاتیه دایم و جز عبودیت و عبدیت حاصل نه داشتن کسی که جمیع
مقامات طریقه حضرت مجدد رسیده و وجدان صحیح و ملکی صریح دارد بر وظایف است و محض انتساب
طریقه حضرت مجدد تا کسب نور از انوار این طریقه بمعارف ثلثه مذکوره نرسد و سخن بطن و تخمین
و تقلید گفتن اعتباری ندارد غرض از طریقه صوفیه آن است که فیض باطن حاصل شود و کیفیات
قلبی لغت و لغت گردد و الا جائز نیست که دیگر بیعت نماید و السلام تحریر رفته پیش از ورود خطی است که پانزیم
رجب نوشته شده حضرت سلامت بزرگان دین و طالبان حق الیقین بسبب غلبات نجات ترک و
تحریر و کثرت ریاضات و اذکار طریقه خود ساخته موافق مقتضایان عموماً از حفظ خود دست
برداشته بقاء از خود و بقا کن مسجده با خلاق او علم نواله تخلق قوی پدید آمده باین معرفت که از سکر
محبت است رسیدن و مسائل در اثبات آن نوشته و آیات را بتأویل بر مقصود فرود آورده و دین
معرفت که بادوست یکے بودن بهتر است از بندگی و غیرت شورے در جهان افکندند مغلوبان
جانباز استهلاک در خیال محبوب بهم رسانیده از خود رفتند و الهوسان تکیه مذکر لا اله الا انا و انا
اللذ گزیده بویهم همه او است توحید متخیل را رواج دادند پیرما باین معرفت رسیده مقتداے
ماست پیروی او ضرور بنائے پیروی پیر اول که پیشوای انبیاء است عند الله منظور اگر رسیدگان
بیطائف فوقانی مجددیه در معرفت قلبیه استقراری نمودند مجنون و اراکان لیل بر خیال اوشان
استیلا می نمود و گرفتاران سیر قلب اگر ترقی میکردند از اتحاد و عینیت بتری میفرمودند سوائے معرفت

حسرت و ندامت از گذشته و نهان از آینده که در پیشانی چه نوشته شده و کسل و سستی در اعمال
نداریم چه کنیم رب الهی مستقی القدر وانت ارحم الراحمین :

مکتوب نود و چهارم در بیان مراقبات و اذکار و اشتغال لطیفه قلب و لطیفه نفس و حالات و کیفیات آنها و توحید وجودی و توحید شهودی و بایناسب ذلک

بعد حمد و صلوة معلوم نمایند که اختیار طریقه شریفه عوفیه باینکه حصول غلبه محبت است و معرفت
و افعال و صفات و ذات را از حضرت حق سبحانه دانسته چون در چهار راه نهد و بغیر او تعالیٰ پیرو ازد
و محبت و معرفت بدون اتباع حبیب خدا صلی الله علیه و آله و سلم و بی ذکر کثیر و دوام توحید و التجا بعباد
الهی در هر امر حاصل نمیشود پس جمیع اوقات بلکه جمیع لحظات بذكر و توحید معمور داریم و غفلت از یاد حق سبحانه
فوزیم اعمالی که از حدیث شریف ثابت است و تلاوت و استغفار و درود و تسبیح و تحمید و تقدیس و درود
سازیم و صبر و قناعت و تحمل و توکل و تسلیم در رضا که از اخلاق مرضیه اولیاء رحمة الله علیهم است عادت
مستمر گردانیم تا بنحیته بطریق بدستار خدا پیدا شود بد آنکه در طریقه شریفه مقامات و اصطلاحات مقرر
کرده اند و در هر باب انوار و اسرار و علوم و کیفیات اگر فضل الهی شامل شود دست میدهد بپادشاه و دوام ذکر و
مراقبه و اتباع سنن و آداب معصوفی صلی الله علیه و آله و سلم فرض طریقه محبت است و باینکه تا نیم عشقش آتش
است و عشقظرکان آتش اندر سینه نند و در دایره امکان که اول دایره است مراقبه احدیت صرفه که سخی
اسم مبارک الله است موصوف بحمید صفات کمال و منزله از جمیع سمات نقصانات می نمایند هرگاه کیفیت
و جمعیت تا چهار گطری برسد باز دایره ولایت صغری که ولایت اولیاء است مراقبه جمعیت و هو معکم
اینها کنتم می کنند و درین ولایت سیر در تجلیات افعالیه الهیه که ظلال اسماء و صفات است پیش می آید و
حالات و کیفیات دایره بسیار حاصل میشود بعد از آن که حلقه درین مرتبه در باطن پیدا شود و اغلب اوقات
توحید وجودی ظاهر میگردد و آن یافتن و دیدن است وجود ممکنات را موج دریای هستی حق تعالیٰ بعین
هستی او سبحانه است در کثرت امکان نموده پیدا کرده و این دیدار غلبه محبت ظاهر میشود و بسبب کثرت
ذکر و مراقبه و توفیق لازم باطن میگردد و آنچه با سبب کمال و اهمیت و بمراقبه همه اوست عادت نمایند
احتمالاً در پیش خواهد آمد دایره ولایت کبری متضمن سه دایره و توس است و این ولایت کبری ولایت است علیه السلام
و درین ولایت سیر در تجلیات اسماء صفات و احوال این بیان نموده اند در دایره اولی مراقبه اقصیت سخن
اقرب الیه من جبل الودید معمول است و فیض پریشانی بر لطایف اربعه روح و سر و خفی و اخفی

و لطیفه قلب نیز وارد میشود هرگاه درین مراقبه جذبات و واردات و حالات حاصل میشود و مراقبه محبت محبوب و محبوبه در دایره ثانی این ولایت باید نمود درین مراقبه مورد فیض لطیفه نفس است و حالات و کیفیات تمام بدن را درگیر دایره ثانی را اصل دایره اولی دانسته مراقبه محبت می کنند بعد از آن که بهره وافی در اینجا دست دهد در دایره ثالثه مراقبه محبت نمایند دایره ثالثه را اصل دایره ثانی دانسته مراقبه محبت می نمایند و اینجا هر گاه حالات نافرین شود و بهره تمام دست دهد بعد از آن مراقبه در قوس می کنند این قوس را اصل دایره ثالثه دانسته مراقبه محبت می نمایند و حصول این دو امر سیر اسم الظاهر تمام میشود تا یار کما خواهد و پیش بکشد درین مقامات ترقی نسبت باطن بکثرت ذکر تهلیل بخیال باشد یا بلسان شود و درین دایره توحید شهودی پیدای شود و آن ظهور شهود حق است در مریای کمال ممکنات در توحید وجودی وجود ممکن در نظر نمی آید دستور میگردود و در توحید شهودی وجود ممکن آئینه شهود حق سبحانه می شود هر چند در شمعان نور آفتاب آئینه دستور میگردود جرم آئینه باقی است و در توحید شهودی دید جرم آئینه مستور نمی شود بر صرافت خود باقی است چنانچه در غلبه شمعان نور آفتاب ستاره بنظر نمی آید زنه که وجود ستاره با کمال زائل شده این چنین فرموده اند بزرگان رحمۃ اللہ علیهم و سیر تجلیات اسم الباطن در پیش است بعد از حصول تجلیات و حالات اسم الظاهر و اسم الباطن کمالات سه گانه و حقائق سبله درین طریقه بیان کرده اند اللہ تعالی عنایت فرماید بدینکه در سیر ولایات حالات و کیفیات و امراض دیگر است و درین کمالات و حقائق انوار و کیفیات و علوم و معارف علیحدہ طریقه حضرت مجدد عبارت ازین ولایات و کمالات و حقائق است آنچه جناب حضرت ایشان شیخ المشائخ خواجه محمد باقی بالله در ارضی اللہ عنہ عرض کرده اند که بنده را بواسطه عنایات آنجناب مبارک طریقه جدید کرامت فرموده اند حضرت خواجہ این معروض ثابت داشته ہمین طریقه است متعنا اللہ سبحانہ ایاکم بدو کائنات و حالاتها و اسرارها آمین *

مکتوب نود و پنجم

در بیان مراقبات تمام طریقه مجددیه از ابتدا تا انتها

بعد حمد و صلوات معلوم نمایند که بزرگان این طریقه از مقامات قرب تعبیر و تأیید میفرمایند که بے جهت است و سیر و سلوک در بے جهتی است در سیر قلب و دایره گفته اند دایره امکان و اینجا ذکر اسم ذات و نفی و اثبات و قوت قلبی ترقی می بخشد و دایره ولایت قلبی در اینجا اگر خدا خواهد اسرار توحید و حالات و کیفیات و غیره واضح گردد و سیوم دایره ولایت کبری و این ولایت متضمن سه دایره و یک قوس است حد دایره اولی مراقبه اقربیت حضرت ذات تعالی می کنند و مورد فیض اینجا پیشانی

و لطایف خمس است مفهومی اقرینیت در لحاظ داشته مراقبه نمایند در دایره ثانی و ثالث و قوس مراقبه
 محبت میجویم و میجویند می کنند در اینجا مورد فیض لطیفه نفس است دایره ثانی را اصل دایره اولی
 دانسته و ثالث را اصل دایره ثانی و قوس را اصل ثالث دانسته مراقبه محبت بلحاظ مورد می نمایند هر
 گاه در جائی حلقه و کیفیت دست دهد توجه بجای دیگر باید نمود در اینجا نفس و زوال آنرا دور
 و تهذیب اخلاق و تبدیل بر ذایل بجماید و غیره حاصل می شود و باز بمسمی اسم الظاهر متوجه شود و مورد
 فیض این لطایف عالم امو و جمیع اصول را در لحاظ دارد فیض بسیار دریا بد کجصول این منته در جات
 سیر اسم الظاهر تمام می شود باز سیر تجلیات اسم الباطن در پیش می آید و این سیر را دایره ولایت
 علیا گویند و این ولایت ملائکه ملاذ علی است علیهم السلام اینجا مورد فیض لطایف ثلثه است
 سوائے عنصر خاک باز سیر تجلی ذاتی دائمی است و آن درجات دارد در حجاب اولی را کمالات نبوت
 فرموده اند نبوت عبارت از تشریع احکام است و کمالات آن انوار و تجلیات است که بواسطه
 متابعت پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر توبه باطن می افتد حضرت ذات را منشاء کمالات
 نبوت دانسته متوجه گردد و مورد فیض در اینجا عنصر خاک است باز سیر تجلیات کمالات رست
 است باز سیر تجلیات کمالات اولوالعزم بیان نموده اند در اینجا مورد فیض هدایت و هدانی است
 که به تهذیب لطایف عشره حاصل شود تا آخر طریق مورد فیض هدایت و هدانی است هرگاه حلقه
 درین مراقبه دست دهد مراقبه در کمالات رسالت باید نمود باین لحاظ که حضرت ذات منشاء کمالات
 رسالت است توجه بحضرت ذات نماید باز مراقبه در کمالات اولوالعزم که حضرت ذات را منشاء
 کمالات اولوالعزم ملاحظه نموده مراقبه بکند باز سیر و دیگر است و آن سیر در حقیقت کعبه
 است حقیقت کعبه عبارت از مسجودیت حضرت ذات است ذات را باین لحاظ که مسجود
 ملکات است توجه بکند باز حقیقت قرآن فرموده اند منشاء آن مبداء و وسعت یحیی حضرت
 ذات است توجه بحضرت ذات باین لحاظ که منشاء حقیقت قرآن است مراقبه انتظار فیض ازین
 مرتبه مقدسه نماید باز حقیقت صلوة می گویند توجه بحضرت ذات باین لحاظ که منشاء حقیقت
 صلوة است باید نمود حقیقت قرآن عبارت از مبداء و وسعت یحیی حضرت ذات و حقیقت
 صلوة عبارت از کمال و وسعت یحیی حضرت ذات فرموده اند باز معبودیه صریح گفته اند بحضرت
 ذات بلحاظ معبود بودن آن توجه می نمایند حقیقت ابراهیمی علیه السلام و مقام خلقت آن جناب
 عبارت از انس و مو است حضرت ذات است بخود پس توجه بحضرت ذات که منشاء خلقت حضرت
 ابراهیم است بجهت استغاضه غیر من خلقت باید نمود حقیقت موسوی عبارت از محبت حضرت
 ذات است خود را توجه بحضرت ذات بلحاظ محبت بودن خود را که منشاء حقیقت موسوی است

باید نمود حقیقت محمدی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم عبارت از محبت و محبوبیت ذاتیہ است پس توجہ باین
مرتبہ عالیہ محبت و محبوبیت مترجمہ ذاتیہ کہ حقیقت محمدی است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم باید نمود حقیقت
احمدی عبارت از محبوبیت صرفہ ذاتیہ است توجہ بحضرت ذات باعتبار محبوبیت ذات خود را کہ منشأ
حقیقت احمدی است باید کرد علیہ افضل الصلوات والتسلیمات باز مقام حب صرف حضرت ذات
است باز مقام لاتعین گفتہ اند کہ در ولایت علیا کثرت نوافل با طول تنوت و در کمالات ثلاثہ و
حقائق الہیہ قرأت و تلاوت قرآن مجید و در حقائق انبیاء کثرت درود اللهم صل علی سیدنا محمد
و اخوانہ من الانبیاء خصوصاً علی سیدنا ابراہیم یا علی سیدنا موسی و باریک وسلم
این ہمہ درجات را تعبیر بدو این کردہ اند و سیر لطایف عالم امر کیفیات و اسرار و دین ذوایر
کمالات ثلاثہ و حقائق سبعہ لطافت و سیرنگی در باطن و قوت و عقاید حقہ حاصل میشود این سلوک وایر
در سالہامی شود و انوار و حالات ہر مقام در مدتها دست میدہد امر سہل نیست بذكر لا اله الا اللہ و صم
بار محمد رسول اللہ عروج و جذبہ حاصل میشود اگر بعد چند بار محمد رسول اللہ گوید عروج و نزول در می یابد
و اگر تمام کلمہ بخواند مجملہ نزول میشود در کثرت ذکر اسم جذبہ می آید و از کثرت تہلیل فسادست و بہر خاطر
و آرزو کم کرد از کثرت درود خواہاے یک می بیند و از کثرت تلاوت انوار بسیار میشود و از
کثرت نماز تضرع دست میدہد

مکتوب نود و ششم

در بیان تعمیر اوقات با ذکر کار و اشغال و علوم تحکیمی و ادعیہ ما توره
و نوافل روز و شب و عمل برائے برآمدن حاجات و دو گانہ توفیق
و دید قصور و ترغیب جو و ادا کے حقوق خدا و رسول و تعظیم
سادات و احترام علماء و آنکہ اصل کار اتباع پیغمبر است صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم و فواید دیگر و اعتراضات کہ نا فہمان بر کلام حضرت
مجد و نمودہ اند شیخ اللہ واد صدور یافتہ

از فقیر عبد اللہ عرف غلام علی عفی عنہ معلوم نمایند حاصل زندگانی حبیبیت علم دین و یاد حق سببی
است و محبت خدا و رسول است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و از اسباب آن عمل موافق علم و مقام

ذکر است پس اوقات تحصیل علم و انفا س بیاد او سبحانه آراسته دارند از آخر شب تا نماز شراق
بعد از نماز تہجد و استغفار و دعا بتلاوت و ذکر پیرد ازند و رکعت شکر الہیاء و دو رکعت
استخاره گذارده شغل کتاب نمایند بعد حصول علم صرف و نحو و تلوین و توضیح و از ما قول تا قبلی و
شرح عقاید و خیالی ہر چه میسر شود تحصیل باید نمود و بہت در تبحر در علم حدیث و تفسیر و علم صوفیہ دارند
در شغل کتاب از آگاہی بذکر الہی سبحانه و یادداشت غفلت نکنند بعد نماز چاشت قیل و نہ نمایند بعد
زوال بر خاستہ اگر توفیق باشد چہار رکعت نماز بطول قرأت ادا کنند و این نماز مانند نماز سے
است کہ در بحر خوانندہ شود تا نماز عصر شغل کتاب در پیش دارند بعد عصر وقت ذکر و شغل و استغفار
است بعد از اقل نماز مغرب مطالعہ کتاب قریب ربع شب بعد از نماز غشا وقت خواندن در و مقرب
است و قرأت سورہ و آیات قرآن مجید سورہ تبارک و الہ تنزیل مجیدہ و آخر سورہ بقرہ آل عمران
و چہار قل سمہ بار و آیت الکرسی وقت خواب معمول دارند سبحان اللہ و بحمد و سبحان
اللہ العظیم صد بار و استغفار برای مسلمانان بہت و پنج بار اللہم اغفر لی و ارحم
ولی الدینی و لمن توالتہ و لجميع المؤمنین و المؤمنات باید از وظائف کلمہ تجید صد بار و کلمہ توحید صد بار سبحان
اللہ و بحمد و سبحان اللہ العظیم صد بار و درود ہر ایابا قصد یا ہر قدر میسر شود استغفار اللہم اغفر لی و ارحم
رحمتی و عافنی و رب علی ناک انت التواب الرحیم صد بار و یا یا زودہ بار تفر نمایند یا لا استغفار انت
اللہم انت ربی لا الہ الا انت خلقتی و انا عبدک و انا علی عهدک و وعدک ما استطعت
ابو عبد بنی فاعض لی فاقہ لا یخضر الذنوب الا انت و اعوذ بک من شر ما صنعت
اللہم مغفر ذلک اوسع من ذنوبی و رحمتک ارحم من غفلی اکثر یہ زبان و بید
الا استغفار ہر کہ وقت صبح بخواند اگر میزد و در آن روز داخل بہشت گردد و اگر وقت مغرب بخواند و بید
و در آن شب داخل بہشت گردد پس اکثر باید خوانند سبحان اللہ و بحمد و بسم و رضاء نشہ و زہد و عیش
و بد و کلمات چند بار سبحان اللہ و الحمد للہ و لا الہ الا اللہ و اللہ اکبر و لا حول و لا قوۃ
الا باللہ العلی العظیم عدما خلق فی السماء سبحان اللہ و الحمد للہ و لا الہ الا اللہ
و اللہ اکبر عدما خلق فی الارض سبحان اللہ و الحمد للہ و لا الہ الا اللہ و اللہ اکبر
عدما بین ذلک سبحان اللہ و الحمد للہ و لا الہ الا اللہ و اللہ اکبر عدما خلق
و ردد اللہم صلی علی سیدنا محمد و آلہ و اصحابہ صلوة تكون لك رضاء و لحقہم ادا
نشی و رضاء اللہم صلی علی سیدنا محمد و آلہ و اصحابہ و بارک و سلم بعد کلمہ معلوم
لک برائے حصول مرتبہ احسان و یادداشت دوام توجہ بدل و توجہ دل بحضرت حق سبحان و تعالی
ایمان آورده ایم و نگہداشت دل از خواطر گزشتہ و آیندہ و بازگشت بعد چند مرتبہ ذکر بزبان خیال گفتن

خداوند مقصود من توئی و رضا کے تو محبت و معرفت خودہ و معنی کلمہ نسبت بھیج مقصود بجز ذالک
دوام ذکر اسم ذات باشد بانفی و اثبات اللہ اللہ المقصود هو اللہ المعبود و هو اللہ المحبوب
هو اللہ المعین فرمودہ اند برائے ذوق و شوق خیر توسط باجس نفس مقرر است شنیدن اشعار
محبت بے مزایا و بدون صحبت اغیار و غافلان جائز است برائے آمدن حاجات و نقل خواندہ ثواب
آن بار و طرح پیران گذرنیدہ بواسطہ آن کابر حضرت قاضی الحاجات التجا بایند و تفویض امور بحضرت کار ساز نموده
فانخذنا ک و کمال تحصیل ملکہ یادداشت و علم دین باید کرد و در دو گانہ بعد از نماز اشراق و نماز
مغرب حبنا اللہ و نعم الوکیل نعم المولی و نعم النصیر و افوض امری الی اللہ ان اللہ
بصیر بالعباد بعد سورہ فاتحہ و سورہ اخلاص سہ بار این آیات باید خواند و در دو گانہ این آیات
ربنا ظلمنا انفسنا و ان لم تغفر لنا و ترحمنا لنكونن من الخاسرين ربنا لا تزغ قلوبنا بعد
اذ هدی تینا و هب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب ربنا انتم لنا اولی و اعف عننا انک
علی کل شیء قدير بعد از سلام سبحان اللہ الخ عدد دما هو خلقه یا من حیث المصطفى
اذا دعاه و یکشف الیسوع لا اله الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین یا کسے کالے نداشته
ایتمیند نشسته بر صدق و عبادت نامے الہی دل قوی داشته زندگی باید نمود و اتفاقات را از تقدیر حق سبحانہ
دانستہ لب چن و چرا نشودن خلق را مصدر آثار قدرت و حکمت الہی دیدہ ترک جدال نمودن
دیدہ قمعور و خود را نیست و عدم یافته ہمہ را بتعظیم پیش آمدن کہ مظهر پر کو وجود و تابع و آثار وجود
حق اند سبحانہ و سہ آنچه میسر شود بہمہ کس نبوت پیش آمدن گرسنہ را دونان و کوزہ آب دادن بر این
نماز پر و سوسہ ماست و تجانی از دنیا و انابت بعقبی و استعداد موت شعار خود ساخته خلق نیک
و رفیق و عفو فر و گزاشت و اعراض و اعراض سیر خود ساختن و اداے حقوق خدا و رسول خدا صلی
اللہ علیہ و آلہ وسلم و تعظیم حادات کبار و احترام علماء و فقر لازم گرفتن از حق خود گذشتن و حق عزیزا
ادا نمودن و تجانی از دنیا و انابت با حضرت استعداد الموت قبل فزولہ و صف خود ساختن از کثرت
ذکر و توجہ و نگہداشت حضور و آگاہی دست میدہ علامت آن خشیتہ از حق سبحانہ و دوام تضرع
و انکسار است گریا بشاقہ اعمال بہین دم را خود پیشو و عظمت و کبریائی او سبحانہ باطن را احاطہ
کرده باشد و اصل کار تقوی و اتباع حبیب خداست صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم اعتقاد او فلا تأد اعمالا
و احوالا سعی باید نمود تا تقوی در ہر امر و شرف متابعت مصطفی صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم در ترک فرید
و تخیل و تسلیم و رضا ملکہ و عادت نمودن آیین اللہ تعالیٰ این پیر عمر ضایع کردہ را و شمارا توین عمل باین
طالب کرامت در باید بیند و کرمہ ذکر شایعرات اصحاب کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم و تفضیل بذبح
بہر سبب دیگر و تفضل مشائخ عظام با ہم ہرگز نباید نمود از ذکر عقاید سنی و شیوہ لب باید نیست

و سماع که مختلف فیه علما و صوفیه است نباید کرد و بدون مزامیرا کا بر او بیا شنیده اند اگر چه در قرن اقل نبوده مذکور حضرت مجدد رضی الله عنه و اصطلاحات ایشان نباید کرد تا نا فهمان بوجه خود افترا نمایند هر که طریقه ایشان کسب کرده است در محبت آن مقامات مشاهد می نماید و جواب اعتراض ما و حضرت مجدد خمد کافی و شافی بیان فرموده اند از مطالعه مکتوبات شریفه ایشان واضح میشود حاجت رد اعتراضات که مخالفان بابیشان نموده اند نیست و دلیل وحدت طریقه ایشان همین کافی که هر که طریقه ایشان در نزد ترفیق اتباع سنتی یا بدو از اتباع سنت نسبت باطن قوی میگردد و قال الحمد للہ لا ادری آخر او ظاهر او باطن او الصلوة والسلام علی رسولہ و صحبہ بعد کل معلومات اللہ :

مکتوب نود و هفتم

در بیان طریقه مجذوبان سالک و آنکه طریقه که در اهل اللہ شائع است و موصل بمقصود طریق ذکر است اسم ذات باشد یا نفی و اثبات و مایه مناسب ذکر

بعد سلام اشتیاق گذارش می نماید محبت و احوال محبت بدون دوام ذکر مشهود نیست که کسی را شده باشد آرزو کسی بود که جذب عنایت الهی او را خود بخود درمی یابد و بدو ذوق و شوق غلبات محبت منکشف شود و این کار دولت است کنون تا کار رسد و این طریقه مجذوبان سالک است که بعد حصول جذب محض بموہبت الهی سبانه کثرت ریاضت و اذکار و عبادات اختیار می نمایند و از مجذوبان و مجذوبان خداوند تعالی می شوند اللہ تعالیٰ یمن رحمۃ عامہ خود این پیر عمر صالح کرده و اینز باین موہبت سرفراز فرماید لیک طریقه که در اهل اللہ شائع است و باین طریق بمقصود میرسد بفضل و باب مطلق عم قواله طریق ذکر است اسم ذات باشد یا نفی و اثبات با حاضر کردن مذکور مفهوم سبی اسم مبارک اللہ سبحانه در لحاظ داشته که بران ایمان آورده ایم توجه بقلب کرده که محل آن زیبتان چپ بفاصله دو انگشت مایل بر پهلواست و دل را از خاطر گذشته و آئینده نگهداشته ذکر اسم ذات بزبان خیال باید نمود اللہ اللہ بدر چند بار باید گفت المقصود ہوا اللہ المعبود ہوا اللہ المحبوب ہوا اللہ باز ذکر باید نمود و لفظ اللہ آیتچنان بگوید گویا در دل در آمده و تمام دل را گرفته و این ذکر بعد فائز پیران قادی اگر قادی است و بار دوح پیران نقشبندی اگر نقشبندی است آخانہ ایشاد اولیہ ساخته طلب فیض محبت از جناب الهی سبانه باید کرد و صبح و شام و آخر شب اگر میسر شود بسیار باید نمود و در وقت این ذکر و توجه بقلب نگهداشت خاطر باید کرد این

راہ محبت است و در محبت غفلت حرام تا که دل جاری شود بعد از آن از هر لطیفه بهمین طور ذکر می نماید اول
 لطیفه قلب دوم لطیفه روح زیارتان راست محاذی آن بقاصله دو انگشت سیوم لطیفه سر بر پیر
 پستان چپ نزدیک وسط سینه چهارم لطیفه خفی بر پستان راست نزدیک وسط سینه بقاصله دو انگشت
 پنجم لطیفه اخفی در وسط سینه ششم لطیفه نفس محل آن پیشانی انسان هفتم لطیفه قلوب که مرکب از عناصر
 اربعه است باعتبار عناصر ده لطیفه میشود بعد از آن این همه لطایف ذکر کنی و اثبات می نمایند و
 طریقش آن است که زبان بکام چسبانیده اند که نفس بند کرده کلمه لا ازنات تا بدعا کلمات تا بدوش
 راست میرسانند و الا الله را بر دل بکشد بر لطایف خمس ضرب می کنند و معنی کلمه لا الا نیست هیچ مقصود الا
 الله بجز ذات پاک وقت گذاشتن نفس محمد رسول الله میگویند و یک نفس یکبار یا سه بار هر قدر نفس کفایت
 کند میگویند و انفس متعدده می باشند یعنی اثبات بے حبس دم هم معمول است ذکر بسیاری باید دل بے ذکر
 کثیر نمی کشاید طریق معمول نیست هرگاه میخواهند که مشغولی نمایند اول استغفار می کنند باز فاتحه یا رواج بزرگان
 میخوانند باز صورت مرشد حاضر می نمایند پس ذکر می کنند اسم ذات باشد یا نفی و اثبات توجه بدل و توجه بدل بحضرت
 حق سبحانه و نگهداشت خراط و باز گشت ضرور است خداوند مقصودین تویی و در فاسے تو محبت و معرفت خود
 ده هرگاه کیفیت ظاهر شود آن کیفیت را نگاه می نمایند و اگر مستور شود باز ذکر می کنند تا که آن کیفیت ملکه شود پس
 حضور و معیت و بخودی و جذبات و واردات شامل حال میگردد و اگر شود و شاید و یادداشت لازم جوهر
 دل گردد و کار یک لطیفه قلب کرده باشد و معاملات لطایف دیگر و دیگر حالات در پیش است سه تا یا
 کما خواهد و پیش بکه باشد و توانل تعجد و اشراق و چاشت و بعد مغرب و تلاوت و درود و استغفار و کلمات
 طیبه بمد نسبت باطن است توجه بدل و توجه بحضرت حق سبحانه و نگهداشت خراط و باز گشت و دوام ذکر طریق
 درستان خداست این طریق ساکنان مجذوب است غرض با خدا بودن است خواه جذب بمقدم باشد خواه
 سلوک سه یک چشم زدن غافل از آن ماه نباشی که شاید که نگاه کند آگاه نباشی :

مکتوب نود و هشتم

و ربیان معنی حدیث شریف: انه لیغان علی قلبی وانی لا استغفر الله
 کل یوم سبعین مکر و فی درایت مایه مرآت صوفیه

دوام استغفار از غناه و غنی که از صفات بشریت و محبت اعیان و غفلت از ذکر بسبب مدا
 در امور ضروریه بدل طاری میشود لازم اوقات ساکنان است آنقدر که صفا و حضور و خشیت بجای
 آن نشیند و فی الحقیقت الشریف انه لیغان علی قلبی وانی لا استغفر الله کل یوم سبعین مرآة و فی

روایت مائتہ مقام ہر گاہ آن سرور اصفیاء صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چنین فرماید احوال با خاک آلودگان
 کدورات بشریت چه خواهد بود مگر تضرع و ابتعال اللہ تعالیٰ نصیب فرماید و از غیبی کہ آنحضرت صلی
 اللہ علیہ وآلہ وسلم از طریق آن بر دل مبارک خیر داده اند سکوت ادلی است کہ از چہ بود و چہ بود و چہ بود
 رحمت اللہ علیہ گفتہ کہ در اینجا دم نتوانم زند از غین قلب و گیران سخن تو ائمہ گفت بعضی از عارفان در
 کتب آن غین سخن گفتہ اند باین وجہ کہ روزی جبرئیل علیہ السلام بخدمت آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم عرض نمود کہ ہنایت در مہات قرب من در حضرت محمدیت آن بود کہ زیادہ بران برگزینودہ است
 کہ میان من و پروردگار من ہفتاد ہزار پردہ از نور بود پس آنحضرت را صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در ہر لمحہ
 و ہر آن پردہ از نور جلال مشہود می گشت و بجلی نوری بالاتر از ان بر طرف می شد و بتوقف در مقام اول
 پیش از انکشاف مقام ثانی استغفار میکرد پس طریقان غین بر شہود و مشاہدہ بصیرت قلبی باشد بعضی گویند
 کہ این غین پردہ رقیق و لطیف است و بکلمہ بشریت از ملاستہ کثرت اہتمام مہام دین و ملت بمقدار
 طرفہ العین فرستے و غفلتے بردیدہ شہود آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم می نشست باز بقہور نور و عدت
 انجملال می پذیرفت و بعضی گفتہ اند کہ این پردہ غین از جہت غم امت و خوف خاتمہ ایشان بود و استغفار
 ہم از برائے امت ۛ

مکتوب نود و نہم

در بیان ترغیب طریقیہ علیہ نقشبندیہ در ضمن حدیث الدین النصیحۃ
 و دیگر فوائد کثیرہ از اذکار و اشغال و مراقبات و اخلاق و اعمال و اعتقاد
 و فتاویٰ و دیگر مقامات مجددیہ و دفع شبہات کہ ناہمان بر کلام آنحضرت
 مجدد رضی اللہ تعالیٰ عنہ نمودہ اند صد ریافتہ

بعد حمد و صلوات فقیر عبد اللہ معروف غلام علی عفی عنہ واضح می نماید قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ
 وآلہ وسلم الدین النصیحۃ فرمود دست پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در و خدا با و برود سلام
 دین عبارت از خیر خواہی است پس وصیت می کند دوستان خود را کہ طریقیہ علیہ نقشبندیہ رحمۃ اللہ علیہم
 موافق است بطریق اصحاب کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم اتباع سنت و اجتنبائے بدعت لازم گرفته اند
 اگرچہ آن بدعت مفید باشد موافق این آیت شریف الیوم اکملت لکم دینکم دین متین کمال
 یافتہ پس عقاید و اعمال و اخلاق و احوال و آن در دو مقام سکینہ و انوار و کیفیات باطنی است بر اہل

طالب و صدق معاملات که از حبیب خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مرویست کافی است در حصول نسبت
مع اللہ سبحانہ و حاجت با اختیار اربعینات شاقه و تشدد و طاعت و احوال جو گنہ نیست حضرت
شیخ عبدالحق رحمۃ اللہ تعالیٰ بعد استفادہ از طریقہ عالیہ قادریہ رحمۃ اللہ علیہم خدمت حضرت خواجہ
خواجگان خواجہ محمد باقی رحمۃ اللہ علیہ رسیدہ نسبت حضور و آگاہی از ایشان کسب کردہ در رسالہ
موصول مریدانی المراد نوشته اند کہ نزد انصاف بجهت کسب حالات فنا و بقا بہتر از طریقہ نقشبندیہ
طریقہ نیست و استفادہ خود از حضرت خواجہ محمد باقی باللہ در رسالہ کہ سلاسل طرق پیران خود بیان
فرمودہ اند تخریر نمودہ پس بر تو یاد تفصیل نسبت یادداشت کہ آنرا در طبقہ اصحاب کبار رضی اللہ تعالیٰ
عنہم مرتبہ احسان می گفتند و صوفیہ دوام آگاہی و حضور و شہود و مشاہدہ کہ دل را توجہ بسط حضرت
حق سبحانہ پیدا شود میگویند و آن توجہ اکثر اوقات با جمال می باشد و گاہے تفصیل پیدا نمودہ ہر ذرہ ممکنات
را مراست شہود حضرت حق سبحانہ می کند ہر گاہ توجہ و آگاہی در بخطرگی یا کم خطرگی یا کیفیت از کیفیت
قلبیہ دوام پیدا کند این حالت را اندراج نہایت در بدایت گویند و ہر گاہ توجہ و حضور حجابستہ را
احاطہ نماید و توجہ بفقو نماید نسبتہ نقشبندیہ عبارت ازین حضور بے جهت است و این نسبت شریفہ
در طریقہ نقشبندیہ احرار یہ رحمۃ اللہ تعالیٰ علی اہلہا از طرف خواجہ خواجگان محمد باقی باللہ قدس سرہ
شیوع یافتہ و عالمی راہ ز غار صان یا نفع ساختہ جزاۃ اللہ عنا خیر الجزاء و این نسبت حاصل میشود
از پنج چیز یکے دوام توجہ بدل و دوم دوام توجہ دل بجناب حضرت حق سبحانہ و این ہر دو توجہ را وقوف قلبی
گویند سیوم دوام ذکر اسم ذات باشد یا نفی اثبات خفیہ مفہد تراست از نہ بانی بلحاظ معنی کہ نیست
زیچ مقصود بجز ذات پاک و ذکر نہ بانی بشرط ہر دو توجہ نامدہ می بخش چہارم نگہداشت دل از خواطر
دل را از خواطر گذشتہ و آئندہ بجز و خطوط خط و نگاہ بایہداشت تا خواطر بجوم نہ نمایند بر اسے
دفع خواطر توجہ بمرشد و نگہداشت صورت او مقابل دل اثر تمام دارد و این توجہ بصورت مرشد را ذکر
بالبطہ گویند و التماس بجناب حضرت حق سبحانہ دافع این بلیہ عامہ است یا نقش اسم ذات اللہ
سبحانہ در نظر دارد و پنجم بازگشت بعد چند بار ذکر بزبان خیال کمال تضرع و انکسار بگوید کہ خداوند مقتدر
من ترئی و رضا کے توجہت خود و معرفت خودہ این پنج امر مذکور در ہر لمحہ و ہر لحظہ فرض راہ محبت است پس
نفس مفید است شرط نیست بدانکہ باسے این طریقہ بر این اصطلاحات مقرر داشتند اند و بدون عمل
بر این نسبت شریفہ حاصل نمی شود الا ان یشاء اللہ سبحانہ پس دل سالک را محض بوجہبت خدا بجناب
فرماید و باطنش را از ماسوا بریدہ و آن اصطلاحات این است یاد کرد عبارت از ذکر است نہ بانی باشد یا قلبی
دبین طریقہ ذکر قلبی را اعتبار کردہ اند کہ ہر وقت میشود ہر ش در دم عبارت از آگاہی سالک است اول
از ذکر قلبی کہ آنرا یادداشت اسمی گویند و سیچ نفس بے ذکر قلبی نہ برآید بہ گاہ دل را توجہ و آگاہی حضرت

حق سبحانہ دست و پدیدہ بنیائے درمل پیدا شود باز پروا نخت و نگهبانی این توجہ در ہر نفس باید نمود
 با توجہ بقلب ہر گاہ ذکر قلبی با نگهبانی آگاہی و حضور در خلوت و جلوت یکے شود و کثرت و خوفائے
 خلق سبب فتور نشود خلوت در انجمن گزینہ آیت شریفہ رجال لا تلهیہم تجارۃ ولا بیع عن ذکر
 اللہ ایمائے یانچالت میفرماید و قوت زمانی واقف بودن سالک است از احوال خود کہ اگر زیاد و حضور
 گذشتہ است فکر نماید و اگر در غفلت گذشتہ است استغفار بکند و باز بر سر غفلت نزود و یادداشت عبارت
 از دوام توجہ و آگاہی است بے مزاحمت فتور نظر بر قدم باید کہ نظر سالک از پشت پا در رفتن پریشان
 نشود بیکہ در نشستن نیز وقوف عددی در وقت ذکر نفی و اثبات مجلس نفس باید نمود و نفس را بر عدد
 طاق بگذارد و قوف قلبی و نگہداشت و باز گشت یعنی ہر سہ کلمہ پیش از ہر نوشتہ شدہ سفر در وطن
 عبارت از کسب اخلاق حمیدہ است از رذائل بجا باید رفت تہذیب اخلاق حاصل سیر و سلوک است
 چنانچہ حدیث شریف تاکید فرمائیے تحصیل مکارم اخلاق است قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم بعثت لاتمم مکارم الاخلاق نفخص احوال خود کنی تا کلام رذیلہ بر تو غالب است پس از
 نفی و اثبات آنرا از انجمنی مشاہد را از دل بلا نفی کنی باین طریقہ لا الہ نیست حسد در من الا اللہ مگر
 حب الہی در چند روز بہرکت نور ذکر الہی حسد زائل گردد و ہم چنین ہر خورے بد با زوار ذکر مستور و منکسر شود
 و میتواند کہ باستیلائے ذکر و یادداشت کہ تمام بدن ظاہر و باطن را احاطہ می نماید رذائل زوال یابند
 رذائل مثل حسد و بخل و ذمات و حب جاہ و کبر و سمعہ و ریاء و عجب و تعلق بغیر و حرص و طمع و ہوا و طول
 امل و فضول کلام و غیبت و عیب بینی از اینہا پیر و اجنب است بدانکہ تخلق با خلاق الہی مأمور بہ
 است پس تہذیب اخلاق خود باید نمود و حسن اخلاق موصوف باید شد خلق ملکہ ایست کہ آن کارمائے
 نیک و آداب پسندیدہ و پیرہیز از رذائل مانند خلقت میگرد و بغیر تکلف و از حسن خلق است عجب بسوی
 مردم در گفتار و کردار و شگفتہ روی و تسامح و تسامح در حقوق و ترک تقاطع و برداشتن ایند از ادنی و اعلی
 منها الحکمۃ و المتواضع گفتہ اند نظر بامرتکوبی کہ ہر شے خلق و مرنوق و محفوظ و منظر آثار قدرت حق سبحانہ
 تعالیٰ و مقسم علیہ او سبحانہ است تعظیم ہر ممکن واجب میشود و بامرتکوبی حفظ مراتب واجب باید داشت
 منها النصیحتہ و الشفقتہ گنہ گار را بنظر خفقت بینی کہ معذور است گرفتار است در دست نفس و شیطان

لہ و ہما تحمل و عدم الخفۃ بالجلۃ فی العقوبۃ و الجلیۃ من اسمائہ الکریمۃ منہ قولہ تعالیٰ انہ کان علیہا غفرا و قد ورد الجلیۃ سید فی البیضا
 و سید فی الآخرة و روا الخطیب عن انس لان العلم فرع العلم ۱۲

۱۳ بمع الفکر از درد الکبر مع الفکر صدقہ من تواضع لغنی ذہب ثلثا و قد ورد من تواضع للہ و تعالیٰ و رواہ ابو
 نعیم فی الجلیۃ عن ابو ہریرۃ رضی اللہ عنہ ۱۲

و برآید او استغفار کنی و توبه خواهی و امر معروف و نهی فحش و احتمال قبول دارد منها الموافقة و در امریکه موافق شریعت و طریقت باشد موافقت با رفیقان باید نمود و الا اجتناب از آن لازم باید دانست منها الاحسان نیکی به هر چیز که دل و از اید اسکے و لها دینی جستن منها المدایة با مردم مسالمة کردن و تنگ ناک گرفتن منها الاثیر خاطر غیر بر خود مقدم داشتن و ایصال نفع نمودن منها الخدمة آنچه رضائے کسی باشد اگر گناه در آن نباشد سعی در آن نمودن منها الالفة با دوستان ربط نمودن و بهر که از تو قطع کرده است وصل نمودن منها البشاشة لطافت و جبهه با مردم پیش آمدن و شکفته روی کردن منها الکرم عطا و بخشش بے سبقت سوال کردن منها الفتوة حق خود بخشیدن و حق غیر او نمودن منها بذل الجاه جاه علم یا علو نسب و حسب یا وجاهت و خلق هر چه باشد در تعظیم خلق صورت نمودن منها المروءة پاس و لها داشتن و آنچه کسی را ابتدا برسد از آن احتراز کردن اگر چه ترادف آن ضرر سے عاید شود اگر مردے احسن الی من اساء منها التودد و تملطف و تفقد نمودن جستجو کنی که شخصی در چه حال است پس رعایت آن واجب دانی منها المودة دوام محبت با صلحا داشتن منها الجود بخشیدن بے سوال و بی حال منها العفو از گناهان و گذشتن منها الصغیر از عتاب روگردانیدن منها السوا عطا بید سوال منها الحیا بسبب شرم از حضرت حق سبحانه یا ملائکه کرام علیهم السلام یا عرض اعمال بحضور رسول خدا صلی الله علیه و آله سلم یا اندیشه اطلاع مردم از ناشائسته با ندانن منها وفاء العهد اگر در بیعتی عهد فائده غیر باشد یا ضرر واقع تواند نمود و نادان واجب است و الا سحب منها السکينة سکون دل زیر حکم قضا واجب است و جزع و فزع ممنوع نظر حکم الهی دل را صبر یا رضا حاصل باشد اگر چه بسبب ایذا آه و ناله از دلمان بر آید منها الوفا کلام را بتمکین و توفائی نمودن و طمانیت در جاری احکام تقدیر لازم دانستن منها الشاء والدعاء هر نعمتی از هر که بتو رسد از منعم حقیقی دانسته حمد و ثناء و سبحانه فرض باید دانست و مکافات واسطه اگر ممکن باشد بتر و الا در حق او دعاء خیر کنی اللهم اجزه عنا خیر الجزاء منها حسن الظن بتأویل نیک سیئات غیرا حسنات پسند آری و حسنات خود را قابل قبول ندانی منها تصغیر النفس یقین کنی که نفس محل شورا است از هر نیکی نیاید اگر نیکی مستهم شود مستغفار است از حق سبحانه و تعالی منها استحقاق ما هو من عندک و استعظام ما هو من عند غیرک حقیر دانستن آنچه از تو بود که نفس در آن چه آمیخته است از نیت بد و عجب و غرور و بزرگ داشت آنچه از غیر باشد که او در آن عمل چه نیکی محال کرده است و بدرگاه الهی بسبب اخلاص چه قدرے داشته باشد و قدور و پسند حسن عن حسن انه مرادی الحسن عن ابی الحسن رضی الله تعالی عنه عن جده الحسن صلی الله علیه و آله و سلم و ان الحسن الحسن الله تعالی له و ترا مخلوق یا می اخلاق فرایدا مقامات مقام عبارت است از قیام بنده در عبادات قول آن اقتداء است و آن برآمدن بنده است از غفلت آگاه می شود که برآید چه کار آمده ام و در چه

عمر تباہ میکنم ثم التوبه وان ترک گناه است پیشانی از گذشته و در آئینده عزمم بر ناکردن معاصی
 ثم الایمانه وان رجوع است از غفلت بذاکرتم التورع فان ترک شبهات است و درین وقت ترک آنچه صریح حرام
 است تقوی گفته اند شبهات راجع یافته و حلال پیدا نیست و آنچه شبه غالب صریح باشد از آن باید گذشت کفایت کند ترا پاؤ
 نمانی و قوت آبی و آنچه ستر عورت باشد ثم محاسبه النفس و آن تفقد نفس است از آنچه برو لازم است
 تفحص حال خود کنی که برین چه واجب است و وقت در چه میگذرانم ثم الاراده و آن دوام جهد و ترک راحت
 است نوعی که میسوزد و هر اندیشه را ثم المزمه و آن ترک حلال است و گوشه گیری از دنیا طلب حلال بر مسلمانان
 فرض است و ترک آن بر طالبان حق سبحانه واجب تا در هوائے نفسانی گرفتار نشود ثم الفقر و آن نبودن
 اطلاق است و خالی بودن دل از آنچه در دست نیست فاء فقر اشارت بفاقة قاف بقناعت و راء
 اشارت بر ریاضت اگر برین اشاره عمل کنی پس فاء اشاره بفضل و قاف بقرب و راء بر رویه و رحمة و الا
 پس فاء فیضیت قاف بقرار رسوائی اغود باللہ منها ثم الصدق و آن استوائ سر و غذائی است در اعمال
 ثم التقبر و آن اختیار مکاره و تجرع المرارات ثم الصبر و آن ترک شکوی است الی الی غیر و تجرع المرارات
 بلا عبوسیت الوجه ثم الرضا و آن التذاد است در بلا ثم الاخلاص و آن بر آوردن خلق است از معاملات حق
 سبحانه ثم التوکل و آن اعتماد است بر وعده الهی که رزق و محبت و نصرت و معیته است سبحانه و از اله طمع
 از یا سویی اما احوال و آن معاملات و لها است با حضرت حق سبحانه و حال از صفاء از کار برول فرود می آید
 احوال نماز از تنزل علی القلب و لا تدوم فمن ذلک المراد قلبه و آن دیدن است بصفا و یقین بربوب
 منیبات و ارتباط کمالات را امرات مظاهر فعل الهی یابد و در توسط حالات بحالی صفات حضرت حق سبحانه
 و در انتها شهادت حضرت ذات را تعالی و تقدست هر جا جلوه گزینید و دیدن ملائکه کرام دارد و احاطه
 اعتبار سے ندارد و ثم القرب و آن جمع بهت است در شهود حضرت حق سبحانه با غیبت انما سویی ثم المحبته و آن
 موافقت محبوب امر در غایت و کبر و ثبات ثم الرجاء و آن تصدیق حق است سبحانه و وعده الهی او ثم الخوف و آن
 مطالعہ دل است بسطوات الهی و نعمات او ثم التخیار و آن محض قلب است از انبساط زیرا که قرب میخواید
 این احوال را پس کسی می باشد از سالکان که در حال قرب می بیند ب عظمت حضرت حق سبحانه و بیست او
 پس غالب می آید بر خوف و حیا و کسی بود که می بیند تلطف حضرت حق سبحانه و احسان قدیم او پس غالب می آید
 بر دل و محبت و رجاء ثم الشوق و آن سحابة دل است عند ذکر المحبوب ثم الانس و آن

له فاء فقر اشارت بفاقة قاف بقناعت و راء بقرب و راء بر رویه و رحمة و الا

حق سبحانه و ان رجوع است از غفلت بذاکرتم التورع فان ترک شبهات است و درین وقت ترک آنچه صریح حرام

است تقوی گفته اند شبهات راجع یافته و حلال پیدا نیست و آنچه شبه غالب صریح باشد از آن باید گذشت کفایت کند ترا پاؤ

آرام دل است سجد او ندو خواستن از در جمیع المومنین و آن آرام دل است و افتقار بخدا و بر مجاری
اقدار نعم الیقین و آن تصدیق دل است بارتفاع شک در وجود حق سبحانه و مواعید او نعم المشاهده و آن
حالتی است و بینائی دل غیر روتیه یقین و روتیه عیان و آن آخر احوال است لقوله صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
اعبد الله كأنک تراه فان لم تکن تراه فانسیراک این ترجمہ بزبان فارسی است عبارت عربی
را کہ حضرت شیخ المشائخ ضیاء الدین ابو نجیب عبدالقادر سرور مدنی رحمۃ اللہ علیہ در کتاب آداب المریضین
اخلاق و مقامات و احوال را بیان فرمودہ اند بدانکہ طریقیہ قدما کے صوفیہ علیہ تقدیم مقامات سلوک
است بر طریق جذبہ کہ از کثرت ذکر و توجہ حاصل میشود مقامات سلوک را بتفصیل حاصل می نمودند و
بابہیات و مجاہدات تہذیب نفس میفرمودند و اکابر نقشبندیہ طریق جذب ذکر و توجہ را بر سلوک مقدم
داشتہ میفرمایند بعد رعایت مقامات سلوک با جمال اوقات بذکر و توجہ معمور باید داشت و مشاہدہ شود
و یادداشت حاصل باید نمود و خلاصہ مقامات سلوک در طریقیہ ایشان مندرج است کہ ولایت بی مقامات
سلوک و جذبہ حاصل نمی شود و در طریقیہ حضرات مجددیہ در ہر لطیفہ از لطائف عشرہ شہود و مشاہدہ دست
میدہد بآنکہ شرط است در ذکر توجہ بمبدء فیاض و لحاظ معنی داشتن ہذا مراقبات مراتب قدس ذات
اللہ سبحانہ مقرر نمودہ اند در لطیفہ قلبی مراقبہ ذات جامع جمیع صفات کاملہ و منزہ از سمات جمیع نقصات
کہ بران ایمان آورده ایم اسمی اسم مبارک اللہ است سبحانہ می نمایند پس این مفهوم در لحاظ داشتہ توجہ
بقلب نمودہ ذکر باید کرد و اشارہ اللہ در اسم ذات و دلغی و اثبات اشارہ الا اللہ بہین مفهوم باید کرد تا
این مفهوم در لحاظ داشتہ استقرار گیرد و ہر گاہ توجہ در این مراقبہ قوت گیرد و آثار جمعیت ظاہر شود و جذبات
و واردات در سرد این واردات را وجود عدم گویند و این واردات از قوای متواصل انجامد مراقبہ معیت
باید نمود و اشارہ تہدائے الا اللہ بمعیت حضرت حق سبحانہ بہستی خود و ہستی جمیع ممکنات کہ آنرا در لحاظ
میدارند باید نمود تا معیت در آراء بصیرت جلوہ گر گردد و مراقباتی کہ بعد سیر قلبی مقرر است آنجا ذکر و توجہ
بمبدء و مورد فیض اشارہ ہائے اللہ و الا اللہ یا بچہ در لحاظ ملحوظ است ضرور است و طریق مشغولی است
کہ اول استغفار نماید و فاتحہ بار و اح مشایخ رحمۃ اللہ علیہم کہ واسطہ فیوض الہی اند سبحانہ خواندہ صورت
مرشد مقابل دل بدارد و باز ذکر بشرائط آن و صحبت الفاظ و لحاظ معنی و افتقار تمام نماید و ملاحظہ منت حضرت
حق سبحانہ کہ بتوفیق یا خود سرفراز ساختہ ضرور است و خود را نالائق ذکر پاک خدا کے پاک دیدہ انکار و
شکست لازم داشتند واجب ہر گاہ کیفیتی و جمیعی و بخودی دست دیدہ آنرا نگاہ دارد و اگر مستور شود
باز بر سر ذکر و وہم چنین لازم گیرد تا کیفیت ملکہ گردد و دوام پذیرد و طرق موصلا برائے دوام حضور
و مشاہدہ اللہ است ذکر است بشرائط آن و استفادہ از صحبت مرشد است بر رعایت ادب و خلعت
او و کیفیت و توجہ کہ از صحبت او حاصل شود آنرا نگاہ داشتن و در غیبت او صورت او را در دل محافظت

نمونہ بانی ضرورت یا محض مراقبہ عبارت است از انتظار فیض از مبدء فیاض لازم است کہ بر توجہ بمرشد و
وقوف قلبی در ذکر مواظبت نماید بعد حصول ملکہ یادداشت و نماز توجہ بجهت فوق اگر بہر لطیفہ
از لطایف سبلہ بہ ترتیب مشغول شود و بذکر و توجہ بر ہر یک مداومت نماید در ہر لطیفہ آگاہی و یادداشت
و کیفیات و انوار و اسرار جدا جدا بعنایت الہی سبحانہ ظاہر گردد و صحبت عزیزین کے کہ ہمیشہ بینی او
سبب جمعیت خاطر و توجہ باشد مقوی نسبت یادداشت است بمراقبہ معیت و ہو محکم اینہا کہ تم
کثرۃ ذکر لا الہ الا اللہ بلحاظ نفی وجودات جمیع ممکنات و اثبات ہستی حق سبحانہ و وقوف قلبی بہر دو
معنی شوق و ذوق و استغراق و بیخودی و آہ و نالہ و گریہ دست میدہد و دیگر حالات لغت و وقت میگذرد
و اسرار توحید و جود و در سیر لطیفہ قلبی ظاہر میشود مجنون عامری بزرگ مالوفات خود لیلی لیلی می گفت تا کہ
پرتو از صورت لیلی ہر جا جلوہ گر گشت و انا لیلی گفت مجنون در طریقہ محبت کہ بکثرت ذکر و ترک مرغوبات
خود مختار صوفیہ علیہ است درین راہ مقتدا است مجنون بر خیال فانی جان باخستہ از کمال غلیات محبت
اتحادی با محبوب خود پیدا نمود و اسے برآمد عیان کہ دعویٰ محبت لا بڑالی کہ ہر جا کہ حسن و خوبی است
پرتو از تجلی جمالی ادست می نمایم و جانفشانی در درو طلب و ترک خودی خود نمی کنم آہ صد آہ ظہور توحید
و جود عبارت است از یافتن و دیدن ممکنات عین وجود حضرت حق سبحانہ تعالیٰ وجود ممکنات
را امواع دریا کے ہستی مطلق بیند و تعین نقوش غیر را بر صفحہ ہستی مطلق مثل تعلیمات نقوش بر صفحہ
موم دریا بدو این دریافتن و دیدن بسبب کثرت ذکر و نوافل عبادات و ریاضات دست میدہد
بخیال و وہم توحید و ہمی پیدا نمودن در شرع شریف منع است از شامت این عمل سستی و راتباع
شرعیت می نماید و در ارتکاب محظورات محتمل است کہ مبادرت نماید معاذ اللہ نقل است کہ ملحدے
خود را موجد گرفتہ بنگ میخورد می گفت مرا با ہیج مذہب مزاحمت نیست بزرگے در جواب گفت مگر
با مذہب محمدی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مخالفت می کنی بخل شد جواب نیامد این است احوال چنین
بے ادبان خود را صلح کل و با ہر مذہب ہم رنگ قرار دادہ در خانہ فواسق می در آئند کہ ما ظہور حق می بینیم
و می شنویم این چنین بے حرمتی شرع شریف معاذ اللہ کہ از ہیج یکی از متقدمین مروی باشد
آنچہ از کثرت ذکر و مراقبات و عبادت کہ انکا بر اولیا رحمۃ اللہ علیہم بسبب آن باین اسرار رسیدہ
آفراننا اہلان پوشیدہ اند تا کہ ظاہر نشود و معتبر است از کثرت ذکر و توجہ محبت علیہ می نمساید
این توحید حاصل می شود و این توحید از احوال قلبی است از مفاہد نیست در سیر لطیفہ
معرفی دیگر است و کیفیات علیحدہ و نسبتہائے کمالات نبوت و حقائق اکہیہ و حقائق انبیا علیہم السلام
کہ حضرت مجدد رضی اللہ تعالیٰ عنہ در طریقہ خود بیان فرمودہ اند و عالمی بآن حالات و معارف رسیدہ
آنجا جو نسبت بندگی ثابت نمی شود و نسبت توحید و سربان وجود در ہستی ممکنات و ذوق و شوق و وصل و اتحاد

فرمیریزد بآنگہ از نسبتہائے این خاندان شریف اگر دین وقت نسبت قلبی حاصل شود با حالات و اسرار آن
نسبتی کہ در سیر لطیفہ نفس و دست میدہد با کیفیات و علوم آن حاصل شود بسیار غنیمت است و از لزوم این نسبت
است استہلاک و انحلال انانیت و صفات از خود مسلوب و منسوب یافتن بحضرت حق سبحانہ و وجود خود
و توبع وجود خود مطلق و وجود حضرت حق سبحانہ باید و بہر توہ از صفات حضرت حق سبحانہ می آیند و حصول این
نسبت توحید شہودی حاصل میشود و آن در بدن مقصود است در مجالی و مریایہ ممکنات مثل ظهور آفتاب در آئینہ
ہائے مقابلہ درین دید و دریافت جرم آئینہ در حدت نظر باقی است و در توحید وجودی از غلبہ محبت مستور در
فنا قلبی کہ عبارت از نسیان ماسوا است از قلب و بے شعوری از دیدن ماسوی ہر گاہ متوجہ بدل شود و دل ز
مستغرق انوار جمع با حق یا بد سبحانہ فنا خلق میشود و امید و بیم از غیر نمی ماند و فنا ہوا و فنا فعل میشود و آن در سیر خدا
نمی باشد و صدور افعال از یک فاعل حقیقی می باید و در فنا لطیفہ نفس فنا ارادہ میشود این قدر بے شعوری
از ضروریات طریقہ است سعی نماید کہ دوام این حالت و دوام توجہ و تواتر و در حالات لازم نسبت باطن
شود و تا دوست بچشم مرنہ بینم ہر دم از انہائے طلب کجا شینم ہر دم بگویند مذا بچشم سرتوان دیدن ایشان
آنند من چنین ہر دم و دعویٰ روث بہری نمودہ است مقتدا ہل سنت و جماعت است کہ روثیت و دنیا واقع
نیست این از غلبات حضور و توجہ است در اشتباہ افتادہ دعویٰ خلاف اہل حق می نمایند ہائے ہائے چہ
بودے اگر این ہیچکارہ کہ از ہیچ باین اسرار و حالات فایز شدے آرے ہر گاہے مرد میدان کے بود اثر توفہ
باین اسرار و حالات کفایت کندے گردارم از شکر جز نام بہرہ زنان بسے خوشتر کہ اندر کام زہر و وصیت
بدانکہ توجہ و جودی از مقتضیات سیر لطیفہ قلبی است و توحید شہودی در سیر لطایف فوقانی پیدای گرد و تطبیق
این سرود دید یافت متعذر است آن معرفت از مقامے دیگر است و آنجا احوال و کیفیات و علوم جداست و این
از مقامے دیگر پیدا اینجا حالات و واردات علیحدہ در پیش می آید سرود احوال متباینہ و اسرار متفاوۃ و دید و یافت
مخالفہ را یکے گردانیدن بسیار تعجب است اما آنچہ اہل معرفت بیان فرمایند ادراک اہل جہل از ان کوتاہ خواہد
بود و صحبت بدانکہ تمام نسبتہائے خاندان حضرت مجدد دینی اللہ تعالیٰ عنہ با کیفیات و حالات و انوار و علوم
آہنا کہ ہر مقام احوال و اذواق و اسرار جدا دارد و دین وقت نایاب است این نسبتہائے عالیہ در فرزندان
ایشان و کل خلفائے آن اکابر جلوہ گر بود حضرت محمد زبیر در صاحبزادہ با ختم المشایخ بودند و حضرت مرشد مادر
خلفاء خاتم این مقامات بلند کہ از خصائص حضرت مجدد است این ہر دو بزرگ تسلیک ساکنان تانہایات طریقہ
احمدیہ مجددیہ می نموشد فیض روح القدس اربانہ و فرماید دیگران ہم بکنند آنچہ مسیحائی کرد و بدانکہ
حاصل سیر و سلوک کہ در صوفیہ صافیہ معمول است انصباغ است بصیغۃ الشدق و در ذائل و انصاف
و بقا بجا بید و تنور با نور و کیفیات کہ در مقامات جذبہ پیش می آید ہر یکے را کہ از خار و بقا و حالات توفہ
بمقامے کہ رسیدہ است بقوت دست دادہ و بشریت نمودے یافتہ و بہت حق غالب آمدہ تسلیم و رضا

و توکل و صبر و جہد حسن بہم رسانیدہ اور افضل و شرف ثابت است بر غیر خود کہ دین امور ثباتی ندارد
اللہم وفقنا لما تحب و ترضی بدانکہ برائے رفع قبض باطن و تیرہ شدن حالات و کیفیات باطن
تلاوة یا استماع قرآن مجید با ترتیل و تحسین صوت و حزن و طول قنوت و نماز با کمال خضوع و خشوع
مقرر است و اصحاب کبار رضی اللہ عنہم بہین اعمال قرب خود سنبودند و معمول نبود کہ انعقاد مجلس تعصاید
و اشعار نمایند اگر کسی از انتخاب این امور میگرد مطعون و ملام بود استماع نغمہ و تار و جہر ذکر یا مد شد در قرون
متاخرہ ظہور یافتہ محدث است در استماع نغمہ در صوفیہ نیز اختلاف است حضرت ابوالحسن شاذلی و
حضرت حماد دباس رضی اللہ عنہما سخت انکار داشتند حضرت شیخ عبدالحق محدث رحمۃ اللہ علیہ در
بعضی رسائل خود این اختلاف نقل کرده اند لیک بے مزامیر بدون انعقاد مجلس غافلان شنیدن اشعار
محبت در خلوت گاہ گاہ مضائق نیست حضرت خواجہ نقشبند رحمۃ اللہ علیہ و علیہم فرمودہ اند کہ مانہ انکار
کنیم و نہ این کار کنیم در وقتیکہ نائے و چنگی بحضور مبارک ایشان آوردند این کلام فرمودند زیرا کہ پیغمبر خدا
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم این کار نکردہ اند و از بعضی مشایخ این امر و ولایت انکار بزرگان چہر اکرم و نسبت مجید
استماع نغمہ را اثر نیست شنیدن قرآن مجید کہ معمول حضرت مجدد بود صفا و جمعیت می افزاید و نغمہ و تار اہل قلب
را ذوق می بخشد و مجلس مبارک مقدس حضرت سلطان المشائخ نظام الدین اولیا رحمۃ اللہ علیہ ای و مزامیر
ہرگز نبود و مجمع اہل غفلت العقائد نہ داشت در فوائد الفواد و سیر الاولیا این چنین مسطور است ذکر جہر
متوسط یا از حزن برائے ذوق و شوق و گرمی باطن احیاناً لا باس بہ ہر گاہ در دل انجذاب پیدا شود و بے
اختیار آواز ذکر بدرد و حزن بلند می بر آید این چنین جہر را کسے مانع نیست ذکر خفی را افضل است بر جہر
بچندین مراتب ذکر خفیہ ہر وقت می شود و ذکر جہر مانند جلس در نفی و اثبات برائے حصول گداز و گرمی مقرر
کرده اند مثل و است ازالہ سستی و کسل را بدانکہ نصیحت اتباع عقاید سلف صالح مثل حضرت غوث الثقلین
و حضرت مجدد رضی اللہ تعالیٰ عنہما باید نمود و در شان اصحاب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم جہر نیکی
لب نباید کشود و نفوس ایشان بقیع صحبت خیر الاخبار صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تہذیب تمام یافتہ و از نفسانیت
پاک گردیدہ و واقعات اینہا ہمہ بہ نیت صالح بود و الا لازم می آید کہ صحبت خیر البشر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
در جماعت کہ مال و جان در راہ خدا و رسول در باختہ اند و قرآن مجید از شنائے این بامشہرت تاثیرے بخشند
و حب و نیاز و محبت جاہ از دہائے آہناز فتنہ پس ما واپس ماندگان را چہ نفع باشد دین و عقاید و اعمال
و اخلاق پیغمبر خدا و کلام خدا و رسول و مناقب ائمہ اہل بیت نبوت رضی اللہ تعالیٰ عنہم ایشان رسانیدہ
اند در صورت تفسیق و تکفیر معاذ اللہ اعتماد از دین بر می خیزد و دینے کہ فساق و کفار رسانیدہ باشند بر آن
و ترقے و اعتمادے نتواند شد حضرت امیر و وقت خود امام بحق و نائب حضرت رسول بحق بودند مخالفانرا استیلا
افتادہ و آن اشتباہ موجب لعن اہل مصر و شام گردیدہ فتنہ برپا شد و اصحاب باہم یکے بودند آئینہ شریفیہ رحمت

بینہم در شان اصحاب کرام دارد است و روح اصیغه صفت مشبہ است و صفت مشبہ دلالت
بر دوام دارد پس الفت وعدستی آنها با ہم ازین آیت شریفہ ثابت شد کلاً و عدل اللہ الحسنی در بارہ
ایشان است و وعدہ حسنی برائے نیکان بود رضی اللہ تعالیٰ عنہم واجب است سکوت و عدم خوض درین
واقعات برائے رعایت جانب پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ ہمہ را شرف صحبت و قرابت بآن حضرت
ثابت است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حضرت ابن عباس رضی اللہ تعالیٰ عنہما فرمودہ اند کہ آنحضرت را جامع
قبائل عرب پیوندے و قرابتے بود متقدمان مشائخ را رحمۃ اللہ علیہم کہ بر متاخرین حق تربیت و تلقین ثابت
دارند فضل ثابت است پاس ادب آن اکابر لازم است و غلبہ جنون محبت مفروض در حفظ مراتب ساقط
است در ترجیح مذہب بر مذہب تفصیل مجتہدے بر مجتہدے طریقہ بر طریقہ تفصیلی نباید نمود آنها ہمہ را تیسار گوید
و تحقیق اتباع سنت و رضاء الہی بود سبحانہ و رحمۃ اللہ علیہم و از تحقیر مسلمانے و عیب بینی و سخن چینی و
خود را قدرے نہادن اجتناب لازم باید کرد و خود را محض عدم یافتن کمالات را باصل آن دادن جناسات
خود را قابل قبول ندیدن و سیئات خود را مثل کوہے بر سر گرفتن و دیدہاے غیر را بتاویل نیک انگاشتن و
وقلے روزمرہ را از ارادہ حق سبحانہ دستن و لب بچون و چرا نکشادن و باکے بحث و جدال نکردن این قدر
مناقشہ و لہامی خراشہ کہ مخالف میگوید چنین است و تو گوی آ پخوان او تکرار نمایدنی این چنین است
تو گوی مسلمان بر خطا بودم زیادہ ازین سخن تکرار نکشد تا فتنہ و غوغا پیدا نشود و دل مکرر نگردد و این است
طریقہ اہل معرفت رحمۃ اللہ علیہم نقل است چند درویش بخدمت حضرت شیخ شکر گنج قدس سرہ آمدند
کہ ما را با ہم ناخوشی در میان است قصہ ما را بشنوند و انفصال فرمایند ایشان فرمودند ما را داغ شنیدن تفضلیا
نیست مولانا بدر الدین اسحاق و بابا نظام الدین شافعیل نمایند اینہا نزد آن ہر دو بزرگ در جائے
نشستہ سخن نزاع شروع کردند یکے بدیگرے گفت شما در این مقدمہ چنین ارشاد کردید دیگرے گفت
نی شما چنین فرمودہ بودید اہل منازعت نقل سخنہاے یکدیگرے بالفاظ حسن ادب بیان کردند سلطان المشائخ
و مولانا بدر الدین اسحاق بسیار گریہ کردند ہر گاہ کلمات ناخوشی شما ہمہ ادب و تعظیم یکدیگر باشد در صورت
خوشی چہ قدر رعایت یکدیگر کردہ باشید ایشان بحضور حضرت گنج شکر عرض کردند کہ این عزیزان
برائے تربیت آمدہ اند کہ در دیشاں را با ہم درشتی و سخت گوی نمی باشد اللہ تعالیٰ اتباع این بزرگان
عطا فرماید بدلائکہ نماز را در اول وقت بار عایت طمانیت رکوع و سجود در عایت قومہ و جلسہ جماعت
ادا باید نمود قومہ و جلسہ پیش بعضے فرض و نزد بعضے واجب پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گاہے نماز بے
قومہ و جلسہ نکردہ اند ہر کہ عمدت ترک می نماید عادہ نماز بود واجب است و اگر سہواً ترک نمودہ بجدہ
سہو بجا آورد و در عفا بیدار سنت و جماعت داخل است کہ استخفاف سنت کفر است و صحبت ہر ہر
ماہ سہ روزہ و عرفہ روزہ عاشورہ و روزہ پانزدہم شعبان در حدیث ثابت است و شش روزہ شوال

در روزه احتیاط از غیبت و دروغ و طعن و فضول کلام ضرور است و آلا روزه قابل ثواب است و نه تنقی
 بود که در پنج گز سنگی و تشنگی بردارد و روزه باین امور بر باد و پیش بعضی غیرت نفسد روزه است و این است
 نه سبب اوزاعی و پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم غیبت گرا با عاده روزه و وضو امر کرده اند و سبب از ازار و تمیص
 و غیرہما کبیرہ است پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم از ازار با عاده وضو فرموده اند که نماز مسبل قبیلے ندارد و محبت
 و بدانکہ حصول نسبت جمعیت و توجہ بے اعمال ظاہر محال است نور اعمال را در اطمینان باطن اثرے تمام
 است اندرون از التفات و عظمت غیر پیراستہ و بیرون با اعمال و اخلاق نیک و شکستگی و انکسار آزار
 بالا تر ازین کمال نیست پس بر توبه با اعمال کہ از ان حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در احادیث صحیحہ ثابت
 است التزام آن کنی تا از اہل سنت حبیب خدا باشی ان المحب لمن یحب لیطیع حضرت خواجہ نقشبند
 رحمۃ اللہ علیہ در طریقہ خود اوراد و اعمال مقرر نکرده اند کہ آنچہ با حدیث ثابت شود از اعمال براسے
 حصول محبت و قرب حضرت حق سبحانہ کافی است پس اعمال و عادات آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم تحقیق نموده ثابت
 نمائی حرکات و سکنات کہ بہ نیت اتباع و توجہ بآنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ادا کردہ شود تمام
 عبادت می شود در ادائے فرائض نیت ادائے فرض و سنت متابعیت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم کنی کہ این فرض بحیث فرض بودن آن از حق سبحانہ بر من و باتباع حبیب خدا ادائی کہ کم مکافات
 تا گفت یکدیگر و رسوم و زیارت و سنتان و ماکولات مثل گوشت و کدو و سرکہ و شیرینی و مشروبات
 مثل شہو آب سرد و غسل و بلبوسات مثل پیراہن و قمیص و ازار و حله و سبزه سرخ کہ علماء حنفیہ آنرا
 مخطوط تحقیق کرده اند بہ نیت اتباع عبادت میشود و نور ایمان می افزاید کہ این ہمہ از رسول خدا صلی
 اللہ علیہ وآلہ وسلم ثابت است نماز تہجد و اشراق و چاشت و اوایلین و سنت عصر چار نفل بعد
 سنت عشاء و دو نفل بعد و ترشستہ بقراءۃ سورہ اذان و زلزلت و قل یا ایہا الکافرون در حدیث ثمرت
 بہ ثبوت پیوستہ است و تلاوت قرآن مجید وقت تہجد اولی و کلمہ تمجید صد بار در روز و سبحان اللہ
 و بکمدہ صد بار و وقت صبح و شام و صد بار وقت خفتن درود و استغفار در حدیث وارد است
 و ادعیه صبح و شام وقت خفتن و وقت غیر معین ہر قدر بران مواظبت توان نمود از احادیث صحیح
 و دریافتہ بران عمل نماید و درین ہمہ اعمال و عادات نیت متابعت حبیب خدا صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم بکنند و صمیمت بدانکہ توجہ باطن بحضرت حق سبحانہ درین طریقہ معمول است و آن دوام
 آگاہی است بحضرت حق سبحانہ و بعد از توجہ و حضور باطن و دیدن صدور افعال از فاعل حقیقی سبحانہ
 سے دور و گم نشود وصال این است و بس : این معنی دارد بعد تبری از حول و قوت خود تدبیر و
 اختیار بکار ساز مطلق سبحانہ تفریض باید نمود این است مراد ازین مصرعہ سے تو مباش اصلا
 کمال این است و بس : و ہر گاہ در ہر امر نیت اتباع رسول خدا کنی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و توجہ

یا آنحضرت داری صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم توجہ و قسم سپارشد پس بر تو باد که این هر دو توجہ را حاصل زندگے دانی
 و این هر دو توجہ را لازم گیری و صمیمیت کسی که ذکی و فارغ باشد علم صرف و نحو و منطق تا قطبی و علم کلام و
 فقه و اصول بخواند و درس علم حدیث و علوم صوفیہ علیہ کہ وہ آداب و اخلاق و مقامات سلوک و احوال تالیف
 رسایل نموده و مکتوبات حضرت شیخ یحییٰ میسری رحمۃ اللہ علیہ و کتب سیر و داستان حق سبحانہ و تہذیب نفس
 اثر تمام دارد و رسایل حقایق چندان مفید نیست کہ ہر کہ در طریقہ سعی و مجاہدہ و کثرت ذکر می کند اسرار و معارف
 برود واضح میشود و اکثر اولیاء کرام رحمۃ اللہ علیہم روش خود و نہاد و جہد عبادات نافلہ لازم گرفتہ بودند و
 غلبات احوال و کیفیات بسیار داشتند و در بیان اسرار و معارف سکوت میفرمودہ اند و این است طریقہ
 اسلم از مطالعہ مکتوبات شریفہ حضرت مجدد رحمۃ اللہ علیہ توفیق متابعت حبیب خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 و تحقیق معارف و روشنی دل و جان حاصل است و جواب اعتراضات کہ بر کلام ایشان می نمایند واضح میشود
 کہ ایشان جواب اعتراضات خود فرمودہ اند عزیزان کلام زیادہ گویند و تحقیق نگردہ سود عقیدہ بخیر مت ایشان
 بہر سانند مکتوبات شریفہ ایشان را درس و مطالعہ نمایند اگر مطالعہ نکنند انصاف بدہند چہ قدر فوائد شریعت
 و طریقت و حقیقت و معرفت و اسرار الہیہ دریابند پس این سعادت بزور بازو نیست و سبحان اللہ چہ
 معانی و معارف و حقائق موافق شرع شریف در آن مندرج است حضرت خواجہ خواجگان خواجہ محمد باقی
 رحمۃ اللہ علیہ پیر ایشان کہ از ائمہ عارفان اند میفرمودند در جواب استفسار ایشان کہ معارف شما قابل
 آن است کہ بمطالعہ انبیاء و در آید میفرمودند بواسطہ شیخ احمد دریافت شد کہ توحید کہ چہ تنگ است و شاہ
 راہ دیگر مثل ایشان زیر فلک نیست و این چنین مدرج ایشان در مکاتیب حضرت خواجہ موجود است رحمۃ
 علیہم حضرت مجدد میفرمایند کہ بعد حصول توحید و جودی کہ از غلبہ محبت و کثرت ذکر و طاعت نافلہ دست
 میدہد معرفت دیگر پیش می آید و آن موافق کتاب و سنت است و در طریقہ ایشان کسی کہ از سیر لطیفہ قلب
 برتر رفتہ و بسیر لطیفہ نفس رسید و از آنجا ترقیات نموده بسیر لطیفہ قالب خاک راہ یافتہ آنچه حضرت
 مجدد از اسرار و معارف فرمودہ اند آنرا عیال می بیند ایشان امام صدیقان اند و پیشوا کے عارفان آنچه
 فرمودہ اند بہزاران کس نمودہ اند رحمۃ اللہ علیہم رحمت و وسعت کافیتہ و نافعان گویند
 ایشان بخیر مت و دستان خدا سخن بے ادبانیہ نوشتہ اند از عدم خوض در کلام ایشان است ایشان میفرمایند کہ معرفت
 خدا بر کسی حرام است کہ خود را از کافر و فرنگ بدتر نہ بیند این کمیہ زلہ بردار خوان نعمت ایشان است و اینہما را
 باو اع نعم تربیت فرمودہ اند حضرت غوث الثقلین راضی اللہ عنہ واسطہ فیض ولایت و ہدایت نوشتہ اند خود را نائب ایشان
 کہ خلیفہ قائم مقام پیغمبری باشد میفرمایند حضرت غوث الاعظم گویند در شمار اصحاب کبار و اہل بیت عظام اند و این عبارت
 در رسالہ مکاشفات غیبیہ مندرج است و بیج بالفظ بے ادبی با آنجناب تحریر کردہ اند مردم بے تحقیق آنچه میخوانند مگویند
 کثرت کلمہ تخرج من افواہم ان یقولون الاکت با حضرت شیخ عبدالحق رحمۃ اللہ علیہ

زمانہ بی حرفہ گویان آنجہ شہیدہ اند بخندمت ایشان نوشته کہ شہاد عولتے ہمہ سری با انبیای نمایند ایشان
 صریح فرمودہ اند کہ ہمہ سری کفر است مگر شرکت خادم با مخدوم و بیج ولی بر تہ ادنی انبی نیز رسد و بیج
 ولی بر تہ صحابی نیز رسد اگرچہ اویس قرنی و عمر بن عبدالعزیز مروانی باشند و برائے تنقید معلومات خود آن
 ہمہ در واقعہ دیدہ اند بخندمت پیر خود نوشته اند مقام خود را بانعکاس الوار و الوان مقام حضرت ابو بکر صدیق
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ رنگین یافتہ اند کہ این مقام بہ نسبت آن مقام شریف بلند دیدم ہر گاہ مقام ایشان
 بانعکاس الوان این مقام متلون باشد بیج جا اعتراض نیست باطن مریدان بانعکاس الوار پیران خود نور
 می باشد برائے طلب صلوات ابراہیم علیہ السلام بہ امت مامور است اگر بعضی را دین امر دخل زیادہ
 باشد خلاف دین و ملت نیست از اعمال نیک امتہ ثواب بجاہ انبیاء علیہم السلام حاصل است از یکے
 زیادہ و از یکے کم پیغمبر خدا را مفاہیح خزان زمین کرامت کردند و آن بواسطہ خلفاء سلاطین حاصل شد
 و برقع توسط حضرت شیخ عبدالحق رحمۃ اللہ علیہ تا کل است مردم نا فہم کہ از علوم و اقوال صوفیہ خبرند اسناد
 دہے لحاظ انکار می نمایند تا باب اللہ علیہم ایشان استفادہ خود از حضرت غوث الثقلین و حضرت
 خواجہ قطب الدین رحمۃ اللہ علیہما بیان نمودہ اند و فرمودہ اند کہ کبرے طریقہ قادریہ و چشتیہ و سہروردیہ
 و کبرویہ رحمۃ اللہ علیہم مرا بجلالہ نسبتہائے شریفہ خود سرفراز فرمودہ اند اگر خواہم نسبت ہر یکے ازین اکابر
 سالکان را جدا جدا تربیت نمایم ما طریقہ جدیدہ کہ بغایت حضرت خواجہ خواجگان خواجہ محمد باقی نقشبندی
 احراری رحمۃ اللہ علیہ بالیشان مرحمت شدہ کیفیات و علوم آن جدا است سالکان بآن طریقہ کم رسیدہ
 اند بسیار بے کیفیت و بے رنگ است دست اوراق ازان کوتاہ است لہذا زبان انکار پیران دراز است
 نارسیدن و نا فہمیدن سبب انکاری شود کہ کسی کہ بجمع اصطلاحات مقامات این طریقہ علیہ برسد اورا
 بیج انکار نمیشود آیتہ شریفہ بر بے نہایتی کمالات الہیہ دلالت میفرماید قل مراب ذوقنی علما و لا یحیطون
 بہ علما حضرت مجدد رضی اللہ تعالیٰ عنہ تسلیک نسبت نقشبندی اختیار نمودہ اند کہ موجب تشرع و
 توریع میشود بہ نسبت اصحاب کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم بسیار مشابہ است و نسبت احراری کہ حضرت
 خواجہ احرار را از آبائے کرام رسیدہ و منشاء اسرار تو حید می میشود آن مزملہ اقدام است سلوک آن مؤید
 داشتہ اند اما اسرار تو حید در ہر نسبت در سیر قلب واضح میگردد و ظہور این علوم از اہل سلوک قلب کم نہیں
 می ماند و صمیمت بدانکہ اگر بغایت آبی سجانہ قناعتہ بمالابد معاش و ثلثہ بمضمون حاصل شود بہتر
 ازین راحتے و فراغتے نیست و الا اختیار وجہ معاش را بجهت ضرورات بشریت موافق شرع شریفانہ
 مانعی نیست اللہ تعالیٰ این فقیر حقیر و جمیع دوستان را در یاد خود و اتباع حبیب خدا صلی اللہ علیہ
 وآلہ وسلم از کیفیات محبت و معرفت و حسن خاتمہ در ہر امر بہرہ یاب و اراد و صمیمت بدانکہ طریقہ دلچسپی
 راہ محبت است و محبت شعلہ جان سوزے است کہ ہر ترس و بیم را می سوزد و حصول محبت بر دوام ذکر

و خلوت و عزلت و ترک آرزو می شود و تشریح بگزیده هر کو عاقل است و دانکه در خلوت منافا
دل است و جان بازان راه حق تبرک مالونات و مرغوبات گوهر زندگی نثار قدم محبوب خود نموده
اند برگ درختان قوت ایشان بود و عمر با خواب نکرده اند ذکر و تلاوت آرام بخشیهائے اینها میکرد و حضرت
غوث الثقلین که محبوب اوس سبحان است رضی الله عنه هفتده سال در برج عجمی انزوا نموده پنج
گیاه معاش خود داشتند و رایام مشیخت خود یک ختم قرآن مجید و طیفه داشتند سلطان المشایخ
نظام الدین اولیا چهارصد رکعت می نمودند وقت سحر طعام سهل می خوردند حضرت عبدالقدوس هشت
صد رکعت و طیفه داشتند حضرت خواجہ محمد باقی قدس سره پیرامون اکثر شبها احیاء میفرمود می نمودند
افسوس شبهای کرد رحمة الله عليهم اجمعین الله تعالی مراد ترا شرم و ندانسته کرامت فرماید که اتساع
بزرگان دین لازم حال ماگرد و آملین و صمیمیت بدانکه آنچه از حال و مقال کبرائے دین عليهم الرحمة
در رسائل سیر و مقامات و معارف آن پیشوایان طریقت و حقیقت دریافت می شود آن است که
حاصل سیر و سلوک جذب و شهود وحدت و در کثرت و توحید و جودی است و فنا کفعل و صفت و
استیلاک ذات سالک است در غلیات مشاهد حضرت حق سبحانه و این معارف را کمال گفته اند
نگ حضرت علاءالدوله سمنانی رحمة الله علیه و اتباع ایشان رحمة الله عليهم میفرمایند ظهور اسرار
و وحدت وجود در وسط راه سلوک پیش می آید و جواب و سوال عبدالرزاق کاشی که در توحید و جودی خلوت
دار و نجاست ایشان در نفحات حضرت ملا جامی مذکور است و از معارف حضرت مجدد رحمة الله علیه
و تابعان ایشان آن است که توحید و جودی در سیر لطیفه قلبی پیش می آید و غلیات محبت و آه و ناله و استخراق
در سجودی و سستیها از لوازم سیر این لطیفه است و در سیر لطیفه روح سلب نسبت صفات از خود و نسبت آن
بحق سبحانه و در سیر لطیفه تراصف و محال ذات سالک در شهود حضرت ذات تعالی و تقدست و در سیر
لطیفه خفی تنزیه جناب کبریا از جمیع مظاہر و در سیر لطیفه اختی تخلی با خلاق الہی سبحانه و در سیر لطیفه
نفس زوال عین ذات و انتفا و اننا حضرت حق سبحانه کرامت میفرماید و این معارف و در سیر لطیفه عالم
آخر درج اند و در سیر لطائف ثلثه عالم خلق حیثیت ظهور تجلی ذاتی دائمی دست میدهند و در سیر لطیفه خاک تجلی ذاتی
دائم و نقدان این همه معارف و کمال لطافت و صرافت و بی رنگی و بی کیفیتی تقدیر وقت میگردد و کمال بود و دید
تصور نیستی و اتباع هوی لما جاء به المصطفی صلی الله علیه و آله وسلم حاصل می شود العبد
عبد غض الله له و الحق حق سبحانه و تعالی و در باب بعد ازین در کمالات و کمال
و الوالعزم و حقائق الہیہ و حقائق انبیاء عليهم السلام معاملات بهیات و حدائی که از لطیفه قلبی تزکیه

نفس و عناصر حاصل شد می افتد واردات در فایده تنزیه و احوال و انوار لطیفه و کمال یقین ایمان
 گانا سرای عین پیش می آید کسی را که کشف صریح باشد سیر خود درین مقامات بدیده بصیرت می
 بیند و الا در انتقال مقامی از مقامی تغییرات صریح در احوال باطن خود از روی ذوق و وجدان
 دریافت می نمایند و آنچه بشارات در این طریق روح دارد اگر صاحب بشارت سیر و کیفیات در
 باطن خود عیان نه بیند یا بوجدان و ذوق تغییرات صریح در خود نیابد از اعتبار ساقط است و آخر
 است بر حضرت حق سبحانه و تعالی بسم الله الرحمن الرحیم بدانکه شمره از سلوک جدیده مقامات که بحضرت مجدد و حجت
 علیه مرحمت شده نوشته شد و تصویر بر سر از آن کرده اند باین همه مقامات و معارف خود را ذیل مشرب
 خوارا کابر او بیا نوشته اند و هیچ از مراتب ادب فرو نگذاشته ع دولت ندید خدا که کس را بعبت
 بجز این ایشان را منکر او بیا مقرر کرده اند غفر الله لهم از خداست معاذ الله یا از عباد است استغفر الله
 از بے خبری است و بس حمد و عناد هر دو از کبایر است مسلمانان از ارتکاب کبایر بری و پاک اند اگر
 بدیده انصاف مطالعه کلام ایشان نمایند هیچ اعتراضی و انکار نمی نمایند و بصیرت بدانکه اختیار طرق
 صوفیه که از مقربان بارگاه الهی اند سبحانه برائے آن است که بمن صحبت ایشان عقاید صحیح اهل سنت
 و جماعت با قوت و صفاتی در آن حاصل شود و توفیق تقدیم اعمال صالحه و اخلاق حسنه مساعدا گردد و احوال
 نیک و ذوق و شوق حضور و آگاهیه و یادداشت و محبت خدا و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و توحید
 و تخلص دل از التفات غیر و کیفیات و معرفت و غیره که آن کبار در کتب خود بیان نموده دست و پا و تصفیه
 دل از آرزو و غفلت و تزکیه نفس از رذائل حاصل شود و دل را بتری و نفرت از بدعت و معصیت پیدا شود
 و الا مریدی بنیاده بود مریدی برائے آن نیست که با عتماد شفاعت پیران بدعت اختیار نمایند و آنچه بزبان
 آید بگویند و بیباکی در افعال بکنند الحمد لله که بمن توفیق مشایخ کبار مخلصان صادق را این امور موافق مقتضا
 این وقت دست می دهد نقل است که بزرگ بجناب الهی سبحانه نالید که الهی بمن توفیق فضل تو در اعمال
 و اذکار تصور نمی کنم و احوال و کیفیات که در ایام جوانی من بود درین پیری نمی یابم با تفسیر گفت جوانی تو
 نزد یک بود بزبان پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم پس بعد از زمان حبیب خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم موجب بعد ما بعیدان شده است انا لله و انا الیه راجعون بدانکه این مقامات و درجات که
 در طریق علیّه احمدیه مجرب و مسلوک بود درین زمان معلوم نیست که کسی در عالم وجود باشد که بآن تواند
 رسانید پس لائق ما و پس ماندگان است که بعد توبه و انابت در عایت زهد و ورع و صبر و قناعت
 و توکل و تسلیم و رضا و مقاماتی که در صوفیه علیّه معمول است طریق تو سط در ماکولات و ترک مألوفات
 و عادات پیش گرفته اوقات بوظایف اعمال از نماز که در شب و روز شصت رکعت میشود و
 تلاوت قرآن مجید و درود و استغفار و کلمات طیبات معمور داریم و بوقت قلبی و ذکر اسم ذات باشد

یا نفی و اثبات جنائاً و لساناً و نگہداشت دل از خواطر و کمال توجہ بحضرت حق سبحانہ بکمال افتقار و
انکسار و بازگشت و سفر و وطن حاصل زندگانی بدست آریم و عمر بخسارت نگذاریم درویشی
چلیبت بکسان زیستن بکمال استقامت بر اتباع حبیب خدا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و یکسو
نگریستن ملکہ آگاہی و حضور و یادداشت راسخ داشتن کہ صاحب شرع را آنکارے بر اعمال
ظاہر و باطن را طعن بر حضور باطن نماید ہوتا علی مصطفیٰ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و دیدہ دل ہمشاہدہ
حضرت حق سبحانہ بنیاد باشد لقاے این پیغمبر ضائع کردہ را و جمیع درستان را توفیق عمل برین
طریقہ کرامت فرماید و دوام ہر دو توجہ بحضرت حق سبحانہ و توجہ بحضرت حبیب خدا صلی اللہ علیہ و
آلہ وسلم نقد وقت فرماید آمین آمین آمین -

مکتوب عدم رسالہ نجم

در بیان مقامات تمام طریقہ اینقہ مجدویہ از دائرہ امکان تا بدایرہ
الغین و مراقبات انہا من ابتداء الی انتہا صدربافتہ

بعدم و صلوة واضح باد کہ اکابر این طریقہ شریفہ مقامات قرب در عالم مثال بکشف صحیح و معاینہ صریح دیدہ
تعبیر از ان مقامات بدائرہ مناسب یافتہ اند کہ آن مقامات بے جہتہ و بے چون اند و دائرہ ہم بے جہت است
والا جائے کہ خدا است دائرہ کجا است دائرہ اولی و دائرہ امکان است در نصف ماضی آن
سیر آفاقی و سمت میدہ و آن عبارت از دیدن انوار است بیرون باطن خود بر نگاہ کے مختلفہ و در
نصف عالی آن سیر و سلوک نفسی است و آن مشاہدہ انوار و تجلیات است در باطن خود است
و واقعات را اعتبار نہادہ سعی و جہد در حصول دوام حضور و آگاہی باید نمود و اینجا ذکر اسم ذات
و نفی و اثبات و تحلیل لسانی ترقی می بخشد و مراقبہ احدیت صرفہ حضرت ذات کہ مسمی اسم مبارک
اللہ است می نمایند و قوت قلبی توجہ بدل و لحاظ معنی کہ نیست ہیچ مقصود بجز ذات پاک با صحت
الفاظ ذکر و نگہداشت دل از خواطر علی الدوام می باید کہ دل بے ذکر کثیر نمی کشاید توجہ بدل و توجہ
و ان بحضرت ذات او سبحانہ و نگہداشت خواطر و ذکر یہ صحت الفاظ و لحاظ معنی کہ نیست ہیچ مقصود
بجز ذات پاک و بازگشت کہ خداوند مقصود من تویی و رضا کے تو محبت و معرفت خود دہ با ملاحظہ
نستی خود و اثبات ہستی حضرت ذات پاک بانکسار و تضرع باید کہ دائمی باشد چون کم خطرگی یا
بے خطرگی کہ مانع توجہ و کیفیت نشود تا بچار گھڑی برسد مراقبہ معیت و ہو معکد اینما کنتم
در ہر لحظہ و ہر دم باید نمود و ذکر تحلیل لسانی نیز و این مراقبہ در ولایت صغری می کنند کہ دائرہ ثانی

است و اینجاست تجلیات افعالیه الهیه و ظلال اسماء و صفات است در اینجا توحید و جود و ذوق و شوق و آه و ناله و استغراق و یخودی و دوام حضور و توجه و غیره حاصل میشود و چون توجه احاطه و شمش جهت نماید و انتظار سے نماز شروع سیر در دایره ولایت بکری می نمایند و این دایره ثالث است متضمن سیه دایره و یک قوس و دایره اولی مراقبه اقربیت نحن اقرب الی صحن جبل الودید می کنند و ذکر تسلیل بزبان موجب ترقی می شود و بخیال نیز مورد فیض دینیا لطایف خمس اند بشرکت لطیفه نفس نصف سافل دایره اولی اشتمل بر تجلیات اسماء و صفات زائده است و نصف عالی آن متضمن اعتبارات و شیون ذاتیه و دایره ثانی اصول آن تجلیات و دایره ثالثه اصول آن اصول و قوس اصول آن اصول درین دایره دوم و سیم و قوس مراقبه محبت یحیو ند می نمایند مورد فیض درینجا لطیفه نفس است هرگاه دایره اول تمام گردد و مراقبه و ذکر در دایره ثانی باز در دایره ثالثه باز و قوس ذکر و مراقبه معمول است و در این ولایت بکری که تولا انبیاء است علیهم السلام توحید شهودی و فناء انا و استهلاک و اضمحلال در نسبت باطن و اسلام حقیقی و شرح صدر و عالم را اطل وجود و توابع وجود حضرت حق سبحانه یافتن و فناء در ذائل صفات و تخلق با خلاق نیک دست میدهد و بحصول این همه تجلیات ظلال اسماء و صفات و تجلیات اسمائی و صفاتی و اصول این سیر اسم ظاهر تمام می شود و من بعد سیر تجلیات اسم الباطن و حالات آن پیش می آید و این دایره را اربع مقامات است و این سیر را ولایت علیا مقرر کرده اند در اینجا نماز نافله باطل قنوت و مراقبه مسائے اسم الباطن موجب ترقی میشود بعد ازین سیر تجلی ذاتی دائمی دست می دهد و این تجلی ذاتی دائمی را تعبیر بکمالات نبوت کرده اند و این دایره خامسه است و تجلیات ذاتیه درجات دارد اول کمالات نبوت است و در این جا مراقبه ذات بحت از اعتبارات می نمایند و لطیفه عنصر خاک در اینجا مورد فیض است تلاوت قرآن مجید در اینجا ترقی می بخشد و نکارت حالات باطن و بے رنگی و بے کیفیتی نقد و وقت می شود و در اینجا در نیات و عقاید و قوتها حاصل می شود و استدلالی بدیهی میگردد و کشف اسرار حروف مقطعه قرآنی بحققان این درجات حاصل میشود و درجه دوم دایره کمالات رساله است و این دایره ششم است و درجه سیم دایره کمالات اولوالعزم است این دایره هفتم است درین دو دایره مورد فیض هیبت و حرانی ساکت است که بعد تصغیه حصول قنار لطائف خمس عالم امر و تهذیب لطایف خمس عالم خلق ترکیب دیگر یانته و در حقایق سلو بعد ازین پیش خواهد آمد نیز مورد فیض هیبت و حرانی است و تلاوت قرآن مجید خصوص در نمازها موجب ترقی میشود بعضی اکابر بعد حصول کمالات شمه سیر حقایق انبیاء علیهم السلام مقرر فرموده اند دایره خلعت این دایره هشتم است حقیقت ابراهیمی است علیه السلام در اینجا مراقبه حضرت ذات بلحاظ آنکه حقیقت ابراهیمی علیه السلام از آنجا ناشی است می نمایند و صلوات ابراهیمی بسیار می خوانند دایره تجلیات ذاتیه این دایره نهم حقیقت موسوی است علیه السلام در اینجا مراقبه حضرت ذات پاک که مشاهده حقیقت موسوی است می کنند و درود

اللهم صل على اسيدنا محمد وعلى اخوانه من الانبياء خصوصا على كليكم موسى وبارك وسلم
 ورومی کنند دایره محبت ذاتیه متمیزه با مجبوتیه ذاتیه حقیقت محمدی است صلی الله علیه وآله وسلم این دایره
 دهم است در اینجا مراقبه حضرت ذات پاک بلحاظ آنکه منشاء حقیقت محمدی است صلی الله علیه وآله وسلم
 می نمایند دایره حقیقت احمدی این دایره یازدهم مجبوتیه صرفه ذاتیه است در اینجا مراقبه حضرت ذات
 او سیمانه بلحاظ آنکه منشاء حقیقت احمدی است صلی الله علیه وآله وسلم باید نمود و در دایره حب صرفه ذاتیه این دایره دوازدهم
 مراقبه حضرت ذات بلحاظ آنکه منشاء حب ذاتیه است می نمایند و کثرت صلوات اللهم صل على
 محمد وآله واصحابه افضل صلواتك عدد معلوما ملك وبارك وسلم كذا كدرین
 مقامات ترقی می بخش بعد ازین مرتبه لائعلین و اطلاق حضرت ذات است سیمانه من بعد دایره
 حقیقت کعبه حسنی این دایره سیزدهم که آن عبارت از ظهور عظمت و کبریا کی حضرت ذات
 است سیمانه در اینجا مراقبه حضرت ذات باعتبار مسجودیت آن مکانات را می کنند باز دایره حقیقت
 قرآن و این دایره چهاردهم است حقیقت قرآن عبارت از مبدء و وسعت حضرت ذات است
 در اینجا مراقبه حضرت ذات باعتباری که منشاء حقیقت قرآنی است می نمایند این دایره پانزدهم
 است باز دایره حقیقت صلوة که عبارت از کمال وسعت بیچون حضرت ذات است سیمانه در اینجا
 مراقبه حضرت ذات که منشاء حقیقت صلوة است باید نمود من بعد مرتبه معبودیت صرفه است در اینجا
 سیر نظری می تواند شد نه سیر قدمی که آن در مقام عابدیت میشود این است اسمی مقامات و مراتبات
 طریق احمدیه مجدیه که تفصیل آن در مکتوبات شریفه مندرج است در ولایات ثلاثه ظهور کیفیات
 میشود ازینجوری و استغراق و توحید وجودی و استیلاک و انحلال و توحید شهودی و فناء انا و کیفیات لطیفه تالییه
 در تجلیات ذاتیه دائمی که حکمالات ثلاثه و در حقائق سبعه لطافت و بساطت و وسعت و بی یغیهاد و کیفیات
 نسبت باطن و قوت در ابیانیات و عقاید حقه بهم می رسد و کسی که کثرت مراقبات در این مقام
 عالی می نماید در بساطت و بی رنگی هر مقام فرق می تواند کرد و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع
 و المآب

مکتوب صد و یکم

خواجہ حسن مودود صدور یافته در جواب اعتراضات اول آنکہ بمشرد
باید کہ موافق طبائع مختلفہ طالبان بالذراع متنوعہ اشغال تربیت فرماید
دویم آنکہ حضرت مجدد پر داخت نسبت حضرت خواجہ محمد باقی نکردند
در ریاضات نہ نمودند و نسبت فتور سے راہ یافت کلمات عالیہ چگونه
صادر می شد سیوم آنکہ تفصیل طریقہ علیہ چشتیہ چہارم آنکہ اولیاء
بمرتبہ غوثیت رسیدہ اند بسیار اند و در چشتیہ دو نقش بندہ در نظر نمی
آید و در قادریہ یک ذات مبارک حضرت غوث الاعظم رضی اللہ
عنه و ما ینار ذلک

بجناب فیض آب صاحبزادہ عالی نسب ولایت حسب حضرت خواجہ حسن صاحب سلمہ اللہ تعالیٰ
قولکم مشرد موافق مختلفہ طبائع طالبان بالذراع متنوعہ اشغال تربیت فرماید ارباب بصیرت و کشف
ہمیں طریقہ تسلیم کردہ اند اما این کلیہ تنبہ است انبیاء علیہم السلام بیک طور شریعت کہ ایمانیات و
عملیات و خلق نیک و تراضی در معاملات است اصلاح بنی آدم میفرمایند و آن اغراض از دنیا و
اقبال با آخرت است و اہل اسلام باین یک طور صلاح و فلاح یافتہ اند حضرت خواجہ نقشبند
رحمۃ اللہ علیہ بیک شغل کہ توجہ بقلب بقلب توجہ بحضرت حق است سجانہ و آنرا مرتبہ
احسان گویند و ذکر خفیہ و اتباع سنت و ترک بدعت عالمی را کامیاب فرمودہ اند و آن حصول مرتبہ
احسان است کہ جز و سیوم دین است بسبب نور قلب بدوام ذکر و توجہ اخلاق و اعمال را مرضی فرمودہ
آن توجہ جہات ستہ را احاطہ میفرماید و سر توحید واضح میگردد و اگر واضح نشد دین خالص بمرتبہ

(بقیہ حاشیہ صفحہ ۱۴۰) الہی سجانہ در سیر لطیفہ قلب ظہور اسرار توحید و جود و در سیر روح سلب صفات از خود
و نسبت آن بجن سجانہ و در سیر لطیفہ اسرار ضحلال ذات و ذوات او سجانہ و در لطیفہ اخفی تغرید جناب بکر یا از جمیع
مظاهر در لطیفہ اخفی تخلل باخلاق او سجانہ نقد وقت سالک شروع نماید اگر اخواہد و میلش بکہ باشد ۱۲۰

احسان حاصل است و انوار ذکر ظاہر و باطن را مستنیر میدارد بہ صحبت مرشد و دوام ذکر و
توجہ این مرتبہ دست می دهد و ریاضات و عبادات اہل اس طریقہ بین اتباع شریعت است و پس عمل
بعزمیت نسبت باطن را درخشان میدارد و قولکم در بارہ حضرت مجدد رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ نسبت
حاصلہ از شیخ المشایخ حضرت خواجہ محمد باقی باللہ انکس است پنداشت آن نکردند و ریاضات
نہ نمودند و در آن فتور سے راہ یافت و نسبت با اولیاء و صحابہ ترک ادب کردہ مساوات بخیر البشر نمودند
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اگر در نسبت فتور راہ می یافت کلمات عالیہ چگونہ صادر می شد حضرت
خواجہ کہ امام اہل معرفتہ اند و بارہ ایشان میفرمایند عاوم شہا مہمہ صحیح و قابل ملاحظہ انبیاء است علیہم
السلام مثل ایشان زیر نلک نیست مانند ایشان چند کس گزشتہ باشند شیخ احمد آفتابی است کہ مثل
ماہر اہل ستارہ ما در سایہ او گم اند و علماء و عقلاء بصحت معلومات و مقامات طریقہ ایشان شہادت داد
اند و سیر لطیفہ و قلب اسرار توحید و جود و در سیر دیگر لطائف علوم و کیفیات متنوعہ و در سیر لطیفہ نفس
توحید شہودی و در سیر لطائف عالم خلق العبد عبد و الحق حق مشہود می شود این است مشرب انبیاء علیہم
السلام و مبنا کے شریعت بر غیریت است این معانی از مکشوفات و تسلیکات ایشان بطالبان است سہ
ولایت و سہ کمالات و ہفت حقائق و طریقہ خود بیان کردہ اند و بان درجات طالبان را رسانیدہ این حقیر
کمترین اگر طالب خوش استعداد سے کہ تارک و خلوت گزین باشد و اوقات مراقبات و اذکار معمو را دارد
اورا باین مراتب تواند رسانید بواسطہ سخنائیت پیران کبار بحض فضل الہی سبحانہ بلکہ چندین کسان باین درجات
رسیدہ اند فالحمد للہ سبحانہ و این از کمال صدق و نہایت کمالات حضرت مجدد است رضی اللہ عنہ عرض کہ
حضرت مجدد معدن فیض چشتیہ و قادریہ و سہروردیہ و کبردیہ و نقشبندیہ و نسبتہا کے جدیدہ کہ محض ایشان
فائز شدہ بودند و خاص کنندہ مصالحت عام را چون اس طریقہ جامع فیوض خاندانہا کے خمسہ بلکہ سہ
است از نسبت بر شے سیراب تر انیم ساخت شکر و سپاس نعمتہا کے الہی سبحانہ و انعامات حضرت رسالت
پناہی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و انعامات جناب ارشاد و سنگاہی مقدور بیان این مجمع ہر ایک غیر متناہی نیست
در برابر نعمتہا کے متکاثرہ جز انفعال و عذر تقصیر من مقصر نقد وقت ندارم سالہا شدہ کہ این چنین عبارت
در حق حضرت مجدد نوشتہ بودند و حالانکہ از مکارم اخلاق دور است بمریدان ایشان این کلمات تحریر
نمودن قولکم و تفصیل طریقہ علیہ چشتیہ بر کرا از خاندان خاص بہرہ مند و منسوب میفرمایند فضائل آن در نظر
او جلویہ گری نمایند و الا شرف و فضل بر خاندان و مشاک بقدر اتباع سنت است و تہذیب طالبان این معنی
در نقشبندیہ بسیار است تامل و انصاف ضرور است درین طریقہ از بدعت مزجے نیست و فیوض
آن عالم گرفتہ است فالحمد للہ حق تعالیٰ میداند کہ بندہ را بچاندان عالیہ چشتیہ آنقدر نیاز است
بہتر رسم کہ گویند اخلاص نقشبندیہ ندار و نان کسے خوردن و شکر کسے گفتن سچیہ خود ساختہ است حضرت

شیخ عبدالحق محدث دہلی تحقیق آنچہ شنیدہ بر آن اعتراض فرمودہ می فرمایند شما انکار پیر خود را کردید
ایشان میگویند ہر کمالے کہ مرا کرامت فرمودہ اند از علم و معرفت بواسطہ حضرت خواجہ سہروردی
می فرمایند شما انکار حضرت غوث الاعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ کردید ایشان میگویند مرتبہ حضرت
غوث الثقلین در اصحاب کرام و اہل بیت عظام محسوب است میفرمایند شما انکار اولیاء می نمائید
ایشان میگویند این کیلئے رذیلہ و ذلہ بردار خوشہ نعمت نامے اینہا است میفرمایند شما ہمہ سری می
کنید پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ایشان می گویند ہمہ سری کفر است ظاہر است ہر کہ در نعمت ایمان
و اسلام پیغمبر خدا شریک نیست کافر است میفرمایند کلام شما در مذکور خلعت اشداست امر بطلب فزونی
در مرتبہ خلعت ہمہ راست پس ہمہ را درین امر دخلی باشد از بعضی کم از بعضی زیادہ مفایح زمین پیغمبر خدا
را صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم عنایت شد فتح بلاد بعد پیغمبر بر دست خلفاء و سلاطین نامدار واقع شد این
فتوح موجب ثواب آنحضرت است الدال علی الخیر کفای علیہ السلام تالیفات تفسیر و جزئیات فقہ و
وقایع تصوف ہمہ از کمالات آنحضرت است ظهور آن موقوف بر اشخاص خاص در وقت خاص بود
و ہمہ است کہ بعد پیغمبر خدا این کمالات بآن حضرت لاحق شد بلکہ ظهور آن کمالات در این اوقات
شده از غلبہ احوال و وہم فرق نمیشود گفت شیخ عبدالحق محدث در ترجمہ فتوح الغیب حضرت غوث الاعظم
بعضی معانی بر قلوب عرفاء می آید عبارت از ان قاصر است تسلیم آن اولی قلت شیخ این چنین میفرماید
و با حضرت مجدد جنگ دارد المعاصرۃ اہل المنافق حضرت شیخ در ترجمہ عبارات آویختہ
است از آیات ظواہر است کلام حضرت مجدد از مقامے ناشی است و نظر ایشان بر مقامے قاصر توجہات
از غلبہ حال یا از امر الکی یا ترغیب طالبان یا بحدیث پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تحقیقی کہ در کمالات
شطحیات می نمایند و ریختن بہمان می تواند شد تو لکم اولیاء برترتہ غوثیت رسیدہ در چشتیہ بسیار
اند و قادر بر بہین ذات حضرت غوث الاعظم است نے در خاندان قادریہ حاجی زشر و شاہ تمبیس
میران عبداللہ شاہ ابو المعالی شاہ کمال کہتیلی رحمۃ اللہ علیہم مثل اینہا عزیزان بسیار گذشتہ اند و برین
دیار و احوال خلفائے کہ در دیار دیگر اند بسیار اند و نقش بند یہ خواجہ محمد باقی حضرت مجدد و پسران
ایشان حضرت آدم بنوری میر الواعلی و مثل اینہا بسیار اند اقطاب و خوثان مریدان ایشانند محبت
بخاندان چشتیہ بر این تحریر باعث است آن جناب را سلمکم اللہ تعالیٰ و ابناکم علمائے شریعت
مصطفوی صلی اللہ علی صاحبہا بر صوفیہ علیہ کہ ریاضات شاقہ و شدادات و رابغیات و انواع
اشغال کہ بآن ملہم شدہ باشند نہ آن است کہ از جوگیہ گرفتہ اند از عمل بنوریہ منع است و ضرر و ک
دوران اذکار می نمایند اعتراض دارند باین شریعت بر توسط داعی ال است قلت اگر مجاہدات شاق
باشد و نفس تاب آن ندارد این اکابر معمول نمی کنند پس رعایت نفس کہ در حدیث شریف آمدہ نفس را

بر کوه حق است بیداری با شمع و نماز و عبادت و خوابی کم برائے راحت نفس ہم میفرماید خلاف سنت
 از بزرگان تجویز نمی شود حضرت خوابی با ناله طریقی بر سطح اعمال نهاده اند جزاء اللہ غیر الجزاء و با حضرت
 خورش الثقلین ابن جوزی انکار سے داشت و بر سلطان المشایخ نظام الدین اولیا رضی اللہ عنہ تابعان
 ایشان گویند از حضرت آدم علیہ السلام تا زمان ایشان ابن جنین آثار ولایت از بیج یک ولی ظاهر نشده
 گویند که هر کمالی که انبیاء و اولیاء و علماء داشته اند سلطان المشایخ جامع آن است باین همه کمالات بر
 ایشان احتساب کرده اند یکے گفته از دریای گذشته ام که انبیا علیهم السلام بر سائل آن مانده اند و لوائی
 ارفع من لواء محمد فاتم النبوة این همه اسرار از من که خاتم ولایتیم کسب نمایند گفته اند پس ولایت را افضل
 بر نبوت ثانیست شد تابعان توحیات این سکریات کرده اند بر طریق حضرت مجدد هاجے اعتراض نیست
 و تا ولایات و توحیات بعضی کلام که تهنون الانکار است خود کرده اند و مخلصان نیز بر و مان اذان تأویل
 چشم پوشیده زبان طعن در آن کرده اند و امور اندک بن ظن و عدم طعن اعتراضات رایج است و مردم و
 جواب اعتراض مسلم غرض باین کثرت و وسعت و افوار و حالات که ذوالطیفه و علوم و کیفیات آنها و زیاده
 از آن بیان فرموده اند کدام طریق است بیک فضل مقدم راست بسبب تربیت و تلقین اللهم انزل الحق
 حق و اهدنا الصراط المستقیم تذکیر آنچه گویند فلا نلے ان فلا لے فیض یافته شیعین بمن رکنین
 و القاست بمن محبت انوار و کیفیات از حق سبحانه بر دل افول یافته و این انوار کینیت دل را مردانه
 ماسوا و گرم بجمبت جناب کبریا رافعه آنوار خست بر لبست و راهی بنییب هویت بکشاد از و او خلوت
 و ذکر و عبادت بحیث او کردند این است معنی فیض و این حالات از نقش بندیه شائع گردیده و تبار بے
 مزایم مختلف نمیه است همان آن نیز باین دلام گرمی و حرارت پیدای شود و بتیاسب می نماید ذوق و شوق
 که باین گرمی دست و پا البته باعث ترک و تجرید میگردد پس فیض از نقش بندیه بسیار حاصل شده حضرت
 سلامت درین تحریرها که بوجهی نوشته شده فضلیا رفته آنجناب صاحب جزاء و اندک من در از مناسب نیست
 از خرازی اعمال خود چه نوشته شود عمر یکسب و بطالت گذشته دین شدت ضعف پیری تدارک کجا اللہ
 تعالی بواسطه حضرت خورش الثقلین و حضرت شاه نقش بند و حضرت مجدد گنا دار اول مر و اوسط و آخر
 آن معارف نموده سیات را مبدل بحسنات فرماید و رضائے که مخطوبان آن نباشد و استیاقی لقا که جانان
 لازم حقیقت دل و جان عطا نماید ۵ مگر که دل ابن عیین پر خون شد و بنگر که ازین مرائے قانی چون
 شد و محقق بکف و یا برمودیده بر دست و پاییک اجل خنده زمان بیرون شد ازین مرگ کرامت فرماید
 آمین

مکتوب صاحب دو دهم

بسیده احمد بغدادی در جواب عریفه که مشتمل بر اظهار ملال مزاج مبارک

جناب حضرت ایشان مہربانی از حضرت ظاہری خود بود و دریا فاسد بعضی نصائح و مایہ ناسب و لک

سید صاحب عالی مراتب حضرت سید احمد بغدادی سلمہم اللہ تعالیٰ السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ
عنایت نامہ تحریرہ بیست و ہفتم ربیع الثانی چہارم مہم جہادی الاولیٰ رسید مسرت بخشید و رفع انتظار نمود
نوشتہ اند کہ تواتر ماکد درستی و ناخوشی داری وجہ ناخوشی معلوم نیست استغفر اللہ این چہ حرف است
وجود شما مردم عزت و شرف این کمترین درویشان است کثر اللہ امثالکم و این دہم با از دل دور
فرمایند اگر در راہ موانع است البتہ توقف ضرور است ہوا را بخامبزاج شما موافق نیست بہر حال غیبت
نمایید شریف دارند و مشغول بچند باشند و احیائے طریقہ نمایند بار بار نوشتہ شد کہ در خطاب و القاب
این حقیر اغراق نکنند خطوط ہائے طوفانی موقوف دارند معلوم نیست کہ چرا پڑ پڑائی نمی شود و این تند نوشتن
کفایت می کند حضرت سلامت السلام علیکم ورحمۃ اللہ الحمد للہ اینجا خبریت است و خیریت شما مطلوب
و بامر شما تلقین طریقہ می کنم فایدہ ہم میرسد الحمد للہ سعی نمایند کہ جمعیت و توجہ و حضور و جذبات و واردات
در دلہا پیدا آید و در لطائف دیگر نیز تماشا کے زمین و آسمان و بہشت و دوزخ براسے ترغیب و کدگان
خوب است و اہل محبت سوزے در جگر و از گذشتہ و خطر و از آئندہ دست بسر دارند تا چہ پیش خواہد آمد
و نہ کہ رہندہ پیش کسے نکنند و ترغیب نمایند حاصل سیہ و سلوک شخصیت سالہ من ہمیں چہاں خیریت
و پس این خوبی است و او شما راست کہ مردم را این حالات پیش می آید دل شکستہ و سینہ پر شستہ و
جان و راسنہ و دیدہ بدیدار جان فزاستہ می باید سہ ہمہ اندر ز من بتوان این است یا کہ تو طفلی و
خانہ رنگین است و رویت حضرت حق سبحانہ و زیارت نمی برحق صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بہترین
مقامات است خط مرسلہ اوائل ربیع الاول بہستم آن رسید و بود جواب آن فرستادہ شد
و در جواب آن ہمیں مطلب تحریر پدیدار نگلی نوشتہ اند قاء فقر فاقہ و قاف قناعت و راء ریاضت
این اشارتہا در نظر دارند پس ما و شما این خدا اختیار کردہ ایم شکایت چیست سہ غیر مرون بیسج
فرہنگی و گر پڑ و رنگیہ و با خدای حیلہ گر استقامت و رضا و شوق لقاء جان فزا و دوام عافیت
و برآمدن حاجاتہا بوقت عمر و بعد فراغت از مساکت نمودہ باشند جمعیت میشود و بدولی چیست
خاطر خجہ دارند بندہ از دعا غافل نیست والسلام بعزیزان و دوستان سلام و التماس دعا

مکتوب صد و سیوم

بہ نواب شمشیر خان درو عاسے ترقیات ظاہری و باطنی بال بعضی مطالب

در جواب عرضیه ایشان صدر یافته

فواب صاحب والا مناقب عالی مراتب تلطت فرمائی مخلصان ترقی خواه جمیع مطالب فواب
شمشیر بنادیرسمہ اللہ تعالیٰ السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ ترقی در ایمان و عرفان گویا حضرت حق را
مشاہدہ می نمایند ترقی در اسلام کہ در اعمال ظاہر خطی کامل و در ذوق حب الہی می افزایند ترقی در محبت کہ
بسوز و رون بنالہ دلکش استوق را تازہ میدارند ترقی در صداقت کہ عمر بر اخلاص صدیقان میگذارند ترقی
در جاہ و دولت دنیا کہ جہاں را بجام بخشی معمر دارند و عاصی عافیت و کامیابیا نموده می شود و کامیابی
نمی شود مگر حصول این ترقیات اللہ تعالیٰ ازین مطالب مارا و شمارا برہ کامل عطا فرماید و بدوام اذکار و
اشتغال ہمہ را ازین مقام محفوظ دارد و در زشدہ کہ عنایت نامہ ورود نموده باخبار خیریت ذات والا
صفات مسرت رسانندہ الحمد للہ مرقوم بود کہ کس حافظ قرآن مجید مقرر نموده در باندہ بفرسند کس
بست پیارہ سرور بخواند این قدر تلاوت شکل می شود منزل خواندن ورود وقت آسمان است معنی پیغمبر
ہمیں است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اما بزرگان ماخلیفہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم امیرالمومنین عثمان
رضی اللہ عنہ در یک رکعتہ ختم می کردند و حضرت غوث الثقلین و حضرت خواجہ معین الدین رحمۃ اللہ
علیہما ہر روز یک ختم قرآن میفرمودند از باب شوق و محبت زیستن و عبادت می گذارند زندگی بے بندگی
بکار نیاید و السلام اللہ تعالیٰ خوش و خورم ہمہ جادارو کہ گوشہ چشم عنایت بحال فقیران دارند بخدمت درو
و جمیع اعزہ سلام و استوق ملاقات و تاکید نماز و ذکر و صلوات بر محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و استغفار و کلمات
طیبات و رخصائے آنجناب بفرمایند۔

مکتوب صد و چہارم

بہ سید احمد بغدادی در جواب عرضیہ ایشان معہ احوال خالقہ عرش
اشتباه و طریقہ توجہ نمودن و بیان مقام اجازت طالبان

بخدمت شریف سیادت و منقبت مرتبت صاحبزادہ عالی نسب حضرت سید احمد بغدادی
صاحب سلمہ اللہ تعالیٰ بعد سلام منون و دعا کے برآمد مطالب ترقی در حیات واضح می نماید الحمد للہ کہ
فقیر عنایت الہی سبحانہ بخیریت است و شب و روز بجلخت و مراقبہ با شمع پیران کبار رحمۃ اللہ علیہم اوقات
خوش دارد و طالبان گاہے صد و ہفتاد گاہے از ان کم بالفعل صد و چہل باشند می باشند درین کثرت
توجہ کم میشود و یک می گویند مارا فایده می شود اگر کسی نہایت بیاند توجہ جذب و حضور و واردات حاصل
شود بسیار باینہا گفتہ است و آنجناب ہم فرمودہ بودند پیشان خود را می گردہ اند و می کنند با خود بفرمایند

در عمر یمن بالقائے نور و جمعیت و حضور شغل نموده ام اللہ تعالیٰ قبول فرماید و بفضل خود بواسطه پنجاب و دیگر مردم که بنسایت الہی فیضہا یافته اند طریقه مرا پدیدار و باقی دارد و عنایت نامہ دیروز رسید مسترہا بخشید در آمدن خطوط بسیار خوش می شود شدت انتظار مکرر داشته بود الحمد للہ کہ بنسایت الہی بواسطه تحریر این کتاب رفع شد از ترقیات باطن شریف و مستفیدان نوشته باشند بہمت و توجہ بالنجا بجناب حضرت حق سبحانہ بواسطه مشارح کرام رحمۃ اللہ علیہم و خود را در خیال این فقیر را تمثیل نموده در ترقی طالبان سعی نمایند ہر گاہ حضور و جمعیت و توجہ و جذبات و واردات لطائف عالم امر را دریابد توجہ بر لطیفہ نفس نمایند پس بلطائف عالم خلق و دیگر درجات باید نمود کہ راحضور قلب و لطیفہ نفس حاصل شود تا بل اجازت است و آنچه از تقدیر ملائکہ و ملائکہ ظہور نماید شکر و استغفار لازم شناسند مطالعہ و ملاحظہ بکنند کہ این ناموافق چہا رسیدہ و از ان احتراز واجب شناسند حضرت مولوی بشارت اللہ صاحب سلم اللہ تعالیٰ یکسال دیرین جا بودہ ی وطن رفتند خدا العفو و اعرض عن الجاہلین غلظ کریم خود نمایند و مراد را در دعایا و دارند چہ خوش بود کہ در بغداد شریف و آن دیار بعایت رسیدہ اشاعت طریقه فرمایند از دوستان سلام و بدوستان سلام رسانند :

مکتوب صد و پنجم

بمولوی بشارت اللہ صدر یافته در اظهار افتخار اے بعضی مردم کہ تکفیر
فانکالان توحید و جودی و تفصیل طریقه خود بر طرق دیگر بجناب حضرت ایشان
نسبت کردہ بودند و مایہ ناسب ذلک

مولوی صاحب الامانات عالی مراتب حضرت مولوی بشارت اللہ صاحب سلم اللہ تعالیٰ السلام علیکم ورحمۃ اللہ قبل ازین خطے بنام شریف در خط حضرت ابوسعید صاحب فرستادہ شدہ حق تعالیٰ برساند مزاج فقیر بدستور است و صنعت مسترلی و دانک حرکت تشدد تنفس می شود و مریضی دیگر دعا فرمایند کہ حق تعالیٰ عاقبت بخیر کند ملا غابد آمدہ گفتند کہ بزرگان لکھنؤ میگویند کہ علام علی شاہ تکفیر قایلان توحید و جودی و تفصیل طریقه نقش بندی بر جمیع طرق اہل اللہ می نماید کبریت کلمتہ تخرج من افواہہم ان یتولون الا کذباً فیکرمی گویم کہ کسی کہ خلوت و ترک و تجرید و ریاضت و مجاہدہ و کثرت اذکار و عبادات مغلوب محبت میشود و این کلمات بگوید از سرکہ محبت معذور می تواند شد و بتقصید و خیال بچشم و در ہم بستن و مطالعہ رسایل توحید این امر را مستان محبت بر زبان آوردن جایز نیست قاضی منع کند کہ بجناب قدس الہی بے ادبی نکنند در وقت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و اصحاب

کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم ازین توحیدات مذکورے نبود بعد زبان پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم این اسرار
 سکر یہ ظہور یافتہ ہیں آیات و حدیث را بتأویل تابع این معرفت نمودن طریقہ ساختہ اند و تطبیق معرفت
 حضرت مجدد با معرفت حضرت شیخ ابن عربی از قوت علمی است نہ در حقیقت و واقع بدانکہ تفصیل
 یکے بر دیگرے بے حجت شرعی آیت محکمہ و حدیث صحیح و اجماع نمی تواند شد پس آنچه این دو امر مشہور کردہ
 اند نسبت باین فقیر افترا و کذب است کفی بالمراء کذب ان یحدث بکل ما سمع مردم بے تحقیق
 بخدمت بزرگان سخنان غیر واقع میرسانند مگر کسی کہ در صحبت او تصفیہ و تزکیہ و اتباع سنت و تہذیب اخلاق
 و احوال محبت بطالبان بسیارے رسد اور افضل ثابت است بلے اولیاء را خاصہ است بآن خصائص
 از یکدیگر امتیاز دارند حضرت مجدد بعین تربیت حضرت خواجہ بطریق جدیدہ رسیدہ اند و آن طریقہ متضمن
 لطائف عشرہ و احوال دانوار و اسرار بسیار است و سوائے آن نیز حق تعالیٰ ہر کرامی خواہد بآن مراتب
 میرساند و بشری لہ مادون ہمتان کجا و آن مقامات کجا الا ان یشاء اللہ در سیر قلب اسرار این معرفت
 و در سیر لطائف دیگر معرفت توحید شہودی و در سیر لطائف عالم خلق الحق حق و العبد عبد ظاہر میشود
 کہ مشرب انبیاء است علیہم السلام فرمود پیرا حضرت مجدد اسرار و معارف توحید در سیر تجلیات افعالیہ و
 صفاتیہ پیش می آید و در سیر تجلی قاتی و دائمی عبدیت عنہ العبد عبد و الحق حق عیان میگردد و آن مشرب
 انبیاء است علیہم السلام و کسانے کہ بتجلی افعالیہ و صفاتیہ رسیدہ با اسرار توحید زبان کشادہ و رسایل توحید
 بنوشتہ اند ممکن است کہ از آنجا ترقیات کردہ باشند چنانچہ این فقیر اقل علم این معرفتہ داشتہ باز
 بعبان و شہود مبدل شد بآنہ بجنب عنایت حضرت حق سبحانہ بواسطہ حضرت شیخ المشائخ حضرت
 خواجہ بمعارف حضرات انبیاء کرام مشرف شد فالحمد للہ کما ہوا الہ عجب عجب شمارا ترک طمانین
 و رکوع و سجود و قومہ و جلسہ طبالیح می نمایند و شنیدن تار و نغمہ و تعزیرہ با و مرثیہ با و صور تصاویر
 سبحیہ دارند معاذ اللہ ثم معاذ اللہ اکابر چشتیہ و قادریہ رحمۃ اللہ علیہم با مریدان را باین بدعتہا
 نفرمودہ اند اناللہ سلما فی اگر اشیست کہ محافظ دار و مارا ماتم دین خود باید داشت بگرم شاید
 رحمت ظہور فرماید و فلا حے و صلا حے بمنظر آید حال مشائخ و پیران باین تباہی باشد مریدان طوط
 مستقیم و دین تویم را کم می شناسند

مکتوب صد و ششم

بہ سید امین الدین در جواب غرضیہ ایشان کہ درخواست اجازت
 تعلیم طریقہ نمودہ بودند صد و ریافتہ مع بیان بعضے روش طریقہ

میر صاحب عالی مناتب حضرت سید امین الدین صاحب سلمہ اللہ تعالیٰ السلام علیہ
 ورحمۃ اللہ از رونے کہ تشریف بآن صوبہ بروہ اند دو قطعہ عنایت نامہ رسیدہ بیک مضمون کہ
 احوال باطن خوب است و در ترقی و کسے را توجہ کردہ می شود و تاثیر میشود و اجازت نامہ حسب رفقہ
 نقشبندیہ رحمۃ اللہ علیہم بفرسند طریقہ این بزرگان جمعیت و حضور و جذبات و واردات است
 و انوار نسبت تمام بدن را احاطہ کند اگر این امور حاصل است و بدیگران میرسد اجازت است
 بارک اللہ فیما اعطاکم فائز حضرت شاہ نقشبند و پیران و خلفاء ایشان خوانند و بندہ را در دل
 داشتہ سمیت و توجہ نمایند ذکر یکہ از بزرگان رسیدہ است در دل طالب در آید و حرکت پیدا شود بچنین لطیفہ
 و بعد ذکر شدن لطائف توجہ کنند کہ انوار جمعیت و حضور از بزرگان کہ رسیدہ است در دل طالب فائز
 شود و باز توجہ بر کسے انجذاب قلب کردہ باشند تا انجذاب بعون شود و بچنین برہر لطیفہ و در ہر لحظہ دل
 از پر و اخت نسبت باطن و نفی خواطر و دوام توجہ و دوام ذکر لازم گیرید تا فرو آں حضرت و انفعال حاصل
 نہ شود صلی اللہ علی خیر خلقہ محمد وآلہ و اصحابہ و بارک وسلم و بدوستان و عزیزان سلام و التماس غارسانہ
 ظاہر باعمال صالحہ آراستن و باطن از خواطر و آرزو و غفلت پیراستن معمول مقربان بارگاہ الہی است بجا
 سہ این کار دولت ست کنون تا کرار شد توجہ و آگاہی را حقیقت ذکر و نسبت باطن گویند ہر گاہ این حضور
 و آگاہی در بے خطرگی یا کم خطرگی با کیفیت قلبی دست دہد آنرا اندراج نہایت در بدایت گویند

مکتوب صد و ہفتم

بمولوی عبدالرحمن شاہ بھانپوری در جواب معنی این دو شعر صد و بیست و

سہ یا تبریز گیر مردانہ بزن ؛ تو علی وار این رخبر مکن

یا چو صدیق و چو فاروق مہین ؛ درو طریق دیگر آنرا برگزین

معنی بیت اول جہاد اکبر کن بالنفس تا تہذیب آن حاصل شود و معنی بیت ثانی جہاد اصغر
 مکن با کفار و اعمال ظاہر لازم گیر سر کرا عقل است میدانند کہ امر مجاہد اکبر و جہاد اصغر ہمہ اصحاب را است
 رضی اللہ تعالیٰ عنہم مرد و جہاد اصحاب میکردند و متابعت در اعمال ظاہر لازم می گرفتند صبر و توکل و
 تسلیم و رضا اعمال باطن است و تلاوت و تہجد و صدقات اعمال ظاہر ہیچ مسلمان فی نیست کہ این اعمال
 ظاہر و باطن نکنند و الا مسلمان کجا پس بہ ترک اعمال باطن داخل محض اعمال ظاہر مسلمان درستی نمی شود
 در حق صحابہ این گمان را فضیان است قرآن مجید در مدح صحابہ نازل است احققان نمی ہمند کہ مناقب
 جزئیہ کہ از حضرت امیر المومنین علی رضی اللہ تعالیٰ عنہم مروی بسیار است بآن مناقب فضل ثابت
 نماید قدم اسلام و اخوت و قرابت و زودخ حضرت خاتون جنت بودن و در خیر بزر و ولایت شکستن

وَعَمْرُوهُ رَاكِبًا فِي جَنِينٍ مَنَاقِبٍ دَرِخْتُهُ أَشْنَاءَ عَشْرِ نَقْلٍ كَرْدَهُ بَاشَدِ هَرَارِ رُكْعَتٍ مِیخَانَدَنَدُ افطار
بِسُورَتِ مِی نَمُودَنَدُ وَخَتَمِ قُرْآنِ مَجِیدِ دَرِ اسْرِعِ اُقَاتِ مِیغَرُمُودَنَدَ اَنْتَقِ سَبْحَانَهُ مَحَبَّتِ اَهْلِ بَیْتِ عَظَامِ وَ
مَحَبَّتِ اصْحَابِ كِرَامِ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُمْ بِرِکْمَالِ مِیخَوَانَمِ اَهْلِ بَیْتِ اِجْرَاوِ پیغمبر خدا و اصحاب کرام مروج
دین مصطفی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بندہ این چنین مذکور محاسب نمیکند ششم مرگ و آخرت مراد بیافته است
اللّٰهُ تَعَالٰی بوساطه اصحاب کرام و اهل بیت عظام رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُمْ خاتمه بجز فرماید آمین عقیده حضرت
غوث الثقلین و حضرت شیخ شکر رحمة اللہ علیہما که تمهیدات سلی و در عقاید بحضرت نظام الدین اولیاء
درین کرده اند و عمل و سنت و ترک بدعت و اعراض از افراط و تفريط و روافض و خوارج اللّٰهُ تَعَالٰی
مأمورید از اکر است فرماید تا نجات داین حاصل شود آمین ظاہر است کہ این دو شعر از مثنوی حضرت تلمای
روم نیست ایشان از کمل اولیاء و علماء اهل سنت و جماعه اند رحمة اللّٰهُ علیہ و تفصیلی نیستند آنحضرت صلی
اللّٰهُ علیہ و آلہ وسلم اگر اسرار علم باطن بحضرت امیر المؤمنین علی رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ می گفتند و بدیگران نمی فرمودند
خلاف این آیه می شد اَنَا ارسلناک للناس کافراً پس علم ظاہر و باطن بہمہ سلمانان ارشاد کردند حضرت امیر
میفرمودند علوم و احکام کہ بہمہ اهل اسلام میفرمودند همان علوم با کفته اند پس بقول صوفیہ تخصیص علوم باطن
بحضرت امیر ثابت نمی شود فرایض و واجبات و اخلاق و حسن معاملات و جهاد اصغر و جهاد اکبر و اتباع سنن ہدی
و اعراض از دنیا و اقبال با آخرت بہمہ را تکفین کردند بقول این ارشاد تصفیہ قلب و تزکیہ نفس و مرتبہ احسان کائنات
بتواہ بہ اصحاب را حاصل شد مگر از صحابہ رضی اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُمْ کثرت خرق عادات مروی نیست کہ ظہور خوارق
موجب فضل میشود از اولیاء آنقا کرامات مروی است کہ از اصحاب کرام مروی نشدہ و بہ فضل تزویج اسلام و
موافقت سلمان و اشاعت علوم دین و اجتناب از بدعت و محدثات است گفته اند آنقا رہناب حضرت
امیر مروی است کہ از اصحاب منقول نیست لیک فضل حضرات شیخین راست رضی اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْہُمَا برائے
ظہور بکثرت آن امور اربعہ از بہنا :

مکتوب صد و ششم

بشیخ غلام مرتضی صدور یافته در جواب عرضیہ مع طریق ذکر اسم ذات
و نفی و اثبات و مراقبہ احدیت و محبت و دیگر نصایح ضروری

بخدمت شریف شیخ صاحب مہربان شیخ غلام محمد مرتضی صاحب سلمہ اللّٰهُ تَعَالٰی بَعْدَ السَّلَامِ عَلَیْکُمْ وَ
رحمة اللّٰهُ کذا ارش می نماید رقمہ کریمہ و رود نمود مسرت رسانید و مندرجہ اش واضح شد درین ضعف پیری و

مرض حرکت سفر سرگزینہ مناسب نیست در خلوت نشستہ و در اختلاط بردے خلق بستہ باستفقار
 و ندامت از گذشتہ و آریان و حسرت از آئندہ تا چہ پیش آید و تلاوت و دعا و وقفا کے مافات و ذکر اسم
 ذات و لفظی و اثبات لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ یہ طریقہ کہ معمول است بلحاظ معنی نیست بایں مقصود بجز
 ذات پاک اگر بجز متوسط برائے ذوق و شوق ہم کردہ شود مضایقہ ندارد و در اہرام توجہ بحضرت ذات
 و لفظی و خاطر و جوع بمشاہد کرام کہ بہت متوجہ ایشان است رحمۃ اللہ علیہم اوقات معمول و اشتغال موجب
 قرب الہی است سبحانہ اطاعت الہی توہین کرامت فرماید آمین این پیر عمر ضائع کردہ فرصت ندارد کہ بایں
 اعمال بپردازد و درین پیری و ضعف قوی و مرفعی کہ تلاوت و نماز متعسر است و بے مدد و درخواست و برائے
 استغناء و ضرورتی متعذر و در مسجد و مزار پیر خود حاضر شدن کہ گویا بکج رفتن است تو اہم رفت کثرت
 توجہ و در و در باب حاجت برائے دعا بسیار شدہ الحمد للہ تشبہ بعالجین کردہ می شود من تشبہ
 بقوم فهو منهم انشاء اللہ تعالیٰ من دامن نعمتہا کے متکاثر و متواثر حضرت منعم حقیقی ہم فوالہ و
 احسان ہائے کثیرہ حضرت رحمۃ اللعالمین صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و انعام ہائے لا اللہ و لا حققی حضرت
 پیر و مرشد برحق رضی اللہ تعالیٰ عنہم و ہر اسم اللہ سبحانہ عنی خیر الجزا گویا ہی ضعیف را بنواختند و خاک افتادہ
 را از غفلت خواری دور ساختند اللہ سے اگر برد وید از تن صدر زبانی و کجا من شکر یک نعمت گذارم
 چو گویم و چہ نویسم کہ این لاشی جہ معاملات جمالی ظہر یافتہ و چہ سلوک ہائے خوشحالی بر عرصہ و درشتافتہ و ان
 نقد و انعمۃ اللہ لا تحصى و اگر مواش است فراغت و فراغت بیخ یکے از اجداد و مرا عشر عشر آن
 میسر شدہ و اگر معاد است فیض و برکات و کرامات معلوم نیست کہ درین وقت کس را باین حالات و احوال
 فراغت باشند سبحان ربک رب العزۃ عما یصفون و سلام علی المرسلین و الحمد للہ رب العالمین
 و تھے مراقبہ احدیت مسمی ہو اللہ سبحانہ موصوفہ بکمال کمال و منزہ از جمیع نقصانات و در لحاظ داشتہ توجہ
 و ذکر و نگداشتہ معمول است و تھے مراقبہ محبت و ہر محکم ایما کنندم مفہوم محبت حضرت حق سبحانہ
 و در لحاظ داشتہ کہ با ما مست دل و جان و بدن شعلی نمایند بذر و توجہ بقلب و ذکر چند کثرت معمول است
 مہ بنیاد تمام بدل این دعا سے اے خدا قربان احسانت شوم و این چہ احسان است قربانت شوم و مقصود
 من قوی محبت و معرفت خود و ہر بچہ از خواہل نماز میسر شود معمول است زبان از لایق و لغو و غیبت و سخن چینی و
 عیب بینی پاک می باید استغفار برائے خود و مسلمانان و برائے کس کہ حق و اثبات است باطن و لعل و
 غیبت و بدگویی مواخذہ اثبات شدہ لازم است و انفعالی از گذشتہ و حسرت از آئندہ نقد وقت باشد
 شیخ فضل علی پیر ایشان سلمہما اللہ تعالیٰ برین نوشتہ عمل فرض شناسد و اسلام دہم عزیمان و ہر
 بقول سلام دعا کے بغیر برائے این ناچیز نمایند سخن کم کردن کم مدخلی بودن و کم خفتن و در ہر امر متوسط بودن

و دوام ذکر این است طریق طالبان حق سبحانه و دادنی حرکت و نماز تشدد نفس و کوفت ساق در آن
می شود اسباب حیات قوت اعضا نمائند است محض باراده قادی سحران صورت حیات باقی است
سے خدا یا بحق بنی فاطمه که بر قول ایمان کنی خاتمه به مغلوب احوال محبت و در شہود حضرت حق
سبحانہ مرگے میخیزا ہم و آرزو کے معنی این بیت ابن یمن کبروی دارم سے منکر کہ دل ابن یمن پر خون
شد و منکر کہ ازین جهان فانی چون شد و مصحف بکف و پابره و دیده بدوست و با یک اہل خندہ
ننان بیرون شدہ

مکتوب صد و نهم

بخدمت علماء و فضلاء و غیرہما از شرفائے و رؤسائے اعلیٰ روم
صدر یافته در بیان احوال مولانا خالد سلیم اللہ تعالیٰ

بعد حمد و صلوات بخدمت خدام ذوالاحترام علماء و فضلاء و حفاظ و امراء و حکام و شرفاء و آندیار بکت
آثار گذارش میشود کہ مجمع فضائل ظاہر و باطن مولانا خالد سلیم اللہ تعالیٰ با اشارات فیلی در ہند و شایمان
آباد و نزد احقر شئی رسیدہ در طریقہ نقشبندیہ مجددیہ مصافحہ بیعت نمودہ با ذکر کار و اشغال و مراقبات
در خلوتے پر داختند بعنایت الہی سبحانہ بواسطہ مشائخ کرام ایشانرا حضور و جمعیت و بیخودی و جذبات
و داروات و کیفیات و حالات و افوار حاصل شد و مناسبے بہ نسبت قلبی نقشبندیہ دست داد و باز
توجہات بر لطائف عالم امور و لطائف عالم خلق ایشان کردہ شد و باین توجہات بنی اندیامائے
نسبتہائے حضرت مجدد رحمۃ اللہ علیہ پیرہ یافتہ و باین حالات و مقامات اجازت و خلافت کہ در
تلقین و ارشاد طالبان ایشانرا داده شد در وطن رسیدہ بمیاضات و پرداخت نسبت باطن مشغول
شدند و ایشان را قبولے پیدا شد و بعنایت حضرت خواجہ نقشبند رحمۃ اللہ علیہ اشاعت طریقہ
نقشبندیہ در آن دیار نمودند فالحمد للہ دست ایشان دست من دیدن ایشان عین من دوستی ایشان کنی من
و عداوت ایشان بمن میرسد و مقبول ایشان مقبول پیران کبار من اعنی حضرت شاہ نقشبند و خواجہ
احرار و خواجہ محمد باقی و حضرت مجدد رحمۃ اللہ علیہم تعظیم و احترام ایشان بر مسلمانان آن ملک و دی
خیر خواہی و مزید حیات و حفاظت ایشان برین فیر واجب است خیر الناس من ینفع الناس
وجود ایشان را غنیمت دانند و محبت و دوستی و رعایت آداب آن واجب شناسند و حدیث دین
اسلام چہار جز دار و تو حید و اعمال و ایمان و مرتبہ احسان و تصدیق قیامت مرتبہ احسان جان دین میں
است سبحان اللہ در خدمت ایشان این مرتبہ دست میدہد و توفیق اقبال با عزت و اعراض از دنیا

نقد و قوت میشود و در قرن اصحاب کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم فیض از پیغمبر خدا میرسد که سبکینه و طمانیت قوت
 دست میداد و فیض از آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بردہا کے اولیاء رحمۃ اللہ علیہم وارد شد
 بیتابی ہوا اضطراب و دلولہ و لغرہ و باعث گشت لغرہ ہائے حضرت شبلی رحمہ اللہ از عجایب احوال
 صوفیہ گفتمہ اند و صحبت حضرت خواجہ باقی باللہ میر محمد نعمان و مرزا مراد بیگ و رحمہ اشرف ابن ہر دو از بن فقیر
 استفادہ داشتند لغرہ و آد بیتابی ہا بسیار حاصل می شد و در خاندان حضرت میر ابو العلی نقشبندی آہ و نالہ
 بسیار است اگر در اصحاب مولانا خالد ابن امور ظاهر شد نہرو خوبی مولانا خالد است نہ جائے طعن ناواقفان
 و این فیوض پیغمبر یا بخصایص محل مقتضی صیاح و میقرار یہا است و فیض از پیغمبر یا بخواجہ نقشبند رحمہ اللہ
 رسید استہلاک و اضمحلال و نسبت اصحاب حضرت خواجہ نقشبند سرایت نمود و فیض از پیغمبر صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم بر باطن حضرت مجدد و دیانت جامع این حالات مسطورہ اولیاء رحمۃ اللہ علیہ و شامل
 کیفیات نسبتہائے اصحاب کرام رضی اللہ عنہم کہ بس عالی و لطیف و بزرگ از تجلی ذاتی دائمی ناشی است
 و تمام بدن را بجزبات و واردات میرساند و از لطائف عالم امور و عالم خلق برتر است سبحان اللہ و
 بحمدہ الحمد للہ کہ مولانا خالد از جمیع حالات و درمات فیوض از بجا بہرہ یافتند و مناسب استعدادات
 طالبان افاضت آن می نمایند این چنین گوہر نایاب در آن ملک باشد سعادت آن زمین و مستفیدان بالیقین
 است در ہیج عصرے و قرنی از قرون صوفیہ این چنین جامع و کثرت فیوض را معلوم نیست کہ باشد
 تائید ایشان و اخلاص و محبت و استفادہ از ایشان واجب است حضرت مجدد و اصحاب کرام حضرت
 خواجہ محمد باقی و حضرت آدم بنوری و اصحاب حضرت مجدد مولانا خالد و اصحاب ابن لاشی امتیاز ہا دارند بلکہ
 اینقدر کثرت فیوض و صحبت آن اکابر ہم بنود الحمد للہ ثم الحمد للہ ایداد عداوت حاسدان از خدمت
 حضرت مولانا دفع نمایند و ثواب رسند و لائق سبحانہ ناصر و معین کافی است ہمہ راہ اخلاص میگیرند
 حضرت مجدد طریقہ حشبیہ و قادریہ و سہروردیہ از والد خود و کبرویہ از مولانا یعقوب صرنی گرفتہ استفادہ نقشبندیہ
 از حضرت شیخ المشارع خواجہ محمد باقی نمودند و در اندک زمانہ با سرار و انوار و حالات و کیفیات و جذبات
 و واردات کثیرہ رسیدند باز ہمین تربیت حضرت خواجہ محمد باقی بطریقہ جدیدہ و رائے طریقہ صوفیہ
 علوم و معارف بلند غیر متعارفہ صوفیہ فائز شدند حضرت خواجہ فرمودند علوم شامع قابل آن است کہ بنظر
 انبیاء علیہم السلام در آید میفرمودند شیخ احمد نام حضرت مجدد است آفتابی است کہ مثل ماہراران ستارہ در
 سایہ او گم اند مثل ماہراران زبر فلک نیست ملا عبدالحکیم سیالکوٹی گفتمہ کہ ایشان مجدد و این ائلاف اندام المؤمنین
 شاه ولی اللہ در مکہ شریف رسالہ کہ در رد و دفع حضرت مجدد نوشته اند از املفظ عربی از فارسی ترجمہ کردہ
 اند و بجا نوشته اند بلغ امرہ الی ان لا یجہد الا مومن تقی ولا یغفد الا منافق شقی پر شد بلکہ اسلام
 از فیوض حضرت مجدد واجب شد بر مسلمانان شکر فیوض قلت این فیوض متنوعہ کہ در طریقہ جدیدہ خود بیان کردہ اند

از حقو فیہ مروی نیست مولانا خالد و مولوی ہراتی و مولوی قمر الدین پشوری انکار بعید از تحریر میرسانند پیش منہ
آمدہ فیوض مجددیہ کسب کردہ در مجددیہ بعیت کردند کہ این فیوض در کتب و صدور بلکہ در قبور بھی با یک علماء و فضلاء
بدرجات مقامات طریفہ مجددیہ اقرار دارند شدہ در مناقشہ بزرگی نیست عارف نامی کہ عبارات مکتوبات حضرت
مجدد را تحریف نمودہ عبارت محرومہ را تہ جملہ بلفظ عربی کردہ در مدینہ منورہ رسالہ فرستاد و سید بزرگنجی ناواقف
از جہافت و بے تحقیق انکار ایشان نور شدہ رسالہ در مکہ شریفہ ارسال داشت و بدست میرزا احمد یار خشتی از ناد
و عبارات صحیحہ مکتوبات از مکتوبات بر آوردہ ترجمہ بلفظ عربی نوشت کہ برین عبارت بیج گزینی نیست و بہر ہائے
ملمائے مگر آن رسالہ رسانید کہ برین عبارت صحیحہ هیچ اعتراض نیست و آن رسالہ درینجا ہست و شیخ عبدالحق
از انکار باز آمدہ در رسالہ نوشتہ کہ با این چنین عزیزان بد نباید بود و غشاوۃ بشریت مرا مانده حضرت مجد و جواب
اعتراضات خود نوشتہ اند و مخلصان ہم تاویل در کلام الہی سبحانہ جاری است در کلام اولیاد نیز ہمہ کلام حضرت
اولیاد و نیز ہمہ کلام حضرت مجدد شروع است جائے اعتراض ندارد و معترفان را از بے ادبی منع باید نمود
کہ منکر اولیاد و خطر ملت و اسلام گفتہ اند از قلوب عارفان گاہے معافی مے آید کہ الفاظ عبارت بآن معنی
نمیگردد پس تسلیم اولی لکھنؤ کر قلب و لطائف از توجہ مولانا خالد رسیدہ اند و دوسرے قزاقی بدعت گذار شدہ
صلح نہند و ہزاراں بحضور و جذبات فائز شدہ اند اسے برادر انصاف باید داد کہ اس سعاد و دولت ادکجا آمد
باین مواہب ایشان را حضرت و تائب سبحانہ بواسطہ پیران نقشبند رسانیدہ امید دعا و تمہت از ایشان
داریم

مکتوب صد و دوم

بمولانا خالد رومی در جواب عریضۃ ایشان

جامع کمالات ظاہر و باطن و مجمع فیوض اکہیہ حضرت مولانا خالد سلمہ اللہ تعالیٰ السلام علیکم ورحمۃ اللہ
و بركاتہ الحمد للہ کہ تابست و دوم زمی الحجۃ ۱۲۳۲ھ فقیر بخیریت است و بآنچہ امر مشایخ کرام است
رحمۃ اللہ علیہم و تعلیم و تلقین طریفہ اوقات معمور دارد۔ رقیہ کریمہ و رود نمود باخبار خیریت مسرور فرمود
و شاعرانہ طریفہ کہ از شامی شروع بطالمان فیضها میرسد موجب اداسے ہزاراں خکر و حمد بجناب منعم حقیقی
تعالیٰ و ہزاراں درود و صلوٰۃ بر رحمت العالمین صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و مدح الوف و شامشایخ عظام
رحمۃ اللہ علیہم میگردد کہ مثل شما مقبول بارگاہ الہی سبحانہ ظاہر گردید بسبب حضور و توجہ و یاد داشت کہ از ا
مرتبہ احسان و شہود و مشاہدہ گویند دل از خواطر و آرزو پاک و در توجہ بحضرت حق سبحانہ مستغرق اینست
مشاہدہ و غایت آرزو مے عارفان دران ملک و ایچے یافت و مردم بر اتباع شریعت قائم تر شدند
اللہ تعالیٰ زیادہ برین نسبت شریفہ و شریعت را بے بخشہ امین بر مستفیدان شما کہ در حقیقت مستفیدان

من اندو جميع مخلصان و محبان رفا کے خاطر شہادۃ و اتباع در ہر امر واجب است اگر در اعمال فخر شود و غلام
باطن باقی بخدمت مرشد خراب نمی شود ظہور بے تاب و آہ و ناله و نعرہ سنت اکابر صوفیہ است در خدمت
حضرت غوث الثقلین و ابوعلی قفاق کہ باو ستاد مشہور اند از بس اضطراب و شورش مردم میگردند کاش
درین نعرہ جان برآید گر آنجانان را ازین پر تو دیدار حق سبحانہ می میراند از دست نشان و از مشتاق جان
اللهم ارزقني قتلا بسييف غلبة الاشتياق في حبي من قتلته محقق فانا صيته تنع لامر
خود ببار و انیت نماز الاطال الاشتياق الی لقاء حبیبی سراد اللہ شوقی الیہ بدیدہ گریان و
سینہ بریان بروم سے مصحف بکف پیابره و دیدہ بدوست و ہر فیضی کورامت فایض شد فیض
پیغمبر است صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم مگر از ظہور خصائص محل ناگزیر است نور آفتاب در آئینہ صاحب اللہ
برنگہائے گوناگون می تابد اسرار توحید و جود و سر لطیفہ قلب میشود سے زور یا مونج گوناگون
برآمد و زیجونی برنگ چون برآمد و گئے در کسوت لیلی افروشد و گئے در صورت مجنوں برآمد و این توحید
از شعبہ آئے غلبہ محبت است کہ از کثرت ذکر و مراقبہ و عبادات و خلوت ہا دست میدہ مجنوں ہر جا
کہ دید صورت لیلی مشاهده کرد از غلبہ محبت حضرت مجدد توحید دیگر بیان نموده اند و مشرب انبیاء علیہم السلام العبد
عبد و الحق حق فرمودہ انما یخیر ازین حالات و معارف عنایت فرماید لکن استعداد طالب خواهد بود چہ گفتیم
و چہ نویسم مستفیدان و محبان تمام تابع رضا کے شما باشند و هیچ کس اختلافی نہ نماید و السلام

مکتوب صد و یازدهم
بخواجہ حسن صدور یافته در رد بعضی طعنہا کہ درین طریقہ شریفہ و بجناب
حضرت مجدد رضی اللہ عنہ تحریر کردہ بود

حضرت سلامت السلام علیکم ورحمۃ اللہ و بشارتہ اند کہ نسبت طریقہ نقشبندیہ انعکاسی است
کسانی کہ بریاضت و عبادت و کثرت اذکار تصفیہ قلب و تزکیہ نفس کردند آن نسبت اینہا را مہذب
نمود نیستی و فنا و شکستگی و انکسار و ذل افتخار سجیہ رضیہ ایشان گردید مگر کسی کہ در ریاضات و خلوت
و انزوا قصوری نمود بہمان انعکاس و انوار و کیفیات و توجہ و حضور اکتفا کرد زبان در طعن اولیاء
و مسادات با نبیاء و بلکہ تفضیل خود بر خیر الانبیاء علیہم السلام زبان کشاد سبحان اللہ ہر گاہ نسبت
باطن یکسے میرسد جزو بد قصور و تعظیم مقربان بارگاہ الہی سبحانہ از وظاہر نمیشود و الا از نسبت مع اللہ
حقے ندارد حضرت مجدد رضی اللہ تعالیٰ عنہ بعد تلفیق اذکار چشتیہ و قادریہ و سہروردیہ از والد ماجد
خود طریقہ کبرویہ از مولانا یعقوب صرہی رحمۃ اللہ علیہم و طریقہ نقشبندیہ از شیخ المشائخ حضرت خواجہ

محمد باقی قدس سرہ یافتند و در اندکی زمان بجنور و شہود و جذبات و واردات و انوار و اسرار توجید
وجودی کہ در طریقہ احراری است مشرف شدند حضرت خواجہ پیرایشان مدد در استعداد بلند و
ترقیات ارجمند کہ محض بویہیت الہی سبحانہ بآن رسیدہ اند میفرمودند شیخ احمد آقایی است کہ مثل
ماہزاران ستارہ ما در سایہ آن گم اند و مثل ایشان زبر فلک نیست اگرچہ سبب این ہمہ ترقیات
موسبت الہیہ و التفات حضرت جناب پیرایشان است لیکن قوی العلم و کثیر العمل و تابع آنچه در
طریقہ نقشبندیہ است بودند پس اللہ تعالیٰ ایشان را بواسطہ تربیت حضرت خواجہ محمد باقی طریقہ
جدیدہ عنایت فرمود و آن طریقہ مشتمل بر لطائف عشرہ و در اسکے آن علوم و معارف بسیار است
و اسرار کہ در ہر لطیفہ جدا جدا ظاہر میشود حالات و کیفیات ہر لطیفہ بسیار دارد حضرت خواجہ محمد باقی
پیرایشان میفرمودند این علوم شہادہ صحیح و قابل مطالعہ انبیاء علیہم السلام است و علماء و عقلا و طرقہ
جدیدہ ایشان را حاصل کردہ شہادت بصحبت آن دادند و لایحیطون بد علما آیتہ شریف است
کہ جمیع علوم الہی رسیدن امکان بشر نیست پس فضل و تفاضل در اولیاء ظاہر است آنچه ایشان را
از مقامات اولیاء ظاہر شدہ نوشتہ اند کہ سیر او در تجلی افعالی است و کہ سیر او در تجلی صفاتی و کہ سیر
او در تجلی ذاتی ازین تخریج نقصانے بحضرات اولیاء عاید نمی شود و در سیر مقامات انبیاء کہ خود را
محقق از ان یافتہ اند میگویند خادم یا مخدوم ہمراہ می باشد و با مخدوم مساوات ندارد آیتہ شریفہ میفرماید
و جمیع اصحاب کرام را مرید ذات خود فرمود و آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم مرید بودند پس اصحاب
اولوالالباب مرید اند حضرت ذات را حق تعالیٰ در ارادت خود پیغمبر خود و یاران او را مساوات
فرمود ہر کہ باین آیتہ ایمان دارد و مریدی یاران پیغمبر بحضرت ذات شک نمی آرد و در طلب افزونی
مرتبہ خلعت ہمہ امت برابر اند از یکے زیادہ و از یکے کم میفرماید آنچه مرا حاصل است ہمہ بواسطہ
جواب پیغمبر است صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم ہمہ اولیاء و انبیاء بواسطہ محمد رسول اللہ بمراتب قریب رسیدہ
اند آنچه نوشتہ شدہ ایمان ہمہ اہل اسلام است ازین طریقہ جدیدہ حضرت مجدد عالم عالم نبی آدم فیض
یافتہ و پر شد بلاد اسلام از فیض ایشان حضرت سلامت ہم نوشتہ اند کہ مرا از طرف حضرت آدم
خلیفہ حضرت مجدد و اجازت است و اجازت نمی باشد مگر بعد حصول فیض والا اجازت محض لغو باشد
اگر نسبت انعکاسی پس میگردند این فیوض و علوم چگونہ حاصل میشد گا ہی ہمیشہ مراقبہ میکردند و اکثر
در نیم شب تا صبح در تہجد تلاوت میفرمودند کم خوردن و شب و روز ذکر و تلاوت و عبادت و افاضہ
طاعات طریقہ داشتند آنجناب نوشتہ اند کہ طریق حشیشہ بر طریق صوفیہ فضل دارد ہر کرا از خاندانی خاص
نایبہ میرسد آنرا افضل میداند و الا فضل طرق و مشائخ بمقدار اتباع سنت و ترک بدعت است و نہایت
طریقہ حضرت نقشبند نوشتہ اند حشیشہ تربیت طالبان موافق استعداد اینہامی نمایند ہر یک طرز تربیت

از مذاقت شیخ و در است حبیب رب العالمین صلی الله علیه و آله وسلم برائے تربیت جمیع عالم یک
 نسخہ شریعت آورده اند ایمانیات و عملیات و اخلاق حسنہ مسلمانان کہیں یک نسخہ از مرض شفا
 یافتند و مرتبہ احسان و اقبال با آخرت و اعراض از دنیا کہ ہمین است شفا پیدا نمودند شاہ نقشبند توجہ
 بقلب و بحضرت حق سبحانہ و نفی خواطر و ذکر خفیہ طریقہ مقرر فرمودند ہمین یک طرز تربیت جهانی را
 کامیاب نموده آنچه مفید باشد برائے اصلاح دہا بحصول مرتبہ احسان و بیزاری از دنیا و توجہ با حضرت
 و استقامت بر اتباع سنت و ترک بدعت پیش باید گرفت آنجناب ارشاد نموده اند کہ بعضی را بجمہ و سماع
 تربیت می نمایند برود انکار علما است و از آنچه باین ہر دو حاصل گردد منکر ہر چہ بخطور شرعی پیدا شود مخطور
 است بعضی را بحضرت باعمال ظاہر ارشاد می کنند اعمال ظاہر از دایہ خودی آموزند بر آن اتفاق چگونہ کرده شود
 بعضی را با رباعینات و تشددات در ماکل و صوم وصال میفرمایند این ہمہ از غیر مجوزات سماحت دین
 محمدی است صلی الله علیه و آله وسلم انما یرید الله بکم المیسر و قد رآہ ام برائے شہادینی آسان الحدیث
 لا دھبانیۃ فی الاسلام مگر طریقہ حضرات نقشبندیہ بنائے آن بر توسط اعمال و ذکر خفیہ کہ ہفتاد
 درجہ از جہر فضل دارد سبحان الله ظاہر باتباع سنت آراستہ و باطن از محبت و علاقہ بخیر خدا پیراستہ
 و مرتبہ احسان در اعمال حاصل گردیدہ این است طریقہ اصحاب کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم الکی حضرت شاہ
 نقشبند و خلفائے ایشان را ازین مسکین ہزاران جزائے خیر کرامت فرماؤ آنچه اینہارا کرامت
 فرمودہ این پیر ضعیف را نیز عطا فرما آمین آمین آمین بندہ از مخلصان اولیاء است و ثنا خوان مقرب
 بارگاہ الکی سبحانہ اگر بے ادبی زبان دراز نماید منع آن لازم است چہ و سماع و اعمال جوگیہ و ضروب در افکار
 و تشددات و اعمال طریقہ صحابہ نیست تا ب اللہ علیہم و صلواتہ و نمرہ ازین نامروی نیست منع آن بے ادب
 از بندہ ممکن نیست اولیاء و اقطاب در تمامہ طرق میشوند تفسیص طریقہ خاصہ نیست آنحضرت سالہا شد
 کہ مذکور ہر مابطن میفرمایند اگر خاموش باشم از اخلاص و راست ہر کہ با پیر تو بود و تو با او نیک در طریقت
 سگ ازین کس بہتر اگر چہ دید و تصور مرا یہ ہیچ چیز فضل نمیدہد لیک باین بے حیثیتی و بے غیرتی زیستن حرام
 اللهم مغفر تلک اوسع من ذلک و مراحتک ادھی عندی من عملی فاعضری فانت
 غفار الذنوب توحید و جود و از حالات واروہ الکی است بدوام از کار و ریاضت و عبادت و ترک
 و از روانہ بخمال و مطالعہ کتب صوفیہ قاضی را میرسد کہ از ان منع فرماید از اشعار متفہنہ زلف و خال و غیرہا
 و از ذکر سلمی و لیلی تجلیات الہیہ خواستن و تلخیص بحضرت ذات مقدس منزه نمودن و در سماع اگر چہ بے مخطور
 است باین خیالات رقص نمودن طریقہ قرن اول نیست و آنچه نہ موافق قرن اول باشد اعتبار نہ دارد
 ہر طریقہ و ہر عمل کہ مشابہ بطریق اصحاب بخیر الانام صلی الله علیه و آله وسلم نیست جائز و خطر است والسلام۔

مکتوب صد و دوازدہم
در مدح طعن ہائے طاعنان کہ خود ترکب مخطوبہ رانند و بجناب مجدد
رحمۃ اللہ علیہ الفاظ نامناسب بر زبان می آرند

بسم اللہ الرحمن الرحیم

وہستین قال اللہ سبحانہ وکان حقاً علینا نصر المؤمنین بر فضل ما واجب است نصرت
مومنان بدانند امام ربانی مجدد الف ثانی حضرت شیخ احمد فاروقی نقشبندی سہروردی رحمۃ اللہ علیہم بعد حفظ
قرآن مجید و تحصیل علم طریقہ چشتیہ و قادریہ و سہروردیہ از والد ماجد خود خلیفہ حضرت شیخ عبد القدوس
گنگوہی و کبرویہ از شیخ یعقوب صرغی کشمیری رحمۃ اللہ علیہم کہ فیہ از خدمت شیخ المشائخ حضرت خواجہ محمد باقی
احرار علی طریقہ نقشبندیہ اخذ کردہ ہمین صحبت و توجہات شریفہ آنجناب نسبت نقشبندی حاصل کردند
و آن نسبت عبارت از دوام آگاہی و حضور حضرت حق سبحانہ است و شمول آن جہات ستہ را و عالات
و جذبات و واردات و علوم و معارف و طریقت و حقیقت و اسرار و تجدید پیدا نمودند بہرکت عنایت آنحضرت
و جذبات فضل الہی سبحانہ طریقہ جدیدہ بالیشان مرحمت شد و آن طریقہ متضمن لطائف عشرہ است
و سوائے آن و ہر لطیفہ کیفیت علم و معرفت جدا دارد و علوم و دقائق و حقائق کثیرہ و مقامات بسیار
درین طریقہ بیان نمودہ اند الحمد للہ کہ علما و عقلاء بحقیقت آن شہادت دادہ اند و ران شبہ و شک
نیست و دوام توجہ بقلب و نسبت باطن و توجہ بحضرت حق سبحانہ کہ از امر تہ احسان گویند و ذکر خفیہ
و ترک بدعت و اتباع سنت مثل اصحاب کبار و اخلاص و نیاز بخدمت اولیا و طریقہ ایشان است
و آنچه بے تاقل بر کلام ایشان اعتراض نمایند مخلصان جواب آن گفتہ اند و بیج جائے انکار نیست
پس بایں طریقہ کہ مثل طریقہ اصحاب کرام است ایشان را و اصحاب ایشان را کافر گفتن این چہ مسلمانی
ست در حدیث آہستہ کہ کسی را نگفتہ نماید اگر کافر نیست خود کافر گردد و عقیدہ اہل سنت و توجہ بحضرت
حق سبحانہ و ذکر خفیہ و اتباع سنت و ترک بدعت و اخلاص حضرات مشائخ اگر کفر باشد دین اسلام
چیست و بداند مشائخ کرام عقیدہ اہل سنت و جماعت و ترک بدعت و ذکر خفیہ طریقہ داشتند اما تعویذ
ساختن و مرثیہ خواندن و تصویر پیش خود داشتن و رنگ تراشیدہ نام قدم پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و
آلہ وسلم بران ہنادرہ خلق را رنگ پرست ساختن و رقص زنان دیدن و قصر ریش کردن و نماز ترک قومہ و طلبہ
و طمانیت ضلالت نمودن و ہموار و مرغی بکشد و نغمہ تارطنبور و اعمال جوگیان و انواع اذکار کہ از قدما موی
نیست نہ حلال در شستن این طریقہ صحابہ نیست و نہ بزرگان داشتند حلال در شستن آن کفر است و از

فسق عجب مسلمانی است طریقہ صحابہ را کفر میگویند و خود این امور معمول میدانند تا شیراز گوی حالت قلبی
و کشف و خرق عادت از کفار هم میشود و صراط مستقیم اتباع پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در ظاہر و باطن
و این است مسلمانی و نزول قرآن مجید برائے ہمیں است اللہ تعالیٰ این فقیر مسکین و جمیع مسلمانان
را کرامت فرماید و بر آن بہت داشتہ از مخلصان و مفلحان گرداند

مکتوب صد و سیزدهم

بسید احمد بغدادی در جواب عرضیہ در احوال خلفائے خود با بیان
فروق قناعت صد و ریافتہ

سیادت و شرافت مرتبت حضرت سید احمد سلیم اللہ تعالیٰ و البقاء لا انتفاع المسلمین بطول
بقائہ السلام علیکم ورحمۃ اللہ یک دو عنایت نامہ رسیدہ بسیار مسرور و مبتجع و شاد کام ساخت جزا کم
اللہ خیر الجزا و بر محاسن صفات ذاتیہ آجتنباب در ظاہر و باطن و بذل آن منکرم سامیہ در بارہ این فقیر
حقیر زیادہ تر وائق فرمودہ بر مندرجہ مطلع نمود حق نیست کہ بدون مثل شما عزیزان مولانا خالد و سید سمیع
و میان ابوسعید و پسرش احمد سعید و میان رؤف احمد و مولوی بشارت اللہ و مولوی کرم اللہ و دیگر اعزہ
سلیم اللہ تعالیٰ و جعلہم للمتقین املک و این طریقہ و منسوب باین لاشی سافق از اجلہ نعمائے
الہیہ مستغنیاز تقدیم مراسم شکر و سپاس است از دست زبان کہ بر آید و کز عہدہ شکرش بدر آید
شکر نعمتائے حق چند اندک نعمتائے حق بل اضعاف ذلک از کیفیاتی کہ نقد حال ظاہر و باطن و ترقیاتی
کہ در تجلیات صفایہ کہ در لطائف عالم امر میشود و تجلیات ذاتیہ کہ در لطائف عالم خلق بکمالات و حقایق
دست مے دید و از احوال مستفیدان و دوام توجہ و حضور و جذبات و واردات متواترہ متواصلہ البتہ بتجرہ بر آن
مسرور و فرمودہ باشند ما مردم کہ بفضل الہی بزیب و زینت فقر محمدی شرف یافتہ ایم اللہ تعالیٰ بدوام
شکر و رضایت سلیم بجاری قضا عطا فرماید ما را بر بارہ لوجیہائے حزنی خندہ می بیند کہ عاشق گشتہ و
از چہ چشم مرحمت دارد و رضیت باللہ رباً و ب محمد نبیا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اللهم ارزقنا حبک حبہ
و رضاک و رضائہ و مشاعقہ آمین مواد اللہ این شعر سہا نوشتہ شدہ ماضعاتاب و رخ فقر ندایم
نعم باللہ من الفقر والعنت و صیق الدنیا و صیق الاخرۃ و نسأہ دوام العفو والعافیۃ فی الدارين و الشکر
والرضاء

مکتوب صد و چہاردهم

بحاجی عبداللہ بخاری صد و ریافتہ در بیان اجتناب از صحبت ہونیان

متبذرعین کہ دزدان دین اند و ترغیب بر التزام صحبت مشایخ طریقه

بہائیکہ با دیان طریقه الہیہ اند و مایہ ناسب دلک

تبارک اللہ سبحانہ یقول الحق و هو بہدی السبیل و صلی اللہ علی سیدنا محمد و آلہ
علی الصحبہ و بارک وسلم درویشان این شہر اسمایہ خوانند و تعویذ ہامی نو پسند برائے تسخیر و رجوع خلق و تفضیل
جناب امیر المؤمنین علی مرتضیٰ رضی اللہ تعالیٰ عنہ بر خلفا ثلاثہ رضی اللہ تعالیٰ عنہم می نمایند و تعزیر ہا
می سازند و مرثیہ ہامی شنوند و امر می کنند باین دو کار و شنیدن طنبور و سازنگی و بدعہا طریقیہ دارند و خصوصاً
در اذکار و اعمال جوگیان معمول می نمایند و ملاقات فساق پیشہ کردہ اند و قمرہ و جلسہ و نماز و جماعت و
جمعیہ ترک دارند این امور و مثل آن در متقدمین ہرگز نبود کہ این ہمہ از دین نیست و علماء اہل سنت و
جماعت ازین بدعتہا نفوی می کنند معاذ اللہ کہ این اعمال منہی عنہا در صحابہ رضی اللہ تعالیٰ عنہم باشد ہر
کہ دین اسلام خواہد و بر طریقیہ سلف صالح باشد ازین دزدان دین دور ماند ذکر و شغل و حبس گرمی و
مشورش دارد و کشف معتبر نیست جوگیان ہم دارند فاعتبروا یا اولی الابصار دین و دنیا جمع نمی شوند
برائے دنیا دین برباد دادن از عقل نیست مشایخ بخارہ می شریف توکل و تفریط گزیدہ از دعوت خوانی
و آنچه واسطہ رجوع خلق باشد کہ دل را مشوش می سازد و احترام دارند عقیدہ سلف صالح و عمل سنت و
عزیمت و ترک بدعت اختیار کردہ اند آنچه از حرام و مکروہ کیفیت دست و ہدازان احترام دارند بحرام
آنچه نقد وقت گردد حرام است ذکر خفیہ کہ افضل از جہراست و پرداخت مرتبہ احسان و دوام توجہ
بمبدء فیاض طریقیہ ایشان است بتوجہات آن اکابر و ہا بلکہ جمیع لطائف جاری میشوند و توجہ و حضور و
دل خالی از غیر کہ آنرا مشاہدہ گویند و جذبات و واردات و احاطہ الوارظا ہر و باطن اینہا را دست میدہد
دل از خطرہ غیر پرستہ و حضور و مشاہدہ حاصل و باطن با اعمال سنت و عزیمت آراستہ سبحان اللہ عجیب
سعادتی است و عبادتہ اللہم امرنا قتاب مجیبک المصطفیٰ صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم و ہو لاء
المشایخ الکرام رحمۃ اللہ علیہم آمین طریقیہ حضرت مجدد رحمۃ اللہ علیہ حصول این معانی است در جمیع
لطائف و لادری من کاس الکرام نصیب آمین

مکتوب صدیایانزدہم

بایں بندہ لاشئ صدور یافتہ در جواب عریضہ و آنکہ استخارہ در ہر
امر ضرور است مع احوال بعضی خلفاء خود

بخدمت شریف و ماجزادہ عالی نسب و ولایت حسب جامع کمالات و مقامات احمدیہ مجیدہ حضرت
 شاه رؤف احمد صاحب سلمہ اللہ تعالیٰ و جعلہ للمتقین اصاما بعد سلام مسنون السلام علیکم
 ورحمۃ اللہ وارضی می نماید الحمد للہ کہ تالبت و دوکم ذی الحجہ خرو عافیت است مگر ضعف و رغابت
 استیلا است اللہ تعالیٰ عاقبت بخیر فرماید بدعا و بہمت مدد فرمایند کہ بر قول و احوال ایمان خاتمہ شود
 آمین خیریت و عافیت و سلامت و استقامت ایشان در کار عنایت نامہ بعد انتظار بسیار و فرمودہ
 منودہ باخبار خیریت مسرور فرمودہ آنچه از رجوع طالبان و ظهور تاثیرات توجہ بحال اینہا نوشتہ اند
 دل بسیار محفوظ گشت الحمد للہ اللہم فرما اگر طریقہ در آنجا رواج میگردد و طالبان زیادہ
 میشوند توقف در آنجا مناسب است استخارہ در نہ امر ضرور است میان بشارت اللہ جیو ہنوز
 نیامدہ اند شاید تشریف فرما شوند خط مولوی غلام محی الدین قصوری رسیدہ نوشتہ اند کہ مردم بسیار برای
 طریقہ می آیند و فوائد می یابند دل بسیار خوش شد نوشتہ ام کہ ملاقات روحانی حاصل است و عنایت
 بحال شما شامل در قصد این طرف توقف نمایند کل محارور کابل قبولی یافتہ اللہ تعالیٰ بطفیل شما مقبولان
 این نامقبول را ہم قبولی عطا فرماید و السلام بندہ را در دعایا دوارند شیخ بلیل الرحمن سلام میرسانند

مکتوب صد و شانزدهم

نیز باین نبرہ نالائق رؤف احمد جعل اللہ سبحانہ لذاتہ صدور یافتہ
 حضرت سلامت السلام علیکم ورحمۃ اللہ عنایت نامہ رسیدہ و باخبار مترصدہ مسرتنا بخشید
 الحمد للہ بحال طالبان توجہات بلیغہ فرمایند حضور و جمعیت و توجہ و جذبات و واردات استہلاک و
 اضمحلال و تہذیب اخلاق و شکر و صبر حاصل شود باین احوال و کیفیات اجازت بدیند و طریقہ را راجع
 نمایند جلدی در آمدن نکنند تفویض بہ کریم کار ساز نمودہ بکار نامور مشغول باشند و السلام بندہ را
 در دعایا دوارند

مکتوب صد و ہفتم

نیز باین عاصی پر معاصی عفی عنہ صدور یافتہ

بخدمت شریف و ماجزادہ عالی نسب حضرت شاه رؤف احمد صاحب سلمہ اللہ تعالیٰ
 السلام علیکم ورحمۃ اللہ و برکاتہ الحمد للہ کہ فقیر تا تحریر بعافیت است و ضعف مستولی اللہ تعالیٰ
 عاقبت بخیر فرماید بدعا حسن خاتمہ و عافیت دارین یاد دارند کہ میر رسیدہ مندرجہ واضح شد
 بموجب تحریر شریف دعا مالئ عافیت دارین کردہ شدہ اللہ تعالیٰ اجابت فرماید اللہ تعالیٰ

مارا و شمارا بر طریقہ پیران کبار ظاہر و باطناً استقامت کرامت فرماید احوال باطن خود مستفیدان نوشتہ باشند در ہر امر بواسطہ ارواح طیبہ پیران کبار رحمۃ اللہ علیہم بجناب الہی عم نوالہ التجا و تضرع لازم شناسند کہ حاجات دینی و دنیوی بواسطہ ایشان رواند و السلام بدوستان سلام :

مکتوب صد و ہشدم

نیز باین بندہ گنہ گار در بیان ضعف نفس نفیس خود معیند و پسند
و بشارات فیض اشارات صد دریافت

بخدمت شریف عالی مراتب والا مناقب حضرت میاں رؤف احمد صاحب سلمہم اللہ تعالیٰ السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ الحمد للہ تا پانزدہم سوال عافیتہا است مگر ضعف پیری و ضعف قلب غالب اللہ تعالیٰ عواقب امور بخیر فرماید ویراست کہ باخبار خیریت رفع انتظار لغرمودند امید کہ ہمیشہ احوال باطن خود و باطن مستفیدان نویسان باشند بامید و اتق رحمۃ واسعہ سابقہ بواسطہ ارواح طیبہ پیران کبار علیہم الرحمۃ بکار ما مورستند باشند اندیشہ نہ کنند فقیرم از دعا و توجہ غافل نیست انشاء اللہ تعالیٰ ترقیات ظاہر و باطن نقد و قتی می شود در ہر امر دوگانہ نماز و خواندن شجرہ طیبہ و دعا و تضرع لازم شناسند نعمتہ بہتر ازین نیست کہ ظاہر و باطن باعمال مصطفویہ صلی اللہ علی صاحبہا آراستہ دل از خواطر غیر پرستہ باشد خدا کے تعالیٰ مارا و شمارا نصیب فرماید قل اللہ ثم فرام ہم حسبنا اللہ و نعم الوکیل کتب تحفیل ہدایہ و نہایہ و توضیح و تلویح و مسلم و شرح و قایہ و کنز و کتب حدیث و ہر کتابی کہ باشد تفسیر بیضاوی و مدارک و جلالین و مکتوبات شریفہ و حمارف و قشیری و تعرف ہر کتابیکہ ازین ماہم رسد بفرسند و قیمت آن طلب نمایند رسالہ حد فاصل در کتب حضرت سراج احمد رحمۃ اللہ علیہ البتہ باشد اگر بدست آید بفرسند و السلام :

مکتوب صد و نوزدہم

نیز باین بندہ و جواب عرضداشت مع کلمات شوق انگیز و طلب آمیز
و عنایت شامل و بشارات حاصل صد دریافت

از فقیر عبد اللہ معروف غلام علی بخدمت شریف عالی مراتب والا مناقب حضرت میاں شاہ رؤف احمد صاحب سلمہم اللہ تعالیٰ السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ امروز شانزدہم سوال عباد اللہ

رقیبہ کریم رسانید و اخبار خیریت مسرور ساخت از تحریر مبالغہ در القاب و آداب بارہا منع کرده ام
 اللہ تعالیٰ برضائے خود و رضائے حبیب خود صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم موافق فرماید تحریر کلمات
 و دید تصور کہ نمایی از فنا است حضرت خواجہ بزرگ ارشاد کرده اند دو پر پر داز برائے طیران نصائے عالم
 قدس است کثرت اعمال و دید تصور اللہ تعالیٰ بایں دو جناح طیرانے در نیستی خود و استغراق ہشود
 ہستی حضرت حق سبحانہ میسر آرد و قطع اضافات روزی فرماید مصرع تو مباحث اصلا کمال این است
 و بس نسبت یا منقطع گردد اگر اسبجا طالبان جمع آیند اقامت بہتر اگر در مسافت بعیدہ سلا آسان باشد
 و استخارہ و شہادت قلبی را دہد این دولت دست دہد مبارک این کلیہ اخوان بہ تعمیر قدوم انارت
 لزوم ہر وقت مشتاق است چہ نعمتے است کہ چندے از خود رفتہ رفتگی با ہم در نیستی یا پیدا نمایند بیت دے
 کہ بار گذار و قدم بجانہ ما سزد کہ کعبہ شود سنگ آستانہ ما و السلام :

مکتوب صد و بیستم

نیز بایں لاشی صد و ریافتہ در احوال مرض خود مد مواعظ و نید

بخدمت شریف صاحبزادہ ولایت نسب عالی حسب حضرت شاہ رؤف احمد صاحب سلمہ اللہ
 تعالیٰ بعد سلام و نیاز و التماس دعا گذارش می نمایم الحمد للہ کہ تا ششم ربیع الاول خیریت یافت
 مگر ضعف پیری و ضعف قلب مستولے است و عارض متالم میدارد اللہ تعالیٰ عاقبت بخیر فرماید
 بدعا و ہمت و ثواب ہلیل مدد فرماید باشد برائے آبادی این کلیہ اخوان و عافیا ین کہ مسکن در دیشان
 این طریقہ شریفہ و اہل علم تفسیر و حدیث و فقہ و تصوف ہمیشہ باشند مقضیاً صراہاً ہمہ میں در طریقہ دست
 شکستہ یا شکستہ زبان بریدہ دین درست یقین درست دے از ما سوارستہ در ماتم آرزو نشسته
 ویدہ بدوست و دوختہ جگر باہ اشتیاق سوختہ مصرع اے خدا قربان احسانت مژوم و ہرین
 مژوبیدہ دل سجدہ محبت حاصل زندگی یافتہ رضا بقضای سچیہ خود ساختہ در کار است تا کہ انوار زند
 سرب انی مستنی الضروانت ارحم الراحمین این خاک پاسے ہمہ را باین اقصی مقاصد عرفا
 و دیاب امین اگر سببی بے سعی بنوازند مضایقہ نیست حضرت ابو سعید و پسر ایشان و جناب شہادہ مولای
 بشارت اللہ از برگزیدگان اصحاب اند اللہ تعالیٰ سلامت دارد و پرواز عنایت نامہ مرقومہ چند روز
 در مژودہ صحبت و شفا مسرور ساخت ہمیشہ سلامت با عافیت موفق برضا باشند امروز ششم ربیع الاول
 جمعہ شریفہ نوشتہ ایام مرض رسیدہ بمنذر حیمہ مرضیہ مشتاق ملاقات و دعا ہائے کثیرہ ساختہ امید کہ
 اثر ظاہر شدہ باشد آنچه مرقوم است اللہ تعالیٰ احوال دائمی آنجناب و این عمر ضائع کردہ گرداناد و سلامت
 و عافیت و استقامت رواج فرماید طریقہ شریفہ باشند شرح و قایہ و پدایہ و تلویح و توضیح و کتب

تحصیلی و حدیث شریف و مقامات حریری و تفسیر و آنچه نوشتہ اند البتہ می باید اللہ تعالیٰ اگر خواست
است طلبیدہ شود و السلام بخد مت بزرگان و عزیزان و دوستان سلام و دعا

مکتوب صد و سبت و یکم

بیزباین بندہ لاشی رؤف احمد صد و ریافتہ و در ارسال این مکتوب کرامت
ایشان است کہ در آن ایام گفتگوئے توحید و جود و شہود و شغف بمہیان آورد
بود و عنان طعن آمیز بجناب حضرت مجدد و زبان می رانند ناگاہ این عنایت ناسید
حضرت سلامت السلام علیکم ورحمۃ اللہ حضرت امام ربانی رحمۃ اللہ علیہ و اتباع ایشان میفرمایند
کہ معرفت و محبت و جود و شغل قلب و اذکار و ریاضات و عبادت و انزوا و مراقبہ معیت دست میدہد
و حضرت مجدد رحمۃ اللہ علیہ بتفصیل اسرار این معرفت از فیض صحبت شیخ المشائخ حضرت خواہر میباید
و در سیر لطیفہ قلب یافتہ پس بہین تربیت حضرت خواہر ترقیات کثیرہ نمودہ بمعارف دیگر فائز گشتہ
و معرفت و محبت شہود و سیر لطائف دیگر یافتہ اند پس بعنایت حضرت خواہر ترقیات دیگر واقع شد
و حظ وافر از درجات تجلیات ذاتیہ الہیہ حاصل نمودہ میفرمایند و حصول این درجات نسبت بعینیت
و ظہولیت و توجہ و جود و شہود مفقود است و جز غیرت محضہ العبد عبد و الحق حق ثابت نیست
انبیاء علیہم السلام و اصحاب اینہارضی اللہ عنہم ازین مقولہ حرفہ نزاندہ اند مشائخ عظام در ولایت کہ ناشی
از تجلیات صفاتیہ است از غلبہ سکر محبت کہ از کثرۃ ذکر و توجہ دست میدہد باین معارف امتیاز دارند
سبحان اللہ در صحبت این کمترین درویشان اگر قصد کردہ شود این ہر سہ مراتب نقد وقت گردد و جناب
حضرت محمد فرخ رحمۃ اللہ علیہ رسالہ سجد فاضل و بحق و باطل درین ہر دو معرفت تحریر فرمودہ اند و کتب
حضرت سراج احمد صاحب البتہ باشد از فرزندان ایشان طلبیدہ یا از ہر جا بہر سہ باید فرستاد و دعائے
صحت و شفا برائے فقیر کہ ضعف قوی و عارضہ خارش مولم دارد برائے آبادی این کلمہ احزان کہ در تیاری
آن رنجہائے بسیار رسیدہ لازم شناسند و باز کردہ مراقبہ و شغل و دوام توجہ بحضرت حق سبحانہ بہ نیاز و
انکسار و التجا بجناب کبریا عم نوالہ بواسطہ مشائخ کرام رحمۃ اللہ علیہم لازم شناسند جناب حضرت
محمد فرخ رحمۃ اللہ علیہ غالب است کہ سلوک علی البصیرت و کشف در مقامات حضرت مجدد
کردہ باشند پس ہمیں درجات بیان نمودہ گفتگوئے علمی در آن زیادہ نمودہ باشند

مکتوب صد ولست و دوکم نیز باین بندہ صدور یافتہ

صاحبزادہ عالی مراتب والا مناتب حضرت شاہ رؤف احمد صاحب سلمہم اللہ تعالیٰ
السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ مدت مدید منعقبتی میشود کہ احوال ایشان بدریافت کرسیدہ
وعنایت نامہ ہم نہ نوشتہ اند و جہش معلوم نیست اللہ تعالیٰ در یاد خود وارد و میاں محمد حسین
بوعدہ ولست روز از اینجا رفتہ اند و ایشان ہم از حالات خود اطلاع ندادہ اند لازم کہ حالات
خود و احوال مستفیدان نوشتہ باشند و حقیقت مزاج فقیر اس است کہ سوائے ضعف قلب
و خفقان عارضہ غارش نہایت متاؤدی و متالم ساختہ از دعا و ختمہا مدد فرما باشند اللہ تعالیٰ
عاقبت بخیر گرداند و اتباع حبیب خود صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و شوق لقاء جان افزا قطع ماسوی
نصیب ما و شما کند و السلام رسالہ (حد الفاصل بین الحق والباطل) کہ تألیف حضرت مولوی فرخ شہ
رحمۃ اللہ علیہ است تلاش نمودہ بفرسند :

مکتوب صد ولست و سیوم

نیز باین عاصی صدور یافتہ در احوال مرض غارش کہ لاحق انجناب شدہ بود
بخدمت شریف صاحبزادہ ولایت نسب عالی حب حضرت رؤف احمد صاحب سلمہم اللہ تعالیٰ
لعل سلام سنت الاسلام و دعاء عافیت انجام گذارش می نماید الحمد للہ کہ در اینجا خیریت است
مگر ضعف استیلا عویافتہ اللہ تعالیٰ عاقبت بخیر فرماید بدعا و ہمت و توجہ و ثوابہائے تہلیل
و قرآن مجید مدد فرما باشند از چندے غارش ہم لاحق شدہ سزائے اعمال احتدین شہراز
بیماری تب و غارش معلوم نیست کہ کسے سالم ماندہ باشد مگر مردم باین تب کم می میرند حضرت
مولوی بشارت اللہ بطلب پدر وطن رفتہ بایستے کہ دریں وقت مرا نمی گذارند برین ضعف
قوی و قریب انتقال رحمۃ سابقہ واسعہ کفایت می نماید انشاء اللہ تعالیٰ عنایت نامہ بعد ہتہا
رسیدہ معلوم نیست کہ در تحریر توقف جراحی شود از حقوق عارضہ نوشتہ اند اللہ تعالیٰ شفاء بخشد
و عادت بضرع تمام کردہ شد تخفیفی شہ باشد انشاء اللہ تعالیٰ و باز ہم می شود عافا کمال اللہ و
سلم کہ از احوال باطن شریف و کسے کہ برائے استفادہ می آید نوشتہ اند ہمیشہ تحریر فرمودہ
باشد حضرت حافظ ابوسعید صاحب و فرزند ایشان در لکھنؤ تشریف دارند و مردم برائے استفادہ
می آیند اللہم زد و زد :

مکتوب صد و سبت و چهارم

بیر زبان بندہ نالائق صد و ریافتہ

بخدمت شریف صاحبزادہ ولایت نسب عالی حسب حضرت یوسف احمد صاحب سلم اللہ
تعالی السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ مدتهاست کہ بعنایت رقیہ کرمیہ متضمن احوال شریف مسرور
نفرمودہ اند ہمیشہ احوال باطن خود و باطن مستفیدان نوشتہ باشند فقیر اضعفت پیری و ضعف
قلب مستولی است و از مرض خارش بسیار اذیت است بدعا و تمہت و ثواب ختمہا بد و فرما باشند اللہ
تعالی سلامتی ایمان و حسن خاتمہ و دوام عفو و عافیت و دوام رخصا و دوام اشتیاق لقاء جانفزا
ابن فہر و شمار او ہمہ را عنایت فرماید احوال میاں شاہ ابوسعید صاحب و میاں احمد سعید صاحب مولوی
بشارت اللہ صاحب بزرگوارند و استقامت بر طریقہ شریفہ الیشان را بہت و السلام

مکتوب صد و سبت و پنجم

در مرض الموت بحضرت شاہ ابوسعید صاحب رحمۃ اللہ تعالی نوشتہ اند

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بجناب صاحبزادہ عالی نسب ولایت حسب حضرت شاہ ابوسعید صاحب و احمد سعید صاحب
جعلہما اللہ للمتقین امانا بعد از سلام مسنون و دعائے عافیت مشحون واضح می نماید کہ مکرر رقیہ ہائے
فقیر ہائے طلب شمار فرستادہ شد معلوم نیست کہ بخدمت میرسند یا در راہ تلفت می شوند احوال
مزاج فقیر بسیار سقیم طاقت نشستن نمائندہ بحجم امراض و ندامت التویل در وادند فقیر را بجز دیدن شما
بیچ آرزوئی نیست بلکہ از غیب القامی شود کہ ابوسعید را باید طلبید و روح مبارک حضرت
مجدد رضی اللہ تعالی عنہ برین باعث است و دیدہ ام کہ شمار ابرہہ را راست خود نشانندہ ام و منضمی
کہ آثار آن عنقریب عاید شما می شوند مفوض نمودہ خانقاہ شمارا مبارکباد جلد تر بیابند و توکلا علی اللہ
ایجا آمدہ بنشینید اگر اللہ مرابا مرزید بصدقہ پیران کبار رضی اللہ تعالی عنہم از توجہ و بہت قاصر
نیستم سرچہ فتوح از غیب رسد صرف ما یحتاج خود و وابستہ ہائے خود نمایند و آنچه باقی ماندہ بر فقر
تقسیم کنند ہمہ اہل خانقاہ و اکثر مردمان شہر شمارا می خوانند مثل احمد یار و ابراہیم بیگ و میر خورد و
مولوی عظیم و مولوی شیر محمد بلکہ جمیع مردمان شہر بارہا می گویند کہ میاں ابوسعید لائق اند کہ درس جا
لشنیند و حضرت شاہ عبدالعزیز صاحب و اکثر اعزہ شہر بر اخلاق حسنہ و مسکنیت و شکست و
حفظ و شغلی و بردبار سے شما نظر کردہ مجوز طلبیدن شما بلا شرکت غیر می شوند بہر صورت عازم اینجا

شوند در چو پالہ یا در گاڑی بیایند اجرت کھاران اینجا داده خواهد شد اجتماع اہل خانقاہ بر این شد ایشان را یعنی شمارا باید طلبید و مرا نیز الہام کردند کہ قابلیت این کار فقط در شما است بعد استخارہ ہاتھ بیا بیند و حاجت دیگرے نیست اینجا باشند و رواج طریقہ شریف فرمایند و تدبیر معاش را حوالہ بخند حسبنا اللہ و نعم الوکیل وعدہ الہی کافی است بگذار و بیایا وقت ما آخر رسید چند انقاس باقی ماندہ را بہ بلینید و فیض ہا بردارید شاید این آرزو و بوقوع آید بہت مرگ آرزو کنم چو شوی ہر بان من یعنی بہ بخت خویش مرا اعتماد نیست و جناب حضرتین در وقت انتقال حضرت مجدد رضی اللہ تعالیٰ عنہ حاضر بودند رضی اللہ تعالیٰ عنہم و مردمان میگویند کہ ازین ہر دو شخص یکی را امتحین کنند تا بعد شما نزاع واقع نشود اگرچہ در کاغذ و کصیت نامہ ہر فقیر بگذاہی ہر سہ میاں صاحب و دیگر اعزہ نام شمار اولی و الیق نوشتہ ام بالفعل شمار اتریح دادم و برخندہ احمد سعید را آنجا گذاشتہ بجز در سیدن رقیہ ہمہ را بحجاب دادہ نزد ما بیایند قبر مادر صحن ہمیں مکان خواهد شد و تبرکات بر بالین برگنبد ضیق و مردمان وابستہ شما ہر وقتیکہ خواهند آمد و دو حریلی باشند و شما این جا بجزار ما باشند و اخراجات خانقاہ ہمہ بر طور شما است ہر طور کہ مناسب دانید و بردباری و تحمل بسر پرید دعائے حسن خاتمہ و لقائے جان افزا و اتباع حبیب خدا محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمائید زیادہ والسلام

جامع مکاتیب

جامع مکاتیب شریف حضرت شاه رؤف احمد رحمۃ اللہ علیہ از جملہ خلق حضرت ہستند نسب شریف ایشان بواسطہ حضرت شیخ محمد یحییٰ رحمۃ اللہ

حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی رضی اللہ عنہ میرسد در علوم ظاہری و باطنی سرآمد علماء عارفین بودند و صاحب تصانیف کثیرہ و مفیدہ بودند در بلدہ بھوپال قبول تمام یافتند علماء و فقراء و اُمراء در حلقہ ایشان حاضر می شدند و فیض ہا برداشتند ولادت شریف علی السلام در بلدہ رامپور بودہ و وفات بماء ذیقعدہ ۱۲۵۳ھ در بند لیس واقع ملک یمین (عرب) در سفر زیارت حرم واقع شد و در آنجا مدفون گشتند رضی اللہ تعالیٰ عنہ از اولاد ایشان حضرت شیخ خطیب احمد و حضرت شیخ حبیب احمد جامع کمالات ظاہری و باطنی بودند و بعد انتقال والد ماجد خود در بھوپال سکونت اختیار نمودہ قبول تمام یافتند و اولاد ایشان در بلدہ بھوپال ہم موجود است

تمنت بالخیر بروز جمعہ ۱۳۴۱ھ ارجاوی الاخری

سہ ہر سہ میاں صاحب یعنی حضرت مولوی شاہ ربیع الدین و مولوی شاہ عبدالقادر و مولوی شاہ عبدالعزیز قدس سرہم از جملہ فضلا و ہر دو علماء عصر مشہورہ حضرت دہلی اند و فرزندان حضرت شاہ ولی اللہ محدث دہلوی اند رضوان اللہ علیہم ۱۲

قُلْ لِلّٰهِ الْغَنِيُّ
 يَا اَمَانَ اللَّهِ
 كِتَابُ اللَّهِ
 وَبَعْدَ كِتَابِ اللَّهِ

- ۱- بعد کتاب الله و بعد کتب ستة افضل کتب مکتوبات است
- ۲- مانند مکتوبات امام ربّانی هیچ کتاب چاپ نشده است

النقشبندی المجددی الخالدي
 از علماء و سادات ترکیه
 آرواسی زاده
 عبد الحکیم بن مصطفی

حضرت محمد ﷺ القت ثمانی

الشَّيْخُ أَحْمَدُ بْنُ هَبْدَلَةَ بْنِ قَدَسٍ

بسیات و نقابت پناهی شیخ فرید صدور یافته در بیان آنکه اسلام و کفر ضد یکدیگر انداخته
جمع شدن این دو ضد محال است و عزت دادن یکی را مستلزم خواری دیگر است ^{مترادف و مترادف} الی
آخر کمال سلمه الله تعالی فی تذلیل الکفار و عدم الاختلاف معهم ^{مترادف و مترادف} مع بیان مضار هذا
الاختلاف و در بیان آنکه دنیا و آخرت نیز ضد یکدیگر انداخته آنکه ^{مترادف و مترادف} الحکم لله الذی انعم علینا
و هذا انا الی الاسلام و جعلنا من امة محمد علیه الصلوة و التحیة و السلام نفی سعاد
دارین و اوسته با تابعیت کونین است و بس علیه و علی الیه من الصلوات افضلها و من
التسلیمات اکملها متابعه او علیه الصلوة و التسلم با بیان احکام اسلامیست و رفع
روز کفریه چه اسلام و کفر ضد یکدیگر انداخته ^{مترادف و مترادف} یکدیگر است ^{مترادف و مترادف} الی موجب رفع دیگر است احتمال جمع شدن
این دو ضد محال است و عزت دادن یکی را مستلزم خواری دیگر است حق سبحانه تعالی
عیب خود را علی الصلوة و التحیة میفرماید ایها الشیخ جاهدا کفار و المنافقین و غلظ
علیهم پس معجزه خود را که موصوف بخلق عظیم است بجهاد کفار و غلظت بر ایشان امر فرمود
معلوم شد که غلظت بر ایشان و خل خلق عظیم است پس عزت اسلام و خواری کفر باطل کفر
است کیسه اهل کفر را عزیز داشت اهل اسلام را خوار ساخت عزیز داشتن عبادت از آن است

[illegible]

من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد

که البته ایشان را تعظیم کنند و بالا نشانند و در مجالس خود جا و ادون و با ایشان مصاحبت نمودن
 و همزبانی کردن با ایشان و خل اعزاز است در رنگ سگان ایشان را و در باید داشت
 و اگر غرضی از اغراض دنیاوی با ایشان مربوط باشد و نه ایشان میسر نشود و شیوه بی اعتبار
 را امری داشته بقدر ضرورت با ایشان باید پرداخت و کمال سلام است که ازان عرض
 دنیاوی نیز باید گشت و با ایشان نباید پرداخت حق سبحانه و تعالی کلام مجید خود اهل کفر دشمن خود
 و دشمن پیغمبر خود فرموده است پس احتیاط و مواظبت با این دشمنان خدا و رسول او از اعظم
 جنایات باشد اقل ضرر و مصاحبت و مخالفت با این دشمنان است که قدرت اجرا حکام
 شرعی در رفع ستم کفری چون میگردد و حیای مؤمنان مانع آن می آید و این ضرر بسیار عظیم است
 دوستی و الفت با دشمنان خدا دشمنی خداست و عجز و جمل دشمنی پیغمبر او علیه الصلوة والسلام
 میشود شخصی گمان میکند که او اهل اسلام است و تصدیق و ایمان با الله و رسول او آماند
 که این قسم اعمال شنیعه دولت اسلام او را پاک و صاف می برد و خود را با الله من شری و انفسنا
 و من سقیات انما کانت ^{خواجه پندار که مرد و اهل است} حال خواجه بجز پندار نیست
 کار این نابکاران استمزاج و خمریت است باسلام و اهل آن و متعظند اگر قابو بیابند و ازل
 اسلام برآند ما همه را قتل رسانند یا بکفر بازگردانند پس اهل اسلام را هم شر می دیکار است که
 انکسای من الايمان و تنکب سلمانی ضرورت همواره در مقام خواری اینها باید بود جزیه
 ازل کفر که در هندوستان بر طرف شده است بواسطه شومی مصاحبت اهل کفر است با
 سلاطین این دیار و مقصود اصلی از جزیه گرفتن از ایشان خواری ایشان است و این خواری
 سجد است که از ترس جزیه جلوه خوب نمیتواند پوشیده و تحمل نمیتواند بود و همیشه ترسان لرزان
 میباشند از اخذ اموال پادشاهان را چه میرسد که منع جزیه گرفتن کنند حق سبحانه و تعالی جزیه را

الذین اتخذوا دینهم هزوا و جفا
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد
 من دین خود را بپایان رسانید و در حق خود اقرار کرد

٦
عن النعمان بن بشير
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
الصلوات لا يعلم من تركها
شيئاً من أذى الشيطان يتركه
الناس من أذى الشيطان يتركه
لبيته وعوضه ذلك في القرآن
فمن لم يؤد كما أمر به في القرآن
الحج فله في الدنيا والآخرة
كل ما يشاء من الدنيا والآخرة
متفق عليه

خطی و اسناد و کتابخانه

همه ترک کرده شود مگر بقدر ضرورت این قسم اعمالاتی ترک دنیا است نوعی دیگر است که از محرمات و مشبهات آن اجتناب کرده شود بامور مباهاتین تنعم نموده آید این قسم نیز مخصوصاً درین اوان بسیار عزیز الوجود است
آسمان نسبت به عرض آمد فرود و در نه پس عالیت پیش خاک تو و پس ناچار از استعمال و هت و فضا
و نفیس حریر و امثال آن خاک شریعت مصطفویه علی مضلها الصلوة والسلام و الخیرة انرا
محرم ساخته است اجتناب باید نمود و اوانی و هت و فضه را اگر برای تحمل کنندنی بجهت گنجایش
دار و اما استعمال اینها حرام است از آب و طعام خوردن درینها و خوشبوی انداختن و سرمه
ساختن و جز آن القصه حق سبحانه و تعالی و اثره امور مباهات بسیار وسیع ساخته است
شعاع و تمتعات با آنها و عیش و لذت زیاده ازان است که در امور محرمه است و مباهات ضایع
حق است سبحانه و در محرمات عدم رضائے او تعالی عقل سلیم هرگز تجویز نمیکند که کسی
برای لذت که بقاء هم ندارد و عدم رضائے مولا ئے خود اختیار کند و حال آنکه در عوض آن لذت
محرمه لذت مباهات هم تجویز فرموده است رَزَقَنَا اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَآيَاكُمْ الْإِسْتِقَامَةَ عَلَى
مُتَابَعَتِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالْخَيْرَةُ دَرَمَاله حل و حرمت همواره بعلما
دین دار رجوع باید نمود و ازینها استفسار باید کرد و بمقتضای فتوی ایشان عمل باید نمود که را در نجاست
شرعیت است و بعد شریعت هر چه است باطل است و بے اعتبار نماز بعد از احوال الضلال و الکفر
اِنَّهٗ لَا يَخْلُقُ

[illegible]

کتابت و تصنیف و تحریک

بمحافظة بها والدين سرمندي صدور یافته در بیان آنکه فیض حق سبحانه و تعالی علی الدوام بر خوص
وارد است تفاوت قبول عدم قبول آن ازین طرف ناشی است چون سبحانه و تعالی
بر جاوده شریعت استقامت بخشد بندگان و گریه فیض حق سبحانه و تعالی علی الدوام بر خوص

من الدماء الفضة واللبان
والدهن الفضة واللوز وهذا
السكر من رذاختها
سنة نزلت بها جنان ودم
سنة حساسة تعسا

بسم الله الرحمن الرحيم

تعمیم است در فیزیک و در اجتماع ۱۲

وَعَوَمَ وَاكْرَامَ وَلِشَامٍ ^{نعمه} چه از قسم اموال و اولاد و چهار جنب ^{نعمه} است و ارشاد بے تفرقه وارو است
تفاوت ازین طرف ناشی است در قبول بعضی فیوض و عدم قبول بعضی دیگر و ما ظلمهم الله
وَلَا كُنْ كَاثِرًا ^{نعمه} اَنْفُسَهُمْ ^{نعمه} يَظْلِمُونَ ^{نعمه} آفتاب ایشان بر گزند و جامه کیسان می تابد و روئے
گازر سیاه میگرد و و جامه او سفید این عدم قبول بواسطه اعراض است اجتناب نفس و نه
جَلَّ سُلْطَانُهُ ^{نعمه} مُعْرِضًا ^{نعمه} اَوْ بِالْاِلَامِ ^{نعمه} است و حرمان از نعمت واجب آنجا کسے گوید که بسیار
از معضیان باشند که به نعمات عاجل متاخر اند و اعراض سبب حرمان ایشان نگشته است ^{باید دانست}
که آن نعمت است که بصورت نعمت ظاهر گردانیده اند بطریق استدراج از برائے خرابی او تا او
اعراض و ضلالت منهدم ^{بکسر حوت و مکسر و مذاب} گردد و قَالَ اللهُ ^{نعمه} مَسْجَانَهُ ^{نعمه} وَتَعَالَى ^{نعمه} اِيْحَسْبُونَ ^{نعمه} اَمْ اَنْتُمْ بِه مِنْ مَّالٍ
رَبِّينَ نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ ^{نعمه} بَلْ لَا يَشْعُرُونَ ^{نعمه} پس دنیا و نعمات او با وجود اعراض
عین خرابی است ^{نعمه} اَلْحَذَرَ ^{نعمه} اَلْحَذَرَ ^{نعمه} وَالسَّلاَمَ ^{نعمه}

مکتوب حضرت صاحب (۱۶۵) و مشکوٰۃ و بیختم

بسیاوت و ثبات پناهی شیخ فرید صدور یافته در ترغیب بر متابعت صاحب شریعت
 علیه و علی اله الصلوات و التسلیمات و عداوت بغض و غیظت با مخالفان شریعت او
 علیه الصلوات و السلام شرفکم الله سبحانه بکثرت المیراث المعنوی من النبی
 الاوی القرشی الهاشمی علیه و علی اله من الصلوات افضلها و من التسلیمات اکملها
 کما شرفکم بکثرت المیراث الصوری و بحم الله عبد قال امینا میراث صدوی
 ان سرور علی اله الصلوات و التسلیمات بعام خلق تعلق دار و میراث معنوی بعام
 که آنجا همه ایمان و معرفت و رشد و هدایت شکر عظمی میراث صدوی آنست که میراث معنوی

10. 11. 1954. 10. 11. 1954.

عنه بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا
الذي كنا لنهتدي لہ
وحرمان بکسر الميم وفتح النون

بانت

mailto:lat@lat.com

بَدْعُهُ فَقَدْ أَعَانَ عَلَى هَذِهِ الْإِسْلَامِ وَبِالْفَارِكَ وَثَمَانِ خَدَائِ عَزَّ وَجَلَّ نَدُوْثِ ثَمَانِ سَوْلِ
 عَلَيْهِ وَعَلَى إِلَه الصَّكَاوَاتِ وَالتَّسْلِيْمَاتِ ثَمَنٌ بَايْدُ بُوْدُوْرُوْلِ وَخَوَارِي اِيْشَانِ سَمِي بَايْدُ بُوْدُوْ
 وَبِهِجْ وَجِهْ عَزَّتْ بَايْدُ وَاوَايْنِ بِيْدُوْلَتَانِ رَاوِ مَحْلِسِ خُوْدِرَاهِ بَايْدُ وَاوَايْنِ بَايْدُ بُوْدُوْ رَاهِ
 شَدَّتْ وَغَلَطَتْ رَا بَا اِيْشَانِ مِشْرِ بَايْدُ كَرُوْمَهَا اَمِنْ وَبِهِجْ اَمْرُ بَا اِيْشَانِ جَوْعِ بَايْدُ بُوْدُوْ
 وَاَكْرِضْ صَاغِرُوْرَتِيْ اَفْتَدِ رَزْنَكِ قَضَائِيْ حَاجَتِ اِنْسَانِيْ كَبْرَهْ وَاضْطِرَّ اَقْضَا حَاجَتِ
 اَزْ اِيْشَانِ بَايْدُ بُوْدُوْ رَاهِ مِيْكَانِهْ بَحْنَابِ قَدْسِ حَيِّزِرْ كُوَارِ شَمَاعَلِيْ عَلَى اِلَه الصَّكَاوَاتِ وَالتَّسْلِيْمَاتِ
 مِيْرَا نَدَا فَيَسْتِ اَكْرَبَايْنِ رَاهِ رَفْتَهْ نَشُوْدُ وَصُوْلِ بَايْنِ جَنَابِ قَدْسِ شَوَارِ اَسْتِ هِيْهَاتِ هِيْهَاتِ
 شَ كَيْفَ الْوُصُوْلُ اِلَى سَعَادَ وَدُوْنَهَا ۛ قُلُّ لِيْجَالِ وَدُوْنَهَا نَحِيْوْ زِيَادَهْ چِهْ بَرَامِ
 نَايْدِهْ اَنْدِ كِهْ مِشْرِ تُوْ كَفْتُمْ غَمِ دِلِ تَرَسِيْدِمْ بِهْ كِهْ دِلِ اَزْ رُوْدَهْ شَوِيْ وَرَنَهْ سَخْنِ بِيْسَارِ اِيْشَانِ

مکتوب و نصیحت مشتمل بر (۱۶۶) باب

عنه چاپخانه مطبعه دولتي طهران
 بارة قدس الله بآياتها الذين امنوا
 لا تخفوا وعد وكون حذوكم اولياد الخ

عنه بر آنکه تحقیق این بیت در مائش
 مکتوب و هم نوشته شده است از آنجا
 سطره نامنه ۱۲

بلا محمد امین صدر یافته و بیان آنکه مدار بر حیات نهی در چند روزه نباید نهاد و فکر از ازاله
 مرض قلبی درین فرصت یسیر نکند که اکثر از اتم مهام است باید نمود و متخذه و تا چند بر خود چون
 مادر مهربان باید لرزید و تا که بر خود از غصه و غم باید چسبید خود را و همه را مرده باید انگاشت
 و جادو چند بحس و حرکت باید پنداشت اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُوْنَ نصْر قاطع است
 فکر از ازاله مرض قلبی درین فرصت یسیر نکند که اکثر از اتم مهام است و علاج علت معنوی درین
 مهلت قلیل بیادیت جلیل از اعظم مقاصد دلی که گرفتار غیر است از وجه توقع خیر روح
 که مائل بجهت است نفس اماره از و بهتر است انجام همه سلامتی قلب میطلبند و خلاصی روح
 میجویند و ماکوته اند ایشان همه و فکر تحصیل آسباب گرفتاری روح و قلبیم هیئات هیئات

الله یمنی انما دون قل بجان و قال قال انی الامین اقل الله یمنی

بسم الله الرحمن الرحیم

این بیت را چندین بار بخواند
 نیست که چندین بار بخواند
 غمزد نظر داشته باشد
 سر بر او بر آید
 خداوند و آید
 کلام الشفیع و حقا
 الفصح من اجلها و غفرت
 علیها کما لا یستحق
 الفصح من اجلها و غفرت
 علیها کما لا یستحق
 الفصح من اجلها و غفرت
 علیها کما لا یستحق

چه توان کرد و ما ظلمهم الله و انك كن كانوا انفسهم يعلمون و گير از منم ضعيف ظاهر اند نشيد
 بگفتند انشاء الله تعالى بصوت و عانيت تبديل خواهر يانت خاطر اينجا پ ازين بگذر
 جمع است جامه فقر اگر طلب داشته بودند پيراهن فرستاده خواهند پوشيد و مترصد تاج
 و ثمرات آن خواهند بود كه كثير البكت است نه هر كس افسانه بخواند افسانه است به و اكمل
 و بدش نقد خود مرانه است + والسلام على من اتبع الهدى التزم متابعا المصطفى اقله على الصلوة
 سابع نظر است ۱۱

مکتوب صد هفتم

به هر دوی رام میند و كه اظهار اخلاص باين طائفه عليه نموده بود صد و پرافته در ترغيب و ترغيب
 پروردگار عالمان كه همچون بچيگونه است و اجتناب از عبادت الهیه باطله هر سوز
 و كتاب شمار سید از هر دو محبت فقر و التجا باين طائفه عليه مفهوم گشت چه نعمتی است
 كه كس را باين دولت بنوازند ثانیاً من آنچه شرط بلاغ است با تو میگویم به تو
 خواه او خشم نپند گیر و خواه ملال به بدان و آگاه باش كه پروردگار ما دشما بلکه پروردگار عالمان
 چه سموات و چه ارضین و چه غلین و چه غلین است و همچون و چگونه از شبه و مانع
 منزه است و از شكل و مثال مبر ایدری و فرزندى و حق او تعالى محال است كفادت
 و تامل را در آن حضرت چه مجال شایسته اتحاد و ملول در شان او سبحانه مستحق است
 و منظره كمون و بروز در آن جناب قدس متقی زمانى نیست كه زمان مخلوق است
 مكانى نیست كه مكان مصنوع است وجود او را بدایت نیست و بقاى او را نهایت
 هر چه از خیر و كمال است باو سبحانه ثابت و هر چه از نقص و زوال است ازو تعالى مسلوب
 پس مستحق عبادت او تعالى باشد و سزاوار پش او سبحانه رام و كرش و مانند آنها كه
 عنوان ۱۱

له قلد ما ظلمهم الله و انك كن كانوا انفسهم يعلمون
 بگفتند انشاء الله تعالى بصوت و عانيت تبديل خواهر يانت خاطر اينجا پ ازين بگذر
 جمع است جامه فقر اگر طلب داشته بودند پيراهن فرستاده خواهند پوشيد و مترصد تاج
 و ثمرات آن خواهند بود كه كثير البكت است نه هر كس افسانه بخواند افسانه است به و اكمل
 و بدش نقد خود مرانه است + والسلام على من اتبع الهدى التزم متابعا المصطفى اقله على الصلوة
 سابع نظر است ۱۱
 به هر دوی رام میند و كه اظهار اخلاص باين طائفه عليه نموده بود صد و پرافته در ترغيب و ترغيب
 پروردگار عالمان كه همچون بچيگونه است و اجتناب از عبادت الهیه باطله هر سوز
 و كتاب شمار سید از هر دو محبت فقر و التجا باين طائفه عليه مفهوم گشت چه نعمتی است
 كه كس را باين دولت بنوازند ثانیاً من آنچه شرط بلاغ است با تو میگویم به تو
 خواه او خشم نپند گیر و خواه ملال به بدان و آگاه باش كه پروردگار ما دشما بلکه پروردگار عالمان
 چه سموات و چه ارضین و چه غلین و چه غلین است و همچون و چگونه از شبه و مانع
 منزه است و از شكل و مثال مبر ایدری و فرزندى و حق او تعالى محال است كفادت
 و تامل را در آن حضرت چه مجال شایسته اتحاد و ملول در شان او سبحانه مستحق است
 و منظره كمون و بروز در آن جناب قدس متقی زمانى نیست كه زمان مخلوق است
 مكانى نیست كه مكان مصنوع است وجود او را بدایت نیست و بقاى او را نهایت
 هر چه از خیر و كمال است باو سبحانه ثابت و هر چه از نقص و زوال است ازو تعالى مسلوب
 پس مستحق عبادت او تعالى باشد و سزاوار پش او سبحانه رام و كرش و مانند آنها كه
 عنوان ۱۱

Insaaf Watch Company,

Proprietor:— KHAISTA MOHAMMAD Watch Maker,
Bazar Tehsil CHARSADDA, (District Peshawar)

انصاف و اج کمپنی - مالک خائنہ بد واج موکر - بازار تحصیل چارسده (ضلع پشاور)
۲ رجب المرجب ۱۳۹۶ Dated 1976
No. 1976 از دفتر جمعیتہ العلماء اہل حق چارسده ضلع پشاور
ناظم - مولوی عبدالواحد استیغوثی حان اللہ - 1960/

این مثنوی جناب حکیم الامتہ سید عبدالحکیم آرواسی قدس سرہ مرشد
المُرشدین و مراد المریدین و مرشد عزراہ حبیبی عشق سعید استانبولی الصیدی

گشت بر مغرب غروب آب شد	سید عبدالحکیم آفتاب شد
گوهر یکیتا صدف عصر بود	قیمتش در جوهر انایاب شد
کان یسویب الافاضل فی العلی	واصل رفیق جو شریاب شد
گشت حسین ابن السعید الصیدی	عشق و اندر عشق و بیتاب شد
زار هم گریان و بریان انفراق	زان کہ رو مرشدش بحج باب شد
سایہ مرشد مرقی از سرش	رفت و او حیران درین گرداب شد
اہل قسطنطنیہ ایتام شدند	شیخ ارواسی جو محو خواہ شد
دولت و اقبال در با غلوم رفت	انقرہ در بہت پون آفتاب شد
یکہزار و چہ شخص چہار	سال وصلش بار رب الارباب شد
شد شہید راہ حق استان	رسم عشاقست کہ براہ باب شد
از کبار نقشبندی عارفان -	سیر از سرمند شراباب شد
رفت بر خلیہ برین زین فانیان	گشایقی در ضیا غرقاب شد
مشرقی استی - بدان مشرق سعید	مشرقیش زان نیر بہر اداب شد

غلام مناجیح عبدالواحد استیغوثی نے یہ مثنوی چارسده ضلع پشاور ۱۳۹۶ ہجری میں تحریر فرمائی۔

الكتب المطبوعة في مكتبة اشيق كتاب أوى

- ١- علماء المسلمين ووهابيون : صفحہ ١٦٣ . ١٩١٣
- ٢- المنحة الوهابية في رد الوهابية : صفحہ ١٦ . ١٩١٣
- ٣- المنتخبات : صفحہ ٢٤ . ١٩٧٣
- ٤- المتنبي القادياني : صفحہ ٨ . ١٩٧٣
- ٥- مفتاح الفلاح : صفحہ ٨٨ . ١٩١٣
- ٦- خلاصة التحقيق : صفحہ ١١٢ . ١٩٧٤
- ٧- خلاصة الكلام (الجزء الثاني) : صفحہ ١١٢ . ١٩١٤
- ٨- اثبات النبوة مع هدية المهديتين : صفحہ ٤٥ و ١٠٦ . ١٩٧٤
- ٩- حجة الله على العالمين (المجلد الثاني) : صفحہ ١١٢ . ١٩٧٤
- ١٠- المستند المعتمد : صفحہ ١٦ . ١٩١٥
- ١١- التوسل بالنبي وجهلة الوهابيين : صفحہ ٢٠٤ . ١٩٧٥
- ١٢- الصواعق الالهية مع فتنة الوهابية : صفحہ ٦٤ و ١٣ . ١٩٧٥
- ١٣- البضائر لمنكري التوسل بأهل المقابر : صفحہ ٢٦٤ . ١٩٧٥
- ١٤- نخبة الآلى شرح قصيدة الامالى : صفحہ ١٩٢ . ١٩٧٥
- ١٥- القول الفصل شرح الفقه الاكبر : صفحہ ٢٠٧ . ١٩٧٥
- ١٦- الدولة المكية بالمادة الغيبية : صفحہ ١٥٢ . ١٩١٥
- ١٧- الدرر السنية في الرد على الوهابية .
- رسالة النصر في ذكر وقت صلاة العصر .
- مجموعة على ثلاث رسالة : صفحہ ١٠٢ . ١٩٧٦

- ۱۸- انصاف، عقد الجید، مقياس القياس : صفحہ ۷۵ ۱۹۷۶
- ۱۹- الفجر الصادق في الرد على المنكرى التوسل :
والخوارق، ضياء الصدور : صفحہ ۱۳ ۱۹۷۶
- ۲۰- ضلالات الوهابيين، بحث التلقين :
اوراق البغدادية في الحوادث النجدية : صفحہ ۶۹ ۱۹۷۶
- ۲۱- تطهير الفؤاد، شفاء السقام : صفحہ ۲۳۲ ۱۹۷۶
- ۲۲- سيف الجبار : صفحہ ۴۸ ۱۹۷۶
- ۲۳- الفقه على المذاهب الاربعه : صفحہ ۳۳۵ ۱۹۷۶
- ۲۴- الانوار المحمدية : جلد الاول : صفحہ ۱۰۰ ۱۹۷۶
- ۲۵- دُرُ المعارف ا بلسان فارسي : صفحہ ۱۶۰ ۱۹۷۶
- ۲۶- الاصول الاربعه في ترديد الوهابية : صفحہ ۱۲۸ ۱۹۷۶
- ۲۷- صرف عربي وعوامل : صفحہ ۹۶ ۱۹۷۶
- ۲۸- كتاب الصلوة : صفحہ ۳۲ ۱۹۷۶
- ۲۹- جزء عم من القرآن الكريم : صفحہ ۷۱ ۱۹۷۶
- ۳۰- المنقذ من الضلال، الجوامع العوام عن
علم الكلام : صفحہ ۱۱۲ ۱۹۷۶
- ۳۱- المسائل المنتخبة، التوسل بالموتى : صفحہ ۱۰۲ ۱۹۷۶
- ۳۲- غاية التحقيق (سندی) : صفحہ ۸۶ ۱۹۷۶
- ۳۴- مناقب شاه نقشبند فارسي : صفحہ ۳۰۴ ۱۹۷۶
- ۳۵- بهجة السنية : صفحہ ۹۶ ۱۹۷۶
- ۳۶- الخيرات حسان ا بلسان اردو : صفحہ ۱۰۰ ۱۹۷۶
- ۳۷- مختصر (التَّحْفَةُ الْاِثْنِي عَشْرِيَّة) : صفحہ ۳۵۲ ۱۹۷۶
- ۳۸- مسلك مجدد الف ثانی : صفحہ ۴۸ ۱۹۷۶
- ۳۹- نور الايمان بزيارت آثار حبيب الرحمن : صفحہ ۴۸ ۱۹۷۶
- ۴۰- الوسيلة العظمى : صفحہ ۱۳۲ ۱۹۷۶
- ۴۱- الناهية عن طعن أمير المؤمنين معاوية : صفحہ ۴۶ ۱۹۷۶
- ۴۲- عقائد نظامية، قصيدة بدء الأمل : صفحہ ۷۶ ۱۹۷۶
- ۴۳- طريق النجاة (عربي و اردو) : صفحہ ۲۵۶ ۱۹۷۶
- ۴۴- فتاوى علماء الهند على منع الخطبة
بغير العربية : صفحہ ۱۶ ۱۹۷۶
- ۴۵- كتاب السنن في رد الوهابي (بلسان مَلْيَا لَمْ) : صفحہ ۸۰ ۱۹۷۶
- ۴۶- مكاتيب شريفة حضرت غلام علي دهلوي : صفحہ ۱۸۴ ۱۹۷۶
- ۴۷- تسهيل المنافع، الطب النبوي : صفحہ ۷۰۸ ۱۹۷۶

Price 10 TL.